

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Kamu Hukuku Anabilim Dalı

**TÜRK ANAYASA MAHKEMESİ VE AVRUPA İNSAN HAKLARI
MAHKEMESİ KARARLARI IŞIĞINDA KİŞİSEL VERİLERİN
KORUNMASI**

Berrak YILMAZ

Doktora Tezi

Ankara, 2019

**TÜRK ANAYASA MAHKEMESİ VE AVRUPA İNSAN HAKLARI
MAHKEMESİ KARARLARI IŞIĞINDA KİŞİSEL VERİLERİN
KORUNMASI**

Berrak YILMAZ

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Kamu Hukuku Anabilim Dalı

Doktora Tezi

Ankara, 2019

KABUL VE ONAY

Berrak YILMAZ tarafından hazırlanan “*Türk Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kişisel Verilerin Korunması*” başlıklı bu çalışma, 19.4.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından ... olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Hasan Tahsin FENDOĞLU

Prof. Dr. Muharrem ÖZEN

Doç. Dr. Elif UZUN

Doç. Dr. Mehmet Ali ZENGİN

Doç. Dr. Fatma Ebru GÜNDÜZ

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Musa Yaşar SAĞLAM

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan *“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”* kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

2./5./2019

Berrak YILMAZ

¹“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, Prof. Dr. Hasan Tahsin FENDOĞLU danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Berrak YILMAZ

TEŐEKKÖR

Bu çalıŐmayı yÖneten, doktora dÖnemleri sÜresince yardımını ve desteğini esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Hasan Tahsin FENDOğLU'na, doktora dÖnemimde verdikleri bilgilerle bu konudaki eğitimime katkıda bulunan Prof. Dr. Muharrem ÖZEN ve Doç Dr. Elif UZUN'a, eğitimim dÖneminde hep yanımda olan ve bana sÜrekli destek veren eŐim Esat Mahmut YILMAZ'a teşekkür ederim.

ÖZET

YILMAZ, Berrak. *Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kişisel Verilerin Korunması*, Doktora Tezi, Ankara 2019.

Kişisel veri, belirli veya kimliği belirlenebilir nitelikte olan bir kişiye ilişkin tüm bilgileri ifade etmektedir. Bu kapsamda kişisel veriler sadece kişilere ait ad, soyad, doğum tarihi, doğum yeri vatandaşlık numarası gibi olağan kimlik bilgilerini değil, bunun yanında düşünce ve inanç, etnik köken, fiziksel özellikler, sağlık, öğrenim ve istihdam durumu, bireysel ve aile içi yaşantı, başkaları ile gerçekleştirdiği haberleşmeler, ikamet ve kredi kartı hakkındaki bilgiler gibi kişileri belirlenebilir kılan tüm bilgileri kapsamaktadır.

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerle birlikte yaygınlaşan bilgisayar sistemleri ve internet kullanımındaki artış ile sosyal medya ağlarının yaygın bir şekilde kullanımı kişisel verilerin çok hızlı bir şekilde işleme, iletilme, saklanma ve kullanılma kapasitesinin artmasını sağlamış ve kişilerin kendileriyle ilgili bilgiler üzerindeki kontrol gücünü azaltmıştır. Kişisel verilerle ilgili söz konusu yoğun işlemeyle ortaya çıkan hak ihlallerindeki artış ulusal ve uluslararası alanda kişisel verilerin korunmasına yönelik bir savunma mekanizmasının gelişmesini ve bu bağlamda kişisel verilerin korunması konusunda düzenleme yapılması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Temel hak ve özgürlükler arasında yer alan kişisel verilerin korunması hakkı, hukuk devleti ilkesi ve demokrasinin gelişmesi bakımından büyük bir öneme sahiptir. Kişisel verilerin korunmasının en temel amaçları kişiliğin korunması ve serbestçe gelişmesine imkân vermek ve özel hayatın gizliliğinin korunmasını sağlamaktır.

Başlangıçta özel hayatın gizliliği hakkı kapsamında ele alınan kişisel verilerin korunması süreç içerisinde kendine özgü birtakım kurallara ihtiyaç göstermiş ve zamanla özel hayatın gizliliği hakkından bağımsız olarak ayrı bir başlık altında hukukun konusunu

oluşturmuştur. Kişisel verilerin korunmasıyla ilgili yaşanan gelişmeler bu hakkın pek çok ulusal ve uluslararası mevzuatın konusunu oluşturmasını sağlamıştır.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelere de bağlı olarak kişisel verilerin korunması hakkı, özel hayatın gizliliği hakkından bağımsız olarak kendine özgü kuralları çerçevesinde özel bir koruma alanına sahip olmuştur. Kişisel verilerin korunması alanındaki son gelişmelere paralel olarak AB’de mevzuatında konuya ilişkin yapılan değişikliklerin iç hukuk sistemimize de uyarlanması kişisel verilerin daha kapsamlı, etkin bir şekilde korunmasına katkı sağlayacaktır.

ANAHTAR SÖZCÜKLER

Kişisel Veri, Hassas Veri, Veri Koruma, Kişisel Verilerin İşlenmesi, Unutulma Hakkı, Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi Kararları, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları.

ABSTRACT

YILMAZ, Berrak. *Personal Data Protection Under The Desicions Of The Constitutional Court of The Republic of Turkey and European Court of Human Rights*, PhD Dissertation, Ankara 2019.

Personal data is defined any information relating to an identified or identifiable natural person. In this concept personal data includes not only ordinary identity details as name, surname, birthday date and birthday place, Turkish national ID number, but also such specific data such as the thought and faith, ethnicity, physical features, state of health, education and employment, personal and family life, communication, residence and credit card, etc, which directly or indirectly make a person known.

The right of protection of personal data which is one of the fundamental rights and freedoms is very important for improving rule of law and democracy. The main purposes of protection of personal data are to protect and improve personality on the other hand to protect privacy.

Together with the development in technologies on information and communication the escalation of using computer systems and social media networks, has increased the capacity of personal data's process, transmission, reservation and usage capacity and has decreased people's power of control on their own datas. The increase in the violations of rights arising from the massive processing of personal data, has improved a reflection of defence mechanism in national and international area and in this context has arised the necessity for a new legislation in the area of protection of personal data.

In the beginning personal data protection which is handled in the context of right to privacy after a while needed some sui generis rules and become independent topic in law apart from the right to privacy. The developments dealing with the personal data protection has made this right the subject of many national and international legislation.

In line with the developments in technology of information and communication, the right of protection of personal data, apart from protection of right to privacy, has a special area of protection in accordance with its sui generis rules. The adaption of the latest amendments in EU legislation which is in paralel with the latest developments in the area of protection of personal data to the Turkish national legislation will support the protection of personal data in a more comprehensive and effective manner.

KEYWORDS

Personal Data, Sensitive Data, Data Protection, Processing of Personal Data, Right To Be Forgetten, The Constituonal Court of The Republic of Turkey's Desicions, European Court of Human Rights' Decisions.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	ii
ETİK BEYAN.....	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR DİZİNİ	xvi
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM.....	5
KİŞİSEL VERİNİN TANIMI, HUKUKİ NİTELİĞİ, KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI HAKKININ DİĞER TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLERLE İLİŞKİSİ VE TEMEL İLKELER	5
1.1. KİŞİSEL VERİNİN TANIMI, UNSURLARI, İŞLENMESİ VE BAZI TEMEL KAVRAMLAR.....	5
1.1.1. Kişisel Verilerin Tanımı.....	5
1.1.2. Kişisel Verilerin Unsurları	10
1.1.2.1. Bilgi.....	11
1.1.2.2. Kimliği Belirli veya Belirlenebilir Bir Kişi.....	11
1.1.2.3. Bilginin Kişiye İlişkin Olması.....	15
1.1.3. Kişisel Verilerin İşlenmesi	16
1.1.4. Özel Nitelikli (Hassas) Kişisel Veriler.....	17
1.1.5. Açık Rıza.....	25
1.2. BİR HAK OLARAK KİŞİSEL VERİNİN KORUNMASI VE HUKUKİ NİTELİĞİ.....	32
1.2.1. Mülkiyet Hakkı Görüşü.....	33

1.2.2. Fikri Mülkiyet Hakkı Görüşü	35
1.2.3. Kişilik Hakkı Görüşü	36
1.3. KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI HAKKININ KAPSAMI VE SINIRLARI	42
1.3.1. Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması Hakkının Kapsamı.....	42
1.3.2. Kişisel Verilerin Korunması Hakkının Sınırları.....	47
1.3.2.1. Genel Olarak	47
1.3.2.2. Kişisel Verilerin Korunması Hakkının Sınırlandırılması.....	49
1.4. KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI HAKKININ DİĞER TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLERLE İLİŞKİSİ	55
1.4.1. Özel Hayatın Gizliliği ve Kişisel Verilerin Korunması	56
1.4.2. Düşünceyi Açıklama Özgürlüğü ve Kişisel Verilerin Korunması	62
1.4.3. Haberleşme Özgürlüğü ve Kişisel Verilerin Korunması.....	70
1.4.4. Bilgi Edinme Hakkı ve Kişisel Verilerin Korunması.....	78
1.4.5. Basın Özgürlüğü ve Kişisel Verilerin Korunması.....	85
1.4.6. Din, Vicdan ve İnanç Özgürlüğü.....	92
1.5. KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI HUKUKUNDAKİ TEMEL İLKELER	97
1.5.1. Kişisel Verilerin İşlenmesine İlişkin İlkeler.....	97
1.5.1.1. Hukuka ve Dürüstlük Kurallarına Uygun Olma	97
1.5.1.2. Doğru ve Gerektiğinde Güncel Olma.....	99
1.5.1.3. Belirli, Açık ve Meşru Amaçlar İçin İşlenme	101
1.5.1.4. İşlendikleri Amaçla Bağlantılı, Sınırlı ve Ölçülü Olma	102
1.5.1.5. İlgili Mevzuatta Öngörülen veya İşlendikleri Amaç İçin Gerekli Olan Süre Kadar Muhafaza Edilme	104
1.5.2. Kişisel Verilerle İlgili Diğer İlkeler	108

1.5.2.1 Bilgilendirme Yükümlülüğü	109
1.5.2.2. Bilgi Edinme, Düzeltme, Sildirme, Engelleme ve İtiraz Hakkı	112
1.5.2.3. Veri Güvenliği İlkesi	114
1.5.2.4. Hesap Verebilirlik İlkesi	118
2. BÖLÜM.....	119
ULUSLARARASI HUKUKTA KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI HAKKI	119
2.1. GENEL OLARAK	119
2.2. OECD'DE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI	123
2.3. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'DE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI.....	125
2.4. AVRUPA KONSEYİ'NDE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI.....	126
2.4.1. Kişisel Nitelikteki Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Şahısların Korunmasına Dair Sözleşme (108 Sayılı Sözleşme)	130
2.4.2. Biyoloji ve Tıbbın Uygulanması Bakımından İnsan Hakları ve İnsan Haysiyetinin Korunması Sözleşmesi: İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi (Biyoetik Sözleşmesi)	134
2.4.3. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)	136
2.5. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI	149
2.5.1. Kişisel Verilerin İşlenmesi Sırasında Gerçek Kişilerin Korunması ve Serbest Veri Trafik Hakkında Direktif (Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi, 95/46/EC sayılı Direktif)	152
2.5.2. Telekomünikasyon Alanında Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Özel Hayatın Korunmasına İlişkin Direktif, (97/66/EC sayılı Direktif)	159
2.5.3. Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Özel Hayatın Gizliliğinin Korunması Hakkında Direktif (2002/58/EC sayılı Direktif)	160
2.5.4. İletişim Trafik Verilerinin Saklanması İlişkin Direktif (2006/24/EC sayılı Direktif).....	162

2.5.5. Topluluk Organ ve Kurumları Tarafından Kişisel Verilerin İşlenmesi Sırasında Gerçek Kişilerin Korunmasına ve Serbest Veri Trafiğine İlişkin Tüzük (45/2001/EC Tüzüğü).....	163
2.5.6. Temel Haklar Şartı	164
2.5.7. Europol Antlaşması ve Kişisel Verilerin Korunması.....	165
2.5.8. Schengen Antlaşması ve Kişisel Verilerin Korunması	166
2.5.9. Genel Veri Koruma Tüzüğü (Avrupa Birliği 2016/697 sayılı Genel Veri Koruma Tüzüğü- General Data Protection Regulation-GDPR).....	166
2.5.9.1. Genel Olarak	166
2.5.9.2. Uygulama Alanı	173
2.5.9.3. Unutulma Hakkı (Right To Be Forgotten)	176
2.5.9.4. Veri İşleyenlerin Tamamının Veri İşlemeden Sorumlu Tutulması.....	188
2.5.9.5. Veri taşınabilirliği hakkı.....	188
2.5.9.6. Veri Koruma Otoritesi (Supervisory Authority)	190
2.5.9.7. Avrupa Veri Koruma Kurulu (European Data Protection Board).....	191
2.5.9.8. Veri İhlali Riskinin Yüksek Olması Hâlinde Bu Riskin Veri Koruma Otoritesine ve Veri Sahibine Bildirimde Bulunma Zorunluluğu	192
2.5.9.9. Veri Koruma Etki Değerlendirmesi (Data Protection Impact Assessment)	192
2.5.9.10. Hassas Verilerin İşlenmesi Bakımından Öngörülen Zorunlu Veri Koruma Görevlisi (Data Protection Officers)	192
2.5.9.11. Hesap Verebilirlik İlkesi	193
2.5.9.12. Para cezaları	194
2.5.9.13. AB Üyesi Olmayan Devletlere Veri Transferi	195
2.5.9.14. Değerlendirme	195
3. BÖLÜM.....	197

MEVZUAT VE YARGI KARARLARI İŞİĞİNDA TÜRK	
HUKUKUNDA KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI.....	197
3.1. GENEL OLARAK	197
3.2. TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI	197
3.3. KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KANUNU	200
3.3.1. 6698 sayılı Kanun'da Yer Alan Düzenlemeler	203
3.3.2. Kanun'un Kişisel Verilerle İlgili Yeni Gelişmeler (GDPR) Bağlamında Değerlendirilmesi.....	222
3.4. TÜRK CEZA KANUNU	226
3.4.1. Genel Olarak	226
3.4.2. Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu	228
3.4.2.1. Suçla Korunan Hukuki Değer	230
3.4.2.2. Suçun Konusu	231
3.4.2.3. Suçun Faili ve Mağduru	231
3.4.2.4. Fiil, Hukuka Aykırılık ve Kusurluluk	231
3.4.2.5. İctima.....	233
3.4.3. Kişisel Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme veya Ele Geçirme Suçu.....	235
3.4.3.1. Suçla Korunan Hukuki Değer	236
3.4.3.2. Suçun Konusu	236
3.4.3.3. Suçun Faili ve Mağduru	236
3.4.3.4. Fiil, Hukuka Aykırılık ve Kusurluluk	237
3.4.3.5. İctima.....	237
3.4.3.6. Yargıtay Kararları	238
3.4.4. Kişisel Verileri Yok Etmeme Suçu	240
3.4.4.1. Suçla Korunan Hukuki Değer	241

3.4.4.2. Suçun Konusu	241
3.4.4.3. Suçun Faili ve Mağduru	241
3.4.4.4. Fiil, Hukuka Aykırılık ve Kusurluluk	242
3.5. CEZA MUHALEMESİ KANUNU	244
3.6. TÜRK MEDENİ KANUNU VE TÜRK BORÇLAR KANUNU.....	249
3.7. DİĞER KANUNLARDAKİ DÜZENLEMELER	252
3.7.1. İş Kanunu	252
3.7.2. Elektronik İmza Kanunu	258
3.7.3. Vergi Usul Kanunu.....	259
3.7.4. Nüfus Hizmetleri Kanunu	260
3.7.5. Basın Kanunu	263
3.7.6. Adli Sicil Kanunu.....	264
3.7.7. Elektronik Haberleşme Kanunu	271
3.7.8. Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu	274
3.7.9. İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun	276
3.7.10. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu	279
3.7.11. Posta Hizmetleri Kanunu	280
3.7.12. Karayolları Trafik Kanunu	281
3.7.13. Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun	281
3.7.14. Türkiye İstatistik Kanunu.....	283
3.7.15. Bilgi Edinme Kanunu.....	286
3.7.16. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu	288
3.7.17. Türk Ticaret Kanunu	288
3.7.18. Bankacılık Kanunu.....	288

3.7.19. Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu	289
3.7.20. Noterlik Kanunu	290
3.7.21. Sağlık Alanında Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname	290
3.7.22. Güvenlik Soruşturması, Bazı Nedenlerle Görevlerine Son Verilen Kamu Personeli ile Kamu Görevine Alınmayanların Haklarının Geri Verilmesine ve 1402 Numaralı Sıkıyönetim Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun.....	295
3.7.23. Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu	296
SONUÇ	299
KAYNAKÇA	309
EK 1. ORJİNALLİK RAPORU.....	332
EK 2. ETİK KURUL İZİN MUAFİYETİ FORMU.....	333
ÖZGEÇMİŞ	334

KISALTMALAR DİZİNİ

AAET	Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu
AAETA	Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu Andlaşması
AB	Avrupa Birliği
ATAD	Avrupa Birliği Adalet Divanı
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu
AETA	Avrupa Ekonomik Topluluğu Andlaşması
AİHM	Avrupa insan Hakları Mahkemesi
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AKÇT	Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu
AKÇTA	Avrupa Kömür ve Çelik Toluluğu Andlaşması
AT	Avrupa Toplulukları
AVKK	Avrupa Veri Koruma Kurulu
Bkz.	Bakınız
BM	Birleşmiş Milletler
BTK	Bilgi Teknolojileri İletişim Kurumu
CMK	Ceza Muhakemesi Kanunu
GDPR	Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü (General Data Protection Regulation)
İHEB	İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi
İÜHFM	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
MİT	Milli İstihbarat Teşkilatı
MOBESE	Mobil Elektronik Sistem Entegrasyonu
OEEC	Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
TBK	Türk Borçlar Kanunu
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisine
TİB	Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı
TMK	Türk Medeni Kanunu

TCK	Türk Ceza Kanunu
VKG	Veri Koruma Otoritesi
YHGK	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YCGK	Yargıtay Ceza Genel Kurulu

GİRİŞ

Temel hak ve özgürlükler arasında yer alan kişisel verilerin korunması hakkı hukuk devleti ilkesi ve demokrasinin gelişmesi bakımından çok büyük bir öneme sahiptir. Kişisel verilerin korunmasının temel amaçları, kişiliğin serbestçe gelişmesine imkân vermek ve özel hayatın gizliliğini korumaktır.¹

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerle birlikte kolaylaşan, hızlanan ve artış gösteren kişisel verilerin otomatik olarak işlenmesi, iletilmesi, saklanması kişilerin kendileriyle ilgili bilgiler üzerindeki kontrol gücünü azaltmış hatta yok etmiştir.² Günümüzde Facebook gibi sosyal ağlar, yapılan her üyelik işlemiyle kişilerin sadece kendileriyle ilgili değil aileleri, arkadaşları veya tanıdığı diğer kişilerle ilgili e-posta adresi, telefon numarası, iletişim kurduğu kişiler, yaptığı görüşmeler, boş zaman geçirme tercihleri hakkında detayları da biriktirmektedir. Söz konusu bu veriler ise devlet yetkilileri tarafından kullanılabilirdiği gibi analiz edilerek bazı ticari aktörlerle de paylaşılabilir.³

Kişisel verilerin ticarî bir niteliğe sahip olmaya başlaması, dinleme ve kaydetme imkânlarının kolaylaşması ile sosyal medyada kişisel veri paylaşımlarının artması kişisel verilerin korunması konusuna farklı bir boyut kazandırmıştır. Bu değişen ve gelişen teknolojik ve toplum düzeni karşısında kişisel verilerle ilgili artan hak ihlalleri kişisel verilerin korunmasına yönelik bir savunma mekanizmasının gelişerek genel hükümlerden

¹ T.C. Cumhurbaşkanlığı, Devlet Denetleme Kurulu'nun 27.11.2013 tarihli ve "Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Ulusal ve Uluslararası Durum Değerlendirmesi ile Bilgi Güvenliği ve Kişisel Verilerin Korunması Kapsamında Gerçekleştirilen Denetim Çalışmaları" konulu Raporu, s.778.
<https://www.memurlar.net/common/news/documents/439122/ddk56.pdf> (Erişim Tarihi:15.9.2018)

² Muammer KETİZMEN, *Türk Ceza Hukukunda Bilişim Suçları*, Adalet Yayınevi, Ankara 2008, s.194-195.

³ Thomas HAMMARBERG, "Avrupa'da Medya Özgürlüğü ve İnsan Hakları", İfade Özgürlüğü, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Başkanı Nicolas Bratza'ya İthafen Kaleme Alınmış Makaleler, Council of Europe, 2012, s.48.

ayrı daha özel bir korunma ihtiyacını ortaya çıkarmış⁴ ve ulusal ve uluslararası alanda kişisel verilerin korunmasıyla ilgili mevzuat çalışmalarının artmasını sağlamıştır.⁵

Kişisel verilerin korunması son kırk yılda ortaya çıkarak gelişme göstermiş olup ilk uluslararası belge Avrupa Konseyi tarafından 1981 yılında kabul edilen 108 sayılı Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Kişilerin Korunmasına Dair Sözleşme (108 sayılı Sözleşme)'dir. 1985 yılında yürürlüğe giren Sözleşme güçlü bir koruma mekanizması içermemekle birlikte kişisel verilerin korunması konusunda kabul edilen bağlayıcı ilk uluslararası belge olması bakımından önemlidir.

108 sayılı Sözleşme'nin kabul edilmesinden sonra da devam eden teknolojik gelişmelere paralel olarak gelişen veri işleme teknolojisi ile kişisel verilerin ticari amaçlarla kullanımının yaygınlaşması, AB vatandaşlarına ait kişisel verilerin kontrolü konusunda endişeleri artırmış üye devletlerde farklı uygulamaların ortaya çıkmasına neden olmuştur. AB üyesi devletlerin ulusal kanunları arasında uyum ve standartlaşmanın sağlanması amacıyla Avrupa Komisyonu Bakanlar Konseyi tarafından 95/46/EC sayılı Direktif⁶ 20.2.1995 tarihinde kabul edilmiştir.⁷ AB'de kişisel verilerin işlenmesi ve bu verilerin serbestçe dolaşımına ilişkin en önemli metinlerden biri olan 95/46/EC sayılı Direktif AB düzeyinde kişisel verilerin korunmasıyla ilgili olarak genel bir çerçeve çizmektedir. 95/46/EC sayılı Direktif, kabul edildiği tarihten itibaren AB üyesi devletlerin sınırlarını aşarak Türkiye de dâhil diğer devletlerin konuya yönelik hukuki mevzuatlarını etkilemiştir.

Kişisel verilerin korunması konusunda zaman içinde ortaya çıkan yeni ihtiyaçlar veri koruma kurallarının güncellenmesini gerektirmiş ve yapılan çalışmalar sonucunda

⁴ Habip OĞUZ, “Elektronik Ortamda Kişisel Verilerin Korunması, Bazı Ülke Uygulamaları ve Ülkemizdeki Durum”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Haziran 2014, Sayı:3, s.3-4.
<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/155549> (Erişim tarihi:15.9.2018).

⁵ İbrahim KORKMAZ, “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Hakkında Bir Değerlendirme”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2016, Sayı:124, s.82.

⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX%3A31995L0046> (Erişim Tarihi:15.2.2019)

⁷ Direktif 24.10.1995 tarihinde onaylanmış, üç yıl sonra da yürürlüğe girmiştir.

hazırlanan Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü (General Data Protection Regulation-GDPR) ⁸ Avrupa Parlamentosu tarafından 14 Nisan 2016 tarihinde onaylanarak 25 Mayıs 2018 tarihinde yürürlüğe girmiştir. GDPR bu tarihten itibaren 95/46/EC sayılı Direktif'i yürürlükten kaldırarak tüm üye devletlerde bağlayıcı hale gelmiştir. Bununla birlikte her ne kadar yürürlükten kalkmış olsa da 95/46/EC sayılı Direktif'in 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun hazırlanmasında referans alınması ve AB'de kişisel verilerin işlenmesi ve serbest dolaşımı hakkında en önemli belgeler arasında olması nedeniyle konunun açıklanmasına yönelik ilgili hükümlerine tezde yer verilmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) kapsamında kişisel verilerin korunmasına yönelik özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bununla birlikte Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kişisel verilerin korunmasını özel hayat alanı içinde değerlendirmekte ve bu konuyla ilgili başvuruları AİHS'nin 8. maddesi kapsamında incelemektedir. Tezin ilgili bölümlerinde AİHM'nin kişisel verilerin korunmasıyla ilgili AİHS'nin 8. maddesi kapsamında verdiği ilk karar olan *Klass ve Diğerleri/Almanya* kararından günümüze kadar verdiği kararlar incelenmiştir.

Tezde, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 2016 yılında kanunlaşan 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile Türk hukukunda kişisel verilerin korunmasına yönelik diğer mevzuat hükümleri incelenmiştir. Anayasa Mahkemesi'nin kişisel verilerin korunmasına yönelik başta 6698 sayılı Kanun'un bazı maddelerinin Anayasa'ya aykırı olduğundan bahisle açılan iptal davaları ve itiraz başvuruları ile bireysel başvuru yoluyla önünde gelen davalarda verdiği kararlar irdelenmiştir. Ayrıca Kişisel Verileri Koruma Kurulu tarafından verilen ve çalışmamızın sona erdiği tarih itibariyle yayımlanmış olan kararlar da ele alınmıştır.

⁸ http://ec.europa.eu/justice/data-protection/reform/files/regulation_oj_en.pdf (Erişim Tarihi: 13.2.2018)

Çalışmanın ilk bölümünde kişisel verinin, tanımı, unsurları, işlenmesi, hassas veriler, kişisel verinin hukuki niteliğiyle ilgili temel kavramlar hakkında bilgi verilecek, bir hak olarak kişisel verinin korunması ve hukuki niteliği, kişisel verilerin korunması hakkının kapsamı ve sınırları, kişisel verilerin korunması hakkının diğer temel hak ve özgürlüklerle ilişkisi ile kişisel verilerin korunması hukukuna doğrudan hâkim olan temel ilkeler ile diğer ilkeler incelenecektir. Bu kapsamda kişisel verilerin işlenmesiyle ilgili olarak kabul edilen; hukuk ve dürüstlük kurallarına uygun olma, belirli, açık ve meşru amaçlar için işlenme, doğru ve gerektiği takdirde güncel olma, işlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olma, ilgili mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar saklanma şeklinde temel ilkeler ile kişisel verilerin korunmasıyla ilgili bilgilendirme yükümlülüğü, bilgi edinme, düzeltme, silme, engelleme ve itiraz hakkı, veri güvenliği ile ilgilinin rızası ele alınacaktır.

Çalışmanın ikinci bölümünde kişisel verilerin korunması hakkının uluslararası hukukta tarihsel gelişimi ve kaynakları başta OECD, BM, Avrupa Konseyi ve AB tarafından kabul edilen konuyla ilgili önemli uluslararası belgeler dikkate alınarak incelenecek ve son dönemde 95/46/EC sayılı Direktif'i yürürlükten kaldırarak kişisel verilerin korunmasıyla ilgili yeni düzenlemelere yer veren GDPR hakkında ayrıntılı açıklamalar yapılacaktır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde Türk hukukunda kişisel verilerin korunmasına yönelik hükümler içeren başta Türkiye Cumhuriyeti Anayasası olmak üzere 6698 sayılı Kanun, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK), 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK), 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK) ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK) olmak üzere kişisel verilerin korunmasıyla ilgili diğer kanunlarda yer alan düzenlemeler uluslararası gelişmeler dikkate alınarak GDPR bağlamında değerlendirilerek mevzuatta yapılması gerektiği düşünülen değişikliklere ilişkin görüşler ifade edilecektir.

1. BÖLÜM

KİŞİSEL VERİNİN TANIMI, HUKUKİ NİTELİĞİ, KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI HAKKININ DİĞER TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLERLE İLİŞKİSİ VE TEMEL İLKELER

1.1. KİŞİSEL VERİNİN TANIMI, UNSURLARI, İŞLENMESİ VE BAZI TEMEL KAVRAMLAR

1.1.1. Kişisel Verilerin Tanımı

Türk Dil Kurumu tarafından “*kişisel*” kelimesi “*kişi ile ilgili, kişiye ilişkin, kişinin kendi malı olan, şahsi, zati*” olarak; işlenmemiş ham bilgi olarak da ifade edilen “*veri*” ise “*bilgi, data*” olarak tanımlanmıştır⁹. Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesinde¹⁰ veri, “*Bir bilgisayar sisteminin belli bir işlevi yerine getirmesini sağlayan yazılımlar da dâhil olmak üzere bir bilgisayar sisteminde işlemeye uygun nitelikteki her türlü bilgi*” şeklinde tanımlanmıştır.¹¹

İngilizce karşılığı olarak kullanılan Latince “*datum*” kelimesinin çoğul şekli olan “*data*” “*vermeye cesaret etmek*” fiilinin geçmiş zamanı olan “*verilen şey*”den gelmektedir. Dilimizde de “*verilen şey*” anlamında, “*veri*” olarak kullanılmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinde veri, “*Bir durum hakkında, birbiriyle henüz bağlantısı kurulmamış*

⁹ <http://tdkterim.gov.tr/bts/> (Erişim Tarihi:20.10.2015)

¹⁰ Sanal Ortamda İşlenen Suçlar Sözleşmesi Türkiye tarafından 10.11.2010 tarihinde imzalamıştır. Onaya Uygun Bulma Kanunu 2.5.2014 tarihli ve 28988 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Sözleşme metninin yayımlandığı Bakanlar Kurulu Kararı için bkz. 9.8.2014 tarihli ve 29083 sayılı Resmi Gazete.

¹¹ Çağrı Zeybek ÜNSAL, “*Google’ın Yeni Gizlilik Politikası Google Inc. Tarafından 1 Mart 2012 Tarihinde Yayımlanan Politikasının Kişisel Verilerin Korunması İlkeleri İle Uyumluluğu Ve Avrupa Birliği’nin 95/46/EC Sayılı Veri Koruma Direktifi Açısından Değerlendirilmesi*”, Hacettepe Hukuk Fak. Dergisi, Yıl:2013 Sayı:3(1), s.101.

bilinenler veya kısaca sayısal ortamlarda bulunan ve taşınan sinyaller ve/veya bit dizeleri” olarak tanımlanmaktadır.¹²

Türkiye’nin imzaladığı 108 sayılı Sözleşmesi’nin¹³ 2. maddesinde “*kişisel veri*”, “*kimliği belirli veya belirlenebilecek verinin öznesi olan gerçek kişiyle ilgili tüm bilgiler*”¹⁴ şeklinde tanımlanmaktadır. Sözleşme’nin “*özellikli veri kategorileri*” başlıklı 6. maddesinde ise “*iç hukukta uygun güvenceler sağlanmadıkça, ırk menşeyini, politik düşünceleri, dinî veya diğer inançları ortaya koyan kişisel nitelikteki verilerle sağlık veya cinsel yaşamla ilgili kişisel nitelikteki veriler ve ceza mahkûmiyetleri, otomatik bilgi işlemine tâbi tutulamazlar*” demek suretiyle, söz konusu verilerin kişisel veri kapsamında olduğu belirlenmektedir.

Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü’nün (OECD) yayınladığı Kişisel Verilerin Korunması Rehber İlkeleri’nde “*kişisel veri*”, “*belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişiye ilişkin tüm bilgiler*” şeklinde tanımlanmaktadır.¹⁵

Avrupa Birliği’nin 95/46/EC sayılı Veri Koruma Direktifi’nin 2. maddesinin (a) bendinde¹⁶ de “*kişisel veri*”, “*belirli ya da kimliği belirlenebilir gerçek kişi ile ilişkilendirilebilen her türlü bilgi*” şeklinde tanımlandıktan sonra “*bir kişinin doğrudan veya dolaylı olarak tanımlanabilmesine imkân sağlayan kişinin kimlik numarası, fiziksel,*

¹² Gral CANBERK, Şeref SAĞIROĞLU, “*Bilgi, Bilgi Güvenliği ve Sreğleri zerine Bir İnceleme*”, Politeknik Dergisi, Yıl:2006, Cilt: 9 Sayı:3, s.166.

¹³ <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/108.htm> (Erişim Tarihi:16.11.2018)

¹⁴ <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680078b37> (Erişim Tarihi:20.10.2016)

¹⁵ “*personal data*” means any information relating to an identified or identifiable individual (data subject)” <http://www.oecd.org/internet/ieconomy/oecdguidelinesontheProtectionofprivacyandtransborderflowsofpersonaldata.htm> (Erişim Tarihi:7.11.2018)

¹⁶ “*personal data*’ shall mean any information relating to an identified or identifiable natural person (‘data subject’); an identifiable person is one who can be identified, directly or indirectly, in particular by reference to an identification number or to one or more factors specific to his physical, physiological, mental, economic, cultural or social identity;”

psikolojik, duygusal, ekonomik ve kültürel kimliği veya sosyal kimliğin” bu kapsamda değerlendirildiği ifade edilmektedir.¹⁷

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun 3. maddesinin (d) bendinde, kişisel veri, “*belirli veya kimliği belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi*” şeklinde tanımlanmıştır. Buna göre, kişiyi belirlenebilir kılan ve tanımlayan tüm veriler kişisel veri niteliğini taşımaktadır. Maddenin gerekçesinde ise kişisel verinin, kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi ifade ettiği belirtildikten sonra, bu bağlamda kişilerin sadece ad, soyad, doğum yeri ve doğum tarihi gibi onun kesin olarak tanınmasını sağlayan bilgilerin değil, kişilerin ekonomik, sosyal, fiziki, ailevi ve sair özellikleriyle ilgili bilgilerin de kişisel veri olduğu ifade edilmiştir. Gerekçede ayrıca verilerin kişilerin fiziksel, kültürel, ekonomik, sosyal veya psikolojik kimliklerini ifade eden içerik taşıması veya vergi, sigorta numarası gibi bir kayıtlı ilişkilendirilmesi hâlinde kişinin belirlenmesini sağlayabilecek tüm verileri kapsadığı, nitekim bu verilerin de dolaylı da olsa doğrudan kişilere ilişkin veriler gibi kişiyi belirlenebilir kılabilmeye özellikleri nedeniyle kişisel veriler olduğu ifade edilmiştir.

Kişilerin kimlik, etnik köken, sağlık ve öğrenim durumu, kişisel veya aile içi yaşantısıyla ilgili bilgiler, başkalarıyla yaptığı haberleşmeler, ikamet, kredi kartı bilgileri, kişilerin inanç ve düşünceleri, alışveriş alışkanlıklarına ilişkin bilgilerin tamamı kişisel veri kapsamındadır.¹⁸

Ölçülebilir fiziksel ve bireysel özellikler vasıtasıyla gerçekleştirilen ve otomatik olarak doğrulanabilen kimlik denetleme teknikleri şeklinde ifade edilen biyometrik yöntemlerle elde edilen ve kişilerin belirlenmesini sağlayan DNA, koku, el geometrisi, iris, parmak izi,

¹⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX%3A31995L0046>
(Erişim Tarihi:15.2.2019)

¹⁸ Hüseyin Can AKSOY, *Kişisel Verilerin Korunması*, Çakmak Yayınevi, 2010 Ankara, s.1.

retina, vücut ısısı, ses, yüz ve yürüyüş özelliklerine ilişkin bilgiler¹⁹ de kişisel veri kapsamı içerisindedir.²⁰

95/46/EC sayılı Direktif'i yürürlükten kaldıran 2016/679 sayılı AB Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün (General Data Protection Regulation–GDPR)²¹ 4. maddesinde kişisel veri tanımında önemli bir değişiklik yapılmamış, bununla birlikte söz konusu tanım biraz daha detaylandırılmıştır. Maddenin (1) numaralı fıkrasında kişisel veri,²² “*tanımlanmış veya tanımlanabilir bir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgidir ('veri sahibi'); tanımlanmış bir gerçek kişi özellikle bir isim, kimlik numarası, konum verileri, çevrim içi tanımlayıcı ya da söz konusu gerçek kişinin fiziksel, fizyolojik, genetik, ruhsal, ekonomik, kültürel veya toplumsal kimliğine özgü bir ya da daha fazla sayıda faktöre atıfta bulunularak doğrudan veya dolaylı olarak tanımlanabilen bir kişi*”²³ şeklinde tanımlanmıştır.²⁴

Anayasa Mahkemesi'nin pek çok kararında da kişisel veriye ilişkin tanıma yer verilmiştir. Mahkeme, 5.11.2008 tarihli ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'nun 51. maddesinde yer alan “(1) Kurum, elektronik haberleşme sektörüyle ilgili kişisel verilerin

¹⁹ Cüneyd ER, *Biyometrik Yöntemler ve Özel Hayatın Gizliliği Hakkı*, Yetkin Yayınları, Ankara 2007, s.21-24.

²⁰ Aydın AKGÜL, *Kişisel Verilerin Korunması*, Beta Yayınları, İstanbul 2014, s.9.

²¹ Avrupa Parlamentosu tarafından 14.4.2016 tarihinde kabul edilen GDPR 25.5.2018 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

²² “*personal data*’ means any information relating to an identified or identifiable natural person (‘data subject’); an identifiable natural person is one who can be identified, directly or indirectly, in particular by reference to an identifier such as a name, an identification number, location data, an online identifier or to one or more factors specific to the physical, physiological, genetic, mental, economic, cultural or social identity of that natural person;”

²³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1532348683434&uri=CELEX:02016R0679-20160504> (Erişim Tarihi: 27.8.2018)

²⁴ Kişisel verinin tanımı için ayrıca bakınız Julie RINGELHEIM, *Processing Data on Racial or Ethnic Origin for Antidiscrimination Policies: How To Reconcile The Promotion Of Equality With The Right To Privacy?*, Center For Human Rights and Global Justice, NYU School of Law, New York 2006, s.24.; Douwe KORFF, *Comparative Summary of National Laws*, Human Rights Centre, University of Essex Colchester, Cambridge (UK), 2002, s.7.; Harvey L. KAPLAN, Mark W. COWING, Gabriel P. EGLI, *A Primer for Data- Protection Principles in the European Union*, Defence Research Institute, Munich, 2009, s.40.; Lucas BERGKAMP, Jan DHONT, “*Data Protection in Europe and the Internet: An Analysis of the European Community’s Privacy Legislation in the Context of the World Wide Web*”, The EDI Law Review, Sayı:7, 2000, s.74.; İlke GÜRSEL, “*Protection Of Personal Data In International Law And The General Aspects Of The Turkish Data Protection Law*”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 18, Sayı: 1, 2016, s.35.; Thomas Jørgen JACOBSEN, “*GDPR: New Definition Of Personal Data And Why It Matters*”, <https://rushfiles.com/blog/gdpr-the-new-definition-of-personal-data-and-why-it-matters/> (Erişim Tarihi:5.3.2019);

işlenmesi ve gizliliğinin korunmasına yönelik usul ve esasları belirlemeye yetkilidir.” şeklindeki kuralın iptali talebiyle yapılan başvuru hakkında verdiği kararda, kişisel verinin belirli veya kimliği belirlenebilir olmak şartıyla, bir kişiye ilişkin bütün bilgileri ifade ettiği belirtildikten sonra kişilerin adı, soyadı, doğum tarihi ve doğum yeri gibi kişilerin yalnızca kimliğini ortaya koyan bilgileri şeklinde doğrudan kişiyle ilgili olan veriler yanında sosyal güvenlik numarası, telefon numarası, pasaport numarası, motorlu taşıt plakası, özgeçmiş, görüntü, resim, ses kayıtları, genetik bilgiler, parmak izleri, e-posta adresi, IP adresi, tercihler, hobiler, etkileşimde bulunulan kişiler, aile bilgileri, grup üyelikleri şeklinde kişileri dolaylı olarak belirlenebilir kılan verilerin kişisel veri kapsamında olduğunu ifade etmiştir.²⁵

Anayasa Mahkemesi, 5651 sayılı Kanun’un²⁶ 3. maddesinin dördüncü fıkrasının²⁷ iptali talebiyle açılan dava hakkında verdiği kararda,²⁸ dava konusu kuralda yer alan trafik bilgisi ibaresinin, tarafların IP adresi, hizmetin türü, hizmete başlama ve bitiş tarihi, aktarılan veri miktarı ve abone kimlik bilgileri şeklinde ifade edildiğini, bu bağlamda trafik bilgisi adıyla istenen tüm bilgilerin genel olarak kişiyle ilgili bilgileri ifade eden kişisel veriler olduğunu, bunların korunması hakkının insan onurunun korunması ile kişiliğin serbestçe geliştirilebilmesi hakkının özel bir şekli olduğu ve kişisel verilerin işlenmesi sırasında kişilerin hak ve özgürlüklerini korumayı amaçladığını belirtmiştir.

“*Kişisel veri*” kavramı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nde (AİHS) açık bir şekilde tanımlanmamakla birlikte, Sözleşme’nin uygulanmasıyla ilgili AİHM kararlarında 108 sayılı Sözleşme’ye atıf yapılarak kişisel veriler özel hayatın gizliliğinin bir parçası kabul edilmektedir. AİHM kararlarında kişilere ait “*görüntü*” (*Peck/Birleşik Krallık*, B.No: 44647/98, 28.01.2003), “*DNA profili*” (*S. ve Marper/Birleşik Krallık*), “*fotoğraf*” (*Sciacca/İtalya*, B.No:50774/99, 11.01.2005), “*hücre örnekleri*” (*S. ve Marper/Birleşik*

²⁵ Anayasa Mahkemesi’nin 9.4.2014 tarihli ve E.2013/122, K.2014/74 sayılı kararı.

²⁶ İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun’dur.

²⁷ “*Trafik bilgisi Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı tarafından ilgili işletmecilerden temin edilir ve hâkim tarafından karar verilmesi hâlinde ilgili mercilere verilir.*”

²⁸ Anayasa Mahkemesi’nin 2.10.2014 tarihli ve E.2014/149, K.2014/151 sayılı kararı.

Krallık), “*parmak izi*” (*S. ve Marper/Birleşik Krallık*, (Büyük Daire), B.No: 30562/04, 30566/04, 04.12.2008, p.69.), “*yaş, doğum tarihi ve fiziksel özellikler*” (*K.U./Finlandiya*, B.No:2872/02, 02.12.2008), “*ev adresi*” (*Alkaya/Türkiye*, B.No:42811/06, 09.10.2012),²⁹ kişilerin cinsiyet, doğum yeri gibi bilgilerin zorunlu olarak toplandığı “*nüfus sayımı ve aile kayıtları*” (*Godelli/İtalya*, B.No:33783/09, 25.9.2012), “*tıbbi veriler*” (*Z./Finlandiya*, B.No:22009/93, 25.2.1997, *M.S./İsveç*, B.No:74/1996/693/885, 27.8.1997, *Radu/Moldova Cumhuriyeti*, B.No:50073/07, 15.4.2014, *Mitkus/Letonya*, B.No:7259/03, 2.10.2012, *L.H./Letonya*, B.No: 52019/07, 29.4.2014, *P. ve S./Polonya*, B.No:57375, 30.10.2012, *L.L./Fransa*, B.No:7508/02, 10.10.2006), “*telefon görüşmelerinin izlenmesi ve saklanması*” (*Malone/Birleşik Krallık*, B.No:8691/79, 02.08.1984, *Amann/İsviçre*, B.No:27798/95, 16.02.2000, *Bărbulescu/Romanya*, B.No:61496/08 (Büyük Daire), 5.9.2017), “*kamuya açık alanlardaki kamera görüntüleri*” (*Peck/Birleşik Krallık*, B.No: 44647/98, 28.01.2003, *Köpke/Almanya*, B.No:420/07, 5.10.2010), “*mahkumların yakınlarıyla görüşme kayıtları*” (*Szuluk/Birleşik Krallık*, B.No:36936/05, 2.6.2009), “*dini veya ailevi bilgiler*” (*Tsavachidis/Yunanistan*, B.No: 28802/95, 4.3.1997, *Fernandez Martinez/İspanya*, B.No:56030/07, 12.6.2014), “*polis kayıtları*” (*Murray/Birleşik Krallık*, B.No:300-A, 28. October 1994, *P.G. ve J.H./Birleşik Krallık*, B.No:44787/98, 25.9.2001.), “*mahkemede delil olarak sunulan belgeler*” (*Panteleyenکو/Ukrayna*, B.No:11901/02, 29.6.2006, *Apostu/Romanya*, B.No:22765/12, 3.2.2015) “*kişisel veri*” kapsamında değerlendirilmektedir.³⁰

1.1.2. Kişisel Verilerin Unsurları

Kişisel veri kavramı üç temel unsurdan oluşmaktadır. Bunlar “*bilgi*”, “*kimliği belirli veya belirlenebilir bir kişi*” ve “*bilginin kişiye ilişkin olması*” unsurlarıdır.

²⁹ Yaşar SALİHPAŞAOĞLU, “*Özel Hayatın Kapsamı: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatları Işığında Bir Değerlendirme*”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl: 2013, Cilt: XVII, Sayı:3, s.245.

³⁰ Batuhan AKTAŞ, *Özel Hayatın Gizliliğini İhlal (İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi ve Yargıtay Kararları Açısından)*, Der Yayınları, İstanbul 2017, s.66.

1.1.2.1. Bilgi

Türk Dil Kurumu'na göre “bilgi” kelimesi “*insan aklının erebileceği olgu, gerçek ve ilkelerin bütünü; Öğrenme, araştırma veya gözlem yolu ile elde edilen gerçek, malumat, vukuf; İnsan zekâsının çalışması sonucu ortaya çıkan düşünce ürünü, malumat, vukuf; Genel olarak ve ilk sezi durumunda zihnin kavradığı temel düşünceler; Kurallardan yararlanarak kişinin veriye yönelttiği anlam*” şeklinde tanımlanmaktadır.³¹

Kişisel verinin tanımında da belirtildiği üzere belirli veya kimliği belirlenebilir nitelikte olan her türlü bilgi kişisel veri olarak kabul edilmektedir.³² Bilgi, verinin işlenmek suretiyle alıcısının anlamasının sağlandığı hâline diğer bir ifadeyle veri ile anlamın birleşmesi hâline denmektedir.³³

Bir bilginin kişisel veri olması için o bilginin, biçiminden ve saklandığı ortamdaki bağımsız şekilde sayısal, çizgisel, fotoğraf şeklinde veya akustik olması ile kâğıt üzerinde veya bilgisayar ortamında saklanması arasında herhangi bir fark bulunmamaktadır. Bu bağlamda ses ve görüntü şeklindeki bilgiler de kişisel veri olarak kabul edilmektedir.³⁴ Bununla birlikte her ne kadar bilgi veriden daha ileri bir aşamayı ifade etmekteyse de günümüzde bilgi ve veri kelimeleri birbirinin yerine kullanılmaktadır.³⁵

1.1.2.2. Kimliği Belirli veya Belirlenebilir Bir Kişi

Kişi, haklara ve borçlara sahip olabilen varlık demektir.³⁶ Kişi terimi gerçek ve tüzel kişileri kapsamaktadır. Hukukta gerçek kişi yanında tüzel kişi olarak adlandırılan fiziki

³¹ <http://tdkterim.gov.tr/bts/> (Erişim Tarihi:7.4.2017)

³² Akgül, a.g.e., s.13.

³³ Elif KÜZECİ, *Kişisel Verilerin Korunması*, Turhan Kitabevi, 2010 Ankara, s.10.

³⁴ Aksoy, a.g.e., s.15.

³⁵ Murat Volkan DÜLGER, *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku*, Hukuk Akademisi, İstanbul 2019, s.7.

³⁶ Jale AKİPEK, Turgut AKINTÜRK, Derya ATEŞ, *Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku*, Beta Yayınları, 11. Baskı, İstanbul 2014, s.237.

varlığı bulunmayan, varsayıma dayanan ve belli bir amacın gerçekleştirilmesi için organize olan insan veya mal toplulukları da bulunmaktadır.³⁷

Kişisel verilerin korunması hakkı kişiyi belirleyen ya da belirlenebilir kılan verileri kapsamaktadır. Bu veriler esas olarak bireyin kimliğini ortaya çıkartan, adı, adresi, doğum tarihi, tabiiyeti, medeni durumu, mesleği, görüntüsü, sağlık durumu, inançları gibi bir kişiyi belirleyen ya da belirlenebilir kılan verilerdir.³⁸

Kişisel verilerin doğruluğu ya da yanlışlığı önemli olmayıp kişileri belirlenebilir kılıp kılmadığının önemi vardır. Bu bağlamda kişileri belirlenebilir kılan yanlış veriler de kişisel veridir.³⁹

Ölmüş kişilere ilişkin verilerin koruma kapsamında olup olmadığı hususu da devletlere göre farklılık göstermektedir. Örneğin İngiltere’de kişisel verilerin koruma alanı sadece hayatta olan gerçek kişilerle sınırlıdır. Fransa’da ise ölen kişi sağlığında yasaklamadıkça kişiyle ilgili verilerin tıbbi araştırmalara konu edilmesi mümkündür.⁴⁰ 6698 sayılı Kanun ölmüş gerçek kişilere ait verilerin korunmasına yönelik bir hüküm öngörmemektedir. GDPR’nin 27 numaralı giriş bölümünde ölmüş gerçek kişilerin verilerinin GDPR kapsamı dışında olduğu açıkça belirtilmiş olmakla birlikte, bu durum üye devletlerin iç hukuk düzenlemelerine bırakılmıştır. Dolayısıyla üye devletlerin iç hukuk düzenlemeleriyle ölmüş kişilerin kişisel verileri hakkında kurallar öngörmesi mümkündür.⁴¹

Kişisel nitelikli veriler gerçek kişilerle olabileceği gibi tüzel kişilerle de ilgili olabilir. Kişisel verilerin korunması kapsamına tüzel kişilerin de girip giremeyeceği konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüş, sadece gerçek kişilerin kişisel verilerin

³⁷ Bilge ÖZTAN, *Medeni Hukukun Temel Kavramları*, Turhan Kitabevi, 39. Baskı, Ankara 2014, s.181.

³⁸ Oğuz ŞİMŞEK, *Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması*, Beta Yayınları, İstanbul 2008, s.120-121.

³⁹ Dülger, *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku*, s.8-9.

⁴⁰ Aksoy, a.g.e., s.21.

⁴¹ Ayşe Nur AKINCI, *Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü’nün Getirdiği Yenilikler ve Türk Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi*, T.C. Kalkınma Bakanlığı Yayın No: 2968, Ankara 2017, s.26.

korunması kapsamına girmesi gerektiği ve sadece gerçek kişilerin bu korumadan yararlanması gerektiği savunulmaktadır.⁴² Diğer bir görüşe göre ise tüzel kişilere ait verilerin de bu koruma kapsamında olduğu ve kişisel verilerin korunmasından faydalanabileceği ancak tüzel kişilerin korunma ihtiyaçlarının farklılık gösterebileceği, örneğin dini, siyasi ve sendikal örgütlerin diğer tüzel kişilere nazaran daha fazla korunma ihtiyacı içinde olduğu belirtilmektedir.⁴³ Bir diğer görüşe göre de tüzel kişilere ait kişisel verilerin bu kapsamda değil ticari sır kapsamında korunması savunulmaktadır.⁴⁴ 108 sayılı Sözleşme esas itibarıyla gerçek kişilerin kişisel verilerini güvence altına almakta, bununla birlikte üye devletleri tüzel kişilere yönelik düzenleme yapıp yapmama konusunda serbest bırakılmaktadır. Bu bağlamda AB ülkelerinde bir birlik olmayıp devletlere göre farklılıklar bulunmaktadır. Fransa, İsveç, Hollanda, Polonya ve Estonya'daki kişisel verilerin korunması hakkında kanunlarda, sadece gerçek kişiler kapsama alınırken, İtalya ve Avusturya'da kişisel veri kavramı genişletilerek verinin öznesi gerçek veya tüzel kişi olabilmektedir.⁴⁵

Türkiye'de 6698 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (ç) bendinde ilgili kişi, kişisel verisi işlenen gerçek kişi şeklinde tanımlanmaktadır. Bu bağlamda kişisel verilerin korunması hakkının temel süjesi gerçek kişiler olup, düzenleme 95/46/EC sayılı Direktif ve GDPR ile uyumludur. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi 9.5.2013 tarihli ve 6475 sayılı Posta Hizmetleri Kanunu'nun bazı maddelerinin iptali talebiyle açılan dava hakkında verdiği kararda,⁴⁶ tüzel kişilere ait adres bilgilerini kişisel veri olarak kabul ederek bunlara ait verilerin de Anayasa'nın 20. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Söz konusu kararda Anayasa'nın 20. maddesinde kişisel verilerle ilgili olarak gerçek kişiler veya tüzel kişilerin koruma alanında olduğuna ilişkin bir açıklık bulunmadığı, maddenin gerekçesinde de bu konuda bir değerlendirme olmadığı,

⁴² Elif Mendos KUŞKONMAZ, *Kişisel Verilerin Türk Ceza Kanunu Kapsamında Korunması*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013, s.8., Şimşek, a.g.e., s.121.122.

⁴³ Korff, a.g.e., s.57.

⁴⁴ Durmuş TEZCAN, "Bilgisayar Karşısında Özel Hayatın Korunması", *Anayasa Yargısı Dergisi*, 8. Cilt, 1991, s.389.

⁴⁵ Akgül, a.g.e., s.14.

⁴⁶ Anayasa Mahkemesi'nin 4.12.2014 tarihli ve E.2013/84, K.2014/183 sayılı kararı

Anayasa'nın 20. maddesinde gerçek kişilerin özel hayatı, dolayısıyla gerçek kişilerle ilgili kişisel verilerin korunması gerektiği ileri sürülebilir ise de "herkes" ibaresinin madde metninde kullanılması dikkate alındığında, tüzel kişilere ilişkin verilerin korunmasının Anayasa'nın 20. maddesi kapsamında olduğunun değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Kararın karşıoy⁴⁷ gerekçesinde tüzel kişiler bakımından adres bilgilerinin kişisel veri olarak kabul edilmesinin, kişisel veri hukukunun amacını aşan aşırı bir yorum niteliğinde olduğu, bir tüzel kişinin faaliyetleri kapsamında şirket toplantı yeri, üretim veya ticari planlama adresi, bir derneğin veya vakfın deposunun adresi gibi herkesin bilgisine kapalı tutulan bazı adreslerin kişisel veri olarak korunması gerekli olabilmekle birlikte kuralda söz konusu olan verilerin hukuken aleniyet kazanmış kuruluş adreslerine ilişkin bilgiler olduğu ifade edilmiştir.

Her ne kadar özel hayatın gizliliği hakkından doğan ve insan onurunun korunması ile kişiliğin serbestçe geliştirilebilmesi hakkının özel bir şekli olduğu genel kabul gören kişisel verilerin korunması hakkının sadece gerçek kişilerin kişisel verilerinin korunmasına yönelik olduğu düşünülebilir ise de, Anayasa Mahkemesi'nin Anayasa'nın 20. maddesinde yer alan "herkes" ibaresini hak eksenli bir bakış anlayışı çerçevesinde tüzel kişileri de kapsayacak şekilde geniş yorumlayarak verdiği söz konusu kararın Türk hukuk sisteminde kişisel verileri korunmasına yönelik olumlu bir bakış açısı olduğu değerlendirilmektedir.

Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun tüzel kişi şirket tarafından elektronik ortamda yer alan verilerin veri sorumlusu tarafından başka bir veri sorumlusuna aktarılması talebiyle ilgili yapılan başvuru hakkında verdiği 19.11.2018 tarihli ve 2018/131 sayılı kararında, Kurul öncelikle 6698 sayılı Kanun'un, 2. maddesinde Kanun hükümlerinin, kişisel verileri işlenen gerçek kişiler hakkında uygulanacağını, 3. maddesinin (d) bendinde ise kişisel

⁴⁷ Anayasa Mahkemesi üyesi Hasan Tahsin Gökcan tarafından yazılan karşıoy gerekçesi

verinin, kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi olarak tanımlandığının belirtildiği, bu nedenle Kanun'un kapsamında gerçek kişilerin bulunduğu, tüzel kişilerin bulunmadığını belirtmiştir. Kurul daha sonra Kanun'un ilgili kişilerin haklarının düzenlendiği 11. maddeye göre herkesin, veri sorumlusuna başvurarak kendisiyle ilgili kişisel veri işlenip işlenmediğini öğrenme ve kişisel verileri işlenmişse bilgi talep etme hakkı bulunduğunu, ancak madde metninden bu hakların gerçek kişiye ait kişisel verileri kapsadığını belirtmiştir. Bu bağlamda Kurum, Kanun'un 2. maddesi gereğince tüzel kişiliğe ait verilere erişilme yönündeki Kanun kapsamında değerlendirilemeyeceğine, şirketin ortağı ve yetkilisi olan gerçek kişilere ilişkin verilere erişimin sağlanması talebiyle ilgili olarak kişilerin kendileri tarafından değil Şirket tüzel kişiliği tarafından yapılması nedeniyle başvurunun Kanun'un 11. ve 13. maddeleri kapsamında değerlendirilemeyeceğine karar vermiştir.⁴⁸

1.1.2.3. Bilginin Kişiyeye İlişkin Olması

Kişisel veri tanımının en önemli unsuru olan bilginin kişiye ilişkin olmasından kastedilen, söz konusu bilginin kişiyle bağlantı kurularak ona ulaşılabilmesidir. Bu bağlamda bilgi, kişiyi doğrudan gösterebileceği gibi ilgili kişiyi tanımlamamakla birlikte diğer bir bilgiyle birleştirildiğinde kişiyle ilişkilendirilmesi hâlini de kapsar.⁴⁹

Kişinin kimliği doğrudan ortaya konulmamakla birlikte, belirli bazı ek bilgilerle kişiyi tespit etmeye yarayan veriler, kişiyi belirlenebilir kılan verilerdir.

Bilginin belli bir kişiye ilişkin olması, bilgi ile kimliği belirli veya belirlenebilir kişi arasındaki bağlantıyı ifade etmekte ve her türlü amaç ve sonuçtan bağımsız olarak bilginin

⁴⁸ <https://kvkk.gov.tr/Icerik/5423/-Tuzel-kisilige-ait-elektronik-ortamda-yer-alan-verilerin-baska-bir-tuzel-kisilik-tarafindan-talep-edilmesi-hakkinda-Kisisel-Verileri-Koruma-Kurulunun-19-11-2018-tarihli-ve-2018-131-sayili-Karari-Ozeti> (Erişim tarihi:28.4.2019)

⁴⁹ Dülger, *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku*, s.10.

o kişi hakkında olmasını ifade etmektedir. Bu unsurda herhangi bir bilginin belli bir kişiye ilişkin olması içerik, amaç ve sonuç yönünden ortaya çıkabilmektedir.⁵⁰

1.1.3. Kişisel Verilerin İşlenmesi

Kişisel verilerin işlenmesi, kişisel verilerden daha geniş bir kavramı ifade etmektedir. Kişisel verilerin işlenmesi süreci, kişisel verilerin toplanması ile başlayan ve silinmesine kadar devam eden uzun bir süreçtir ve birçok işlemi içerir.⁵¹

6698 sayılı Kanun'da tanımların yer aldığı 3. maddesinin (e) bendine göre ise kişisel verilerin işlenmesi, bunların tamamen veya kısmen otomatik veya otomatik olmayan yollarla elde edilmesi, kaydedilmesi, muhafaza edilmesi, depolanması, yeniden düzenlenmesi, değiştirilmesi, açıklanması, devralınması, aktarılması, sınıflandırılması, elde edilebilir hâle getirilmesi veya kullanılmasının engellenmesi gibi veriler üzerinde gerçekleştirilen tüm işlemler şeklinde tanımlanmaktadır. Gerekçede de, kişisel verilerin işlenmesinin geniş bir alanı kapsadığı ifade edilmiştir. Madde metninde verilerin toplanmasından başlayarak tüm işlem türleri işlenme kavramının içerisinde yer almaktadır. Ayrıca kişisel verilerin, bilgisayar gibi otomasyon sistemlerinin kullanıldığı yöntemlerle işlenmesi gibi otomatik sistemler kullanılmadan elden işlenmesi halleri de işlem kapsamına dhildir.

6698 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde yer alan "*Günümüzde bu veriler, gerek özel sektör gerekse kamu sektörü tarafından bilişim sistemleri üzerinden otomatik yollarla sıkça kullanılmaktadır.*" şeklindeki ifadedden, bilişim sistemleri üzerinden bir faaliyete tâbi tutulmasının kişisel verilerin otomatik yollarla işlenmesi olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bu ifadenin tersinden, bilişim sistemleri kullanılmaksızın manuel olarak işlemlerin gerçekleştirilmesinin otomatik olmayan yollarla işlenmeyi ifade ettiği sonucu

⁵⁰ Aksoy, a.g.e., s.28.

⁵¹ Hayrünnisa ÖZDEMİR, *Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin zel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması*, Seçkin Yayınları, Ankara 2009, s.291.

çıkmaktadır. 6698 sayılı Kanun, kişisel verileri işleme faaliyetinin tamamen veya kısmen otomatik olarak gerçekleştirilmesi hâlinde bunu bir şarta bağlamaksızın koruma altına almış olmasına rağmen otomatik olarak gerçekleşmeyen işleme faaliyetini ancak veri kayıt sisteminin parçası olma kaydıyla koruma kapsamına dâhil etmiştir.⁵²

GDPR'nin 4. maddesinde işleme faaliyeti, “*otomatik yöntemlerle olsun veya olmasın, kişisel veri veya kişisel veri setleri üzerinde gerçekleştirilen toplama, kaydetme, düzenleme, yapılandırma, saklama, uyarılma veya değiştirme, elde etme, danışma, kullanma, iletim yoluyla açıklama, yayma veya kullanıma sunma, uyumlaştırma ya da birleştirme, kısıtlama, silme veya imha gibi herhangi bir işlem veya işlem dizisi*” şeklinde tanımlanmaktadır. Görüldüğü üzere tanım, 95/46/EC sayılı Direktif ve 6698 sayılı Kanun'da yer alan tanımla benzer olmakla birlikte, GDPR'deki tanıma kişisel verilerin daha iyi korunabilmesi için gelişen yeni teknolojiler de dikkate alınarak, “*veri setleri*” ve “*yapılandırma*” gibi yeni kavramlar eklenmiştir.⁵³

1.1.4. Özel Nitelikli (Hassas) Kişisel Veriler

Kişisel veri belirli veya kimliği belirlenebilir olmak kaydıyla kişiyle ilgili tüm bilgileri ifade ettiği için kişiyi belirli veya belirlenebilir kılan tüm kişisel verilerin korunması gerekir. Siyasi görüş, felsefi ve dini görüş, ahlaki eğilim, ırki köken, cinsel hayat, sağlık durumu ve sendikal bağlantılarla⁵⁴ ilgili bazı kişisel veriler ise daha özel bilgileri içeren daha hassas verilerdir. Bu özel nitelikli verilerin açıklanması ilgili kişiye zarar verebilecek ya da ilgili kişi aleyhine ayrımcılığa yol açabilecek nitelikte⁵⁵ olduklarından bunların daha özel bir koruma altında olması gerekir. Bu bağlamda kanun koyucular bu gruptaki verilerle ilgili olarak toplumsal ve siyasi kaygılar nedeniyle daha fazla koruma altına

⁵² Dülger, *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku*, s.15-16.

⁵³ Akıncı, a.g.e., s.28.

⁵⁴ Hale AKDAĞ, *Türk Ceza Kanunu Kapsamında Kişisel Verilerin Korunması*, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s.32-34.

⁵⁵ Şimşek, a.g.e., s.120-121.

almış⁵⁶ ve kişisel verilerin korunmasıyla ilgili tüm kanunlarda özel nitelikli bu veri grubuna ilişkin özel düzenlemeler yaparak daha özellikli ve kapsamlı bir koruma sağlamaya çalışmışlardır. Kişisel verilerin korunmasıyla ilgili kanunlarda hangi tür verilerin özel nitelikli veri sayılacağı ve bunların hangi hâllerde işleneceği belirlenmekte ve bunların işlenmesi özel bir rejime tâbi tutulmaktadır.⁵⁷

Özel nitelikli kişisel veriler değişik adlar altında ifade edilebilmektedir. Örneğin Hollanda’da özel kişisel veri, İngiltere, İsveç ve Yunanistan’da hassas kişisel veri, 108 sayılı Sözleşme’de özellikli veri kategorileri ve 6698 sayılı Kanun’da ise özel nitelikli kişisel veriler şeklinde ifadeler kullanılmaktadır.⁵⁸

Kişisel verilerin korunması ve saklanması düzenleyen uluslararası temel düzenleme olan 108 sayılı Sözleşme’nin özellikli veri kategorilerini düzenleyen 6. maddesinde kişilerin ırksal kökeniyle, dini veya diğer inançlarıyla, siyasi düşünceleriyle, sağlık durumuyla, cinsel hayatıyla veya ceza mahkûmiyetiyle ilgili kişisel veriler özellikli veriler olarak belirlenmiş olup, bunlar iç hukukta uygun güvenceler sağlanmadıkça otomatik bilgi işlemeye tâbi tutulamayacaklardır.

95/46/EC sayılı Direktif’in 8. maddesinin (1) numaralı fıkrasında⁵⁹ ilgili kişinin, sağlık durumu, cinsel hayatı hakkında veriler, dini veya felsefi inançları, sendika üyeliği, siyasi görüşler ile ırk veya etnik kökeniyle ilgili verilerin özel veri kategorileri şeklinde belirlenmiş ve kural olarak bunların işlenmesi yasaklanmıştır. Kuralın istisnası maddenin (2) numaralı fıkrasında belirtilmiştir. Buna göre özel nitelikteki veriler ancak ilgili kişinin açıkça rıza göstermesi, iç hukukta uygun teminatlar sağlanması hâlinde iş hukuku alanında veri işlem sorumlusunun hak ve yükümlülüklerinin korunması için zorunlu olması,

⁵⁶ Hayrinnisa ÖZDEMİR, “Haberleşmenin Gizliliği ve Kişisel Veriler”, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XIII, S. 1–2, 2009, s.126.

⁵⁷ Cemil KAYA, “Avrupa Birliği 1995/46/EC Veri Koruma Direktifi Ekseninde Hassas (Kişisel) Veriler ve İşlenmesi”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C.LXIX, S.1-2, 2011, s.317-318.

⁵⁸ Çiğdem AYÖZGER, *Kişisel Verilerin Korunması*, Beta Yayınları, İstanbul 2016, s. 18.

⁵⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX%3A31995L0046> (Erişim Tarihi:15.2.2019)

fiziksel veya hukuksal nedenlerle kişinin açıkça rızasını verecek durumda olmaması hâlinde ilgilinin veya üçüncü kişinin hayati önem taşıyan yararlarının korunması için gerekli olması, işlemin ilgili kişi tarafından kamuya açıklanan verilere ilişkin olması ya da hakların kurulması ve korunması için gerekli olması, veri işleminin önleyici hekimlik, tıbbi teşhis, tıbbi yardım veya bakım veya sağlık hizmetlerinin idari olarak yürütülmesi için gerekli olması durumunda sağlık personeli veya sağlık personeli gibi sır saklama yükümlülüğüne tâbi kişiler tarafından işlenebilir.

95/46/EC sayılı Direktif'in 8. maddesinde sayılan özel nitelikli veriler hakkında işleme yasağına getirilen istisnalar, hassas verileri, Direktif'in sağladığı korumadan yoksun bırakmamakta, yalnızca aynı maddede belirtilen özel korumadan yoksun bırakmaktadır. Örneğin, veri sahibinin açık rızası Direktif'in diğer korumalarıyla uyum içinde olma ihtiyacını ortadan kaldırmamakta, sadece Direktif'in 8. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan işleme yasağını ortadan kaldırmaktadır. Ayrıca veri işlemeye ilişkin diğer tüm gereklilikler hassas veriler bağlamında daha katı uygulanmalıdır. Örneğin hassas verileri işleyen şirketlerin, veri sahiplerine işlemin amaçları hakkında ayrıntılı bilgi vermeleri gerekmekte olup, Avrupa mahkemeleri ve veri koruma otoriteleri bu konuda özellikle katı davranmaktadır.⁶⁰

95/46/EC sayılı Direktif'in 8. maddesinin son fıkrasında bu verilerin yanında kişilerin ceza mahkûmiyetine ilişkin verilerin de bu korumadan yararlandığı, idari müeyyidelere ilişkin veriler ile hukuk davalarındaki kararların ise resmi makamın kontrolü altında işlenmesinin sağlanıp sağlanmayacağına üye devletlerin takdirine bırakıldığı belirtilmiştir.

95/46/EC sayılı Direktif'in 8. maddesinde yer alan özel nitelikli kişisel verilerin özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan ayrımcılık karşıtı olan ve insan onurunu korumayı amaçlayan düşüncenin bir yansıması olduğu belirtilmektedir. Bununla birlikte

⁶⁰ Kaya, a.g.m., s.323-324.

Direktif'te yer almayan bazı veri türlerinin de özel olarak korunması ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Örneğin mali veriler Direktif'te bulunmamakla birlikte Danimarka, Finlandiya, Yunanistan, Hollanda, Portekiz ve Fransa veri koruma kanunlarında özel korumaya tâbi tutulmuştur.⁶¹

AB ile Avrupa Konseyi arasında özel nitelikli kişisel verilerin belirlenmesi konusunda bazı farklılıklar bulunmaktadır. Kişilerin ırkları, politik düşünceleri, dini inançları, sağlıkları ve cinsel hayatlarıyla ilgili veriler, hem 108 sayılı Sözleşme'de hem de 95/46/EC sayılı Direktif'te hassas veri türleri olarak belirtilmiş, bununla birlikte kişilerin etnik kökeni, diğer inançları, felsefi düşünceleri, sendika üyeliği gibi hususlarda farklı yaklaşımlar benimsenmiştir.⁶² 95/46/EC sayılı Direktif'te diğer inançlar ifadesi kullanılmazken, 108 sayılı Sözleşme'de ise etnik köken, felsefi düşünce ve sendika üyeliği ifadelerine yer verilmemiştir.

GDPR'nin 9. maddesinde de özel kategori kişisel verilerin işlenmesi düzenlenmiştir. Buna göre ırk, etnik köken, politik düşünce, din veya felsefi inanç ya da sendika üyeliğinin ortaya çıkarılmasına ilişkin kişisel veriler ile bir gerçek kişinin belirlenmesini sağlamak amacıyla genetik ve biyometrik veriler, sağlık veya cinsel yaşamla ya da cinsel yönelimle ilgili kişisel verilerin işlenmesi kural olarak yasaktır. Maddenin (2) numaralı fıkrasında bu yasağa istisnalar getirilmiş⁶³ ve belirtilen hâllerden birinin geçerli olması durumunda bu kuralın uygulanmayacağı belirtilmiştir.

⁶¹ Aksoy, a.g.e., s.32-33.

⁶² Akgül, a.g.e., s.21.

⁶³ "2. 1. paragrafa aşağıdakilerden birinin geçerli olması halinde uygulanmaz:

(a) Birlik veya üye devlet hukuku çerçevesinde 1. paragrafta belirtilen yasağın veri sahibi tarafından kaldırılamayacağına ilişkin bir hüküm sağlanması haricinde, veri sahibinin belirtilen bir veya daha fazla sayıda amaca yönelik olarak söz konusu kişisel verilerin işlenmesine açık bir şekilde rıza göstermesi;

(b) Birlik veya üye devlet hukuku çerçevesinde ya da üye devlet hukuku uyarınca yapılan ve veri sahibinin temel hakları ve menfaatlerine yönelik uygun güvencelerin sağlandığı bir toplu sözleşme çerçevesinde izin verildiği sürece, kontrolörün veya veri sahibinin istihdam ve sosyal güvenlik ve sosyal hukuku koruma alanındaki yükümlülüklerinin gerçekleştirilmesi ve spesifik haklarının kullanılması amacıyla işleme faaliyetinin gerekmesi;

(c) veri sahibinin fiziksel veya hukuki olarak rıza veremeyecek durumda olması halinde, veri sahibi veya başka bir gerçek kişinin hayati menfaatlerinin korunması açısından işleme faaliyetinin gerekli olması;

AİHM de *M.S./İsveç* kararında⁶⁴ kişilerin rızası olmaksızın işlenen hassas verilerin de doğası gereği AİHS'nin 8. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.⁶⁵

AİHM verebileceği zararın derecesine göre kişisel veriler arasında ayırım yapılmasını makul görmektedir. Mahkeme *S. ve Marper/Birleşik Krallık* kararında,⁶⁶ kişisel verilerin önem derecesine ilişkin ayırımını kabul ederek, hücre örnekleri ve DNA profili ile parmak izi kayıtlarının ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiğini, hücre örneklerinin kişinin sağlığına ilişkin hassas bilgileri, DNA profilinin kişinin genetik bağları ile etnik kökenini ortaya koyabileceğini, bununla birlikte parmak izi kayıtlarının böyle bir etkisinin bulunmadığını,

(d) işleme faaliyetinin bir vakıf, birlik veya kar amacı gütmeyen başka bir organ tarafından siyasi, felsefi, dini veya sendika amacıyla uygun güvencelerle birlikte yürütülen meşru faaliyetleri esnasında işlemenin ve yalnızca organın üyeleri veya eski üyeleri ya da amaçlarıyla bağlantılı olarak kendisi ile düzenli olarak temas halinde bulunan kişilerle ilgili olması ve kişisel verilerin veri sahiplerinin rızası olmaksızın söz konusu organ dışında açıklanmaması koşuluyla gerçekleştirilmesi;

(e) işleme faaliyetinin veri sahibi tarafından açık bir biçimde kamuya açıklanan kişisel verilerle ilgili olması;

(f) yasal iddialarda bulunulması, bu iddiaların uygulanması veya savunulması açısından veya mahkemeler kendi yargı yetkisi çerçevesinde hareket ettiğinde, işleme faaliyetinin gerekmesi;

(g) gözetilen amaçla orantılı olan, veri koruma hakkının özüne saygı gösteren ve veri sahibinin temel hakları ve menfaatlerinin güvence altına alınması adına uygun ve spesifik tedbirler sağlayan Birlik veya üye devlet hukukuna dayalı olarak kayda değer ölçüde kamu yararı adına nedenlerden ötürü işleme faaliyetinin gerekmesi;

(h) koruyucu hekimlik veya meslek hekimliği amaçları doğrultusunda, Birlik ya da üye devlet hukukuna dayalı olarak veya bir sağlık profesyoneli ile yapılan sözleşme uyarınca ve 3. paragrafta atıfta bulunulan koşullar ve güvencelere tabi olarak çalışanın çalışma kapasitesinin değerlendirilmesi, tıbbi tanı, sağlık veya sosyal bakım hizmetlerinin veya tedavinin sağlanması ya da sağlık veya sosyal bakım sistemleri ve hizmetlerinin yönetilmesi açısından işleme faaliyetinin gerekli olması;

(i) özellikle mesleki gizlilik olmak üzere veri sahibinin hakları ve özgürlüklerine ilişkin güvence sağlanmasına uygun ve spesifik tedbirler sağlayan Birlik veya üye devlet hukukuna dayalı olarak, sağlığa yönelik ciddi sınır ötesi tehditlere karşı koruma sağlanması veya sağlık hizmetleri ve tıbbi ürünler ya da tıbbi cihazlara ilişkin yüksek kalite ve emniyet standartları sağlanması gibi halk sağlığı alanında kamu yararına yönelik olarak işleme faaliyetinin gerekmesi;

(j) gözetilen amaçla orantılı olan, veri koruma hakkının özüne saygı gösteren ve veri sahibinin temel hakları ve menfaatlerinin güvence altına alınmasına uygun ve spesifik tedbirler sağlayan Birlik veya üye devlet hukukuna dayalı olarak, 89 (1) maddesi uyarınca kamu yararına yönelik arşivleme amaçları, bilimsel veya tarihi araştırma amaçları ya da istatistik amaçlar doğrultusunda işleme faaliyetinin gerekmesi.”

⁶⁴ *M.S./İsveç*, B.No: 74/1996/693/885, 27.8.1997, & 34-35. Mahkeme sosyal güvenlik idaresinden sakatlık aylığı bağlanması isteminde bulunan M.S.'nin sakatlığının geçirdiği iş kazasına bağlı olarak değil, fakat daha önce gebeliğe son verme ameliyatlarının sonucu olarak ortaya çıktığını öğrenen Sosyal Sigorta İdaresi'nin M.S.nin özel hayatının gizliliğini ihlâl etmediğine karar vermiştir. Bu kararda İsveç iç hukukunda tıbbi verilerin kamu kuruluşları arasındaki dolaşımının güvenceli biçimde düzenlenmiş olması rol oynamıştır. (Tekin AKILLIOĞLU, “İdari Usul ve Kişisel Verilerin Korunması”. <http://www.idare.gen.tr/akillioglu-idariusul.htm> (Erişim Tarihi:9.11.2018))

⁶⁵ Güçlü AKYÜREK, *Özel Hayatın Gizliliğini İhlal Suçu*, Seçkin Yayınevi, 2. Baskı, Ankara 2014, s.121.

⁶⁶ *S. ve Marper/Birleşik Krallık*, (Büyük Daire), B.No: 30562/04, 30566/04, 04.12.2008.

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"appno":\["30562/04"\],"itemid":\["001-90051"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (Erişim tarihi:6.4.2019)

bu nedenle ilgili kişinin hücre örnekleri ile DNA profilinin bir veri bankasında tutulmasının sonuçlarının, parmak izi kayıtlarının tutulmasından çok daha ağır olduğunu ifade etmiştir.

6698 sayılı Kanun'un 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasında da özel nitelikli kişisel veriler arasında kişilerin ırkı, etnik kökeni, felsefi inancı, siyasi düşüncesi, din, mezhep ve diğer inançları, dernek, vakıf veya sendika üyeliği, kılık ve kıyafeti, cinsel hayatı, sağlığı, ceza mahkûmiyeti veya güvenlik tedbirleri hakkında verilerle biyometrik verileri sayılmıştır. Bu bağlamda kişilerin özel nitelikli kişisel verileri kapsamında olan, inançları ve inançlar doğrultusunda gerçekleştirdikleri davranışlar, özel koruma altına alınmıştır. Başkaları tarafından öğrenilmesi hâlinde kişilerin mağdur olmasına veya ayrımcılığa maruz kalmasına neden olabilecek özel nitelikli kişisel veriler, ilgilinin açık rızası olmaksızın işlenemez. Bununla birlikte maddenin (3) numaralı fıkrasında belirtilen şartlardan birinin var olması hâlinde, kişilerin açık rızası olmaksızın da özel nitelikli kişisel verilerin işlenebileceği hüküm altına alınmıştır. Açık rıza aranmaksızın hassas kişisel verilerin işleme şartlarına istisna getiren bu hâllerde (1) numaralı fıkrada belirtilen sağlık ve cinsel hayat haricindeki kişisel veriler, kanunlarda öngörülen durumlarda ilgili kişinin açık rızasına gerek olmaksızın işlenebilir. Sağlık ve cinsel hayata ilişkin kişisel verilerin ilgilinin açık rızası aranmaksızın işlenebileceği hâller ise kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbî teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi, sağlık hizmetleri ile finansmanının planlanması ve yönetimi amacı şeklinde belirlenmiştir. Bu durumlarda söz konusu verilerin işlenebilmesi sır saklama yükümlülüğü altındaki kişiler ya da yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından yapılacaktır. Özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi ayrıca Kurul tarafından belirlenecek yeterli önlemlerin alınmasıyla mümkündür.

Anayasa Mahkemesi 6698 sayılı Kanun'un 6. maddesinin birinci fıkrasında⁶⁷ yer alan "...mezhebi...", "...kılık ve kıyafeti,..." ibarelerinin iptali talebiyle açılan dava hakkında verdiği kararda, dava konusu kurullarla kanun koyucunun kişilerin ilgili mezhep ve kılık

⁶⁷ "(1) Kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri özel nitelikli kişisel veridir."

ve kıyafet verilerini özel kategori verilerden kabul etmek suretiyle, bu verileri diğer verilerden ayırdığı ve daha özel bir koruma altına alarak bu verilerin işlenmesini daha özel koşullara bağladığı, kuralın amacının söz konusu verilerin toplanmasına kanuni dayanak sağlamak olmadığı ve kuralın kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında düzenlendiği belirtilmiştir. Mahkeme kararında ayrıca, kişilerin ayrımcılığa uğramasına sebep olabilecek bilgilerin toplanmasının, ayrımcılıkla mücadele bağlamında boşluk ve eksikliklerin tespit edilmesi ve giderilmesi ile farklı grupların özel ihtiyaçlarının tespit edilmesi ve bunlara yönelik politika ve hizmetlerin geliştirmesi amacıyla gerekli olabileceğini, mezhep ve kılık kıyafetlerle ilgili verilerin işlenmesi hakkında çıkarılacak kanunların amaç, kapsam ve sınırlarının düşünce ve ifade özgürlüğü, din ve vicdan özgürlüğü ile kişisel verilerin korunmasıyla ilgili hakların özüne dokunmaması gerektiğini, bu hususun ise kanun koyucu tarafından kişilerin mezhebi ile kılık ve kıyafetiyle ilgili verilerin işlenmesi hakkında kanuni düzenlemelerde dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir.⁶⁸

Söz konusu özel nitelikli verileri diğer verilerden ayırarak daha özel bir koruma altına alan ve bu verilerin işlenmesini daha özel koşullara bağlayan kuralın Anayasa'ya aykırı olmadığına ilişkin kararın, tarafımızca da yerinde olduğu değerlendirilen, Anayasa Mahkemesi'nin hak eksenli bakış anlayışının bir yansımasını teşkil etmektedir.

Anayasa Mahkemesi 6698 sayılı Kanun'un 6. maddesinin üçüncü fıkrasının iptali talebiyle⁶⁹ ilgili olarak aynı kararda, kişilerin cinsel hayat ve sağlığa ilişkin kişisel verilerinin işlenmesinin kural olarak ilgilinin açık rızasına bağlı olduğu, dava konusu kuralın buna istisna getirdiği ve açık rıza gerekmeksizin söz konusu kişisel verilerin işlenebileceği hâllerin düzenlendiğini belirtmiştir. Mahkeme kararında, kuralın kişisel

⁶⁸ Anayasa Mahkemesi'nin 28.8.2017 tarihli ve E.2016/125, K.2017/143 sayılı kararı.

⁶⁹ "(3) Birinci fıkrada sayılan sağlık ve cinsel hayat dışındaki kişisel veriler, kanunlarda öngörülen hâllerde ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın işlenebilir. Sağlık ve cinsel hayata ilişkin kişisel veriler ise ancak kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbî teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi, sağlık hizmetleri ile finansmanının planlanması ve yönetimi amacıyla, sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kişiler veya yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından ilgilinin açık rızası aranmaksızın işlenebilir."

verilerin korunması hakkına bir müdahalede bulunduğu, ancak kişisel verilerin işlenmesini madde metninde belirtilen amaçlarla sınırlandırdığından söz konusu hakkın kullanılmasını son derece zorlaştırıp kullanılamaz hâle getirmediği, dolayısıyla hakkın özüne dokunmadığını belirtmiştir. Mahkeme kararında ayrıca hakkın özüne dokunmadığı belirtilen kural, demokratik toplum düzeninin gerekleri ve ölçülülük ilkesi bağlamında değerlendirilmiş ve kuralın halk sağlığını korumak, geliştirmek, hastalık riskini azaltmak ve önlemek suretiyle kamu sağlığının korunmasını amaçladığı, ayrıca kuralın sağlık hizmetlerinin finansmanının planlayarak yönetmek suretiyle bu hizmetlerin yürütülmesi, insan gücü ve maddi kaynaklardan tasarruf sağlanması, verimin artırılması ile eğitim ve araştırma faaliyetlerinin geliştirilmesini amaçladığı, bu nedenle demokratik toplum düzeni bakımından alınması gereken tedbirler kapsamında kaldığını belirterek iptal talebini reddetmiştir.⁷⁰

Anayasa Mahkemesi kararında ayrıca, cinsel hayata ve sağlığa ilişkin kişisel verilerle ilgili olarak 6698 sayılı Kanun, 5237 sayılı TCK ve ilgili diğer kanunlarda yer alan düzenlemelerin işlenecek verilerin amacı dışında kullanılmasını ve kişilerin özel hayatına dair bilgilerin ve kişisel verilerin ifşa edilmesini önleyecek yasal güvenceyi sağladığı, dava konusu kuralda kişisel verilerin korunması hakkına sınırlama yapılırken Kanun'da sınırlama aracının sınırlama amacına uygun ve orantılı şekilde kullanılmasını sağlayacak yasal güvencelere de yer verildiğini, böylece hem özel hayatın gizliliği ve kişisel verilerin korunması haklarının özünün zedelenmesinin önlendiğini hem de bu haklar ile toplum sağlığının korunmasına yönelik önlemler arasındaki makul dengenin kurulduğunu vurgulamıştır.⁷¹

Her ne kadar kararın karşıoy gerekçesinde dava konusu kuralda geçen “*yetkili kurum ve kuruluşlar*” ibaresinin kapsamını belirli olmadığı belirtilmiş ise de mevzuatta yetkili

⁷⁰ Anayasa Mahkemesi'nin 28.8.2017 tarihli ve E.2016/125, K.2017/143 sayılı kararı.

⁷¹ Anayasa Mahkemesi'nin 28.8.2017 tarihli ve E.2016/125, K.2017/143 sayılı kararı.

kurum ve kuruluşların sayma yöntemiyle tek tek belirlenmesinin mümkün olmadığı dikkate alındığında söz konusu karşıoy gerekçesine katılmamaktadır.

1.1.5. Açık Rıza

Kişisel verilerin korunmasında ilgilinin rızası önemli unsurlardan biri olup, kişisel verilerin işlenmesinin en önemli meşruluk kaynaklarından biridir. İlgilinin rızası, onun kişisel verileri üzerindeki denetimini sağlayan bir araç ve verilerinin geleceğini belirleme düşüncesinin de bir yansıması şeklinde değerlendirilebilir.⁷² Bununla birlikte kişisel verilerin korunmasına ilişkin uluslararası metinlerde kişilerin rıza vermesi koşulu, verilerin işlenmesinin tek meşru kaynağı olarak değerlendirilmemiş, yalnızca veri işlemeyi meşru sayan durumlara yer verilmiştir.⁷³

95/46/EC sayılı Direktif'in 2. maddesinin (h) bendinde tanımlanan rıza, veri sahibinin kendisiyle ilgili kişisel verilerin işlenmesine ilişkin olarak, kabule işaret eden, özgür bir şekilde ve bilgilendirilme yapıldıktan sonra verdiği rızayı ifade etmektedir.⁷⁴ İlgili kişinin rıza göstermeye zorunlu bırakılması veya bu yönde üzerinde baskı bulunması özgür iradenin varlığını tartışmalı hale getirir.⁷⁵ 95/46/EC sayılı Direktif'in 7. maddesinin (a) bendinde ise rıza, kişisel verilerin işlenmesi bakımından hukuka uygunluk koşulu olarak düzenlenmiştir. Buna göre rızanın veri öznesi tarafından açık, kesin ve net bir şekilde verilmesi gerekmektedir.⁷⁶ Maddede belirtilen bazı hâllerde ise veri öznesinin rızası olmaksızın da kişisel verilerin işlenebileceği istisnalar düzenlenmiştir.

95/46/EC sayılı Direktif'te kişisel veriler ile özel nitelikli veriler arasında ayrıma gidilmiş, kişisel verilerin işlenmesi için "rıza", özel nitelikli veriler için ise "açık rıza" ifadesi

⁷² Lucas BERGKAMP, Jan DHONT, "Data Protection in Europe and the Internet: An Analysis of the European Community's Privacy Legislation in the Context of the World Wide Web", The EDI Law Review, Sayı:7, 2000, s.78.

⁷³ Küzeci, a.g.e., s.220.

⁷⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31995L0046> (Erişim Tarihi:10.1.2019)

⁷⁵ Türkay HENKOĞLU, "Kişisel Verileriniz Ne Kadar Güvende? Bilgi Güvenliği Kapsamında Bir Değerlendirme", Arşiv Dünyası Dergisi, Sayı:17-18, İstanbul, İlkbahar-Kış 2017, s.52.

⁷⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31995L0046> (Erişim Tarihi:10.1.2019)

kullanılmıştır. Nitekim Direktif'in giriş bölümünün otuzuncu paragrafında veri sahibinin hak ve özgürlüklerinin çiğnenmemesi şartıyla, kişisel verilerin işlenmesinin veri sahibinin rızasıyla yürütülmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu bağlamda, veri sahibinin rızası olsa bile kişisel verilerin işlenmesinin kişinin hak ve özgürlüklerini ihlal etmemesi gerekir. Veri sahibinin rızası, kişisel verilerin işlenmesi bakımından hukuka uygunluk koşulu olarak düzenlenmiştir. Girişin otuzüçüncü paragrafında ise veri sahibi açık bir şekilde rıza göstermemişse, kişisel mahremiyeti veya temel özgürlükleri ihlal eden verilerin işlenemeyeceği belirtilmiştir. Ayrıca Direktif'in 8. maddesinde özel nitelikli veriler belirlendikten sonra, bu verilerin işlenmesi yasağının veri sahibinin açık rızasıyla kalkabileceği belirtilmek suretiyle, özel nitelikli verilerle ilgili olarak daha üst düzey bir koruma sağlanmaya çalışılmıştır.⁷⁷

95/46/EC sayılı Direktif'te kişisel verilerin korunmasında rıza beyanının şekline ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Bununla birlikte AB üyesi devletlerde rıza beyanına ilişkin olarak değişik uygulamalar bulunmaktadır. Nitekim bazı AB üyesi devletlerde, kişisel verilerle ilgili rıza beyanına yer verilmemekle birlikte; bazı AB üyesi devletlerde rızanın koşulları oldukça ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Örneğin Almanya Veri Koruma Kanunu'nda kişisel verilerle ilgili olarak rızanın yazılı olması gerektiği belirtilmektedir.⁷⁸ Kanun'da, koşullar telefon veya internet gibi diğer şekilleri gerektirmediği sürece rızanın yazılı olması gerektiği belirtilmektedir. Alman Veri Koruma Kanunu, rızanın geçerliliği ile ilgili olarak katı bir yaklaşım sergilemekte olup, mal ve hizmet sunumu yapan veri kütüğü sahipleri, ilgili amacın gerektirmediği kişisel verilerin verilmesini ön koşul haline getiremezler, dolayısıyla bu şekilde alınan rıza geçerli değildir. Örneğin, banka ve benzeri kuruluşlar pazarlama gibi gereksiz ikincil amaçlar için verilerinin kullanılmasına rıza göstermelerini müşterilerinden talep edemeyecektir. Rızanın geçerliliğinde bir başka koşul da verisi işlenecek kişinin duruma özgü ve uygun bir şekilde bilgilendirilmesidir. Ayrıca rıza diğer hususlarla birlikte veriliyorsa rızaya ilişkin bölümlerin diğerlerinden belirgin olarak ayrılmış olması gerekir.⁷⁹ Fransa'da Veri Koruma Mevzuatına göre

⁷⁷ Dülger, *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku*, s.22-23.

⁷⁸ Küzeci, a.g.e., s.224.

⁷⁹ Faruk ÇAYIR, "Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Değerlendirme", http://www.goodreads.com/author_blog_posts/10324292-k-sel-ver-ler-n-korunmasi-kanununa-l-k-n-de-erlend-rme (Erişim Tarihi:13.2.2017)

Kanun'da rızanın bulunmaması hâlinde hukuka uygunluk sebepleri “*veri kütüğü sahibinin yasal bir yükümlülüğü ile uyumlu olma*” ve “*verisi işlenen kişinin hayatının korunması*” şeklinde sıralanmıştır.⁸⁰

6698 sayılı Kanun'un “*Tanımlar*” başlıklı 3. maddesinde açık rızanın belli bir konu hakkında bilgilendirilmeye dayanan ve özgür iradeyle açıklanan rıza olduğu ifade edilmiştir. Madde gerekçesinde açık rızanın, 95/46/EC sayılı Direktif dikkate alınarak tanımlandığı ifade edildikten sonra, açık rızanın ilgili kişinin kendisiyle ilgili veri işlenmesine, özgür bir şekilde, konu hakkında yeterli miktarda bilgi sahibi olduktan sonra, hiçbir tereddüde yer vermeyecek şekilde açık ve yalnızca o işlemle sınırlı olmak üzere verilen onay beyanı şeklinde anlaşılması gerektiği ifade edilmiştir.

Belirli bir konuya ilişkin olma unsuru, açık rızanın, işlemenin gerçekleştirileceği konusunun açıkça belirtmek suretiyle, belli bir konuya özgülenmiş olması ve işlemenin de bu konuyla sınırlı olarak yapılması gerektiğini ifade etmektedir. Bilgilendirilmeye dayanma unsuru, veri sahibinin kişisel verilerin işlenmesine yönelik açık rızası için geçerli bir bilgilendirilme yapılması gerekliliğini ifade etmektedir. Bilgilendirilmenin geçerli sayılabilmesi için ilk koşul, verilerle ilgili tüm faaliyetler hakkında kapsamlı, açık ve anlaşılır bir bilgilendirme olmasıdır. Geçerli bir bilgilendirmenin diğer koşulu, söz konusu bilgilendirmenin verilerin işlenmesinden önce gerçekleştirilmesidir. Bu bağlamda veri sahibinin bilgilendirilmesi, bunun içerik olarak rızanın tüm kapsam ve sonuçlarının bildirilmesi zorunluluğu ile zaman itibarıyla işleme faaliyetinden önce yapılması zorunluluğunu kapsamaktadır.⁸¹

Özgür iradeyle açıklanmış olma unsuru ise veri sahibinin açık rızasının özgür iradeyle açıklanma gerekliliğini ifade etmektedir. Bu bağlamda veri sahibinin iradesinde cebir, tehdit veya hile gibi hukuka aykırılıkların bulunması halinde özgür bir iradeden bahsedilemeyeceği gibi, veri sahibinin zorlamaya varmayacak ölçüde etkilenmeye

⁸⁰ Çayır, a.g.m., s.2.

⁸¹ Dülger, *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku*, s.24-25.

çalışılması da özgür iradeyi etkileyen bir husus olması nedeniyle açık rızanın söz konusu olamayacağı bir durumdur.⁸²

6698 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre, kişilerin açık rızası olmaksızın kişisel veriler işlenemez. Maddenin (2) numaralı fıkrasında ise ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın kişisel verilerinin işlenmesinin mümkün olduğu istisnai haller belirtilmiştir. Bunlar; kanunlarda açıkça öngörülmesi, fiili imkânsızlık nedeniyle rızasını açıklayamayacak durumda bulunan veya rızasına hukuki geçerlilik tanınmayan kişinin kendisinin ya da bir başkasının hayatı veya beden bütünlüğünün korunması için zorunlu olması, ilgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş olması, bir sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan doğruya ilgili olması kaydıyla, sözleşmenin taraflarına ait kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olması, veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için zorunlu olması, bir hakkın tesisi, kullanılması veya korunması için veri işlenmesinin zorunlu olması, ilgili kişinin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermemek kaydıyla, veri sorumlusunun meşru menfaatleri için veri işlenmesinin zorunlu olması halleridir.

Görüldüğü üzere hem 95/46/EC sayılı Direktif hem de 6698 sayılı Kanun'da ilgilinin rızası, kişisel verilerin işlenmesiyle ilgili olarak tek meşru koşul olarak belirlenmemiş, veri işlemeyi meşru kılan durumlar arasında sayılmıştır. Bu durum ise kişisel verilerin işlenmesinde veri sahibinin rızasının arandığı durumların sınırlı kalmasına neden olmaktadır.⁸³

AİHS'nin 8. maddesi kapsamında da özel ve aile yaşamına ilişkin verilerin veri sahibinin rızası dışında işlenmemiş olması gerekmektedir. AİHM'nin *Lundvall/İsveç* kararında⁸⁴ tahakkuk ettirilen vergi borcuna ilişkin yargı sürecinin devam ettiği bir aşamada, başvuruçunun kamusal bir sicilde vergi borcunun ödenmemiş olduğunun ilan edilmesini, veri sahibinin söz konusu sicile kaydedilme ve buradaki bilgilerin üçüncü kişilerle

⁸² Dülger, *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku*, s.25.

⁸³ Küzeci, a.g.e., s.220-221.

⁸⁴ *Lundvall/İsveç*, B.No:10473/83, 11.12.1985

paylaşımı konusunda rızası olmadığından bahisle AİHS'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.⁸⁵

GDPR'de veri sahibinin rızasıyla ilgili daha ayrıntılı düzenlemeler yapılmıştır. GDPR'nin 4. maddesinin (11) numaralı fıkrasında veri sahibinin rızası, “*veri sahibinin bir beyan yoluyla ya da açık bir onay eylemiyle kendisine ait kişisel verilerin işlenmesine onay verdiğini gösteren özgür bir şekilde verilmiş spesifik, bilinçli ve açık gösterge*” şeklinde tanımlanmıştır. Rızanın koşulları ise GDPR'nin 7. maddesinde⁸⁶ düzenlenmiştir. Bu maddede 95/46/EC sayılı Direktif'ten farklı olarak en önemli değişiklik, kişisel verilerinin herhangi bir zamanda işlenmesine rıza gösteren kişilerin bu rızalarını istedikleri zaman geri alabileceklerine ilişkin düzenlemedir. Ayrıca maddede kişilerden her kişisel veri için ayrı ayrı rıza alınması gerektiği ve veri sorumlularının kişilerin kişisel verilerinin işlenmesine rıza gösterdiğini ispatlayabilecekleri belirtilmiştir.⁸⁷

95/46/EC sayılı Direktif'in 2. maddesinin (h) bendinde açıkça ifade edilmemesine rağmen doktrinde veri öznesi tarafından verilen rızanın her an herhangi bir neden gösterilmeksizin geri alınabilmesinin mümkün olduğu hakkında görüş ifade edilmektedir.⁸⁸

95/46/EC sayılı Direktif'te yer almamakla birlikte GDPR'de rızayla ilgili düzenlenen diğer bir konu ise çocuğun bilgi toplumu hizmetlerinden yararlanabilmeleri için gerekli olan rızasıdır. GDPR'nin 8. maddesinde düzenlenen bu hâllerde onaltı yaşından küçük olan çocukların bilgi toplumu hizmetlerinden yararlanabilmeleri ancak ebeveynlerinin

⁸⁵ Aksoy, a.g.e., s.96-97.

⁸⁶ “*İşleme faaliyetinin rızaya dayandığı hallerde, kontrolör veri sahibinin kişisel verilerinin işlenmesine rıza göstermiş olduğunu gösterebilir.*

Veri sahibinin rızasının diğer hususlarla da ilgili olan yazılı bir beyan bağlamında verilmesi durumunda, rıza talebi diğer hususlardan açık bir şekilde ayırt edilebilecek bir şekilde, anlaşılır ve kolayca erişilebilir bir biçimde, açık ve sade bir dil kullanılarak sunulur. Söz konusu beyanın bu Tüzük açısından ihlal teşkil eden hiçbir kısmı bağlayıcı değildir.

Veri sahibinin istediği zaman rızasını geri çekme hakkı vardır. Rızanın geri çekilmesi, geri çekim işleminden önce rızaya dayalı olarak yapılan işleme faaliyetinin hukuka uygunluğunu etkilemez. Veri sahibi, rıza vermeden önce, bu hususta bilgilendirilir. Rızanın geri çekilmesi rıza vermek kadar kolaydır.

Rızanın özgür bir şekilde verilip verilmediği değerlendirilirken, her şeyden önce, bir hizmetin sağlanması da dahil olmak üzere bir sözleşmenin ifasının söz konusu sözleşmenin ifası için gerekmeyen kişisel verilerin işlenmesine yönelik bir rızaya bağlı olup olmadığına azami özen gösterilir.”

⁸⁷ Furkan Güven TAŞTAN, *Türk Sözleşme Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması*, Onikilevha Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2017, s.19.

⁸⁸ İlke GÜRSEL, *İşçinin Kişisel Verilerinin Korunması*, Adalet Yayınevi, Ankara 2016, s.144.

rızasıyla mümkün olabilir. Buna göre GDPR'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinin ⁸⁹ uygulandığı hallerde, bir çocuğa doğrudan bilgi toplumu hizmetleri sağlanabilmesi için çocuğun en az 16 yaşında olması gerekmekte olup, ancak bu hâlde çocukla ilgili kişisel verilerin işlenmesi hukuka uygun sayılır. Maddeye göre çocuk 16 yaşından küçükse söz konusu işleme faaliyeti hakkında ancak çocuk üzerinde velayet hakkı olan kişinin rıza vermesi veya onaylaması durumunda ve bu ölçüde hukuka uygun olur. 13 yaşın altında olmamak üzere taraf devletlerin bu amaçlarla kanunla daha küçük yaş belirlemeleri mümkündür. Bu hâllerde kontrolörün mevcut teknolojiyi de dikkate almak suretiyle, çocuk üzerinde velayet hakkı bulunan kişinin rıza verdiğini veya bu rızayı onaylandığını doğrulamak için makul bir çaba sarfetmesi gerekir.

AİHM *Reklos ve Davourlis/Yunanistan* kararında⁹⁰ rızanın verilme zamanı ile anne ve babanın çocukları adına rıza beyanında bulunup bulunamayacağı hakkında değerlendirmeler yapmıştır. Bir günlük bebeğin anne ve babası olan başvuru profesyonel bir fotoğrafçı tarafından bebeklerinin steril bir klinikte görüntülenmeden şikayetçi olmuşlar ve hastane yönetimi ve ulusal mercilerden fotoğrafların negatiflerini geri alamamışlardır. AİHM buna ilişkin kararında, bir kişinin kişiliğine bağlı olan görüntüsü yayınlanacaksa yayınlanma aşamasında değil fotoğraf çekilmesi aşamasında ilgili kişinin izninin alınmasını gerektiğini, aksi halde ilgili kişinin kişiliğine bağlı görüntüsü üzerinde denetimini kaybettiğini, kişinin küçük olması nedeniyle görüntüsünü koruma hakkının anne ve babasına ait olduğunu ve onlardan önceden izin alınması gerektiğini, oysa hastane yönetiminin anne ve babadan izin almadan sadece doktor ve hemşirelerin girebildiği steril bölümde fotoğraf çekimine izin verdiğini belirterek AİHM'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.⁹¹

⁸⁹ "1. İşleme faaliyeti, ancak aşağıdaki hususlardan en az biri geçerli olduğunda ve olduğu ölçüde, hukuka uygundur:

(a) veri sahibinin bir ya da daha fazla sayıda spesifik amaca yönelik olarak kişisel verilerinin işlenmesine onay vermesi; ..."

⁹⁰ *Reklos ve Davourlis/Yunanistan*, B.No:1234/05, 15.4.2009.

<https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22appno%3A%5B%5D%22%2C%22documentcollectionid2%3A%5B%5D%22%2C%22HAMBER%22%2C%22itemid%3A%5B%5D%22%7D%20%28Eriřim%20Tarihi%3A%206.4.2019%29>

⁹¹ Küzeci, a.g.e., s.228-229.

Kişisel Verileri Koruma Kurulu, veri sorumlusu tarafından aydınlatma yükümlülüğü ve açık rıza onayı alınması süreçlerinin ayrı ayrı yerine getirilmesi hakkında 26.7.2018 tarihli ve 2018/90 sayılı kararında, üyelik kaydı yapılmasının zorunlu olduğu online iş başvurusu için kayıt yapılması sırasında aynı kutucuğun işaretlenmesi yoluyla hem aydınlatma metninin okunduğuna, hem de kişisel verilerin işlenmesi hususunda açık rıza verildiğine ilişkin onay alınması yoluna gidildiğinin tespit edildiğini, Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğin 5. maddesinde kişisel veri işleme faaliyetinin açık rıza şartına dayalı olarak gerçekleştirilmesi halinde, aydınlatma yükümlülüğü ve açık rızanın alınması işlemlerinin ayrı ayrı yerine getirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Kurul kararında daha sonra, veri sorumlusu tarafından aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesinin herhangi bir onaya bağlı olmadığını, aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesinde amacın kişisel verilerin işlenmesi noktasında ilgili kişinin bilgi sahibi olmasının temin edilme olduğu, açık rıza alınmasının amacının veri sorumlusu tarafından kişisel verilerinin işlenmesinin hukuki bir gerekçeye dayandırılması olduğu, ilgili kişinin aydınlatma metni sayesinde kişisel veri işleme faaliyeti ile ilgili olarak bilgi edinmiş olduğu, ancak söz konusu metinde yazılanlara açık rıza vermek zorunda olmadığı, bu nedenle, söz konusu uygulamanın 6698 sayılı Kanun'un amacına ve Tebliğ hükümlerine uygun olmadığı, aydınlatma metninin okunduğu hakkında geri bildirim alınması ve ilgili kişilerin kişisel verilerinin işlenmesi hususunda gerekli seçimlik haklarının da tanındığı açık rıza metninin onaylandığının ispatını sağlayacak mekanizmaların ayrıştırılması hususunda veri sorumlusunun talimatlandırılmasına karar vermiştir.⁹²

⁹² <https://kvkk.gov.tr/Icerik/5420/-Veri-sorumlusu-tarafından-aydınlatma-yukumlulugu-ve-acik-riza-onayi-alinmasi-sureclerinin-ayri-ayri-yerine-getirilmesi-gerektigi-ile-ilgili-Kisisel-Verileri-Koruma-Kurulunun-26-07-2018-tarihli-ve-2018-90-sayili-Karar-Ozeti> (Erişim Tarihi:30.4.2019)

1.2. BİR HAK OLARAK KİŞİSEL VERİNİN KORUNMASI VE HUKUKİ NİTELİĞİ

Teknolojik gelişmelere paralel olarak kişisel verilere yönelik tehditlerin artması, kişisel verilerin bu tehditlere karşı korunma gereksinimini de artırmış ve bu korumanın hangi hukuki nitelik kapsamında yapılacağı konusu önem kazanmıştır.⁹³

Kişisel verilerin korunmasıyla amaçlanan çıkarın ne olduğu Avrupa’da ve ABD’de birbirinden oldukça farklı şekilde cevaplanan ve tartışılan hususlardır. Kişisel verilerin üzerinde tasarrufta bulunulması mümkün olan bir mal şeklinde mi yoksa korunması kişilere doğuştan bahşedilen bir hak şeklinde mi değerlendirilmesi gerektiği, temelde iki farklı görüşün ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bunlardan birincisi kişisel verilerin korunmasını ekonomik bir hak şeklinde değerlendiren yaklaşım, diğeri ise insan hakları bağlamında değerlendiren yaklaşımdır. Kişisel verilerin korunmasına yönelik ABD yaklaşımının “*ekonomik-teknolojik*”, Avrupa yaklaşımının ise “*sosyal değer*” merkezli olduğu görülmektedir.⁹⁴

Avrupa ve ABD kıtaları arasındaki kişisel verilerin korunmasına yönelik yaklaşım farkının nedeni, esasen ABD’nin teknoloji ve bilgi kaynakları bakımından Avrupa devletlerine göre sahip olduğu üstünlük nedeniyle kişisel verilerin korunması meselesine daha çok iktisadi açıdan yaklaşmış olmasıdır. Zira ABD kişisel verilerin korunması amacıyla bilginin serbest dolaşımına getirilen her kısıtlamanın ekonomiye zarar vereceği olasılığına endişeyle yaklaşmış ve kişisel verilerin korunmasına yönelik düzenlemeleri ticarete gizli bir engel olarak görmüştür.⁹⁵

Avrupa hukuk sisteminde ise kişisel verilerin korunması sosyal değer ve insan hakkı şeklinde görülmüştür. Kişisel verilerin korunmasına yönelik bu yaklaşım farklılıkları⁹⁶

⁹³ Ayözger, a.g.e., s.13.

⁹⁴ Küzeci, a.g.e., s.60.

⁹⁵ Gür, a.g.e., s.148.

⁹⁶ Taştan, a.g.e., s.54.

kişisel verilerin hukuki niteliğine ilişkin mülkiyet hakkı, fikri mülkiyet hakkı ve kişilik hakkı şeklinde üç farklı görüşün ortaya çıkmasına neden olmuştur.⁹⁷

Bu bağlamda kişisel verileri sahibinden bağımsız bir ürün olarak gören mülkiyet hakkı ve fikri mülkiyet hakkı görüşleri ekonomik hak yaklaşımı, buna karşılık kişiyle ona ait veriler arasında var olan bağlantıyı koparmaksızın onu kişilik hakkı kapsamında değerlendiren insan hakkı yaklaşımı incelenecektir.

1.2.1. Mülkiyet Hakkı Görüşü

Mülkiyet hakkı kişilerin sahibi oldukları şey üzerinde kullanma, yararlanma ve tasarrufta bulunma hakkını ifade etmektedir.⁹⁸

Kişisel verilerin hukuki niteliğine ilişkin mülkiyet hakkı görüşü Amerikan hukukunda ileri sürülen bir görüş olup, kişisel verilerin sadece kişilik hakkının bir uzantısı olmadığı ayrıca kişiliğin bir ürünü olduğunu kabul etmektedir.⁹⁹ Bu görüşe göre, kişisel verilere mülkiyet hakkına dayanan bir koruma sağlandığı takdirde kişiler, kendilerine ilişkin bilgilerle ilgili olarak tam bir denetim yetkisine sahip olacaklar ve mülkiyet sahibinin geniş koruma alanından da yararlanabileceklerdir.¹⁰⁰ Bu şekilde bireyler, anlaşma yapmak suretiyle kişisel verilerini satabilecekler veya açıklayabileceklerdir.¹⁰¹ Bu görüş kişisel verilerin ticari bir değer kazanmış olmasından yola çıkmaktadır.¹⁰² Nitekim serbest piyasa ekonomisinde, kişisel verilerin toplanması ve işlenmesi ticari bir araç niteliğine dönüşmüş olup, toplanan veriler müteşebbisler tarafından hem kendi pazarlama stratejilerinin

⁹⁷ Hüseyin AKSOY, *Kişisel Verilerin Korunması*, Çakmak Yayınevi, Ankara 2010, s.37.

⁹⁸ Lale SİRMEN, *Eşya Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara 2013, s.261.

⁹⁹ Aksoy, a.g.e., s.57.

¹⁰⁰ Corien PRINS, "When Personal Data, Behavior and Virtual Identities Become A Commodity: Would A Property Rights Approach Matter?", *SCRIPT-ed A Journal of Law, Technology and Society*, C.3, S.4, 2006, s.274.

¹⁰¹ Kang, a.g.m., s.1256-1257.

¹⁰² Prins, a.g.m., s.274-275.

belirlenmesinde kullanılmakta hem de üçüncü kişilere devredilmek suretiyle ticari kazanç sağlanmaktadır.¹⁰³

Bu görüşe getirilen eleştiri, mülkiyet hakkının malike sağladığı yetkilerden biri olan tasarruf etme yetkisinin kişisel verilerle bağdaşmadığıdır.¹⁰⁴ Zira mülkiyet hakkı bağlamında kişisel veriler bakımından tasarruf yetkisinin mümkün olduğunun kabulü hâlinde bir kişiden kişisel verilerini satın alan malik, bu verileri, kendisine devreden veri sahibinin rızasına gerek olmaksızın üçüncü kişilere devredebilir veya veri sahibinin rızasına gerek olmaksızın işleyebilir ki bu durumun kişisel verilerin korunması bakımından kabul edilmesi mümkün değildir. Nitekim bir kişinin kişisel verilerini biriyle paylaştıktan sonra bu kişinin söz konusu verileri başka kişilerle paylaşmasına rıza göstermemesi de söz konusu olabilir.¹⁰⁵

Bu görüşe yöneltilecek diğer bir eleştiri ise kişisel verilerin bir bedel karşılığında işlenmesi sırasında bedelin belirlenmesi konusunda tarafların eşit olmadığıdır. Zira bedeli belirleme sürecinde taraflardan biri kişisel veri sahibi gerçek kişi iken diğer taraf pek çok kişiyle aynı zamanda pazarlık yapan kamu veya özel hukuk tüzel kişisi olabilir. Bu durumda veri sahibi gerçek kişi güçsüz konumda, tüzel kişi daha güçlü bir durumda olacak¹⁰⁶ ve kişisel verilerin sahibi olan gerçek kişilerin aleyhinde bir durum ortaya çıkacaktır.¹⁰⁷ Kişisel verilerin mülkiyet hakkının konusu olması, etik açıdan da sorunlu olup, kişisel verilerin korunması olgusunun kişilerin psikolojik, duygusal ve sosyal yapısıyla ilgili olması nedeniyle mülkiyet hakkı görüşüyle bağdaşmamaktadır.¹⁰⁸

¹⁰³ Aksoy, a.g.e., s.57-58.

¹⁰⁴ Pamela SAMUELSON, "Privacy As Intellectual Property?", Stanford Law Review, C.52, S.5, 2000, s.1137.

¹⁰⁵ Aksoy, a.g.e., s.64-65.

¹⁰⁶ Taştan, s.56.

¹⁰⁷ Küzeci, a.g.e., s.63.

¹⁰⁸ Taştan, a.g.e., s.57.

1.2.2. Fikri Mülkiyet Hakkı Görüşü

Fikri haklar, kişilerin kendilerine ait fikirleri üzerindeki haklarını ifade etmektedir.¹⁰⁹ Fikri mülkiyet hakkı görüşüne göre, kişisel verilerin korunması ile mülkiyet arasında amaçsal bir benzerlik vardır. Zira hem kişisel verilerin hem de fikri mülkiyetin korunmasındaki temel amaç, bilginin korunması ve bu bilginin dağılımının kontrol altında olmasının sağlanmasıdır.¹¹⁰

Fikri mülkiyet görüşünü savunanlar, kişisel veri sahibinin kendisine ilişkin veri üzerindeki hakları ile fikri mülkiyet hukukundaki eser sahibinin meydana getirdiği eser üzerindeki manevi hakları arasında benzerlik bulunduğunu ifade etmektedir.¹¹¹ Nitekim bu görüşte olanlar, kişisel veri sahibinin de eser sahibinin de kendisine ait korunması gereken ve denetimini kaybetme ihtimali olan verileri bulunduğunu belirterek, kişisel verilerin telif hakkı benzeri bir yaklaşımla korunmasının daha doğru olduğunu savunmaktadırlar.¹¹²

Bu görüşe getirilen eleştiriler ise kişisel verilerin korunması ile fikri mülkiyet arasında bir benzerliğin bulunmadığı şeklindedir. Zira fikri mülkiyete konu olan fikir veya eser bilinçli bir çaba sonucunda oluştuğu halde kişisel veriler bir fikri ürün olarak nitelendirilemeyen verilerdir.¹¹³ Bu bağlamda kişisel verilerin korunması ile fikri hakların korunması bağlamında amaç farklılığı bulunmaktadır. Fikri hakların korunmasında amaç kişilerin fikirlerinin korunması suretiyle esasen kişinin fikri üretim yapmasına katkı sağlamak olup, kişisel verilerin korunmasında kişinin üretim yapmasına yönelik katkı sağlama amacı bulunmamaktadır.¹¹⁴

¹⁰⁹ Ahmet KILIÇOĞLU, *Şeref, Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırlardan Hukuksal Sorumluluk*, 4. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2013, s.3.

¹¹⁰ Prins, a.g.m., s.279.

¹¹¹ Samuelson, a.g.e., s.1134.

¹¹² Küzeci, a.g.e., s.64.

¹¹³ Aksoy, a.g.e., s.70.

¹¹⁴ Prins, a.g.m., s.296.

1.2.3. Kişilik Hakkı Görüşü

Kişi, haklara ve borçlara sahip olabilen varlık demektir.¹¹⁵ Kişilik kavramı, kişi kavramını da içine alan ancak ondan daha geniş bir kavram olup; kişilik hakkı, kişinin kişisel değerlerinin tümü üzerinde sahip olduğu hakkı ifade etmektedir.¹¹⁶

Kişilik hakkı, kişinin şeref ve haysiyet, özel hayat, isim, resim, vücut bütünlüğü ve sağlık gibi kişilik değerleri üzerinde kişi olması nedeniyle sahip olduğu, kişiliğine bağlı olan, vazgeçilmez ve devredilmez bir haktır.¹¹⁷ Kişilik hakkının temel işlevi ise kişilerin ifade edilen bu kişilik değerlerinin korunması için gerekli güvenceyi sağlamaktır.¹¹⁸

Kişilik hakkıyla ilgili olarak özellikle I. Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan baskıcı rejimlerin kişiliği korumaya yönelik önlemlerin alınması ihtiyacını ortaya çıkarması ve bu durumun II. Dünya Savaşı'ndan sonra tüm devletler tarafından da kabul edilmesi şeklinde bir tarihsel süreç yaşanmıştır.¹¹⁹ Başlangıçta kişinin Devlete karşı korunması temelinden hareketle kamu hukuku kurallarıyla korunması şeklinde ortaya çıkan kişilik hakkı, zamanla kişilerin diğer kişilerle olan ilişkilerinde de korunması ihtiyacının ortaya çıkmasıyla özel hukuk alanında da düzenlenen bir hak olmuştur.¹²⁰

Kişisel verilerin korunmasıyla ilgili özellikle Kıta Avrupasında kabul edilen kişilik hakkı görüşü, kişisel verilerin kişilik hakkı çerçevesinde korunması temeline dayanmaktadır. Bu bağlamda kişisel verilerin korunmasının temelini insan onuruyla birlikte kişiliğin serbestçe geliştirilebilmesi ve korunabilmesi hakkının oluşturduğu söylenebilir.¹²¹ Anayasal temeli bakımından insan onurunun korunmasıyla doğrudan ilgili olan¹²² kişilik

¹¹⁵ Akipek, Akıntürk, Ateş, a.g.e., s.237.

¹¹⁶ Aydın ZEVLİLER, M. Beşir ACABEY, Emre GÖKYAYLA, *Medeni Hukuk*, Ankara 2000, s.187-441.

¹¹⁷ Çiğdem AKBULUT, *Manevi Tazminat Talebinin Hukuki Niteliği ve Şartları*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1989, s.2.

¹¹⁸ Akgül, a.g.e., s.68.

¹¹⁹ Mustafa DURAL, *Türk Medeni Hukukunda Gerçek Kişiler*, İstanbul 1987, s.111.

¹²⁰ Ülker GÜRKAN, "Kişilik Kavramının Evrimi", Prof. Dr. Hamide Topçuoğlu'na Armağan, Ankara 1995, s.51.

¹²¹ Akgül, a.g.e., s.68-69.

¹²² Şimşek, a.g.e., s.1.

hakkı görüşü, kişisel verilerle ilgili en geniş kapsamda korunma sağlamak bakımından önemlidir.¹²³

Bu görüşe göre, kişilik hakkının konusunu oluşturan unsurlar aynı zamanda kişisel verilerin korunması hakkının da kapsamını oluşturur. Kişilik hakkı ile kişisel verilerin korunması hakkı bir madalyonun iki yüzünü oluşturmaktadır. Zira her iki hak da kişiliğin korunması, yaşamın onurlu ve özgür şekilde sürdürülebilmesi, geliştirilebilmesi ve kişisel değerlere haksız şekilde yapılabilecek saldırıların önlenmesini sağlamaya yöneliktir.¹²⁴

Münferit kişilik hakları kişilik hakkının somut görünüm şekillerini ifade eder.¹²⁵ Kişilerin resim, ses ve adı üzerindeki hakkı, hayat, sağlık ve vücut tamlığı kişilik haklarındandır. Bu bağlamda kişinin hayat alanı da münferit kişilik haklarındandır. Hayat alanı ise *kamuya açık alan*, *özel alan* ve *gizlilik alanı* şeklinde 3'e ayrılır.¹²⁶ *Kamuya açık hayat alanı* ise kişilerin başkalarının bilmesinden rahatsız olmadığı, herkese açık olan serbestçe ifşa edilmesinde sakınca olmayan alanı ifade etmektedir.¹²⁷ *Gizli hayat alanı*, kişilerin kimseyle paylaşmadığı, kendisi için saklı tuttuğu, kimsenin bilmesini istemediği veya sadece çok güvendiği kişilere açık olan alanı ifade etmektedir.¹²⁸ *Özel hayat alanı* kişilerin yakın çevresi olarak ifade edilen eş, çocuklar, akrabalarla paylaşılan dolayısıyla onlar tarafından bilinmesinde sakınca olmayan alandır.¹²⁹

Mahremiyet hakkı kişilik hakkının bağımsız görünüm türlerinden biri olarak kabul edilen özel hayatı ifade etmektedir.¹³⁰ İlk kez 1890 yılında Amerikalı yargıçlar Brandeis ve Warren tarafından "*bireyin yalnız bırakılma hakkı*" şeklinde tanımlanan mahremiyet

¹²³ Aksoy, a.g.e., s.55.

¹²⁴ Akgül, a.g.e., s.45.

¹²⁵ Akipek, Akıntürk, Ateş. A.g.e., s.345.

¹²⁶ Söz konusu alanlarla ilgili daha ayrıntılı bilgiler çalışmanın "*Özel Hayatın Gizliliği ve Kişisel Verilerin Korunması*" başlığı altında incelenecektir.

¹²⁷ Serap HELVACI, *Türk ve İsviçre Hukuklarında Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar*, Beta Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2001, s.62.

¹²⁸ Hamide ZAFER, *Özel Hayatın ve Hayatın Gizli Alanının Ceza Hukukuyla Korunması*, Beta Yayınları, İstanbul 2010, s.13.

¹²⁹ Helvacı, a.g.e., s.62.

¹³⁰ Aksoy, a.g.e., s.47.

kavramı,¹³¹ anlam ve kapsamının belirlenmesi zor bir kavram¹³² olmakla birlikte uluslararası sözleşmelerde özel hayatın korunması çerçevesinde yer verilen bir kavram olup,¹³³ kişilerin kendisiyle ilgili bilgileri kontrol edebilmesine ilişkin hukuki çıkarını kapsamaktadır.¹³⁴ Mahremiyet, kişinin olay, inanç ve duygularını herkesle paylaşmama, isteği üzerine paylaşma veya hiç paylaşmama hakkının bulunması şeklinde ifade edilebilir.¹³⁵

Mahremiyet kavramının doktrinde genel kabul görmüş bir tanımı bulunmamakla birlikte, dört farklı görünüş olduğu değerlendirilmektedir. Bunlar bedensel mahremiyet, mekân mahremiyeti, iletişim mahremiyeti ve bilgi mahremiyetidir. Beden mahremiyeti, kişinin fiziksel varlığının genetik araştırmalar ve tıbbî testler gibi müdahalelere karşı korunmasını ifade etmektedir. Mekân mahremiyeti, aramalar, güvenlik kameraları, kimlik kontrolleri dâhil kişilerin evleri veya işyerleri gibi alanlarda gerçekleştirilecek müdahalelerin sınırlarının çizilmesini amaçlamaktadır. İletişim mahremiyeti, posta, telefon ve elektronik posta gibi iletişim araçlarının güvenlik ve gizliliğini konu edinmektedir. Bilgi mahremiyeti ise kredi kartı bilgileri, tıbbi kayıt ve kamusal belgeler gibi kişisel verilerin toplanması ve tutulmasına ilişkin kuralların belirlenmesini ifade etmektedir.¹³⁶ Söz konusu verilerinin toplanması, kullanılması ve açıklanması şartlarını kontrol hakkını da kapsayan¹³⁷ ve kişilik hakkının bir görünümü olan mahremiyet hakkı, kişisel verilerin korunmasına hizmet etmektedir.¹³⁸

Kişisel verileri koruma yolları, genel ve özel koruma şeklinde ayrılabilir. Kişisel verilerin genel korunması, bunların, kişilik hakkı, özel hayat ve mahremiyet kavramları çerçevesinde korunmasını, kişisel verilerin özel korunması ise bunların kişisel verilerle ilgili ulusal ve

¹³¹ Aksoy, a.g.e., s.48.

¹³² Mehmet YÜKSEL, “Mahremiyet Hakkına ve Bireysel Özgürlüklere Felsefi Yaklaşımlar”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Y:2009, C:64, S:1, s.277.

¹³³ Mahremiyet hakkı AİHS'nin 8. maddesi kapsamında korunmakta olup, 95/46/EC sayılı Direktif'in bazı maddelerinde de kişisel verilerin korunması ile başta mahremiyet hakkı olmak üzere temel hak ve özgürlüklerin korunmasının amaçlandığı belirtilmektedir. (Aksoy, a.g.e., s.56.)

¹³⁴ Akgül, a.g.e., s.72.

¹³⁵ Küzeci, a.g.e., s.

¹³⁶ Aksoy, a.g.e., s.49.

¹³⁷ Jerry KANG, “Information Privacy in Cyberspace Transactions”, Stanford Law Review, C. 50, 1998, s.1205.

¹³⁸ Ayözger, a.g.e., s.13-14.

uluslararası alanda özel olarak düzenlemeler yapmak suretiyle korunmasını ifade etmektedir.¹³⁹

4721 sayılı TMK'nın "*Kişiliğin korunması*" başlıklı 23. maddesinin birinci fıkrasında kısmen de olsa kimsenin hak ve fiil ehliyetlerinden vazgeçemeyeceği, bu özgürlükleri hukuka ya da ahlâka aykırı olarak sınırlayamayacağı ve vazgeçemeyeceği düzenlenmiştir. Aynı Kanun'un 24. maddesinde, hukuka aykırı şekilde kişilik hakkına saldırılan kişilerin saldırınlara karşı korunmasını hâkimden talep edebileceği öngörülmüş, 28. maddesinde ise kişiliğin, çocuğun sağ olarak tamamen doğduğu anda başlayacağı ve ölümle son bulacağı düzenlemiştir. 4721 sayılı TMK'dan başka diğer kanunlarda da özel kişilik hakkına ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır.¹⁴⁰

Kişisel verilerin kişilik hakkı çerçevesinde değerlendirilmesi durumunda bu verilerin 4721 sayılı TMK'nun 23., 24. ve 25. maddeleri çerçevesinde korunması söz konusu olacaktır. Bu durumda kişilerin kendi rızalarına dayanarak yapılan saldırılara karşı dahi korunması gerekmektedir. Dolayısıyla kişilerin rızalarıyla kişisel verilerini paylaşmaları hakkında yapılacak sözleşmeler, 4721 sayılı TMK'nun 23. maddesine göre geçersiz sayılabilecektir. Bununla birlikte, 23. maddenin ikinci fıkrası sözleşme özgürlüğünü tamamen ortadan kaldırmadığı, sadece hukuka, ahlaka ve adaba aykırı işlemlerin geçersiz olacağını ifade ettiği için kişilerin kişilik hakkından fedakârlık etmeleri söz konusu olamayacağı halde kişilik hakkı içinde yer alan kişisel verilerini üçüncü kişilerle paylaşmaları mümkün olabilecektir.¹⁴¹

Ayrıca kişinin kendi rızasıyla yaptığı sözleşmeler diğer tarafa aşırı bir şekilde hakkaniyete aykırı güvenceler sağlayacak şekilde yapılarak özel hayatın gizliliğinin korunması hakkı

¹³⁹ Akgül, a.g.e., s.69-70.

¹⁴⁰ Aksoy, a.g.e., s.41.

¹⁴¹ Aksoy, a.g.e., s.81.

ölçüsüz bir şekilde ihlal edilmişse kişilik hakkına aykırı sözleşmeler niteliğinde olarak 6098 sayılı TBK'nun 27. maddesi gereğince kesin hükümsüzdür.¹⁴²

Kişilik hakkı görüşüne yöneltilen ilk eleştiri, kişisel verilerin korunmasını özel hayatın gizliliği hakkının korunmasıyla özdeşleştirdiğine ilişkindir.¹⁴³ Zira bu kavramlar ilişkili olmakla birlikte birbirinden farklı kavramlardır. Bir kişiyle ilgili olarak kullanılan veri tamamen yanlış veya eksik olması hâlinde o kişiyle ilgili her ne kadar mahremiyeti zedelenmemekteyse de bu veriler, kişisel veridir ve kişisel verilerin korunması çerçevesinde değerlendirilmelidir. Bu bağlamda ilgili kişilerin kendisiyle ilgili verilerin toplandığından haberdar olma ve bunların düzeltilmesini talep etme hakkı bulunmalıdır.¹⁴⁴

Bir verinin kişisel veri olup olmadığı belirlenirken o verinin mahremiyete ilişkin olup olmadığı diğer bir deyişle gizli olup olmadığı araştırılmamaktadır.¹⁴⁵ Menfi bir hak olarak mahremiyet hakkının kişilere sağladığı koruma, kişisel verilerin gizli kaldığı süre boyunca mümkündür. Korunan değer sadece mahremiyet olduğu kabul edildiği takdirde kişisel veri ifşa olduktan sonra gizliliği kalmayacağından bu andan itibaren söz konusu verilerin korunması sağlanamayacaktır.¹⁴⁶ Kamusal alanda gerçekleşen davranışlar bakımından da aynı durum söz konusudur. Kamusal alanda gerçekleştiğinden gizlilik taşımayan bilgilerin üçüncü kişiler tarafından toplanarak kullanılması, gizli verilerin kullanılmasında olduğu gibi veri sahibine zarar verecek nitelikte olabilir. Hatta gizli olmayan bu veriler kişisel verilerle ilgili mevzuatta daha özel bir koruma altına alınan hassas veri niteliğine de sahip olabilir.¹⁴⁷ Bu bağlamda kamusal alanda gerçekleşen ve sır olmaktan çıkan davranış, resim veya sözlerin mahremiyet hakkı kapsamında korunması mümkün olmayacaktır.¹⁴⁸

¹⁴² Kemal ATASOY, “*Kişilik Hakkı Kapsamında Sosyal Medyada Kişisel Verilerin Korunması Ve Veri Sahibinin Rızası*”, Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt:22, Sayı:3, 2016, s.274.

¹⁴³ Ayözger, a.g.e., s.14.

¹⁴⁴ Aksoy, a.g.e., s.62.

¹⁴⁵ David LINDSAY, “*Misunderstanding 'personal information': Durant v Financial Services Authority*”, [2004] PrivLawPRpr 13; (2004) 10(10) Privacy Law and Policy Reporter 13, <http://www.austlii.edu.au/au/journals/PLPR/2004/13.html> (Erişim Tarihi:16.5.2018)

¹⁴⁶ Corien PRINS, “*When Personal Data, Behavior And Virtual Identities Become A Commodity: Would A Property Rights Approach Matter?*”, SCRIPT-ed, Volume 3, Issue 4, 2006., s.281.

¹⁴⁷ Aksoy, a.g.e., s. 63-64.

¹⁴⁸ Ayözger, a.g.e., s.16.

Kişisel verilerin korunmasındaki menfaatin yalnızca mahremiyet hakkının korunması olmadığı kişisel verilerin korunmasıyla ilgili mevzuat hükümlerinden de anlaşılmaktadır. Kişisel verilerin korunması, mahremiyet hakkının korunması amacını da kapsayan ancak bundan daha geniş bir amaca hizmet etmektedir. 95/46/EC sayılı Direktif'in amaca ilişkin 1. maddesinde “*özellikle mahremiyet hakkı olmak üzere*” ifadesinden temel hak ve özgürlüklerin korunmasının amaçlandığı belirtilmiştir.¹⁴⁹

Günümüzde teknoloji ve toplum yapısındaki hızlı gelişim ve değişimler insan kişiliğine yönelik tehlikeleri artırmış ve kişiliğin korunmasına daha özel bir önem kazandırarak kişisel verilerin kişilik hakkıyla korunması görüşüne yeni bir boyut kazandırmıştır.¹⁵⁰ Kişisel verilerin geleceğini tayin etme hakkı şeklinde ortaya çıkan bu yeni boyut, Alman Anayasa Mahkemesi tarafından 1983 yılında verilen “*Census*” kararında kullanılan “*enformasyonel self determinasyon hakkı*”¹⁵¹ kavramına dayanmaktadır.¹⁵² Mahkeme bu yeni kavramı insan onuru ile kişiliğin serbestçe geliştirilmesi hakkına dayandırmakta olup, karara göre toplumun özgür bir üyesi olarak kişinin onuru anayasal düzenin merkezindedir. Kişilerin kendileri hakkında tutulan bilgilerin neler olduğunu, kim tarafından tutulduğunu öğrenme imkânına sahip olmaları gerekir, aksi hâlde kişilerin karar verme özgürlüğü zarar görür. Verilerin otomatik veri işleme araçlarıyla sınırsız bir şekilde kaydedilmesi, her zaman ulaşılabilir olması ve kişilik profili oluşturabilme imkânı sağlaması, kişiler üzerinde baskıyı artırmaya ve onların toplumsal yaşama katılma konusunda isteksizleşmesine neden olabilmektedir. Örneğin kişilerin toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılımının kayıt altına alındığına ilişkin endişeleri, bu hakkın kullanımı yönünde engel teşkil edebilir. Bu durum ise kişiliği geliştirme hakkını zedelediği gibi demokrasinin işleminin kişilerin topluma katılma derecesiyle doğrudan ilişkili olması

¹⁴⁹ Lindsay, a.g.m., s.6.

¹⁵⁰ Akgül, *Kişisel Verilerin Korunması*, s.75.

¹⁵¹ Nüfus Sayımı Kanunu 1983 yılında Alman federal hükümeti tarafından planlanan genel nüfus sayımının memurların vatandaşların ikametlerinde yapacakları sayımda bazı bilgilerin edinilmesini amaçlamış ve vatandaşlara bu bilgileri açıklama yükümlülüğü getirerek bundan kaçınılması hâlinde yaptırım öngörmüştür. Federal Anayasa Mahkemesi nezdinde kişilerin özel hayatının gizliliğini ihlal edildiğinden bahisle açılan davada Nüfus Sayımı Kanunu'nun bazı kısımları anayasaya aykırı bulunarak iptal edilmiştir. (Küzeci, a.g.e., s.68.)

¹⁵² Taştan, a.g.e., s.66.

nedeniyle kamu çıkarlarını da zedelemektedir. Bu bağlamda kişilerin verileri üzerinde tasarrufta bulunmasını ve bunların ne zaman ve hangi koşullarda ortaya çıkacağına kendisinin karar vermesini ifade eden bilgilerin geleceğini belirleme hakkının korunması özel bir önem arz etmektedir.¹⁵³

1.3. KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI HAKKININ KAPSAMI VE SINIRLARI

1.3.1. Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması Hakkının Kapsamı

Kişisel verilerin korunmasının tek başına bir hak olup olmadığı hususunda iki farklı görüş olduğu söylenebilir. Bunlardan ilki, kişisel verilerin korunması hakkını özel hayatın gizliliği hakkının bir alt başlığı şeklinde değerlendiren geleneksel görüştür.¹⁵⁴ Özel hayatın gizliliği hakkının kendine özgü özelliklerini içinde barındıran bir türü olan kişisel verilerin korunması hakkı¹⁵⁵ bu hak kapsamında ele alınmalıdır. Nitekim kişisel verilerin korunması hakkının özel hayatın gizliliği hakkından doğduğu ve başlangıçta onun bir alt başlığı olduğunda kuşku yoktur. Ancak teknolojik gelişmelere paralel olarak kişisel verilerin işlenmesi, saklanması ve paylaşılmasındaki kolaylık, bu verilere yönelik tehlikenin artmasına ve bu hakkın özel hayatın gizliliği hakkıyla bağlantılı olmasına rağmen ondan ayrı bir hak alanı olarak ortaya çıkmasını gerektirmektedir.

Kişisel verilerin korunması hakkı, özel hayatın gizliliği ile diğer temel haklarla yakın bir ilişki içinde olmasına rağmen, ayrı bir hak olarak düzenlenmesinin günümüz ihtiyaçlarına daha iyi cevap vermesi bakımından gerekli olduğu doktrinde kabul edilmektedir.¹⁵⁶ Nitekim günümüzde kişisel verilerin korunması hakkı, kazandığı önem nedeniyle her ne kadar özel hayatın gizliliği hakkından doğmuş olsa ve bu hakka ilişkin temel ilkelerden beslense de gelişen teknolojiyle birlikte bu ilkeler kişisel verilerin korunması bakımından

¹⁵³ Küzeci, a.g.e., s. 69.

¹⁵⁴ Dülger, *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku*, s.46.

¹⁵⁵ Yeşim ÇELİK, “Özel Hayatın Gizliliğinin Yansıması Olarak Kişisel Verilerin Korunması ve Bu Bağlamda Unutulma Hakkı”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Yıl:8, Sayı:32, Ekim 2017, s.391.

¹⁵⁶ Dülger, *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku*, s.46.

yetersiz kalmış, ondan büyük oranda ayrılmış¹⁵⁷ ve kendine özgü temel ilkeleri olan ayrı bir koruma alanı olarak ortaya çıkmıştır.¹⁵⁸ Doktrinde kişisel verilerin tek başına temel bir hak olduğunu kabul eden yazarlar da vardır.¹⁵⁹

Özel hayatın gizliliği hakkı, esas itibarıyla kişilerin başkaları tarafından öğrenilmesini istemediği veya kendilerine özel olan bilgilerden oluşan özel ve gizli alanını korumayı amaçlamaktadır. Kişisel verilerin ise özel hayata ilişkin bilgilerden olma zorunluluğu bulunmayıp, bu alan dışındaki bilgilerden de oluşabilmektedir. Zira ceza hukuku alanında da kişisel verilerin kişilerin gizli alanına ait olması gerekmediği hakkında içtihatlar¹⁶⁰ bulunduğu gibi, doktrinde de buna ilişkin görüş birliği bulunmaktadır.¹⁶¹

Kişisel verilerin korunması hakkının ayrı bir hak alanı olarak kabul edilmesine ilişkin görüş, son dönemde kabul edilen uluslararası belgelerde de teyit edilmektedir. Zira önceleri özel hayatın gizliliği hakkı kapsamında ele alınmakta olan kişisel verilerin korunması hakkı, son dönemdeki uluslararası belgelerde özel hayatın gizliliği hakkından farklı maddelerde hüküm altına alınmak suretiyle bu haktan ayrı şekilde düzenlenmektedir.¹⁶² AB mevzuatında da kişisel verilerin korunması hakkının adım adım özel hayatın gizliliği hakkından ayrıldığı ve direktiften daha üst düzey bir koruma sağlayan GDPR’de olduğu gibi tüzük şeklinde düzenlendiği görülmektedir.¹⁶³ Ayrıca

¹⁵⁷ Benzer ilişki özel hayatın gizliliği hakkıyla haberleşme, düşüncüyü açıklama ve basın özgürlüğü arasında da bulunmaktadır. (Küzeci, a.g.e., s.74.)

¹⁵⁸ Küzeci, a.g.e., s.70-74, Dülger, *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku*, s.46.

¹⁵⁹ Stefano RODOTA, “*Data Protection as a Fundamental Right*”, Reinventing Data Protection?, Ed:Serge Gutwirth/Yves Poullet/Paul De Hert/Cécile de Terwangne/Sjaak Nouwt, Heidelberg, Springer, 2009, s.79.

¹⁶⁰ Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun (YCGK) 10.6.2014 tarihli ve E.2012/12-514, 2014/312; YCGK’nun 17.6.2014 tarihli ve E.2012/12-1510. K.2014/331.

¹⁶¹ Dülger, *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku*, s.47.

¹⁶² Örneğin Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı’nın 7. maddesinde “*Özel hayata ve aile hayatına saygı*” başlığı altında, 8. madde ise “*Kişisel verilerin korunması*” başlığı altında düzenleme yapmıştır.

¹⁶³ Ronald LEENES, Rosamunde Van BRAKEL, Serge GUTWIRTH, Paul De HERT, *Data Protection and Privacy: (In) Visibilities and Infrastructures*, Springer International Publishing, 2017, s.19.

kişisel verilerin korunması Lizbon Antlaşması'nda¹⁶⁴ da özel hayatın gizliliği hakkından ayrı şekilde kişiler için temel bir hak olarak kabul edilmektedir.¹⁶⁵

Kişisel verilerin korunması hakkı, kamusal organlar tarafından kişisel verilerin sınırsız olarak toplanması, kaydedilmesi, kullanılması ve devredilmesi karşısında kişilerin temel hak ve özgürlüklerin korunmasını, anayasal anlamda temel hak olarak garanti edilmesini sağlamaktadır.¹⁶⁶

Anayasa Mahkemesi kararında belirtildiği üzere kişisel verilerin korunması hakkı, kişilerin insan onurunun korunması ile kişiliğinin serbest bir şekilde geliştirebilmesinin özel bir şekli olarak, kişilerin hak ve özgürlüklerini kişisel verilerin işlenmesi sırasında korunmasını amaçlamaktadır.¹⁶⁷ Kişisel verilerin korunması hakkı, kamusal makamların veya diğer kişilerin kişilere ait verilerin toplanmasında, işlenmesinde ve devrinde bireyin temel hak ve özgürlüklerini ve özellikle bireyin kişisel verileri üzerinde karar verme özgürlüğünü korumaktadır. Bu nedenle yeni bir hak ve özgürlük alanı olarak kişisel verilerin korunmasının temelinde de kişilerin söz konusu temel hak ve özgürlüklerin korunması düşüncesi bulunmaktadır.¹⁶⁸

¹⁶⁴ AB'ne üye devletlerin sayısının son dönemde neredeyse iki katına çıkması bu yapının ve karar alma mekanizmalarının yenilenmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda AB Anayasal Antlaşma hakkında anlaşmaya varılmış, ancak söz konusu antlaşmanın Fransa ve Hollanda'da yapılan referandumlarla sekteye uğraması sonucu süreç akamete uğramıştır. Yaklaşık iki yıllık değerlendirme süreci sonunda AB'nin kurumsal reform dosyasının yeniden açılmasıyla Anayasal Antlaşmanın belirli bölümleri alınarak Lizbon Antlaşması isimli bir metin oluşturulmuş ve Lizbon Antlaşması adıyla AB liderleri tarafından 19 Ekim 2007 günü uzlaşmaya varılmıştır. AB'nin kurumsal yapısında değişiklikler öngören Lizbon Antlaşması, 13 Aralık 2007 tarihinde Devlet ve Hükümet Başkanları tarafından Lizbon'da imzalanmıştır. Antlaşma, 27 üye devlette onay sürecinin tamamlanmasının ardından 1 Aralık 2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir. (<http://www.mfa.gov.tr/lizbon-antlasmasi.tr.mfa> (Erişim Tarihi:9.1.2019))

Antlaşma'da "Herkes, kendine ait kişisel bilgilerin korunması hakkına sahiptir. Avrupa parlamentosu ve Konsey, olağan yasama usulü uyarınca hareket ederek, Birlik kurumları, organları, ofisleri ve ajansları ile üye devletlerin Birlik hukukunun kapsamına giren faaliyetler yürütürken kişisel verilerin kullanılması bakımından bireylerin korunmasına ve bu verilerin serbest dolaşımına ilişkin kurallar koyar. Bu kurallara uyulması bağımsız otoritelerin denetimine tabidir." hükmü yer almaktadır.

¹⁶⁵ Dülger, *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku*, s.49.

¹⁶⁶ Şimşek, a.g.e., s.119.

¹⁶⁷ Anayasa Mahkemesi'nin 4.12.2014 tarihli ve E.2013/84, K.2014/183 sayılı kararı. Anayasa Mahkemesi'nin 9.4.2014 tarihli ve E.2013/122, K.2014/74 sayılı kararı.

¹⁶⁸ Şimşek, a.g.e., s.119.

Kişisel verilerin korunması hakkı, kişinin hak ve özgürlüklerinden bağımsız olarak sadece verinin kendisini değil, kişilerin özgürlüklerinin korunmasını amaçlamaktadır. Zira kişisel verinin sadece kendisinin korunması, verinin güvenliğiyle ilgili bir husustur. Kişisel verilerin korunması hakkı ise kişilere ait olan verilerin toplanması, kaydedilmesi, kullanılması ve devredilmesine karşı bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin korunmasını amaçlamaktadır.¹⁶⁹

Kişisel verilerin korunması hakkının temel amacı, demokratik bir toplum düzeninde yaşayan kişiyi ve kişinin verileri üzerindeki haklarını korumayı sağlamaktır. Bu bağlamda kişisel verilerin korunması hakkı, kişisel verilerin işlenmesinin temel hak ve özgürlükler açısından ortaya çıkardığı tehlikeler karşısında korunmasıdır. Bu hak, kişisel verilerin elde edilmesinin son derece kolay olduğu günümüzde bu verilerinin sınırsız bir şekilde toplanması, kullanılması, işlenmesi ve devredilmesi karşısında bireyin korunmasını amaçlayan ve bireyin kendisine ait bilgi üzerinde tayin hakkı veren yani bireyin kişisel verileri üzerinde karar verme özgürlüğünü teminat altına alan bir haktır. Kişisel verilerin korunması hakkının en temel fonksiyonu, demokratik ve özgür bir toplum düzeninde yaşayan ve yaşamını kendi özgür iradesiyle belirleme yeteneğine sahip olan kişilerin verileri üzerindeki haklarının korunmasıdır.¹⁷⁰

Kişisel verilerin korunması hakkının kapsamına kişilere ait kişisel veriler girmektedir. Kişisel veriler ise belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişinin kişisel veya maddi ilişkileri hakkındaki tüm bilgilerini ifade etmektedir. Bu bağlamda belirli veya belirlenebilir bir kişiye ait tüm veriler, kişisel veri kapsamına girmektedir.¹⁷¹

Kişisel verilerin korunması hakkının gerçek veya tüzel kişiler bakımından söz konusu olabilmesi hakkında Tezin (1.1.2) numaralı bölümünde ayrıntılı şekilde incelendiği üzere değişik görüşler bulunmaktadır. Bunlar kişisel verilerin korunması hakkının sadece gerçek kişiler bakımından söz konusu olabileceği, bu hakkın korunması kapsamına tüzel kişiler

¹⁶⁹ Şimşek, a.g.e., s.119.

¹⁷⁰ Şimşek, a.g.e., s.112.

¹⁷¹ Şimşek, a.g.e., s.120.

de girdiği ancak bu korunma ihtiyaçlarının farklılık gösterebileceği ve tüzel kişilere ait kişisel verilerin bu kapsamda değil ticari sır kapsamında korumasını gerektiği şeklindedir.

108 sayılı Sözleşme, OECD Rehber İlkeler, 95/46/EC sayılı Direktif ile GDPR'de gerçek kişilerin kişisel verilerini güvence altına alındığı görülmektedir. 108 sayılı Sözleşme¹⁷² ile OECD Rehber İlkeleri ise üye devletleri tüzel kişilere yönelik düzenleme yapıp yapmama konusunda serbest bırakmaktadır.¹⁷³

6698 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (ç) bendinde de ilgili kişi, kişisel verisi işlenen gerçek kişi şeklinde tanımlanmak suretiyle esasen kişisel verilerin korunması kapsamına sadece gerçek kişilerin girdiğini belirtmektedir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi tarafından 4.12.2014 tarihinde verilen E.2013/84, K.2014/183 sayılı kararında tüzel kişilere ait adres bilgileri kişisel veri olarak kabul edilmek suretiyle kişisel verilerin korunması kapsamına tüzel kişilerin de girdiği teyit edilmiştir.

Kişisel verilerin korunması çerçevesinde tüm veriler eşit düzeydedir. Bu verilerin kişilerin maddi ve kişisel ilişkileri bakımından farklı değerde olması kişisel verilerin korunması bakımından önem arz etmez. Bunun nedeni önemsiz gibi görünen bir verinin, öteki verilerle birleştirilerek bağlantı kurulması suretiyle kişinin özel yaşamı ve kişiliği hakkında bilgi edinmenin mümkün olmasıdır. Dolayısıyla kişisel verilerin önem derecesine bakılmaksızın kişiye ilişkin tüm verilerin kişisel verilerin korunması hakkı bağlamında korunması gerekir. Bununla birlikte kişilerin ırk, etnik köken, cinsiyet gibi bazı hassas verileri ise daha özel bir koruma altına alınmaktadır.¹⁷⁴

¹⁷² Bu bağlamda AB devletlerinde bir birlik olmayıp devletlere göre farklılıklar bulunmaktadır. Fransa, İsveç, Hollanda, Polonya ve Estonya'da kişisel verilerin korunması hakkında kanunlarda gerçek kişiler kapsama alınırken İtalya ve Avusturya'da kişisel veri kavramı genişletilerek verinin öznesi gerçek veya tüzel kişi olabilmektedir.

¹⁷³ Akgül, a.g.e., s.14.

¹⁷⁴ Şimşek, a.g.e., s.121.

1.3.2. Kişisel Verilerin Korunması Hakkının Sınırları

1.3.2.1. Genel Olarak

Hukukun amacı bireysellik ve toplumsallık ile özgürlük ve disiplin arasında bir denge kurarak bunları uzlaştırmaktır. Her özgürlük beraberinde sınırlamayı da getirmektedir. Özgürlüğü sınırlamayan anayasa olmadığı gibi özgürlüğün varlığı da onun sınıрыyla belirginleşir.¹⁷⁵ Ayrıca temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması söz konusu temel hak ve özgürlüklerin doğasının bir gereği olup,¹⁷⁶ temel hak ve özgürlüklerin kontrolsüz bir şekilde ve aşırı kullanılması, kamu yararıyla veya diğer temel hak ve özgürlüklerle çatışmaya sebep olabilir.¹⁷⁷ Zira kişi özgürlüğü ancak o özgürlük bir başkasına zarar vermediği müddetçe mutlakdır.¹⁷⁸

1982 Anayasası'nda temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması 13. ve 15. maddelerde düzenlenmiştir. Anayasa'nın 13. maddesine göre temel hak ve özgürlükler ancak (i) kanunla, (ii) Anayasa'nın sözüne ve ruhuna uygun olarak, (iii) ancak ilgili maddedeki özel sınırlama sebepleriyle, (iv) demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmadan, (v) özgürlüğün özüne dokunmadan, (vi) laik cumhuriyetin gereklerine uyarak ve (vii) ölçülülük ilkesine uygun olarak yapılabilir.

Anayasa'nın 15. maddesinde uluslararası hukuktan kaynaklanan sorumluluklar ihlâl edilmemek şartıyla savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde temel hak ve özgürlüklerin kısmen veya tamamen durdurulması ile Anayasa'da düzenlenen teminatlara aykırı alınabilecek tedbirler düzenlenmiş, ancak bu durumlarda dahi dokunulamayacak çekirdek haklar maddenin ikinci fıkrasında istisna tutulmuştur. Buna göre (i) savaş hukukuna uygun

¹⁷⁵ Hasan Tahsin FENDOĞLU, *Anayasa Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara 2015, s.302.

¹⁷⁶ Servet ARMAĞAN, "Türk Anayasa Hukukunda Temel Hakların Düzenlenmesi ve Sınırlanması (Şematik bir açıklama)", *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*, Prof. Dr. İsmet Giritli'ye Armağan, Y:12, S:l-3, 2000, s.78-79.

¹⁷⁷ Zafer GÖREN, *Temel Hak Genel Teorisi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, Yayın No:57, Ankara 1995, s.78.

¹⁷⁸ Mill, a.g.m., s. 47.s.

fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında kişinin yaşama hakkına, (ii) maddî ve manevî varlığının bütünlüğüne dokunulamaz, (iii) kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz, (iv) suç ve cezalar geçmişe yürütülemez, (v) suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz.

Kişisel verilerin korunması hakkının sınırlanmasında da Anayasa'nın 13. ve 15. maddelerinde belirtilen hükümlerin geçerli olacağı ve gösterilen çerçevenin dışına çıkılmayacağı ifade edilmektedir. Buna göre bir hakka ve özgürlüğe yönelik sınırlama getirilebilmesi ancak Anayasa'da söz konusu temel hak ve özgürlüğün düzenlendiği maddede özel bir sınırlama sebebi öngörülmesi hâlinde mümkündür.¹⁷⁹ Nitekim 3.10.2001 tarihli ve 4709 sayılı Anayasa Değişikliği Kanunu ile Anayasa'nın 13. maddesinde yapılan değişiklikten sonra hak ve özgürlükler sadece ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak sınırlanabilir.¹⁸⁰ 4709 sayılı Kanun'la yapılan Anayasa değişikliği ile genel sınırlama nedenleri Anayasa'nın 13. maddesinden çıkarıldığı için Anayasa'nın 20. maddesinde yer alan özel hayatın gizliliği hakkı için maddede altı sınırlama nedeni düzenlenmiştir.¹⁸¹

Bu bağlamda Anayasa'nın 20. maddesinin ikinci fıkrasında özel hayatın gizliliği hakkına yapılacak sınırlama nedenleri, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve ahlakın korunması veya kişilerin temel hak ve özgürlüklerinin korunması şeklinde belirlenmiştir. Maddenin üçüncü fıkrasında ise kişisel verilerin, ancak kişilerin açık rızalarıyla veya kanunda öngörülen hâllerde işlenebileceği, kişisel verilerin korunması hakkında usul ve esasların kanunla düzenleneceği belirtilmiş ancak kişisel verilerin korunması hakkının sınırlanmasına ilişkin sebeplere yer verilmemiştir.

¹⁷⁹ Ersan ŞEN, Yasemin YURTTAŞ, “Bilgisayar Programları Karşısında Özel Hayatın Korunması”, Terazi Hukuk Dergisi, Y:5, S:42, 2010, s.31.

¹⁸⁰ Kemal GÖZLER, “Anayasa Değişikliğinin Temel Hak ve Hürriyetlerin Sınırlandırılması Bakımından Getirdikleri ve Götürdükleri (Anayasanın 13. Maddesi Yeni Şekli Hakkında Bir İnceleme)”, Ankara Barosu Dergisi, S:4, Yıl:2001, s.65.

¹⁸¹ Hasan Tahsin FENDOĞLU, *Anayasa Hukuku*, 4. Baskı, Yetkin Yayınları, 4. Baskı, Ankara 2018, s.256.

Doktrinde diğerk bir görüŖe göre Anayasa’da belirtilmemiŖ olsa bile temel hak ve özgürlükler açısından sınırsız bir özgürlük alanı bulunmayıp, temel hak ve özgürlüklerin doğasından gelen, tabiatında var olan objektif sınırları vardır.¹⁸² Hak ve özgürlüklerin niteliklerinden doğan norm alanını çizen objektif sınırları bulunmaktadır ve bunların kullanım alanı dışında kalan kısımları “*yabancı cisim*” durumunda olup koruma alanına girmez.¹⁸³ Bizim de katıldığımız, Anayasa Mahkemesi’nin de kararlarında benimsediğı bu görüŖe göre özel sınırlama nedeni öngörülmemiŖ özgürlüklerin de doğasından kaynaklanan objektif sınırlama sebepleri olduğunu, temel hak ve özgürlüklerin Anayasa’nın diğerk maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevler kapsamında sınırlanabilmesinin mümkün olduğunu ifade etmektedir.¹⁸⁴

1.3.2.2. Kişisel Verilerin Korunması Hakkının Sınırlandırılması

Kişisel verilerin korunması mutlak bir hak olmadığı gibi sınırsız bir hak olarak da değerlendirilemez. Demokratik bir toplum düzeni içerisinde kişiler kamu yararı nedeniyle kişisel verilerine yönelik anayasaya uygun ve yasal temele dayanan sınırlamalara uymak zorundadır. Dolayısıyla hukuk devleti ilkesi çerçevesinde anayasal ve yasal sınırlara riayet etmek kaydıyla temel haklara müdahale mümkün olabildiğı gibi kişisel verilerin korunması hakkına müdahaleler de mümkün olabilir ve bu çerçevede kişisel verilerin korunması hakkı da sınırlanabilir. Devletin hukuk devleti ve sosyal devlet olması gereğı yerine getireceğı ödevler kapsamında ihtiyaç duyacağı bir takım bilgiler kişisel verilerin korunması temel hakkına sınırlamalar yapılmasını gerektirebilir. Bununla birlikte kişisel verilerin toplanması devletin meşru faaliyetlerini yerine getirebilmesi için bir araç olmalı, başlı başına bir amaç haline gelmemeli ve bu hakkın anayasal teminatına uygun olarak yapılmalıdır. Zira anayasa hukukunda bir taraftan temel haklar garanti altına alınmakta, diğerk

¹⁸² Ergun ÖZBUDUN, *Türk Anayasa Hukuku*, Yetkin Yayınları, 18. Baskı, Ankara 2018, s.113.

¹⁸³ Bülent TANÖR, Necmi YÜZBAŞIOĞLU, *Türk Anayasa Hukuku*, Beta Yayınları, 17. Baskı, İstanbul 2018, s.144.

¹⁸⁴ Anayasa Mahkemesi’nin 11.9.2014 tarihli ve E.2013/157, K.2014/138 sayılı kararı.
Anayasa Mahkemesi’nin 13.11.2014 tarihli ve E.2014/169, K.2014/167 sayılı kararı.
Anayasa Mahkemesi’nin 18.2.2015 tarihli ve E.2015/19, K.2015/17 sayılı kararı.
Anayasa Mahkemesi’nin 28.9.2017 tarihli ve E.2016/125, K.2017/143 sayılı kararı.

tarafından da temel haklara sınırlamalar getirilmek ve sosyal yükümlülüklerle ilişkin düzenlemeler yapılmak suretiyle, birey devlet arasındaki denge sağlanmaya çalışılmaktadır.¹⁸⁵

108 sayılı Sözleşme de bazı durumlarda kişisel verilerin korunmasına sınırlamalar getirilebileceğini kabul etmektedir. Sözleşme'nin 9. maddesinde, devlet ve kamunun güvenliği, suçla mücadelede, devletin ekonomik menfaatlerinin korunmasında ve üçüncü kişilerin temel hak ve özgürlüklerinin korunması ile verilerin bilimsel veya istatistikî amaçlarla kullanılması hâllerinde kişisel verilerin korunması hakkında bazı sınırlamalar öngörülebileceği hüküm altına alınmıştır.

95/46/EC sayılı Direktif'in 9. ve 13. maddelerinde de kişisel verilerin korunması hakkına getirilen muafiyet ve istisnalar düzenlenmiştir. Direktif'in ifade hürriyeti ve kişisel verilerin işlenmesi başlıklı 9. maddesinde üye devletlerin, kişisel verilerin işlenmesini, ifade özgürlüğüne hâkim olan ilkeler ile özel yaşamın gizliliği hakkının dengelenmesi gerektiği durumlarda ancak gazetecilik amacıyla veya sanatsal veya edebi açıklamalar amacıyla sınırlandırılabilir veya istisnalar getirilebileceği belirtilmiştir.¹⁸⁶

Direktif'in 13. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ulusal güvenlik, savunma, kamu güvenliği, suçtan korunma, suçların soruşturulması ve kovuşturulması, bütçe ve vergilendirme konuları dâhil olmak üzere üye devletlerin önemli bir ekonomik veya mali menfaati, ilgili kişilerin veya diğer kişilerin hak ve özgürlüklerinin korunması gibi nedenlerle Direktif'te yer alan düzenlemelere muafiyet ve istisnalar getirilebileceği düzenlenmiştir.¹⁸⁷

¹⁸⁵ Şimşek, a.g.e., s.124-125.

¹⁸⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX%3A31995L0046> (Erişim Tarihi:15.2.2019)

¹⁸⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX%3A31995L0046> (Erişim Tarihi:15.2.2019)

Görüldüğü üzere bazı durumlarda kamu yararı amacıyla kişisel verilerin korunmasına istisnalar getirilmesi mümkündür. Söz konusu istisnaların tüm temel hak ve özgürlüklere ilişkin belgelerde olduğu gibi dar yorumlanması gerekir. Zira bu istisnaların geniş yorumlanması hâlinde kişisel verilerin korunması hakkının özüne müdahale söz konusu olabilir. Bu bağlamda temel bir insan hakkı olan kişisel verilerin korunması hakkının sınırlanmasında da diğer temel hak ve özgürlüklerin sınırlanmasına ilişkin ilkeler uygulanacaktır. Zira AİHS’nde ve demokratik hukuk devletleri anayasalarında temel hak ve özgürlükler ancak kanunla sınırlanabilir. Ayrıca sınırlamalar, ölçülülük ilkesine uygun olarak yapılmalı ve meşru amacın gerektirdiği kadar yapılmalıdır. Dolayısıyla kişisel verilerin korunması hakkına getirilen sınırlamaların da kanunda öngörülmesi ve belirlenen amacı aşmaması gerekir.¹⁸⁸

Anayasa’nın 20. maddesinde de kişisel verilerin ancak kanunda düzenlenen hâllerde ya da kişinin açık rızası varsa işlenebileceği ve kişisel verilerin korunması hakkında usul ve esasların kanunla düzenleneceği belirtilmiştir. Bu bağlamda kabul edilen 6698 sayılı Kanun’da kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller belirlenmiş ve Kanun’un 28. maddesinin (1) numaralı fıkrasında Kanun hükümlerinin uygulanmayacağı istisnai haller düzenlenmiştir.¹⁸⁹

Maddenin (2) numaralı fıkrasında ise Kanun’un amacına ve temel ilkelerine uygun ve orantılı olmak kaydıyla veri sorumlusunun aydınlatma yükümlülüğünü düzenleyen 10.

¹⁸⁸ Küzeci, a.g.e., s.248-249.

¹⁸⁹ Bunlar şunlardır;

“a- Kişisel verilerin, üçüncü kişilere verilmemek ve veri güvenliğine ilişkin yükümlülüklerle uyulmak kaydıyla gerçek kişiler tarafından tamamen kendisiyle veya aynı konutta yaşayan aile fertleriyle ilgili faaliyetler kapsamında işlenmesi.

b- Kişisel verilerin resmi istatistik ile anonim hâle getirilmek suretiyle araştırma, planlama ve istatistik gibi amaçlarla işlenmesi.

c- Kişisel verilerin millî savunmayı, millî güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini, ekonomik güvenliği, özel hayatın gizliliğini veya kişilik haklarını ihlal etmemek ya da suç teşkil etmemek kaydıyla, sanat, tarih, edebiyat veya bilimsel amaçlarla ya da ifade özgürlüğü kapsamında işlenmesi.

ç- Kişisel verilerin millî savunmayı, millî güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini veya ekonomik güvenliği sağlamaya yönelik olarak kanunla görev ve yetki verilmiş kamu kurum ve kuruluşları tarafından yürütülen önleyici, koruyucu ve istihbari faaliyetler kapsamında işlenmesi.

d- Kişisel verilerin soruşturma, kovuşturma, yargılama veya infaz işlemlerine ilişkin olarak yargı makamları veya infaz mercileri tarafından işlenmesi.”

maddesi, zararın giderilmesini talep etme hakkı hariç ilgili kişinin haklarını düzenleyen 11. maddesi ve Veri Sorumluları Siciline kayıt yükümlülüğünü düzenleyen 16. maddesinin uygulanmayacağı hâlleri belirlenmiştir. Buna göre, bir suçun işlenmesinin önlenmesi amacıyla ya da bir suçun soruşturulması için gerekli olması hâlinde, kişisel verilerin ilgili kişi tarafından alenileştirilmesi hâlinde, kanunun verdiği yetkiyle görevli ve yetkili olan kamu kurum ve kuruluşları veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları tarafından yürütülen denetleme veya düzenleme görevleri ile disiplin soruşturması ve kovuşturması için gerekli olması hâlinde ve bütçe, vergi ve mali konularda Devletin ekonomik ve mali çıkarlarını korumak için gerekli olması hâlinde kişisel verilerin işlenmesiyle ilgili olarak Kanun'un belirtilen maddeleri uygulanmayacaktır.

Düzenlemelerden de anlaşıldığı üzere kişisel verilerin korunması hakkı mutlak şekilde korunan bir hak olmayıp, sınırlandırılması mümkündür. Bununla birlikte kişisel verilerin korunması hakkına yapılacak müdahalenin ya kişinin usulüne uygun rızasıyla ya da kamu yararı amacıyla yapılması ve kanunda belirlenmesi gerekir.

Anayasa Mahkemesi 6698 sayılı Kanun'un 28. maddesinin birinci fıkrasının (a)¹⁹⁰ bendinde yer alan düzenlemenin iptali talebiyle açılan dava hakkında verdiği kararda,¹⁹¹ öncelikle öze uygunluk denetimi yapılmıştır. Mahkeme kararında, düzenleme ile bir kişinin gerek kendi gerekse aynı konutta birlikte oturduğu aile fertlerine ilişkin kişisel verileri işlemesinin, söz konusu birlikte yaşamının doğal ve zorunlu bir sonucu olduğu, kuralın söz konusu hakların kullanılmasını son derece zorlaştıran veya onu kullanılamaz duruma düşüren kayıtlara bağlanmadığı, bu nedenle hakkın özüne dokunmadığı belirtilmiştir. Mahkeme daha sonra düzenlemede ölçülülük değerlendirmesi yaparak kanun koyucunun kuralla takdir yetkisi kapsamında gerçek kişilerin kendileriyle ya da aynı konutta yaşayan diğer aile bireyleriyle ilgili söz konusu faaliyet ve yükümlülüklerin

¹⁹⁰ “*Kişisel verilerin, üçüncü kişilere verilmemek ve veri güvenliğine ilişkin yükümlülüklerle uyulmak kaydıyla gerçek kişiler tarafından tamamen kendisiyle veya aynı konutta yaşayan aile fertleriyle ilgili faaliyetler kapsamında işlenmesi.*”

¹⁹¹ Anayasa Mahkemesi'nin 28.9.2017 tarihli ve E.2016/125, K.2017/143 sayılı kararı

sıklık ve yoğunluk derecesini de dikkate alarak bunlarla ilgili veri işleme prosedürünü kolaylaştırmayı amaçladığı, kuralla ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir denge kurulduğu da dikkate alındığında kuralın demokratik toplum düzeninin gerekleri ve ölçülülük ilkesine aykırı bir yönü bulunmadığından iptal talebinin reddine karar vermiştir.¹⁹²

Anayasa Mahkemesi 6698 sayılı Kanun'un 28. maddesinin birinci fıkrasının (ç)¹⁹³ bendinde yer alan düzenlemenin iptali talebi hakkında verdiği kararda da, öncelikle kişisel verilerin korunması hakkı sınırsız olmayıp, özel sınırlama nedeni öngörülmemiş özgürlüklerin de o özgürlüğün doğasından kaynaklanan bazı sınırları bulunduğunu, ayrıca Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevlerin özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebileceğinin de kabul edildiğini, dolayısıyla kişisel verilerin korunması hakkının Anayasa'da Devlete bir görev olarak yüklenen millî güvenliğin ve kamu düzeninin sağlanması ile suç işlenmesinin önlenmesi amaçlarıyla sınırlandırılmasının mümkün olduğunu ifade etmiştir. Mahkeme ayrıca dava konusu kuralda yer alan “*önleyici, koruyucu ve istihbari faaliyetler*”, “*millî savunma*”, “*millî güvenlik*”, “*kamu güvenliği*”, “*kamu düzeni*”, “*ekonomik güvenlik*” kavramların ilgili kuruluş kanunlarında veya diğer kanunlarda kapsam, sınır ve içeriklerinin ayrıntılı şekilde düzenlenmesi karşısında söz konusu faaliyetlerin kapsamının belirsiz olmadığı belirtilmiştir. Kararda ayrıca bu faaliyetleri yerine getiren kurum ve kuruluşların yetki ve sorumlulukları ile bunlara aykırı davranılması hâlinde öngörülen cezai yaptırımların ilgili kanunlarda ayrıntılı şekilde düzenlendiği, bu hükümlerin kişilerin özel hayatına dair bilgilerin ve kişisel verilerin ifşa edilmesini önleyecek yasal güvenceyi sağladığı, dolayısıyla sınırlama aracının sınırlama amacına uygun ve orantılı şekilde kullanılmasını sağlayacak yasal güvencelere yer verildiği ve yeterli korumanın da sağlandığı dikkate alındığından dava konusu kurullarla kişisel verilerin korunması hakkına getirilen sınırlamaların özel hayatın gizliliği ve kişisel

¹⁹² Anayasa Mahkemesi'nin 28.9.2017 tarihli ve E.2016/125, K.2017/143 sayılı kararı.

¹⁹³ “*Kişisel verilerin millî savunmayı, millî güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini veya ekonomik güvenliği sağlamaya yönelik olarak kanunla görev ve yetki verilmiş kamu kurum ve kuruluşları tarafından yürütülen önleyici, koruyucu ve istihbari faaliyetler kapsamında işlenmesi.*”

verilerin korunması hakkının özünü zedelenmediği gibi bu haklar ile ülkede millî güvenliğin sağlanmasına yönelik önlemler arasındaki makul dengenin kurulduğu, dava konusu kuralla özel hayatın gizliliği ve kişisel verilerin korunması haklarına getirilen sınırlamanın söz konusu hakların özünü zedelediği gibi demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmadığı ifade edilerek iptal talebinin reddine karar verilmiştir.

Anayasa Mahkemesi, 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Millî İstihbarat Teşkilatı Kanunu'nun 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinin¹⁹⁴ iptali talebiyle açılan dava hakkında verdiği kararda,¹⁹⁵ dava konusu kuralla, Millî İstihbarat Teşkilatı (MİT) tarafından kamu kurum ve kuruluşları ile özel kurum ve kuruluşlarında bulunan bilgi, belge, veri ve kayıtların istenebileceğinin hüküm altına alındığı, bu bilgiler arasında kişisel verilerin de bulunabileceği, bu nedenle kuralla kişisel verilerin korunması hakkına sınırlama getirildiği, ancak bu sınırlamanın, 2937 sayılı Kanun tarafından MİT'e verilen görevlerin¹⁹⁶ yerine getirilmesini sağlamak amacıyla yapılan ve demokratik toplum düzeni kapsamında alınması gereken tedbirlerden olduğu, Kanun'da sınırlamanın amacına uygun ve orantılı bir şekilde yapılmasını sağlayacak kanunî güvencelerin bulunduğu, ayrıca 5237 sayılı TCK'nun 135 ilâ 140. maddeleri arasında kişisel verilerin korunmasına yönelik ceza hükümlerinin öngörüldüğü, kişisel verilerin korunması hakkının özünün zedelenmediği ve millî güvenliğin ve kamu düzeninin sağlanması ile suçun işlenmesinin önlenmesi arasında makul dengenin kurulduğu belirtilerek iptal talebinin reddine karar verilmiştir.

¹⁹⁴ “Kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu kapsamındaki **kurum ve kuruluşlar ile diğer tüzel kişiler ve tüzel kişiliği bulunmayan kuruluşlardan bilgi, belge, veri ve kayıtları alabilir, bunlara ait arşivlerden, elektronik bilgi işlem merkezlerinden ve iletişim alt yapısından yararlanabilir ve bunlarla irtibat kurabilir.** Bu kapsamda talepte bulunulanlar, kendi mevzuatlarındaki hükümleri gerekçe göstermek suretiyle talebin yerine getirilmesinden kaçınamazlar.”

¹⁹⁵ Anayasa Mahkemesi'nin 30.12.2015 tarihli ve E.2014/122, K.2015/123 sayılı kararı

¹⁹⁶ Kanun'un 4. maddesinde ülkenin varlığına, bağımsızlığına, güvenliğine ve anayasal düzenine karşı içten ve dıştan yöneltilen mevcut ve muhtemel faaliyetler hakkında millî güvenlik istihbaratını devlet çapında oluşturma ve istihbarata karşı koyma görev ve sorumluluğunun yerine getirilebilmesini, dolayısıyla millî güvenliği, kamu düzenini ve suç işlenmesinin önlenmesini sağlamak MİT'e verilen görevler arasında düzenlenmiştir.

Sonuç itibarıyla özel sınırlama nedeni öngörülmemiş özgürlüklerin de o özgürlüğün doğasından kaynaklanan sınırlarının bulunduğu, ayrıca Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevlerin özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebileceği kabul edilmektedir. Kişisel verilerin korunması hakkında 108 sayılı Sözleşme'nin 9. maddesinde de devlet güvenliği, kamu güvenliği, devletin ekonomik menfaatlerinin korunması ve suçlarla mücadele edilmesi, ilgilinin veya üçüncü kişilerin hak ve özgürlüklerinin korunması ile verilerin istatistiki veya bilimsel amaçlarla kullanılması durumlarında kişisel verilerin korunmasına sınırlamalar getirilebileceği belirtilmektedir. AİHM kararlarında da suç işlenmesinin önlenmesi ya da ulusal güvenliğin korunması amaçlarıyla kişisel verilerin korunması hakkına yapılacak müdahalenin demokratik bir toplumda, ulusal güvenlik gibi devlete geniş bir takdir yetkisi tanıyan bir konuda ağır basan sosyal ihtiyacın da dikkate alındığından bahisle yapılmasını AİHS'ne aykırı görülmemektedir.¹⁹⁷ Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi'nin, kişisel verilerin korunması hakkının, Anayasa'da Devlete bir görev olarak yüklenen millî güvenlik ve kamu düzeninin sağlanması ile suç işlenmesinin önlenmesi amaçlarıyla sınırlandırılabilmesi şeklindeki gerekçeyle verdiği kararların konuyla ilgili uluslararası mevzuat ve içtihatlarla uygun olduğu değerlendirilmektedir.

1.4. KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI HAKKININ DİĞER TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLERLE İLİŞKİSİ

Kişisel verilerin korunması hakkı, başta özel hayatın gizliliği olmak üzere düşünceyi açıklama özgürlüğü, haberleşme özgürlüğü, bilgi edinme hakkı, basın özgürlüğü, din, vicdan ve inanç özgürlüğü gibi diğer hak alanlarıyla da yakın bir ilişki içindedir.¹⁹⁸ Kişisel verilerin korunması hakkıyla diğer haklar arasındaki bu ilişki bazen çatışma, bazen kesişme bazen ise karşılıklı olarak birbirini destekleme şeklinde ortaya çıkmaktadır.¹⁹⁹ Nitekim kişisel verilerle ilişkili olan diğer temel hak ve özgürlüklerin kendi özel koruma alanlarında kişilik hakkına getirdikleri korumayla aynı zamanda kişisel verilerin

¹⁹⁷ *Leander/İsveç*, B.No: 9248/81, 23.3.1987

¹⁹⁸ Akgül, *Kişisel Verilerin Korunması*, s.78.

¹⁹⁹ Küzeci, a.g.e., s.60, s.85..

korunması hakkına da hizmet ettikleri kabul edilmelidir. Bununla birlikte bazı çatışma hallerinde sadece bu haklardan hareketle kişisel verilerinin korunmasının tüm boyutlarıyla mümkün olamayacağı dikkate alındığında, kişisel verilerin kapsamlı bir şekilde ancak kendi asıl koruma alanı içerisinde korunabileceğinde kuşku yoktur.²⁰⁰

1.4.1. Özel Hayatın Gizliliği ve Kişisel Verilerin Korunması

Günümüzde kişisel verilerin korunması hakkı kazandığı önem nedeniyle her ne kadar özel hayatın gizliliği hakkından doğmuş olsa ve bu hakka ilişkin temel ilkelere beslense de ondan büyük oranda ayrılmış²⁰¹ ve özel hayatın gizliliği hakkından ayrı bir hak alanı olarak kabul görmüştür. Bununla birlikte her iki hak alanı arasında yakın bir ilişki de bulunmaktadır.²⁰²

Hukuk öğretisinde hayat alanı, *gizli hayat alanı*, *özel hayat alanı* ve *kamuya açık hayat alanı* şeklinde ayrılmakta olup, buna üç alan teorisi adı verilmektedir.²⁰³ Bu ayırım kişilere ait hayat alanlarının çevreye açıklık derecesi bu hayat alanlarının yararlanacağı korumanın şekli ve yoğunluğuyla ilgilidir. Örneğin kişilerin gizli alan içinde yer alan cinsel yaşam, dini inanç veya ırksal kökenine ilişkin veriler, hassas veriler olarak kabul edilerek daha özel bir koruma altına alınmaktadır. Aynı şekilde kişilerin kamuya açık alanda verilerinin toplanmasında da kişisel verilerin toplanması hakkındaki temel ilkelere uyulması gerekir.²⁰⁴

Gizli hayat alanı, kişilerin kimseyle paylaşmadığı, kendisi için saklı tuttuğu, kimsenin bilmesini istemediği veya sadece çok güvendiği kişilere açık olan alanı ifade etmektedir.²⁰⁵ Bu alan, kişilerin kendisiyle başbaşa kaldığı “*çekirdek benlik*” (core self)

²⁰⁰ Şimşek, a.g.e., s.153.

²⁰¹ Benzer ilişki özel hayatın gizliliği hakkıyla haberleşme, düşüncüyü açıklama ve basın özgürlüğü arasında da bulunmaktadır. (Küzeci, a.g.e., s.74.)

²⁰² Küzeci, a.g.e., s.70.

²⁰³ Helvacı, a.g.e., s.61.

²⁰⁴ Küzeci, a.g.e., s.72.

²⁰⁵ Zafer, a.g.e., s.13.

denilen en içteki çemberi oluşturmakta olup, kişilerin hiçbir kimseyle paylaşmak istemediği sırlarını, en gizli duygu ve düşünceleri ile korkularını kapsar.²⁰⁶

Özel hayat alanı, kişinin gizli hayat alanı dışında kalan sıkı ilişkiler içinde olduğu aile, yakın arkadaşlar gibi belirli kişilerle paylaştığı alandır. Özel hayat kişilerin, güven duyduğu kişilerle paylaştığı, diğer kişilerden uzak tuttuğu ve başkalarının öğrenmesini istemediği *gizli hayat alan* ile kişinin bu gizli alanına dâhil olmayan fakat kendisine yakın kişilerle paylaştığı ve bunlar dışında kalan kişilerde gizli kalmasını istediği *özel hayat alanı* da içeren daha geniş bir kavramdır.²⁰⁷ Dolayısıyla *özel hayat*, sadece kişinin hayatının mahrem olan *gizli hayat* alanını değil, mahrem olmayan gizli hayat alanı dışındaki alanı da kapsar.²⁰⁸ *Özel hayat alanı*, kişilerin hayatlarını başkalarının gözü önünde olmadan kamuya kapalı olarak devam ettirebilmeyi isteme hakkıdır.²⁰⁹ Kişilerin sadece belirli kişilerle paylaştığı bu alan, gizli hayat alanı kadar dokunulmaz olmayıp haklı gerekçelerle müdahale edilmesi mümkün olan alanı ifade etmektedir.²¹⁰

Kamuya açık hayat alanı ise kişilerin başkalarının bilmesinden rahatsız olmadığı, herkese açık olan serbestçe ifşa edilmesinde sakınca olmayan alanı ifade etmektedir.²¹¹ Bu alan kamuya açık olması nedeniyle, bu alana yapılacak müdahaleler sıkı olmayan koşullara bağlıdır.²¹²

Özel hayatın gizliliği hakkı, Anayasa'nın ikinci kısmında kişinin temel hak ve ödevleri arasında düzenlenmektedir. Anayasa'nın özel hayatın gizliliğini güvence altına alan 20. maddesinde, herkesin, özel hayatı ile aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkı bulunduğu ve bunların gizliliğine dokunulamayacağı hüküm altına alınmaktadır.

²⁰⁶ Ergun ÖZBUDUN, "Anayasa Hukuku Bakımından Özel Haberleşmenin Gizliliği", Ankara Hukuk Fakültesi 50.Yıl Armağanı, 1925-1977, C.1, s.266.

²⁰⁷ Helvacı, a.g.e., s.62.

²⁰⁸ Salihpaşaoğlu, a.g.m., s.233.

²⁰⁹ Fatih KANMAZ, *Özel Hayata Karşı Suçlar*, Adalet Yayınevi, Ankara 2015, s.127.

²¹⁰ Zafer, a.g.e., s.14

²¹¹ Helvacı, a.g.e., s.62.

²¹² Şimşek, a.g.e., s.141.

Kişisel verilerin korunması hakkı, özel hayatın gizliliği hakkının kendine özgü özellikleri bulunan bir türü şeklinde ortaya çıkmıştır. Özel hayatın gizliliği hakkı kişisel verilerin korunmasına göre daha geniş kapsamlı bir hak olup, kişisel verilerin korunması hakkını da kapsamaktadır. Kişisel verilerle ilgili anayasal düzenlemelerin genellikle özel hayatın gizliliği başlığı altında yapıldığı görülmektedir. 1982 Anayasası'nda da kişisel verilerle ilgili hükümler 5982 sayılı Kanun'la özel hayatın gizliliği hakkındaki 20. maddeye eklenmiştir.²¹³

Özel hayatın gizliliği hakkı, insan hakları ile ilgili uluslararası belgelerde de düzenlenerek güvence altına alınmıştır. AİHS'nin 8. maddesinde,²¹⁴ BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 17. maddesinde,²¹⁵ İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin (İHEB) 12. maddesinde²¹⁶ özel hayatın gizliliği hakkı güvence altına alınmıştır.

Özel hayatın gizliliği hakkının, konut dokunulmazlığı, izleme veya haberleşme, doğum kontrolü gibi birbirinden farklı pek çok konuyu kapsamına alması ve ilgili olduğu konular bakımından geniş bir yelpazeye sahip olması²¹⁷ nedeniyle, AİHS'nin 8. maddesinde²¹⁸ özel hayat kavramının her zaman geçerli tam ve kapsayıcı genel bir tanımı

²¹³ Akgül, a.g.e., s.85-86.

²¹⁴ "1. Herkes özel ve aile yaşamına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir.

2. Bu hakların kullanılmasına ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, suçun ve düzensizliğin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması, başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla, hukuka uygun olarak yapılan ve demokratik bir toplumda gerekli bulunan müdahalelerin dışında, kamu makamları tarafından hiçbir müdahale yapılamaz."

²¹⁵ "1. Hiç kimsenin özel hayatına, ailesine, evine ya da haberleşmesine keyfi ya da yasadışı olarak müdahale edilemez; hiç kimsenin şeref ve itibarına yasal olmayan tecavüzlerde bulunulamaz.

2. Herkesin, bu gibi müdahalelere ya da tecavüzlere karşı yasalarda korunma hakkı vardır."

Maddeyle sadece özel hayat değil "aile hayatı", "konut dokunulmazlığı" ve "haberleşmenin gizliliği" de koruma altına alınmıştır. AİHS'nin orijinal hâlinde madde başlığı bulunmamakta olup, "özel ve aile hayatına saygı hakkı" şeklindeki başlık maddeye 1994 yılında 11. Ek Protokolle eklenmiştir.

²¹⁶ "1. Kimsenin özel yaşamına, ailesine konutuna ya da haberleşmesine keyfi olarak karışılmaz, şeref ve adına saldırılamaz.

2. Herkesin bu gibi karışma ve saldırılara karşı yasa tarafından korunmaya hakkı vardır."

²¹⁷ Küzeci, a.g.e., s.72.

²¹⁸ Sözleşmenin 8. maddesinde sadece "özel hayat" değil aynı zamanda "aile hayatı", "konut dokunulmazlığı" ve "haberleşmenin gizliliği" de korunmaktadır. Maddede yer alan "aile hayatı", "konut dokunulmazlığı" ve "haberleşmenin gizliliği" ifadelerini "özel hayat" kavramıyla özdeşleştirmek doğru bir yaklaşım değildir. Zira AİHM "özel hayat", "aile hayatı", "konut dokunulmazlığı" ve "haberleşmenin gizliliği" haklarının zaman zaman çakışmakla birlikte farklı hak ve özgürlük alanlarını koruduğu ve birbirleriyle ilgili ancak farklı kavramlar olduğunu ifade etmekte ve verdiği kararlarda bu dört haktan hangisinin ihlal edildiğini özellikle belirtmektedir. (Salihpaşaoğlu, s.236-237.)

yapılamamıştır.²¹⁹ Bu nedenle AİHM özel hayatı her somut olayın özelliğine göre değerlendirme yaparak belirleme yoluna gitmektedir. AİHM içtihatlarında kişinin adı ve soyadı, cinsiyeti, etnik kimliği, yaşam şekli, görüntüsü, onur ve şöhreti, fiziksel ve psikolojik bütünlüğü, cinsel hayatı ve kişisel verileri özel hayatın kapsamında görmüş ve bu kavrama açıklık kazandırmıştır.²²⁰ Bu bağlamda AİHM içtihatlarında kişisel verilerin korunması hakkı kapsamında kişisel verilere yetkisiz erişim, verilerin gereğinden uzun süre tutulmaması gibi hususları özel hayatın gizliliği kapsamında değerlendirmiş ve buna göre karar vermiştir.²²¹

Ayrıca AİHM kararlarında “*özel hayat*”, “*aile hayatı*”, “*konut dokunulmazlığı*” ve “*haberleşmenin gizliliği*” kavramlarını bazen birbirleriyle ilgili olmasına rağmen farklı hak ve özgürlük alanlarını koruyan farklı kavramlar şeklinde değerlendirilmektedir. Bu bağlamda AİHM bazı kararlarında bu haklardan hangisinin ihlal edildiğini açık bir şekilde belirtmekte,²²² bazı kararlarında ise hangi hakkın ihlal edildiğini açıkça belirtmemektedir.²²³ Bununla birlikte AİHM’nin söz konusu hakların tamamını ya da birkaçını sayması, bu hakların aynı alanı korudukları anlamına gelmemekte, birbirleriyle ilgili olduklarını göstermektedir.²²⁴

AİHS’de kişisel verilerin korunmasına yönelik ayrı bir düzenleme bulunmamakla birlikte AİHS’nin 8. maddesinde güvence altına alınan özel hayat kavramının kapsamına giren en önemli konulardan biri kişisel veriler olmuş ve AİHM tarafından kişilerin özel hayatı ile ilgili verilerin toplanması, bu verilerin saklanması ve kullanılması Sözleşmenin 8.

²¹⁹ Osman DOĞRU, Atilla NALBANT, *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar*, 1. Baskı, Ankara 2013, s.19.

²²⁰ Salihpaşaoğlu, a.g.m., s.227.

²²¹ Küzeci, a.g.e., s.74-75.

²²² *Calogero Diana/İtalya*, B.No:15211/89, 15.11.1996; *Campbell/Birleşik Krallık*, B.No:13590/88, 25.03.1992; *Schönenberger ve Durmaz/İsviçre*, B.No:11368/85, 20.06.1988; *Johnston ve diğerleri/İrlanda*, B.No:9697/82, 18.12.1986; *X., Y. ve Z./Birleşik Krallık*, (Büyük Daire), B.No:21830/93, 22.04.1997; *Kroon ve diğerleri/Hollanda*, B.No:18535/91, 27.10.1994; *K. ve T./Finlandiya*, (Büyük Daire), B.No:25702/94, 12.07.2001; *Gillow/Birleşik Krallık*, B.No:9063/80, 24.11.1986; *Buckley/Birleşik Krallık*, B.No:20348/92, 25.09.1996; *Camenzind/İsviçre*, B.No:21353/93, 16.12.1997.

²²³ AİHM *Klass ve diğerleri/Almanya* (B.No:5029/71, 06.09.1978 & 41) kararında haberleşmeye müdahale niteliği taşıyan bir şikâyetle ilgili olarak “*özel hayat, aile hayatı ve haberleşme haklarına müdahale olduğunu*” belirtmiştir.

²²⁴ Salihpaşaoğlu, a.g.m., s.238.

maddesi kapsamında değerlendirilmiştir.²²⁵ En genel anlamda kişilere kişiliğine bağlı tüm verileri üzerinde tasarrufta bulunma hakkı vermekte olan kişisel verilerin korunması hakkı, her halde kişilerin özel hayatlarının korunması anlamına gelmektedir.²²⁶ Dolayısıyla kişisel verilerin korunması hakkının kaynağı özel hayatın gizliliği hakkında olduğu gibi insan onuru, kişilik hakkı ve bireysel özerklidir.²²⁷

Kişilerin kamusal alanda meydana gelmesi nedeniyle aleni olan ve herkes tarafından bilinen hayatı özel alan kadar sıkı şekilde korunmamakla birlikte bu alanda özel hayatın gizliliği hakkının tamamen ortadan kalktığı ve kişisel verilerin korumasız kaldığı söylenemez. Zira kişilerin kamusal alanda cereyan eden hayatında kişisel verilerin korunması hakkının genel ilkelerine uyulması gerekir. Örneğin, kişilerin rızaları dışında kamusal alanda fotoğraflarının çekilmesi özel hayatın gizliliğinin ve kişisel verilerinin korunması hakkının ihlali anlamına gelmektedir.²²⁸

Özel hayatın gizliliği hakkı mutlak bir hak olmayıp, ulusal ve uluslararası düzenlemelerde bu hakka sınırlamalar getirilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 20. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen özel hayatın gizliliği hakkı millî güvenlik, bir suçun işlenmesinin önlenmesi, kamu düzeni, genel sağlık ve ahlâkın korunması ya da başka kişilerin hak ve özgürlüklerinin korunması gibi sebeplerle sınırlanabilir. Ancak söz konusu sınırlamaların ölçsüz bir şekilde yapılması mümkün olmayıp temel hak ve özgürlüklerin sınırlanması rejimine uygun şekilde gerçekleştirilmesi gerekir.

Özellikle 11 Eylül 2011 tarihinde ABD'de ve daha sonra Avrupa'da gerçekleşen terör saldırıları sonrası dönemde, başta ABD olmak üzere pek çok devlette özel hayatın gizliliği ile güvenlik arasındaki denge, özel hayatın gizliliği aleyhine bozulmuş ve kişisel verilerin korunması konusunda bir gerileme yaşanmıştır. Ancak bu durum, özel hayatın gizliliği ile kişisel verilerin korunmasının daha az önem verilen bir değer olması ya da daha az önem

²²⁵ Salihpaşaoğlu, a.g.m., s.244.

²²⁶ Küzeci, a.g.e., s.76.

²²⁷ Küzeci, a.g.e., s.85.

²²⁸ Şimşek, a.g.e., s.142.

verilmesi anlamına gelmemektedir. Bu bağlamda söz konusu değerler arasında makul bir denge kurulmalı ve kişilerin kendileriyle ilgili bilgilerin nasıl ve ne uzunlukta tutulduğunu bilerek bu konuda harekete geçme imkânına sahip olması gerekir.²²⁹

Özel hayatın gizliliği hakkı kapsamında kişinin rızası olmaksızın gizli hayat alanına girerek kişisel verilerine ulaşmak bu hakkı ihlal eder. Zira kişilerin kimseyle paylaşmadığı özel hayatın gizli hayat alanında yer alan dini, ırksal kökeni ve cinsel yaşamı gibi kişisel verileri hassas veri olarak kabul edilerek özel bir koruma altındadır. Bu bağlamda örneğin çalınan bir hatıra defterinin içeriğinin hukuka aykırı bir şekilde öğrenilmesi kişilik hakkının ihlali için yeterli olup, defterin içeriğinin açıklanmasına gerek bulunmamaktadır. Dolayısıyla kişilerin rızaları dışında ve hukuka aykırı olarak özel hayat alanı içerisinde geçen konuşmalarının kayda alınması, telefon görüşmelerinin dinlenmesi özel hayatın gizliliğini ihlal ettiği gibi kişisel verilerin korunması hakkına da bir müdahale oluşturur.²³⁰

Özel hayatın gizliliği yalnızca kişilerin paylaşmak istemedikleri ya da gizlemek isteyebilecekleri bilgiler şeklinde düşünülmemelidir. Örneğin kişilerin kendilerine herhangi bir zarar verme ihtimali olmayan, bazı hâllerde yararlı olma ihtimali de olsa mali bilgilerine ilişkin bilgileri paylaşmak istemeyebilir. Özel hayatın gizliliğine verilen önemle açıklanabilecek bu durum kişisel verilerin korunması hakkı için de geçerlidir. Her iki hak alanı da insanın insan olmasından kaynaklanan değerleri korumakta ve insanların kendileriyle ilgili bilgilere ilişkin denetim sağlamayı amaçlamaktadır.²³¹

Anayasa'nın 21. maddesinde güvence altına alınan konut dokunulmazlığı hakkı da özel hayatın mekânsal olarak korunması ve kişilere konutu içerisinde rahatsız edilmeden özel hayatını düzenleme imkânı vermektedir. Dolayısıyla konutların hukuka aykırı şekilde gözetlenmesi suretiyle elde edilen kişisel veriler de kişilerin rızaları dışında olduğundan

²²⁹ Küzeci, a.g.e., s.80-85.

²³⁰ Şimşek, a.g.e., 142-143.

²³¹ Küzeci, a.g.e., s.79.

ve kanuni bir temele dayanmadığından kişilerin kişisel verileri üzerindeki hakkına bir müdahale teşkil etmektedir.²³²

Özel hayatın gizliliğinin korunması hakkı esas olarak başkalarının özel hayatına müdahale edilmesinin önlenmesi niteliğinde olup, bireysel bir olguya saygı duymayı içermektedir. Diğer bir ifadeyle statik, negatif bir koruma türüdür. Bununla birlikte kişisel verilerin korunması dinamik bir koruma türü olup, kişisel verilerin işleme yöntemlerine ilişkin kuralları belirler ve veri işleme hareketlerinde verileri takip eder.²³³

Özel hayatın gizliliği hakkının kişisel verilerin korunması bakımından yetersiz kalması ve kişisel verilerle ilgili suçlarda korunan hukukî değerın sır olması gerekliliğinin bulunmaması karşısında kişisel verilerin korunmasının özel hayatın gizliliği hakkından ayrı bir hak şeklinde korunması gerektiği kabul edilmektedir.²³⁴

1.4.2. Düşünceyi Açıklama Özgürlüğü ve Kişisel Verilerin Korunması

İnsanın iç dünyası, fikri yapısı ve hisleriyle bağlantılı olan düşünce, kişiye ait, ondan ayrılmaz, vazgeçilmez bir özellik arz etmesi nedeniyle kişiye sıkı sıkıya bağlı temel haklar içerisinde yer almaktadır.²³⁵ Kişilerin düşüncelerini serbestçe oluşturmaları, açıklamaları veya açıklamaya zorlanamamaları onların insan olmalarının bir gereğidir. Özgür bir toplumda insanların özgür bir şekilde düşüncelerini açıklayabilmeleri onların kişiliklerini serbestçe geliştirebilmelerine de hizmet eder. Bu bağlamda düşünceyi açıklama özgürlüğü kişilerin düşüncelerini özgür bir şekilde açıklayabilmelerini güvence altına almaları yanında kamu gücünün düşünceyi açıklama özgürlüğü üzerindeki müdahalelerine karşı da kişilere bir koruma sağlamaktadır.²³⁶

²³² Şimşek, a.g.e., s.142.

²³³ Dülger, *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku*, s.47.

²³⁴ Gülger, *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku*, s.47.

²³⁵ Ahmet DANIŞMAN, *Basın Özgürlüğünün Sağlanması Önlemleri*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın ve Yayın Yüksek Okulu Yayınevi, Ankara 1982, s.1.

²³⁶ Şimşek, a.g.e., s.146.

Temel bir insan hakkı olan düşünceyi açıklama özgürlüğü, kişilerin düşüncelerini söz, yazı, resim gibi araçlarla özgür bir şekilde açıklama ve yayma hakkı²³⁷ yanında kişilerin düşüncelerinden dolayı rahatsız edilmemeyi, bilgi ve düşünceleri her yoldan araştırmayı, elde etmeyi ve yaymayı gerekli kılar.²³⁸ Demokratik toplum düzeninin en önemli özgürlüklerinden biri olan bu özgürlük²³⁹ esasen tek başına kişiyi korumamakta, kişiler arasındaki ilişkileri korumaktadır. Zira insanlar birbirleriyle konuşabildikleri zaman birbirlerine bağlanır ve dostluklar, arkadaşlıklar ve gruplar oluşur.²⁴⁰

Düşünce özgürlüğünü ilk defa uluslararası düzeyde koruma altına alan belge İHEB'dir. İfade özgürlüğü, Beyanname'nin 19. maddesinde düzenlenmiş olup, maddeye göre, herkes düşünce ve ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Madde kaynak bir düzenleme olduğundan, ifade özgürlüğünün kullanılmasında müdahaleye yer vermemiş ve bilgi ve kanaatlere ulaşma özgürlüğünü ve ifadenin yayılmasını genel bir şekilde güvence altına almıştır.²⁴¹

Anayasa'nın 25. maddesinde "*Herkes düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir*" hükmüne yer verilmiş, 26. maddesinde düşünceyi açıklama özgürlüğü güvence altına alınmış maddenin ikinci fıkrasında ise düşünceyi açıklama özgürlüğünün sınırlama nedenleri belirtilmiştir.²⁴²

BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 19. ve 20. maddelerinde ifade özgürlüğü düzenlenmiştir. AİHS'nin 10. maddesinde düşünceyi açıklama özgürlüğü güvence altına

²³⁷ Şimşek, a.g.e., s.146.

²³⁸ Ahmet BAHÇE, Abdullah DEMİR, "*Uluslararası Belgelerde İfade Özgürlüğü*", Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 1, Sayı 2 (2017) s.21.

²³⁹ Hayri KESER, "*Türk Anayasa Sisteminde Düşünceyi Açıklama Hürriyeti ve Sınırları*", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 10, Sayı 3-4, Yıl 2002, s.175.

²⁴⁰ Zafer GÖREN, "*Düşünceyi Açıklama Özgürlüğü*", İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl:12, Sayı: 24, Güz 2013/2, s.32.

²⁴¹ Bahçe, Demir, a.g.m., s.21.

²⁴² "*Bu hürriyetlerin kullanılması, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.*"

alınmıştır. Maddenin ikinci fıkrasında ise ifade özgürlüğünün, maddede belirtilen nedenlerle kamusal menfaatlerin korunması amacıyla ve başkalarının şöhret veya haklarının korunması amacıyla sınırlandırılabilceği hüküm altına alınmıştır.²⁴³

AİHS'nin 10. maddesinde ve Anayasa'nın 26. maddesinde, ifade özgürlüğüne getirilecek sınırlamalar bakımından başkalarının hak ve özgürlüklerin korunması meşru bir amaç olarak kabul edilmiştir. Söz konusu meşru amaç için ifade özgürlüğü sınırlandırılabilmekte ve bu şekilde özel hayata saygı hakkı korunmaktadır. Bu bağlamda özel hayatın korunması hakkında, devletin pozitif yükümlülüğü ile ifade özgürlüğü hakkı arasında bir çatışma ortaya çıkmakta ve çatışan iki hak söz konusu olmaktadır. Zira kişilerin şeref ve itibarına yapılacak saldırılar karşısında kişilerin korunmaması özel hayata saygı ilkesini zedeleyecek, kişilerin özel hayatlarının korumasına yönelik müdahaleler ise ifade özgürlüğünü zedeleyebilecektir. Bu nedenle AİHM'nin *Von Hannover/Almanya*²⁴⁴ kararında da ifade ettiği gibi, her iki hak arasında makul bir denge kurulmak suretiyle her iki hakkın diğeri lehine ortadan kalkması yerine her iki hakkın da korunması sağlanacaktır. Söz konusu denge ise kişinin tanınan bir kişi olup olmadığı, bilginin nasıl ve hangi koşullarda elde edildiği, gerçekliği, kamu yararına katkı sunup sunmadığı ile bilginin içerik, yayım şekli ile sonuçları birlikte değerlendirilmek suretiyle kurulmalıdır.²⁴⁵

Anayasa Mahkemesi'nin *Emin Aydın Kararı*'nda²⁴⁶ da kişilerin ifade özgürlüğünden yararlanma hakkı ile Devletin pozitif yükümlülükleri kapsamında şeref ve itibarın korunması arasında adil dengenin sağlanmasında kanunda öngörülen sınırlama sebepleri ve meşru amaçlar ile demokratik toplum düzeninin gereklerinin dikkate alınması suretiyle

²⁴³ Bahçe, Demir, a.g.m., s.35.

²⁴⁴ *Von Hannover/Almanya* kararı (No:2) (Büyük Daire), B.No: 40660/08, 60641/08, 7.2.2012, &99.

²⁴⁵ Salihpaşaoğlu, a.g.m., s.255.

²⁴⁶ *Emin Aydın Kararı*, Başvuru No:2013/2602, 23.1.2014, & 56.

ve sınırlamanın amacıyla sınırlamanın aracı arasında ölçülü bir denge kurulması gerektiği ifade edilmektedir.²⁴⁷

AİHM *Ahmet Yıldırım/Türkiye* kararında, başvuruçunun²⁴⁸ kendisiyle ilgisi bulunmayan ceza davasında internete tedbiren erişim engellenmesiyle ilgili olarak günümüzde internetin kişilerin ifade ve bilgi edinme hakkının kullanılmasına yönelik başlıca araçlardan biri olduğu, haber ve bilgi alıp verme özgürlüğünün tamamlayıcı bir unsurunun ifade özgürlüğü olduğu, kişilerin temel hakları ile haberleşme ve ifade özgürlüğü arasında adil denge kurulması gerektiği, AİHS'nin 10. maddesinde haber verme yanında toplum için haber alma hakkının da güvence altına alındığı, söz konusu engellemenin "*Google Sites*" kapsamında tüm sitelere erişimin engellenmesi şeklinde olduğu belirterek, Sözleşme'nin 10. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.²⁴⁹

Anayasa Mahkemesi "*Twitter*" kararı olarak bilinen *Yaman Akdeniz ve Diğerleri* başvurusu hakkında verdiği kararda,²⁵⁰ devletin ifade özgürlüğü bağlamında kamu makamları tarafından zorunlu olmadıkça ifadenin açıklanmasının yasaklanamayacağı şeklinde negatif yükümlülüğü yanında, kamu otoritelerinin gerçek ve etkili bir ifade özgürlüğünün sağlanabilmesi için gerekli tedbirleri alma şeklinde pozitif yükümlülüğü bulunduğunu, Anayasa'nın 13. ve 26. maddeleri kapsamında dengenin gözetilmesi gerektiği, hukuki dayanağı olmaksızın "*twitter.com*" sitesine erişimin engellenmesinin ifade özgürlüğüne ağır bir müdahale oluşturduğunu belirtmiştir.²⁵¹

²⁴⁷ Ulaş KARAN, *İfade Özgürlüğü, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi-2*, Avrupa Konseyi, Ankara 2018, s.72-73.

²⁴⁸ Başvuruçunun kendisiyle ilgisi olmayan ceza davası kapsamında hükmedilen tedbir kararıyla internet sitesine erişiminin engellenmesinden şikâyet etmektedir. Başvuruçunun bu tedbir kararı nedeniyle AİHS'nin 10. maddesi ile güvence altına alınan haberleşme özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

²⁴⁹ *Ahmet Yıldırım/Türkiye*, B.No:3111/10, 18.12.2012

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"appno":\["3111/10"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\],"itemid":\["001-115705"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (Erişim Tarihi:5.3.2019)

²⁵⁰ Anayasa Mahkemesi (İkinci Bölüm), *Yaman Akdeniz ve Diğerleri*, B.No:2014/3986, 3.4.2014

²⁵¹ <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/3986?BasvuruNoYil=2014&BasvuruNoSayi=3986> (Erişim Tarihi:5.3.2019)

Kişilerin düşüncesini açıklama özgürlüğü, kişisel verilerinin korunması hakkıyla çatışma potansiyeli taşıyan bir haktır ve bazı zamanlarda bu hakka müdahalede bulunabilmektedir. Kişisel verilerin korunması hakkının, düşüncüyü açıklama özgürlüğünün gerektiği gibi kullanımına engel olduğu söylenebilir. Bu bağlamda her somut olayın özellikleri dikkate alınarak bu iki hak arasında makul bir denge kurulmalıdır. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin uluslararası belgelerde de düşüncüyü açıklama özgürlüğünü korumak için “*gerekli*” ise söz konusu hakka istisna getirilebileceği belirtilmektedir.²⁵² Örneğin GDPR’nin 85. maddesinde, üye devletlerin akademik, sanatsal veya edebi amaçlarla²⁵³ işleme faaliyetlerini gerçekleştirilebilmesi kişisel verilerin korunması hakkı ile ifade özgürlüğünün bağdaştırılması amacıyla “*gerekli olmaları*” hâlinde yapılabileceği öngörülmektedir.²⁵⁴ Bu bağlamda her iki hak arasında çatışma olmadığı, her iki hakkın diğer hak karşısında dengelenmesi gerektiği ve bu dengelemenin olayın kendine özgü koşulları dikkate alınmak suretiyle orantılılık gibi temel ilkeler çerçevesinde yapılması gerektiği söylenebilir.²⁵⁵

Düşüncüyü açıklama özgürlüğü, pozitif yönüyle kişilerle ilgili bilgilerin bulunduğu düşüncelerin serbestçe aktarılmasını güvence altına almak suretiyle, kişilerin verileri üzerindeki belirleme hakkının bir unsurunu oluşturur. Bu çerçevede düşüncüyü açıklama özgürlüğü vasıtasıyla kişilere açıklamalarının konusunu, içeriğini ve muhatabı olan kişiyi belirleme konusunda karar verme hakkı garanti edilmelidir. Ayrıca düşüncüyü açıklama özgürlüğünün negatif yönü olan Devletin kişileri düşüncelerini açıklamaya zorlamaması

²⁵² Küzeci, a.g.e., s.86-87.

²⁵³ Maddede “*gazetecilik amaçları*” da ifade edilmekle birlikte bu husus kişisel verilerin korunması hakkının basın özgürlüğüyle ilişkisi bağlamında (1.4.6.) numaralı bölümde değerlendirilecektir.

²⁵⁴ GDPR’nin 85. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir;

“1. *Gazetecilik amaçları ve akademik, sanatsal veya edebi anlatım amaçları doğrultusunda işleme de dahil olmak üzere, üye devletler bu Tüzük uyarınca kişisel verilerin korunması hakkı ile ifade ve bilgi edinme özgürlüğü hakkını kanunla bağdaştırır.*

2. *Gazetecilik amaçları veya akademik, sanatsal veya edebi anlatım amacıyla gerçekleştirilen işleme faaliyeti açısından, üye devletler, kişisel verilerin korunması hakkı ile ifade ve bilgi edinme özgürlüğünü bağdaştırma amacıyla **gerekli olmaları durumunda**, Bölüm II (ilkeler), Bölüm III (veri sahibinin hakları), Bölüm IV (kontrolör ve işleyici), Bölüm V (kişisel verilerin üçüncü ülkeler veya uluslararası kuruluşlara aktarılması), Bölüm VI (bağımsız denetim makamları), Bölüm VII (işbirliği ve tutarlılık) ve Bölüm IX (spesifik veri işleme durumları) ile ilgili olarak muaftiyetler veya derogasyonlar sağlar.”*

http://ec.europa.eu/justice/data-protection/reform/files/regulation_oj_en.pdf (Erişim Tarihi: 2.1.2019)

²⁵⁵ Christopher KUNER, *European Data Protection Law, Corporate Compliance and Regulation*, 2. Baskı, Oxford University Press, Büyük Britanya 2007, s.87. (Küzeci, a.g.e., s.89’den naklen)

kişilerin gizli alanına giren verilerinin korunmasını sağlamak bakımından önem taşımaktadır. Düşünce özgürlüğünün negatif boyutu kişilerin verilerinin kendi rızasıyla toplanabilmesi ilkesi ve bu verileri açıklayıp açıklamama konusunda belirleme hakkını desteklemektedir.²⁵⁶

Haber veya fikirlerin serbest bir şekilde alınabilmesi, edinilebilmesi de ifade özgürlüğünün bir unsurunu oluşturmaktadır. Nitekim düşüncelerin açıklanabilmesi, yayılabilmesi, iletilebilmesi veya verilebilmesi için başkalarının bunları kısıtlamamış veya engellememiş olması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle kişilerin ifade özgürlüğü kapsamında bilgi alabilmeleri, verebilmeleri veya yayabilmeleri önünde bir sınırlama olmamasını da gerektirir. Bu bağlamda kişilerin bilgilere ulaşabilmesinde devletin bir müdahalede bulunmaması gereği devlete karışmama anlamında yüklenen negatif bir ödevdir.²⁵⁷ Bu husus kişisel verilerin korunması hakkının bilgi edinme hakkı ile ilişkisi kapsamında daha ayrıntılı şekilde değerlendirilecektir.²⁵⁸

İfade özgürlüğü ile kişisel verilerin korunması hakkı bağlamında özel hayata saygı arasındaki çatışmanın bir başka boyutu da kısaca medya organları tarafından daha önce yayımlanan haberlerin arşivden silinmesi şeklinde ifade edilen *unutulma hakkı* ile ilgili olarak ortaya çıkmaktadır. Anayasa Mahkemesi'nin *N.B.B.* kararında²⁵⁹ ifade ettiği üzere internetin yaygınlaşması haber arşivlerine erişimi kolaylaştırdığı gibi kişilerle ilgili olarak

²⁵⁶ Şimşek, a.g.e., s.146.

²⁵⁷ Cavidan SOYKAN, “*Avrupa İnsan Hakları İçtihatlarında Bilgi Edinme Hakkı*”, AÜHFD 64 Yıl 2007, C.56 Sa.2, s.66.

²⁵⁸ Bu kapsamda AİHM, *Leander/İsveç* kararında (B.No:116, 26.03.1987, & 74) ifade özgürlüğüyle ilgili olarak AİHS'nin 10. maddesinin kişilere kişisel durumları hakkında tutulan kütüklere erişim hakkı vermediğini ve devlet organlarına söz konusu bilgileri kişilere ulaştırma yükümlülüğü getirmediğini ifade etmiştir. Kararda ayrıca AİHS'nden idari veri ve belgelere erişim gibi genel bir hakkın kabul edilmesinin mümkün olmadığı ve İsveç gizli servisi tarafından tutulan kayıtlara ulaşma talebinin milli güvenlik gerekçesiyle engellenmesinin ifade özgürlüğünün ihlalini oluşturmadığı ifade edilmiştir.

AİHM *Gaskin/Birleşik Krallık* kararında (B.No:19454/83, 7.7.1989) taraf devletlerin AİHS'nin 10. maddesi kapsamında kişilere kendileri hakkında tutulan verilere erişim özgürlüğü sağlamadığını ifade etmiştir. Kararda AİHS'nin 8. maddesi çerçevesinde değerlendirme yapmış veri sahiplerinin resmi makamlar tarafından tutulan verilere erişim özgürlüğünü sadece tutulan verinin veri sahibinin özel ve aile yaşamına ilişkin olması hali ile sınırlandırmıştır. Bu bağlamda AİHM kişilerin özel ve aile yaşamıyla ilgili olarak tutulan verilere erişim hakkını kabul etmiş ancak bunu AİHS'nin 10. maddesinde yer alan ifade hürriyeti kapsamında değil, kişisel veriler hakkında korumanın yalnızca özel ve aile yaşamına ilişkin olarak AİHS'nin 8. maddesi kapsamında kabul etmiştir.

²⁵⁹ Anayasa Mahkemesi (Genel Kurul), *N.B.B.*, B.No:2013/5653, 3.3.2016

yapılan haberlerin unutulmasına fırsat vermeyen bir ortamın oluşmasına neden olmuştur. Bu durum ise kişilerin geçmişte meydana gelen ve tekrar hatırlanmasını istemedikleri olaylarla sürekli olarak karşılaşmasına ve bu olayların hatırlanmasına neden olmaktadır.²⁶⁰ Anayasa Mahkemesi *N.B.B.* bireysel başvurusu hakkında verdiği kararda, başvurucağının²⁶¹ hakkında yürütölen 1998 ve 1999 yıllarındaki ceza yargılamasına ilişkin haberlerin arşivde yer alması ile internetten kolayca ulaşılabilmesinin özel ve iş hayatını olumsuz şekilde etkilediğı ve itibarını zedelediğini belirttiğı davada, mahkeme tarafından kabul edilmiş olmasına rağmen itiraz mercisinin internet yayınının kaldırılmasını uygun görmediğı belirtilmiştir. Mahkeme kararında somut olayda ifade ve basın özgürlüğü ile başvurucağının müdahale edilen şeref ve itibarı arasında adil bir dengenin kurulması gerektiğı, bu değerlendirmede kişilerin habere ulaşma özgürlüğünün de dikkate alınması gerektiğı, söz konusu hak ve özgürlükler arasında adil dengenin yargı mercilerinin gerekçesi üzerinden yapılacağı, internette haber arşivi oluşmasını koruyan basın özgürlüğü ile halkın habere ulaşma özgürlüğünün kişilerin çıkarlarını koruyacak şekilde kullanılması gerektiğı, başvurucağının hakkındaki haberlerin unutulma hakkı kapsamında olan haberler olduğı, internete erişimin kolaylığı dikkate alındığında söz konusu habere erişimin engellenmesi gerektiğı, erişiminin engellenmesi hakkında talebin reddedilmesinin kişinin manevi bütünlüğünün korunması hakkı ile ifade ve basın özgürlükleri arasında adil bir denge kurmadığı belirtilerek başvurucağının şeref ve itibarının zedelendiğı ifade edilmiştir.²⁶²

Özel hayatın gizliliğı hakkı kapsamında devletin pozitif yükümlülüğünün gereğı olarak kişilere geçmişte yaşadıkları olayların başkaları tarafından öğrenilmesini engellemek suretiyle yeni bir sayfa açma imkânı sağlaması gerekmektedir. Anayasa Mahkemesi *Fahri Göncü* bireysel başvurusu hakkında kararında, başvurucağının²⁶³ bir gazetesinin internet

²⁶⁰ Anayasa Mahkemesi (Genel Kurul), *N.B.B.*, B.No:2013/5653, 3.3.2016, & 44-45.

²⁶¹ Başvurucağının, bir gazetesinin internet haber arşivinde erişilebilir durumda olan haber ve yayınlar ile ilgili içeriğinin yayından kaldırılması yönündeki talebin reddedilmesinin şeref ve itibarın korunması hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

²⁶² <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/5653> (Erişim tarihi:5.3.2019)

²⁶³ Başvurucağının, bir gazetesinin internet arşivi sayfasında 18.12.2003 tarihinde Yargıtay'dan *polise* gözaltı uyarısı başlıklı bir haber yayımlandığını, anılan haberde, hakkında yapılan ceza yargılaması sonucunda iftira suçundan beraat kararı verildiğı ve hükmün Yargıtay 4. Ceza Dairesi tarafından onandığı bilgisine yer

arşivinde erişilebilir olan haberin içeriğinin yayından kaldırılması talebinin reddedilmesinin, başvuruçunun şeref ve itibarını zedelediği hakkında söz konusu haberin başlığı ile içeriğinin polisin gözetim tedbirinde uyması gereken ilkeler hakkında Yargıtay yaklaşımı konusunda kamuoyunu bilgilendirmek olduğu, haberin arşivde kalması için gerekli olan haber değerinin hâlen devam ettiği dikkate alındığında unutulma hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerekmediğinden kişilerin manevi bütünlüğün korunması hakkı ile halkın haber alma hakkı ve basın özgürlüğü arasında adil bir denge kurulduğu sonucuna ulaşarak başvurunun kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.²⁶⁴

İnternete erişimin kolaylığı, yaygınlığı ve bilgilerin depolanması ve muhafazasındaki kolaylık nedeniyle kişilerin kendileriyle ilgili haberlerin internet ortamında uzun süre kalması onların şeref ve itibarının zedelenmesine neden olabilir.²⁶⁵ Bu durum ise internette ulaşılabilme imkânı olan kişisel verilerin başkaları tarafından kolayca öğrenilerek kişilerle ilgili önyargı oluşmasına neden olmakta ve bunların manevi varlığına sürekli bir müdahale oluşturmaktadır.²⁶⁶

İfade özgürlüğünün bir başka boyutu da toplantı özgürlüğüdür. Nitekim kişilerin bir araya gelmek suretiyle belli fikir ve kanaatler çerçevesinde kamuoyu oluşturmak amacıyla toplantı düzenlemesi ya da düzenlenen bir toplantıya katılması burada kendini serbestçe ifade etme unsurlarını kapsar. Bu bağlamda kişilerin katıldıkları toplantıların niteliğine göre kendileri hakkında değişik özelliklerini ortaya koyan verilerin oluşturulması mümkündür. Dolayısıyla kişilerin hukuka uygun şekilde toplantı özgürlüğünü kullanmaları hâlinde kişisel verilerinin kayıt altına alınması onun toplantı özgürlüğünü kullanma iradesini de etkiler. Kişilerin toplantı özgürlüğünü kullanmaları onların kişisel

verildiğini ifade etmiştir. Başvuruçucu; ilgili yayın kuruluşunun internet sitesinin arşiv bölümünde hakkındaki haberin yer almaya devam ettiğini, haber içeriğinin yayından kaldırılması yönündeki talebinin yargısal makamlar tarafından reddedildiğini belirterek yaşam hakkının ve özel hayatın gizliliğinin korunması hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

²⁶⁴ Anayasa Mahkemesi, *Fahri Göncü*, B.No:2014/17943, 5.10.2017, & 24.

<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/17943?KelimeAra%5B0%5D=ki%C5%9Fisel+veri&page=3> (Erişim Tarihi:5.3.2019)

²⁶⁵ Anayasa Mahkemesi, *N.B.B.*, B.No:2013/5653, 3.3.2016, & 37.

²⁶⁶ Anayasa Mahkemesi, *N.B.B.*, B.No:2013/5653, 3.3.2016, & 47.

verilerini tamamen anonim bir hale geldiği anlamına gelmediği gibi kişilerin kamusal alandaki davranış ve sözlerinin tamamen gizli kalması hakkını da vermemektedir. Kişiler kamusal alanda bir toplantıya katıldığında, bunun başkaları tarafından öğrenilebileceğini veya kamusal organlar tarafından kayıt altına alınabileceğini dikkate almaları gerektiğinden toplantı özgürlüğü çerçevesinde kişisel verilerin korunması daha sınırlı bir şekilde olmakla birlikte düşüncüyü açıklama özgürlüğü kapsamında toplantı özgürlüğünün de kişisel verilerinin korunması hakkının korunması altında olduğu değerlendirilmektedir.²⁶⁷

1.4.3. Haberleşme Özgürlüğü ve Kişisel Verilerin Korunması

Haberleşme, insanlar, gruplar ve toplumların günlük hayatta birbirleriyle olan ilişkilerinde bilginin oluşturulması, paylaşılması ve geliştirilmesi sürecinde kullandıkları bir araçtır.²⁶⁸ Haberleşme özgürlüğü²⁶⁹ ise hem haberleşme hakkını hem de haberleşmenin gizliliğinin korunmasını gerektirir.²⁷⁰ Haberleşmenin gizliliği kişilerin istedikleri kişilerle istedikleri şekildeki haberleşmesinin engellenmemesi ve tarafların izni ve rızası dışında haberleşmelerin üçüncü kişilerin müdahalesinden ve algısından korunmasıdır.²⁷¹ Haberleşme özgürlüğü telefon, tele faks, telgraf, teleks gibi manyetik dalgalarla gerçekleştirilen haberleşme şekilleri yanında internet, online ve cep telefonlarıyla gerçekleştirilen haberleşmeleri de kapsar. Korumanın kapsamında sadece haberleşmenin içeriği değil, trafik verileri de bulunmaktadır. Bu veriler haberleşmenin içeriğiyle birlikte tarafların isim ve adresleri, arayan numaralar, gerçekleştirilen görüşmelerin süre ve içeriklerini de kapsar.²⁷²

²⁶⁷ Şimşek, a.g.e., s.147.

²⁶⁸ Ömer GEDİK, *Türk Yargı Kararları Çerçevesinde Kitle İletişim Özgürlüğü*, Seçkin Yayınları, Ankara 2008, s.23.

²⁶⁹ Zira Anayasa'nın 22. maddesinde herkesin haberleşme özgürlüğüne sahip olduğu ve haberleşmenin gizli olduğu hüküm altına alınmıştır.

²⁷⁰ Özdemir, a.g.e., s.85.

²⁷¹ Oya ARASLI, *Özel Hayatın Gizliliği Hakkı*, TC. Anayasasında Düzenlenişi, Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, Ankara 1970, s.132.

²⁷² Özdemir, s.85.

Temel hak ve özgürlüklerden biri olan haberleşme özgürlüğü, insan haklarına saygının ve demokrasinin olmazsa olmazlarından. Teknolojik gelişmelere paralel olarak haberleşme araçlarında yaşanan gelişmeler, insanların özel hayatlarının gizliliği hakkını ihlal edici boyutlara ulaşmış ve kişisel verilerin korunması konusunda önlemler alınmasını gerekli kılmıştır.²⁷³ İnternet sayesinde kişilerin yazdıklarını çok daha kolay, hızlı ve ucuz bir şekilde istediği kişilere ulaştırabildiği, cep telefonlarıyla görüntülü veya sesli olarak çok uzak mesafedeki kişilerle haberleşebildiği ve elektronik posta kullandığı ölçüde günümüzde iletişime müdahale geleneksel yöntemlere göre daha da kolaylaşmıştır.²⁷⁴

Haberleşme özgürlüğü Anayasa'nın 22. maddesinde düzenlenmiştir. Maddenin birinci fıkrasında *“Herkes, haberleşme hürriyetine sahiptir. Haberleşmenin gizliliği esastır.”* hükmüne yer verilmesiyle, haberleşmenin gizliliği temel bir hak olarak düzenlenmiştir. Haberleşme özgürlüğü mutlak bir hak olmayıp maddenin ikinci fıkrasında hakkın istisnaları *“Milli güvenlik, kamu düzeni, suç işemesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hakim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; haberleşme engellenemez ve gizliliğine dokunulamaz. Yetkili merciin kararı yirmidört saat içinde görevli hakim onayına sunulur. Hakim, kararını kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, karar kendiliğinden kalkar.”* şeklinde belirtilmiştir. Maddenin üçüncü fıkrasına göre *“İstisnaların uygulanacağı kamu kurum ve kuruluşları kanunda belirtilir.”* Haberleşme özgürlüğüne yapılacak müdahaleler ise 5237 sayılı TCK'nda suç olarak düzenlenmek suretiyle yaptırıma bağlanmıştır.

Temel hak ve özgürlüklerden biri olan haberleşme özgürlüğü insan hakları ile ilgili uluslararası belgelerde de düzenlenerek güvence altına alınmıştır. AİHS'nin 8.

²⁷³ Nuri TORTOP, “Çağımızın Önemli Sorunu: Kişisel Bilgilerin Güvenliği Sorunu”, *Amme İdaresi Dergisi*, Y:2000, C:33, S:3, s.2.

²⁷⁴ Küzeci, a.g.e., s.97.

maddesinde, BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 17. maddesinde, İHEB'nin 12. maddesinde haberleşme özgürlüğü güvence altına alınmıştır.

Haberleşme özgürlüğü devlete haberleşmenin gizliliğini koruma ve müdahale etmeme yükümlülüğü getirmektedir. Haberleşme özgürlüğü haberleşmede kullanılan posta, telefon veya mektup gibi teknik araçlardan bağımsız olarak yapılan haberleşmenin içeriğini ve gizliliğini korumaktadır. Kişilerin medyayı kullanımına ilişkin davranışları onun tüketim alışkanlıkları, politik yönelimleri veya kişisel tercihleri hakkında kapsamlı bilgi verdiği için kişilerin medyayı kullanması kişilerin özel hayatı hakkında bilgi verir.²⁷⁵

Haberleşme özgürlüğü esasen kişilere haberleşme bakımından özel bir alan sağlama amacıyla olması nedeniyle özel hayatın gizliliği hakkının bir yönünü oluşturmaktadır. Diğer bir ifadeyle özel hayatın gizliliği haberleşmenin gizliliğini de kapsar.²⁷⁶ Bu nedenle haberleşme özgürlüğü Anayasa'da daha geniş bir kapsama sahip olan özel hayatın gizliliği ve korunması kapsamında düzenlenmiştir. Aynı şekilde 5237 sayılı TCK'nun 132. maddesinde düzenlenen haberleşmenin gizliliğini ihlal suçu da, Kanun'un kişilere karşı suçlar kısmının dokuzuncu bölümü olan özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlar bölümünde düzenlenmiştir.²⁷⁷

Haberleşme özgürlüğü kişisel verilerin korunması hakkıyla sıkı bir ilişki içinde olup, haberleşmenin gizliliğinin, hukuka aykırı olarak ihlal edilmesi suretiyle kişisel verilerin kaydedilmesi, kullanılması, devri gibi davranışlar aynı zamanda kişisel verilerin korunması hakkına da bir müdahale teşkil eder.²⁷⁸ Haberleşme özgürlüğü kişisel verilerin üçüncü kişilere güvenli bir şekilde aktarımının gerçekleşmesini sağlar. Haberleşme özgürlüğü bir yandan özel hayatın ihlalini önler diğer yandan da verilerin korunmasına dayanak oluşturur.²⁷⁹ Zira kişisel verilerin korunmaması durumunda kişilerin haberleşme

²⁷⁵ Şimşek, a.g.e., s.148-149.

²⁷⁶ Özbudun, "Anayasa Hukuku Bakımından Özel Haberleşmenin Gizliliği", s.265.

²⁷⁷ Handan Yokuş SEVÜK, "Haberleşmenin Gizliliğini İhlal Suçu", Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt 12-13, Sayı 16-17-18-19, Ocak 2008, s.161.

²⁷⁸ Şimşek, a.g.e., s.149.

²⁷⁹ Özdemir, a.g.e., s.89.

özgürlüklerinin korunduğundan bahsedilmesi de mümkün değildir.²⁸⁰ Haberleşme özgürlüğü kişilik hakkının bu özgürlükle ilgili boyutunu koruduğundan belirli ölçüde kişisel verilerin korunmasına da hizmet eder. Kişisel verilerin haberleşmeye konu olan araçlar vasıtasıyla elde edilebilmesi mümkündür. Haberleşme özgürlüğüne hukuka aykırı yapılan müdahalelerle kişisel verilerin elde edilmesi hâlinde, kişisel verilerin bu özgürlük vasıtasıyla dolaylı korunması da ortadan kalkar. Kişisel verilerin haberleşmenin gizliliğini ihlal edilerek, hukuka aykırı şekilde dinleme veya kaydetme suretiyle elde edilmesi, aynı zamanda verilerin korunması hukukunun temel ilkelerinden olan, kişisel verilerin toplanmasında ve işlenmesinde hukuka uygunluk ve dürüstlük ilkelerine de aykırılık oluşturacaktır.²⁸¹

İletişimin içeriğinin izlenmesi kadar iletişimin şekli veya iletişim trafiğinin analizi de önemlidir. Bu bağlamda iletişimin içeriğinin gizliliğinin korunması yanında iletişim trafiğinin gizliliğinin ve güvenliğinin korunması da önemlidir. Dolayısıyla haberleşmenin gizliliği, kişisel verilerin korunması bakımından iletişimin dinlenmesi yanında iletişimin izlenmesini de kapsamaktadır.²⁸²

5271 sayılı CMK'nın 135. maddesinde, bir suç nedeniyle yapılan soruşturma ve kovuşturmalarda, suçun işlendiği hakkında somut delillere dayanan kuvvetli şüphe nedenlerinden biri varsa ve başka bir şekilde delil elde edilme imkânı yoksa hâkim veya gecikmesinde sakınca varsa Cumhuriyet savcısı tarafından verilen kararla şüpheli veya sanığın iletişiminin dinlenebileceği, kayda alınabileceği ve sinyal bilgilerinin değerlendirilebileceği öngörülmektedir.

2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu'nun 6. maddesinde MİT'in Kanun kapsamındaki görevlerini yerine getirirken kullanabileceği yetkiler arasında gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde hâkim kararı alınmaksızın MİT

²⁸⁰ Gür, a.g.e., s.95-96.

²⁸¹ Şimşek, a.g.e., s.149.

²⁸² Küzeci, a.g.e., s.98-99.

Müşterisi veya yardımcısının yazılı emri ile iletişimi tespit edebilme, dinleyebilme, sinyal bilgilerini değerlendirebilme ve kayda alabilme yetkisi de bulunmaktadır.

AB elektronik haberleşme sektöründe kişisel verilerin işlenmesi ile bunların gizliliğinin korunmasıyla ilgili ilk özel düzenlemeyi 15.12.1997 tarihinde kabul ettiği 97/66/EC sayılı Telekomünikasyon Alanında Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Özel Hayatın Korunmasına İlişkin Direktif²⁸³le yapmıştır. Bu Direktif 95/46/EC sayılı Direktif²⁸⁴te yer alan ilkeleri, telekomünikasyon sektörü için özel kurallar haline getirmiştir. Avrupa Parlamentosu ve Konseyi tarafından 2002 yılında elektronik haberleşme sektörüyle ilgili olarak Elektronik Haberleşme Sektöründe Gizliliğin Korunması ve Kişisel Bilgilerin İşlenmesi (Veri Gizliliği Direktifi) 2002/58/EC sayılı Direktif olarak yayımlanmış ve 97/66/EC sayılı Direktif 31 Ekim 2003 tarihi itibarıyla yürürlükten kaldırılmıştır.²⁸⁵

AİHS'nin 8. maddesi bağlamında haberleşme özgürlüğü kişilerin her türlü yazılı ve sözlü iletişimini de kapsamaktadır. Telefon görüşmeleri de bu kapsamda değerlendirilmekte olup, haberleşmenin kamu veya özel sektör tarafından sağlanması arasında bir fark yoktur. AİHM *Kopp/İsviçre* kararında²⁸⁴ savcılık tarafından iş ve özel hayatına dair telefonları dinlenen bir avukat tarafından yapılan başvuruda, telefon dinlemesi için gerekli şartların oluşmamış olması sebebiyle 8. maddenin ihlaline karar vermiştir.²⁸⁵

AİHM *Halford/Birleşik Krallık*²⁸⁶ ve *Copland/Birleşik Krallık*²⁸⁷ kararlarında kamu kurumlarında dâhili iletişim sisteminden yapılan telefon konuşmaları, internet ve e-postaların kullanımının kamunun imkânlarının kötüye kullanımlara karşı korunması

²⁸³ <http://inet-tr.org.tr/inetconf17/bildiri/8.pdf> (Erişim Tarihi:5.9.2018)

²⁸⁴ *Kopp/İsviçre*, B.No:23224/94, 25.3.1998.

²⁸⁵ Özdemir, a.g.e., s.89.

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"docname":\["Kopp"\],"article":\["8"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER"\],"CHAMBER":\["CHAMBER"\],"kpdata":\["","2019-03-03T00:00:00.OZ"\],"itemid":\["001-58144"\]](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (Erişim Tarihi:5.3.2019)

²⁸⁶ *Halford/Birleşik Krallık*, B.No:20605/92, 25.6.1997 § 44

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"docname":\["Halford"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER"\],"CHAMBER":\["CHAMBER"\],"itemid":\["001-58039"\]](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (Erişim tarihi:12.3.2019)

²⁸⁷ *Copland/Birleşik Krallık*, B.No: 62617/00, 3.4.2007 § 41

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"docname":\["Copland"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER"\],"CHAMBER":\["CHAMBER"\],"itemid":\["001-79996"\]](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (Erişim tarihi:12.3.2019)

amacıyla da olsa denetlenmesini, AİHS'nin 8. maddesinde yer alan “*özel hayat*” ve “*haberleşme*” kavramları kapsamında değerlendirmektedir.

AİHM'e göre kamu makamlarının kurumsal telefon, e-posta ve internet üzerinden paylaşılan bilgileri, başvurucunun bilgisi dışında toplaması ve depolaması, bu bilgiler tamamen yasal olarak toplanmış ve herhangi bir disiplin işleminde kullanılmamış olsa bile, özel hayatın ve haberleşmenin gizliliğine müdahale teşkil etmektedir.²⁸⁸

AİHM'nin elektronik haberleşmeyle ilgili ilk kararlarından biri *Malone/Birleşik Krallık* kararıdır.²⁸⁹ Mahkeme bu kararda hâkim izni olmaksızın polisin şüphelinin telefonlarını dinlemesinin AİHS'nin 8. maddesinin ikinci fıkrasını ihlal ettiğine karar vermiştir. AİHM *Malone/Birleşik Krallık* kararında da başvurucunun, mektuplarının ve telefon konuşmalarının izlendiği, telefonunda kendisini arayan numaraları kaydeden bir cihaz olduğu şeklindeki itirazları hakkında, telefon konuşmalarının tespit edilmesi ve aranılan numaraların kaydedilmesinin dayanağı olan kanuni düzenlemelerin ve buna dayanılarak yapılan müdahalenin hukuka uygun olmadığından AİHS'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. AİHM bu kararında telefonda aranılan numaraların kaydedilmesi hakkında değerlendirmesinde amaçla bağlılık ilkesine ilişkin tespitlerde bulunmuştur.²⁹⁰

Bununla birlikte AİHM içtihatlarında kişilerin özel hayata ve özel yaşama ilişkin kendileri hakkında tutulan verilere ulaşma hakkını haberleşme özgürlüğü bağlamında kabul etmemiş ve kişisel verilere ilişkin korumayı sadece kişilerin özel hayatına ve özel yaşamına ilişkin verilerinin korunması ile sınırlı tutmuştur. AİHM, AİHS'nin 8. maddesi kapsamında yaptığı değerlendirmelerde, AİHS'nin 10. maddesi çerçevesinde taraf

²⁸⁸ *Copland/Birleşik Krallık*, §§ 43, 44.

²⁸⁹ *Malone/Birleşik Krallık*, B.No: 8691/79, 02.08.1984

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"docname":\["Malone"\],"documentcollectionid":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\],"itemid":\["001-57532"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (Erişim tarihi:12.3.2019)

²⁹⁰ Kuşkonmaz, a.g.m., s.89.

devletlerin kişilere kendileri hakkında işlenen verilere erişim özgürlüğü sağlama yükümlülüğü bulunmadığına karar vermiştir.²⁹¹

AİHM *Copland/Birleşik Krallık* kararında kamu organlarının başvuru bilgisi dışında kurumsal telefon, internet ve e-posta üzerinden paylaştığı bilgileri toplamasını ve bilgileri depolamasını, söz konusu bilgiler tümüyle yasal olarak toplanmış ve bir disiplin işleminde de kullanılmamış olsa bile, özel hayat ile haberleşmenin gizliliğine müdahale teşkil ettiğini ifade etmiştir.²⁹²

Ayrıca Tezin (3.7.1.) numaralı bölümünde de ayrıntılı şekilde inceleneceği üzere AİHM Büyük Dairesi *Bărbulescu/Romanya* kararında²⁹³ işverenin mesajlaşmalarının izlenebileceği konusunda çalışanını önceden haberdar etmediği, izlemenin niteliği ya da kapsamı ile işverenin mesajların içeriğine erişebilme ihtimali bulunup bulunmadığı hakkında bilgilendirilmediğini vurgulayarak ulusal mahkemelerin izleme tedbirlerini haklı gösterecek herhangi bir sebep tespit edemediğini, çalışanın özel hayatı ile yazışmalarına daha az müdahale öngören bir tedbir olup olmadığını yeterince tartışmadığını ve çalışanın ön bilgisi olmadan mesajların içeriğine erişildiğini, bunun AİHS'nin 8. maddesini ihlal ettiğine karar vermiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin *N.B.B. bireysel* başvurusuyla²⁹⁴ ilgili kararda²⁹⁵ da internet ortamının sağladığı kolaylıklar gözetildiğinde başvuru bilgisi ve itibarının korunması

²⁹¹ Gür, a.g.e., s.95-96.

²⁹² *Copland/Birleşik Krallık*, B.No:62617/00, 3.4.2007

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"docname":\["Copland"\],"article":\["8"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER"\],"CHAMBER":\["CHAMBER"\],"kdate":\["","2019-03-03T00:00:00.OZ"\],"itemid":\["001-79996"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (Erişim Tarihi:5.3.2019)

Mahkeme Hükümetin okul idaresi tarafından yapılan izlemenin daha iyi ve ileri bir eğitim sağlama amacıyla yaptığı hakkında iddiasını inandırıcı bulmamıştır.

²⁹³ *Bărbulescu/Romanya*, B.No:61496/08 (Büyük Daire),

5.9.2017[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"docname":\["Bărbulescu"\],"article":\["8"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER"\],"CHAMBER":\["CHAMBER"\],"kdate":\["","2019-03-03T00:00:00.OZ"\],"itemid":\["001-177082"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (Erişim Tarihi:5.3.2019)

²⁹⁴ Anayasa Mahkemesi (Genel Kurul), *N.B.B.*, B.No:2013/5653, 3.3.2016

²⁹⁵ *N.B.B.* kararına kişisel verilerin korunması hakkının düşüncüyü açıklama özgürlüğüyle ilişkisiyle ilgili önceki bölümde de değinilmiştir. Bununla birlikte söz konusu kararda Mahkeme kişilerin müdahale edilen şeref ve itibar hakları ile ifade ve basın özgürlüğü arasında adil bir denge kurulurken kişilerin habere ulaşma özgürlüğünün de dikkate alınması gerektiği ifade edildiğinden karara burada da değinilmiştir.

için anılan habere erişimin engellenmesi gerektiği vurgulanarak erişiminin engellenmesi hakkında talebin reddedilmesinin kişinin manevi bütünlüğünün korunması hakkı ile ifade ve basın özgürlükleri arasında adil bir denge kurmadığı belirtilerek başvurucunun şeref ve itibarının zedelendiğine karar verilmiştir.²⁹⁶

Anayasa Mahkemesi bireysel başvuruyla ilgili verdiği *Bülent Polat* kararında²⁹⁷ öncelikle başvurucunun iş yerinde resmî e-posta adresinden gönderilen ve bu adrese gelen e-postaların denetlendiği, söz konusu e-postaların içeriklerinin subay sözleşmesinin yenilenmemesi işleminde idare tarafından dikkate aldığı, bu nedenle başvurucuya ait e-postaların toplanması ve saklanması ile sözleşmesinin yenilenmesine dayanak oluşturmasının özel hayatın gizliliği hakkı ile haberleşme özgürlüğüne müdahale teşkil ettiği sonucuna varılmıştır. Yapılan müdahalenin kanuni dayanağının ise Genelkurmay Başkanlığı tarafından hazırlanan E-posta Sistemi Yönergesi'nin oluşturduğu, Yönerge'de bu sistemin görev dışında kullanılmasının, toplumsal ahlaka aykırı paylaşımlarda bulunulmasının yasaklandığı, bu yasaklara uymayan personel hakkında yasal işlem yapılacağı denetim birimleri tarafından e-postaların istihbarat amaçlı olarak denetleyeceğinin düzenlendiği, personelin elektronik imza veya şifre oluşturabileceği, bu halde iletilerin ancak ilgilileri tarafından okunabileceğinin belirtildiği ve söz konusu Yönerge'nin, personelin görev bilgisayarlarıyla ulaşabileceği intranette ilan edilmiş ve her zaman ulaşılma imkânının bulunduğu belirtilerek, söz konusu düzenlemelerin “kanunilik” ölçütünü karşıladığına karar verilmiştir.

Mahkeme söz konusu kararda daha sonra somut başvuruda, ülke güvenliğini sağlamak ve korumakla yükümlü askerî idarenin söz konusu müdahalesinin, askerî hizmetin yürütülmesine yönelik olarak kendi personeli arasında iletişimi sağladığı sistem üzerinden üretilen ve paylaşılan verilerin güvenliğinin sağlanmasını hedeflediğinin anlaşıldığı, dolayısıyla söz konusu müdahalenin; bilgi güvenliği ve istihbarata karşı koyma kapsamında millî güvenliğin korunması amacını taşıdığı, bunun da Anayasa'nın 20. ve 22.

²⁹⁶ <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/5653> (Erişim tarihi:5.3.2019)

²⁹⁷ Anayasa Mahkemesi (Genel Kurul), *Bülent Polat*, B.No:2013/7666, 10.12.2015

maddeleri çerçevesinde meşru bir amaç olduğu, ilgili mevzuatta söz konusu yazışmaların denetlenmesi hakkında esasların açık bir şekilde düzenlendiği ve tüm personele ilan edilmiş tebliğ edildiği, bu nedenle kurumsal e-posta adresinden yapılan yazışmaların denetlenmesinin demokratik bir toplumda gerekli olduğu, ayrıca personele haberleşmenin içeriğinin izlenmediği şekilde e-posta kullanım imkânının verildiği dikkate alındığında söz konusu denetimin orantısız olduğundan söz edilemeyeceğine Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerin ihlal edilmediğine oyçokluğuyla karar verilmiştir.²⁹⁸

Anayasa Mahkemesi, Tezin (3.7.1.) numaralı bölümünde de ayrıntılı şekilde inceleneceği üzere *Ömür Kara ve Onursal Özbek* bireysel başvuru kararında²⁹⁹ çalışanın kurumsal bilgisayar ve e-posta adresini kişisel amaçla ve işyeri düzenlemelerine aykırı olarak kullanıp kullanmadığını tespit etmek amacıyla işveren tarafından araştırma yapılabileceği belirtilerek özel hayata saygı ile haberleşmenin gizliliği haklarının ihlâl edilmediğine karar vermiştir.

1.4.4. Bilgi Edinme Hakkı ve Kişisel Verilerin Korunması

En genel anlamıyla idarenin tuttuğu bilgilere erişebilme hakkı şeklinde ifade edilebilen bilgi edinme hakkı kişileri yönetimin karar, yetki ve etkinlikleri hakkında bilgi sahibi yapmak suretiyle kamu otoritelerinin denetlenmesini sağlamaktadır. İdarenin elindeki kişisel bilgilerin artması karşısında kişilere verilen bu hak bir denge unsuru olarak idarenin güç ve iktidarını sınırlandırmaktadır.³⁰⁰

Günümüzde teknolojinin hızla gelişmesi istenilen bilgi ve belgelere erişilmesini hızlandırmaktadır. Bu durum kitlelerin eğitilmesi, toplumun geliştirilmesi, bölgeler,

²⁹⁸ <http://www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr/BireyselKarar/Content/9e35ef85-3b1d-4779-ba7d-aec54723b2a3?wordsOnly=False> (Erişim Tarihi:10.2.2019)

²⁹⁹ Anayasa Mahkemesi, *Ömür Kara ve Onursal Özbek*, B.No:2013/4825, 24.3.2016
<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/4825?BasvuruAdi=%C3%96m%C3%BCr+Kara>
(Erişim Tarihi:12.3.2019)

³⁰⁰ Küzeci, a.g.e., s.92-93.

lkeler, kıtalar arasındaki düşünce ve bilgi farkının giderilmesini sağlamaktadır.³⁰¹ Bilgi edinme özgürlüğünden esas olarak, vatandaşların kamu yönetiminin faaliyetleri hakkında bilgi sahibi olmaları anlaşılır ve bu özgürlük genel ulaşılabılır kaynaklardan herhangi bir engelleme olmadan bilgi alma hakkını kapsar. Kişilerin devletin faaliyetleri hakkında bilgi sahibi olmaları devlet organlarının kontrol edilmesine vatandaşların katılımını sağlar.³⁰²

Anayasa'nın 74. maddesinde bilgi edinme hakkı düzenlenmiş olup, buna göre herkes, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkına sahiptir.

9.10.2003 tarihinde kabul edilen 4982 sayılı Bilgi Edinme Kanunu ile Türk hukukunda bilgi edinme hakkı temel bir hak olarak garanti altına alınmıştır. Kanun'un 3. maddesinin (a) bendinde bilginin kurum ve kuruluşların kayıtlarında bulunan her türlü veriyi ifade ettiği hüküm altına alınmış olup, Kanun'un 5. maddesi kurum ve kuruluşlarına kural olarak bilgi verme yükümlülüğünü getirmektedir.³⁰³

Demokratik bir toplumda kişilerin demokratik oluşumlara katılımı bilgilendirmiş bireyler vasıtasıyla gerçekteşir. ³⁰⁴ Bilgi edinme özgürlüğü aynı zamanda kamuoyunun şekillenmesine de hizmet eder ve şeffaf ve açık bir toplumun temel ilkesini oluşturur. Bu zgrlk, kişisel verilerin korunması hakkı ile de sıkı bir ilişki içinde bulunmaktadır. Kişisel verilerin işlenmesi karşısında bilgi edinme hakkı da verilerin korunması bakımından hukukunun temel gereklerindedir. Zira bilgi edinme özgürlüğünün garantisi aynı zamanda kişilerin kendilerine ilişkin verilerinin işlenip işlenmediğini bilme hakkını sağlayarak, kişisel verilere ilişkin temel ilkelere uygun olarak işlenmesini sağlamalıdır. Dolayısıyla kişilerin kendilerine ilişkin verilerin işlenip işlenmediği hakkında bilgi edinme hakkı bu verilerin işlenmesi karşısında sahip olduğu haklarını kullanılabilmesi için

³⁰¹ Keser, a.g.m., s.176.

³⁰² şimşek, a.g.e., s.143.

³⁰³ Türk hukukunda bilgi edinme hakkı ve sınırları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Mehmet Ali ZENGİN, *Türk Hukukunda Bilgi Edinme Hakkının Sınırları*, Adalet Yayınları, Ankara 2012; Cemil KAYA, *İdare Hukukunda Bilgi Edinme Hakkı*, Seçkin Yayınları, Ankara 2005.

³⁰⁴ Keser, a.g.m., s.185.

önkoşuldur. Zira ancak kişilerin kendileri hakkında kişisel verilerin işlendiğini bilmeleri hâlinde kişisel verilerinin korunması hakkını kullanabilmesi mümkündür.³⁰⁵

Bilgi edinme hakkı ile kişisel verilerin korunması hakkı birbiriyle yakın ilişki içinde olmakta ve birbirini bütünlemektedir. Zira hem bilgi edinme hakkı hem de kişisel verilerin korunması hakkı bir yandan kişilerin kendileriyle ilgili bilgilere ulaşmalarını sağlamakta diğer taraftan özel hayatlarının gizliliğinin korunmasına hizmet etmektedir. Bununla birlikte söz konusu haklar her zaman birbirini destekler nitelikte değildir. Bu iki hak arasındaki ilişki iki şekilde görülmektedir. Bunlardan birincisinde kişisel veriler bilgi edinme hakkı bağlamında edinilen bilgi kategorisini oluşturmaktadır. İkincisinde ise kişisel verilerin korunması bilgi edinme hakkına sınırlamalar getirmektedir. Zira bilgi edinme hakkı daha önce işlenmiş olan verilere erişime yönelik ilkeler belirlemektedir. Kişisel verilerin korunması hakkı ise kişisel verilerin toplanması hakkında ilkeler belirlemekte ve kişileri zarar henüz ortaya çıkmadan koruma altına almayı amaçlamaktadır. Ayrıca devlet tarafından vatandaşların yönetime katılımını sağlamak için toplanan çevre kirliliği, şehir planlaması veya trafik sorunları hakkında bilgiler bilgi edinme özgürlüğü kapsamında korunmakla birlikte kişisel veri niteliğinde değildir. Bu bağlamda söz konusu haklar arasında bir çatışmadan söz edilemez de bu haklar zaman zaman ayrıştığı için aralarında her zaman bir kesişme olduğu da söylenemez.³⁰⁶

Kişisel verilerin işlenmesi karşısında bilgi edinme hakkı verilerin korunması hukukunun temel gereklerindedir. Bilgi edinme hakkının kullanılması aynı zamanda bilgi edinme özgürlüğü çerçevesinde de değerlendirilmelidir. Genel olarak bilgi edinme özgürlüğünün garantisi aynı zamanda kişinin kendisine ilişkin verilerin işlenip işlenmediğini bilme hakkını sağlayacak ve bu verilerin hukuka uygunluğu, doğruluğu, güncelliği gibi konularda kişinin aydınlatılmasına katkıda bulunacaktır. Bu anlamda bireyin kendisine ilişkin veri işlenip işlenmediği hususunda bilgi edinme özgürlüğüne sahip olması, bireyin kişisel verilerinin işlenmesi karşısında sahip olduğu haklarını kullanılabilesinin bir

³⁰⁵ Şimşek, a.g.e., s.145-147.

³⁰⁶ Küzeci, a.g.e., s.94-95.

önkoşulunu oluşturacaktır. Başka bir anlatımla kişinin kendisi hakkında kişisel verilerin işlendiğini bilmediği bir durumda kişisel verilerinin korunması hakkını kullanabilmesi de mümkün olmayacaktır.³⁰⁷

Bilgi edinme hakkı genel olarak ifade özgürlüğü ile ilişkilendirilmektedir. Bu iki hak hep birlikte değerlendirilmiş ve bilgi edinme hakkı ifade özgürlüğünün bir parçası veya tamamlayıcısı olarak görülmüştür. Zira ulusal ve uluslararası metinlerde genel olarak ifade özgürlüğü bilgi edinme hakkını içerecek biçimde düzenlenmiştir. AİHS'nin ifade özgürlüğünü düzenleyen 10. maddesinde³⁰⁸ yer alan “*haber veya fikir almak veya vermek*” ibaresi gereğince, kişilerin bilgi alabilmeleri için bilgilerin verilmeleri veya yayılmaları hakkında bir sınırlama olmaması gerekir. Bu bağlamda bilginin talep edilmesi hâlinde devlet tarafından karşılanması ise pozitif bir ödev gerektirdiğinden madde esasen devletin pozitif edimini gerektiren bilgi edinme hakkından ziyade, “*bilgi alma hakkı*”nı düzenlemektedir.³⁰⁹ AİHM içtihatlarında bilgi alma ve bilgi edinme hakkı arasındaki ayrım, AİHS'nin 10. maddesi ve 8. maddesi üzerinden belirginleşmektedir. Bu nedenle AİHM içtihatlarının bu iki madde üzerinden ikiye ayrıldığı söylenebilir. Mahkeme bilgi edinme hakkına ilişkin davalarda Sözleşme'nin 10. maddesinin bu konuda devlete pozitif bir ödev yüklememesi nedeniyle özel hayatın gizliliği ve korunmasını düzenleyen 8. maddesi kapsamında bakmayı tercih ederken, bilgi alma hakkına ilişkin davaları 10. madde kapsamında değerlendirmektedir.³¹⁰

AİHM, ilgili kişilerin devlet tarafından kendileri hakkında tutulan verilere erişimine ilişkin talepleri bilgi alma özgürlüğü bağlamında ele almamış AİHS'nin 8. maddesi kapsamında değerlendirmiştir.

³⁰⁷ Şimşek, a.g.e., s.145.

³⁰⁸ “*Her fert ifade ve izhar hakkına sahiptir. Bu hak, içtihat hürriyetini ve resmi makamların müdahalesi ve memleket sınırları mevzuu bahis olmaksızın, haber veya fikir almak veya vermek serbestisini ihtiva eder.*”

³⁰⁹ Soykan, a.g.m., s.66.

³¹⁰ Soykan, a.g.m., s.68.

AİHM *Leander/İsveç* kararında³¹¹ askeri bir deniz üssü yakınındaki müzede göreve başladıktan sonra yapılan güvenlik soruşturmasında sakıncalı bulunduğundan görevine son verilen başvurucunun talebini AİHS'nin 8. ve 10. maddeleri kapsamında değerlendirmiş ve ihlal kararı vermemiştir. Başvurucunun kendisinin sakıncalı bulunduğuna dair olan gizli kaydı öğrenme talebi ulusal güvenlik nedeniyle reddedilmiştir. Mahkeme, başvurucu hakkında ulusal güvenliği koruma amacıyla gizli olarak kişisel bilgi tutulmasını 8. madde yönünden özel hayata müdahale olarak görmüş ise de bu müdahaleyi demokratik bir toplumda devlete geniş bir takdir yetkisi tanıyan ulusal güvenlik nedeniyle sosyal bir ihtiyaç için yaptığından meşru görmüştür.³¹² Mahkeme kararda ayrıca AİHS'nin 10. maddesinin kişilere kendisiyle ilgili tutulan kayıtlara erişim hakkı tanımadığını ve devlete de bu yolla tutulan bilgileri kişilere iletme yönünde bir yükümlülük yüklediğini ifade ederek toplanan verilerin içeriğiyle ilgili başvurucuya bilgi verilmemesinin AİHS'ni ihlal etmediğini ifade etmiştir.³¹³

Gaskin/Birleşik Krallık kararı³¹⁴ bilgi edinme hakkı kapsamında devlet tarafından tutulan kişisel kayıtlara erişim hakkında açılan davaların ikincisidir. AİHM bu kararda sosyal hizmetler tarafından bakıldığı sürede hakkında tutulan kayıtları isteyen başvurucunun bu talebi AİHS'nin 10. maddesinin ihlali olarak görülmemiştir. Mahkeme kararda, devletin 10. madde bağlamında bilgi verme yönünde pozitif bir ödevinin olmadığını ancak devletin erişilebilecek nitelikteki bilgilere erişilmesine karışmama şeklinde negatif bir yükümlülüğü olduğunu *Leander/İsveç* kararına³¹⁵ atıf yaparak ifade etmiştir. Bununla birlikte kişilerin özel ve aile yaşamıyla ilgili olarak tutulan verilere erişim hakkının

³¹¹ *Leander/İsveç*, B.No: 9248/81, 26.03.1987

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{\"docname\":\[\"Leander\"\],\"documentcollectionid2\":\[\"GRANDCHAMBER\", \"CHAMBER\"\],\"itemid\":\[\"001-57519\"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{\)

³¹² AİHM kararında söz konusu müdahalenin kanuna dayanılarak yapıldığını, konunun düzenlendiği kanunun kişisel verilerin korunması bakımından yeterli güvenceyi sağladığını, bu güvencelerin, sadece bağlantılı bilgilerin toplanmasına izin verilmesini, bu verilere dayanılarak alınan kararlara itiraz etme hakkının tanınmış olmasını, bu alandaki işlemlerin Meclis Adalet Komisyonu, Meclis Ombudsmanı ve Adalet Bakanı tarafından denetlenmesini kapsadığını belirtmiştir.

³¹³ Atak, a.g.m., s.105.

³¹⁴ *Gaskin/Birleşik Krallık*, B.No:10454/83, 7.7.1989

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{\"docname\":\[\"Gaskin\"\],\"documentcollectionid2\":\[\"GRANDCHAMBER\", \"CHAMBER\"\],\"itemid\":\[\"001-57491\"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{\)

³¹⁵ *Leander/İsveç*, B.No: 9248/81, 26.3.1987

bulduğunu kabul etmiş ve başvuru tarafından talep edilmemiş olmasına rağmen davayı AİHS'nin 8. maddesi kapsamında değerlendirerek ihlal kararı vermiştir.³¹⁶

AİHM *Leander* ve *Gaskin* davalarına benzer şekilde kişiler tarafından kendileriyle ilgili devlet tarafından tutulan kişisel verileri öğrenme taleplerinin reddedilmesi nedeniyle açılan *M.G/Birleşik Krallık*,³¹⁷ *Rotaru/Romanya*,³¹⁸ *Roche/Birleşik Krallık*,³¹⁹ *Amann/İsviçre*,³²⁰ *Martin/Birleşik Krallık*,³²¹ *Guerra ve diğerleri/İtalya*,³²² *Odievre/Fransa*,³²³ *Mcginley ve Egan/Birleşik Krallık*³²⁴ davalarını *Gaskin* davasındaki bakış açısı bağlamında AİHS'nin 8. maddesi kapsamında değerlendirmiştir. AİHM söz konusu davalarda AİHS'nin 10. maddesinin ihlali talep edilmiş olsa bile *Leander* ve *Gaskin* kararlarına atıf yaparak AİHS'nin 10. maddesinin devlete bilgi verme konusunda pozitif bir ödev yüklediği yorumunu yaparak bu yönden ihlal kararı vermemiştir.

AİHM *K.H. ve diğerleri/Slovakya* kararında³²⁵ da kişilerin sağlık verileri hakkında bilgi edinmelerinin engellenmesini AİHS'nin 8. maddesini ihlal ettiğine karar vermiştir.³²⁶

AİHM *Sdruzeni Jihoceske Matky/Çek Cumhuriyeti* kararında³²⁷ da bilgi alma hakkı kavramını geniş yorumlayarak bilgiye erişim hakkını da kapsayacak şekilde genişletmiştir.³²⁸ AİHM'nin bu kararın kabul edildiği 2006 yılına kadar aldığı kararlar

³¹⁶ Aksoy, a.g.e., s.96, Soykan, a.g.m., s.69.

³¹⁷ *M.G/Birleşik Krallık*, B.No:39393/98, 24.9.2002

³¹⁸ *Rotaru/Romanya*, B.No:28341/95, 04.05.2000

³¹⁹ *Roche/Birleşik Krallık* (Büyük Daire) B.No:32555/96, 19.10.2005

³²⁰ *Amann/İsviçre*, B.No:27798/95, 16.02.2000

³²¹ *Martin/Birleşik Krallık*, B.No:27533/95, 28.02.1996

³²² *Guerra ve diğerleri/İtalya*, B.No:14967/89, 19.2.1998

³²³ *Odievre/Fransa*, B.No:42326/98, 13.02.2003

³²⁴ *Mcginley ve Egan/Birleşik Krallık*, B.No:21825/93, 09.06.1998

³²⁵ *K.H. ve diğerleri/Slovakya*, B.No:32881/04, 28.4.2009.

³²⁶ Akgül, a.g.e., s.303.

³²⁷ *Jihoceske Matky/Çek Cumhuriyeti*, (B.No:19101/03, 10.7.2006) Çevreci bir sivil toplum örgütünün nükleer santral hakkında plan ve belge talebi Çek yetkililer tarafından reddedilmesi üzerine yapılan başvuruda AİHM başvuruyu 10. madde kapsamında kabul edilebilir bulmuştur. AİHM bu kararda başvuru sahibinin bilgi edinme talebinde bulunduğunu ve bu talebin idari belgelere erişim anlamına geldiğinden 10. madde kapsamında değerlendirilmesi gerektiğine karar vermiştir. AİHM AİHS'nin 10. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen mesru sınırlama sebeplerinin varlığı (baskalarının haklarının korunması/ticari sırların korunması, ulusal güvenliğin korunması ve sağlığın korunması) nedeniyle ihlal kararı vermemiştir. (Soykan, a.g.m., s.72-73.)

³²⁸ Gür, a.g.e., s.66-67.

sadece kişisel verilere erişime ilişkin kararlar olup, bunlar AİHS'nin 8. maddesi kapsamında devletin negatif ödevinin ihlali bağlamında değerlendirilmiştir. Nitekim AİHM daha önceki kararlarında devletin istenen bilgiyi derlemek ve erişime açmak şeklinde pozitif bir yükümlülüğünün bulunmadığından hareketle bilgi edinme veya kişisel verilere erişim taleplerini AİHS'nin 10. maddesi kapsamında kabul edilebilir bulmamıştır.³²⁹ *Sdruzeni Jihoceske Matky/Çek Cumhuriyeti* kararı ilk defa kişisel olmayan bir bilgi talebinin reddine ilişkin olup, AİHM bu son kararda devlet tarafından tutulan bilginin kamu yararı amacıyla talep edilmesi üzerine talebin reddini AİHS'nin 10. maddesi kapsamında kabul edilebilir bulmuştur.³³⁰ Bununla birlikte AİHM kararda, AİHS'nin 10. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan meşru sınırlama sebeplerinin bulunması³³¹ nedeniyle ihlal kararı vermemiştir.³³²

Anayasa Mahkemesi bireysel başvuruya ilgili verdiği *Nurcan Belin* kararında³³³ başvurucunun³³⁴ mesleki sicil notlarına erişim talebinin reddi üzerine itiraz ettiği Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu tarafından söz konusu notlarının “gizli” ve “kişiyeye özel” olarak verilmesi hakkında kararın başvurucunun mağduriyetini gidermeye yönelik olduğu, bununla birlikte gizlilik derecesi olan bu raporların idare tarafından “kişiyeye özel” kaydı düşülmediği için tebliğ aşamasına kadar başvurucu dışındaki kişiler tarafından da öğrenildiği, başvurucunun bilgilerinin aynı birimde görev yapmakta olsa bile ilgili

³²⁹ Soykan, a.g.m., s.72-73.

³³⁰ Mahmut ERDEMLİ, Tolga ONUR, “Türkiyede Özel Hayat ve Bilgi Edinme Hakkı İlişkisi: Bilgi Edinme Kurulundan İki Adım İleri Bir Adım Geri”, 2014/ 3 Ankara Barosu Dergisi, s.293.

³³¹ Bu sebepler baskalarının haklarının korunması/ticari sırların korunması, ulusal güvenliğin korunması ve sağlığın korunması gibi olabilmektedir.

³³² Dirk VOORHOOF, “Case of *Sdruženi Jihočeské Matky v. Czech Republic*”, <http://merlin.obs.coe.int/iris/2006/9/article1.en.html>, (Erişim Tarihi:27.2.2019)

³³³ Anayasa Mahkemesi (Birinci Bölüm), *Nurcan Belin*, B.No:2014/14187, 10.1.2018

³³⁴ Mili Savunma Bakanlığı'nda (MSB) sivil memur olarak görev yapan başvurucu, MSB'na başvurarak 2003 yılından 2010 yılına kadar olan döneme ait hakkında düzenlenmiş bulunan sicil raporlarının tarafına bildirilmesini talep etmiştir. MSB, halen görevde olan personelin sicil bilgilerinin açıklanamayacağı gerekçesiyle 8.8.2012 tarihinde başvuruyu reddetmiştir. Başvurucu, bu işleme karşı 23.8.2012 tarihinde Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'na itirazda bulunmuştur. Kurul 1.11.2012 tarihinde itirazı kabul ederek başvurucunun sicil raporlarının “gizli” ve “kişiyeye özel” yazı ile başvurucunun erişimine sunulmasına karar vermiştir. Kurul, çağdaş kamu yönetiminin yerleşik ülke uygulamalarında kamu görevlileri için düzenlenen sicil raporu benzeri dosyaların üçüncü kişilere karşı gizli tutulduğunu ancak dosyanın ilgisine karşı açık olması gerektiğini belirtmiştir. Kurul 4982 sayılı Kanun'un 15. maddesine atıfta bulunmuş ve bu Kanun hükümlerine göre kurum ve kuruluşların kendi personeli hakkındaki bilgi ve belgeleri üçüncü kişilere karşı gizli tutması gerektiğini ancak bu bilgi ve belgelerin başvurucunun çalışma hayatını ve meslek onurunu etkileyecek nitelikte olmaları durumunda söz konusu personeline açık olması gerektiğini vurgulamıştır.

olmayan personel tarafından öğrenilmesine lüzum bulunmadığı, resmi yazışma kuralları dikkate alındığında söz konusu belgelerin gizlilik kurallarına göre başvurucuya teslim edilmesinin mümkün olduğu belirtilerek başvurucunun mesleki faaliyetleri hakkında önemli bilgiler bulunan sicil raporlarının başvuru dışındaki kişiler tarafından öğrenilmesinin kişisel verilerin korunmasına ilişkin devletin pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediği belirtilerek, özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

Sonuç itibarıyla bazı yönlerden ayrılrsa da kişisel verilerin işlenmesiyle ilgili olarak bilgi edinme hakkının kişisel verilerin korunması hakkına önemli ölçüde katkı sağladığında kuşku yoktur. Nitekim kişiler ancak kendileri hakkında verilerin, işlenip işlenmediğini veya bu verilerin içeriğini bilgi edinme hakkı kapsamında öğrenebildikleri ölçüde, kişisel verilerin korunması hakkını kullanabilecek ve kendileriyle ilgili verilerin, kişisel verilerin korunması hakkına hâkim olan ilkeler bağlamında işlenip işlenmediğini denetleyebilme imkânına sahip olabilecektir.

1.4.5. Basın Özgürlüğü ve Kişisel Verilerin Korunması

Basın özgürlüğü bilgiye ulaşma, bilgileri yorumlama ve bunları paylaşma hakkını da kapsamı içinde barındırır.³³⁵ Basın ve yayın organlarının kamuoyunu bilgilendirme ve toplumu ilgilendiren konularda düşüncelerini açıklama şeklinde iki işlevi bulunmaktadır.³³⁶ Bilginin elde edilmesi ise kamuya açık alanlarda ve özel alanlarda araştırma, inceleme ve gözlem gerektirdiğinden³³⁷ basın özgürlüğü kişisel verilerin korunması hakkına en fazla müdahale eden haklardan biridir.³³⁸ Özellikle magazin basını tarafından meraklı okuyucu kitlesine yapılan yayınlarda bazı özel yazı, fotoğraf veya görüntüler kişisel verilerin korunması hakkına müdahale etmektedir. Nitekim ABD’de Warren ve Brandeis tarafından geliştirilen “*yalnız bırakılma hakkı*”, kişilerin özel

³³⁵ Sibel ÖZEL, *Uluslararası Alanda Medya ve İnternette Kişilik Hakkının Korunması*, Seçkin Yayınları, Ankara 2004, s.44.

³³⁶ Helvacı, a.g.e., s.122.

³³⁷ Zafer GÖREN, *Anayasa Hukuku*, Seçkin Yayınları, Ankara 2006, s.429.

³³⁸ Haber verme hakkı esasen dar anlamda basın özgürlüğü ile geniş anlamda ise haberleşme özgürlüğüyle ilgilidir.

hayatlarından beslenen azgın basının kişilerin, onur, kişisel özerklik gibi değerlerini yok olma tehlikesinden hareketle ortaya çıkmıştır.³³⁹

Anayasa'nın 28. maddesinde basının hür olduğu ve sansür edilemeyeceği, Devletin, basın ve haber alma özgürlüklerini sağlayacak tedbirleri alması gerektiği ifade edilmektedir. Bununla birlikte basın özgürlüğü mutlak bir hak olmayıp, Anayasa'nın 28. maddesinde gösterilen nedenlerle sınırlandırılabilir. Basın özgürlüğünü ve bu özgürlüğün kullanımını düzenlemek amacıyla 9.6.2004 tarihli ve 5187 sayılı Basın Kanunu kabul edilmiştir.

Basın özgürlüğünün kimi zaman özel hayata müdahale teşkil edebilecek faaliyetlerde bulunması bu özgürlük ile özel hayatın gizliliği ve kişisel verilerin korunması hakkı arasında çatışma gündeme getirebilmektedir.³⁴⁰ Halkın ilgisini çekebilecek konuları araştıran, değerlendiren ve basın kuruluşları bir yanda, kişisel verilerinin paylaşılmasını istemeyen kişilerin diğer tarafta olduğu bir çekişme alanı bulunmaktadır. Özellikle ABD'de "kamusal figür" şeklinde nitelendirilen politikacı, yönetici, sporcu veya eğlence sektöründe çalışan kişilerin özel hayatlarının gizliliği haklarının daha sınırlı olacağı kabul edilmektedir. Bu bağlamda basın özgürlüğü hakkının kullanımı bazı durumlarda kişisel verilerin korunması hakkına müdahale etmekte olup, bu durumda her iki hak arasındaki denge, somut olayın özelliklerine göre belirlenmelidir.³⁴¹

AİHM *Von Hannover/Almanya* kararında³⁴² başvurusunun³⁴³ özel hayatının korunması ile ifade özgürlüğünün dengelenmesinde yayınlanan fotoğraf ve makalelerde kamu yararı

³³⁹ Küzeci, a.g.e., s.86.

³⁴⁰ Nataša Pirc MUSAR, "Personal Data Protection In View Of The Freedom Of Expression And Protection Of Privacy", https://www.ip-rs.si/fileadmin/user_upload/Pdf/clanki/Personal_data_protection_in_view_of_the_freedom_of_expression_and_protection_of_privacy.pdf (Erişim Tarihi:7.9.2018)

³⁴¹ Küzeci, a.g.e., s.86-87.

³⁴² *Von Hannover/Almanya* kararı B.No:59320/00, 24.9.2004

³⁴³ Başvurucu Prenses Caroline von Hannover, özel hayatıyla ilgili bazı dergilerde yayınlanan iki fotoğraf serisinin özel hayatına saygı ve kendi görüntüsü üzerindeki haklarını ihlal ettiğini ileri sürerek yayınlanmasını engelleyen bir tedbir kararı verilmesi için Alman mahkemelere başvurmuş ve üç ayrı yargılama işlemi başlatılmıştır. Bunların sonucunda, özellikle 1995 yılında Federal Adalet Mahkemesi ve 1999 yılında Federal Anayasa Mahkemesi tarafından başvuranın taleplerini reddeden kararlar verilmiştir. Bunun üzerine AİHM'e önünde söz konusu kararların özel hayatına saygı hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

bulunup bulunmadığına bakılması gerektiği, somut olayda söz konusu fotoğraf ve makalelerin başvuruçunun resmi bir göreviyle ilgili olmayıp, tamamen özel hayatıyla ilgili olduğu, başvuruçunun tanınmış bir kişi olmasına rağmen halk tarafından nerede olduğu veya özel hayatında nasıl davrandığı hakkında bilgi sahibi olmasında bir menfaatinin bulunmadığı, böyle bir menfaat bulunmuş olsa bile fotoğraf ve makalelerin yayınlanmasıyla ilgili dergilerin ticari bir menfaati de bulunduğundan başvuruçunun özel hayatının korunması hakkının söz konusu menfaatten üstün olduğu, yerel mahkemeler tarafından ifade edilen kriterlerin başvuruçunun özel hayatını etkin bir şekilde koruma konusunda yeterli olmadığı, bu nedenle başvuruçunun özel hayatın korunmasıyla ilgili olarak meşru beklentisinin karşılanması gerektiği, devletlere tanınan takdir yetkisine rağmen mahkemelerin menfaatler arasında adil bir denge kuramadığı belirtilerek AİHS'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.³⁴⁴

AİHM kararda ayrıca 8. maddenin amacının kişileri kamu kurumlarının keyfi müdahalelerine karşı koruma olmakla birlikte, taraf devletlerin bu tür müdahalelerden kaçınmasının yeterli olmadığı, devletlerin kişilerin özel ve aile hayatlarının korunması yönünde pozitif yükümlülüklerinin de söz konusu olabileceği ve ulusal mahkemelerin özel hukuk kişilerinden olan basın karşısında kişilerin özel hayatlarının gizliliğine saygı duyulmasını garanti etmesi gerektiğini ifade etmiştir.³⁴⁵

AİHM *Von Hannover/Almanya* (No.2), *Axel Springer AG/Almanya* kararlarında³⁴⁶ bu tür durumlarda ifade özgürlüğüyle özel hayata saygı arasında adil bir denge kurulup kurulmadığının incelenmesi, bu dengenin ise kamu yararına katkı sunup sunmaması, kişinin tanınan bir kişi olup olmadığı, bilginin nasıl ve hangi koşullarda elde edildiği ile

³⁴⁴ Elif EKİNCİ, Serkan CENGİZ, “İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararları”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Yıl:2006, Sayı:66, s.455-456.

³⁴⁵ <https://www.juridice.ro/wp-content/uploads/2016/07/von-Hannover-v-Germany-ECHR-24-June-2004.pdf> (Erişim Tarihi:1.3.2019)

³⁴⁶ *Von Hannover/Almanya* (No.2), (Büyük Daire), B.No:40660/08, 40641/08, 07.2.2012, §106, *Axel Springer AG/Almanya*, (Büyük Daire), B.No:39954/08, 07.2.2012, § 84.

gerçekliğine ve bilginin içerik, yayım şekli ile sonuçlarına bakılarak birlikte değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.³⁴⁷

AİHM *Társaság A Szabadságjogokért/Macaristan* kararında,³⁴⁸ Anayasa Mahkemesi önündeki bir şikâyet konusuyla ilgili basının bilgi talebinin, talep konusu kişinin kişisel görüş ve düşüncelerine ulaşmayı olanaklı kılması nedeniyle kişisel veri kabul edilerek mahkeme tarafından talebin reddedilmesi üzerine, AİHM, bilgi edinme hakkının kısıtlanması gerekçe gösterilerek yapılan başvuruda, basına dolaylı sansür anlamına gelebilecek uygulamalara cevaz verebilecek yasaların AİHS'nin 10. maddesi kapsamında korunamayacağına, basının bilgiyi aktarma hakkının açıkça ihlal edildiğine, kamu yararı amacıyla bilgilere erişimi engelleyen müdahalelerin medya ve ilgili alanlarda çalışan kişileri, bu işleri takip etmeleri konusunda negatif etkileyeceğine, devletin bu tür müdahaleleri engellemek için pozitif bir yükümlülüğü olduğunu ifade etmiş ve ihlal kararı vermiştir.³⁴⁹

AİHM *Mosley/Birleşik Krallık* kararında³⁵⁰ başvurucunun³⁵¹ cinsel hayatıyla ilgili gerçekleşen aktiviteler hakkında fotoğraf ve görüntü yayımlanmasının özel hayata müdahale niteliğinde olduğu, ancak bu durumda öncelikle ifade özgürlüğü ile özel hayata saygı arasında adil bir denge olup olmadığına bakılması gerektiği, AİHS bağlamında medyanın yayınlacağı haberlere ilişkin dokümanları ilgili şahıslara önceden haber verme zorunluluğunun bulunmadığı belirtilerek, AİHS'nin 8. maddesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir. Mahkeme kararında ayrıca, AİHS'nin 8. maddesinin bir ön

³⁴⁷ Salihpaşaoğlu, a.g.m., s.255.

³⁴⁸ *Társaság A Szabadságjogokért/Macaristan* kararı, B.No: 37374/05, 14.4.2009

³⁴⁹ http://ifadeozgurlugu.adalet.gov.tr/faaliyetler/20_21_aralik/A%C4%B0HM%20Di%C4%9Fer%20%C3%9C%20Kararlar%C4%B1/macaristan.pdf (Erişim Tarihi:7.9.2018)

³⁵⁰ *Mosley/Birleşik Krallık*, B.No:48009/08, 10.5.2011

³⁵¹ Başvurucu Uluslararası Otomobil Federasyonunun eski başkanı olup bir gazetede ve gazetenin internet sitesinde yayımlanan cinsel aktivitelerinin ayrıntılarını açığa vuran köşe yazısı, fotoğraf ve video görüntüleri hakkında ihtiyati tedbir kararı aldirabilmesine imkân verecek şekilde gazetenin bu materyalleri yayınlamadan önce kendine haber vermesi hakkındayasal bir zorunluluk bulunmadığından şikâyetçi olmuştur.

bildirim şartını gerektirmediğini, bu ön bildirim şartının da yararının ciddi şekilde şüpheli olduğunu ifade etmiştir.³⁵²

AİHM *Peck/Birleşik Krallık* kararında³⁵³ başvurucunun sokaktaki kapalı devre kamera tarafından kaydedilen bileklerini kesme görüntülerinin ifşa edilmesinin kamusal alanda çekilmiş olmasına rağmen özel hayata saygı hakkına yönelik bir müdahale olduğunu, bunun bir suçla ilgili olmadığını ve belediyenin gizli kameranın faydalarını başka şekilde de ifade edebileceğini ve söz konusu ifşanın orantısız bir müdahale teşkil ettiğini belirterek, AİHS'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.³⁵⁴

AİHM *Sciacca/İtalya* kararında, okul yönetimindeki yolsuzluklarla ilgili bir soruşturmada başvurucu³⁵⁵ hakkında açılan davalarla ilgili savcılık ve polis tarafından yapılan basın açıklamasında polis tarafından basına verilen fotoğraf dört defa günlük iki gazetede başvurucu hakkında kovuşturmayla ilgili yazılarda yayınlandığı, bu fotoğrafın başvurucu hakkında dosya hazırlandığı sırada polis tarafından çekilen fotoğraf olduğu, resmi bir dosya hazırlanması sırasında çekilen fotoğrafın polis tarafından basına verildiği, İtalyan hukukunda buna ilişkin bir düzenleme bulunmadığı, uygulamanın bu şekilde olduğu belirtilerek başvurucunun özel hayatının gizliliği hakkına yapılan müdahalenin kanunlara uygun olmadığı ve AİHS'nin 8.maddesinin ihlâl ettiğine karar verilmiştir.³⁵⁶

³⁵² Lady AREN, “*Medyanın Özel Alana Müdahalesi ve İnsan Hakları: Denge Gözetmek*”, İfade Özgürlüğü, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Başkanı Nicolas Bratza’ya İthafen Kaleme Alınmış Makaleler, Council of Europe, 2012, s.77-78.

³⁵³ *Peck/Birleşik Krallık*, B.No: 44647/98, 28.01.2003

³⁵⁴ Philip LEACH, “*Telekulak, Ünlüler ve Özgür Medya- Basın Özgürlüğü ile Özel Hayat Arasında Denge Gözetmek*”, İfade Özgürlüğü, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Başkanı Nicolas Bratza’ya İthafen Kaleme Alınmış Makaleler, Council of Europe, 2012, s.88.

³⁵⁵ Başvurucu basın açıklaması sırasında fotoğrafının dağıtılması özel hayata saygı hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

³⁵⁶ *Sciacca/İtalya*, B.No: B.No:50774/99, 11.5.2005

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["Sciacca"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER"\],"CHAMBER":\["CHAMBER"\],"itemid":\["001-67929"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (Erişim tarihi:3.3.2019)

AİHM *Khuzhin ve Diğerleri/Rusya* kararında³⁵⁷ başvuruçular³⁵⁸ hakkında devam eden çocuk kaçırma ve işkence suçlarıyla ilgili duruşmadan birkaç gün önce kovuşturma memurları tarafından ulusal bir televizyon kanalında davanın ayrıntılı bir şekilde tartışıldığı programda polisin ceza davası dosyasındaki başvuranlardan birine ait fotoğrafın alınarak basına verilmesinin, AİHS'nin 8. maddesinde yer alan meşru amaçlara hizmet etmediğini belirterek, özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.³⁵⁹

AİHM *Bild GmbH & Co. KG ve Axel Springer/Almanya* kararında³⁶⁰ Alman yasalarına göre kurulan tüzel kişiler³⁶¹ olan başvuruçuların,³⁶² tanınmış İsviçreli bir gazetecinin nitelikli tecavüz suçlamasıyla tutuklandığı cezaevi bahçesinde çekilen fotoğrafları haberle birlikte gazetede ve internet sitesinde yayınladığı, gazetecinin söz konusu suçlamalardan beraat ettikten sonra, haber ve fotoğrafların izni olmadan yayınlayan başvuruçular hakkında dava açtığı, dava sonunda resimlerin yayınlanmasının yasaklandığı, başvuruçuların ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddialarının, gazetecinin medyatik olmasının onun özel hayatının gizliliğinden mahrum bırakılmasını gerektirmeyeceği, Alman mahkemeleri tarafından özel hayatın gizliliği hakkı ile ifade özgürlüğü arasında denge kurduğu belirtilerek başvuruyu kabul edilemez bulmuştur.³⁶³

AİHM *Biriuk/Litvanya* kararında, başvuruda bulunan, günlük yayınlanan bir gazeteden kendisinin AIDS'li olduğuna dair bir haber yayınladığı için tazminat talebinde bulunmuştur. Bu bilginin yerel hastanedeki sağlık görevlileri tarafından doğrulandığı iddia edilmiştir. AİHM ilgili haberin yayınlanmasında kamu yararı bulunmadığını ve kişisel verilerin, özellikle de tıbbi bilgilerin korumasının AİHS'nin 8. maddesinde güvence altına alındığı üzere bir bireyin özel ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı

³⁵⁷ *Khuzhin ve Diğerleri/Rusya*, B.No: 13470/02, 22.10.2008

³⁵⁸ Başvuruçulardan biri polisin ceza dosyasından kendisinin pasaport fotoğrafının rızası dışında alındığı ve televizyon programında kullanılmak üzere bir gazeteciye verildiği hakkında şikayetçi olmuştur.

³⁵⁹ <http://echr.ketse.com/doc/13470.02-en-20081023/view/> (Erişim Tarihi:3.3.2019)

³⁶⁰ *Bild GmbH & Co. KG ve Axel Springer/Almanya*, B.No:62721/13, 62741/13, 4.12.2018

³⁶¹ Bild GmbH & Co. KG'nın yüksek tirajlı günlük yayınlanan Bild gazetesini yayını yapmakta, Axel Springer AG şirketinin ise söz konusu gazetenin web sitesini yönetmektedir.

³⁶² Başvuruçular tanınmış bir gazetecinin cezaevinde çekilen fotoğraflarının yayınlanmasının yasaklanmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

³⁶³ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-189229"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (Erişim Tarihi:3.3.2019)

açısından temel nitelikte olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca, Mahkeme gazetede yayınlanan makalede verilen bilgiye göre hastane görevlileri tarafından sağlandığı iddia edilen bilgilerin tıbbi gizlilik yükümlülüklerini açıkça ihlal ettiğine dikkat çekmiştir. Sonuç olarak, devlet başvuranın özel hayatının gizliliği hakkını güvence altına almakta başarısız olmuştur ve 8. maddenin ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.³⁶⁴

AİHM Armonienë/Litvanya kararında³⁶⁵ da aynı şekilde başvurunun AIDS olduğu hakkında haberi kişilik hakkına zarar verici şekilde aşağılayıcı bir üslupla yayımlayan gazete hakkında açılan tazminat davasında, mahkemenin kanunda öngörülen en üst limitten tazminat kararı vermiş olmasına rağmen bunun benzer davalar için kanunda öngörülen tazminatın üst limitinden düşük olması ve mahkemenin bu konudaki takdir yetkisinin sınırlandırılmış olması nedeniyle AİHS'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.³⁶⁶

Anayasa Mahkemesi'nin *Birsen Berrak Tüzünataç* kararında³⁶⁷ ifade ettiği gibi, kişilere ait görüntülerin nasıl elde edildiği önemli olup, kişilere ait görüntülerin üçüncü kişilere kapalı olan alanlara gizli bir şekilde girilmek suretiyle elde edilmesi hâlinde veya normal koşullarda mümkün olmamakla birlikte özel çaba gösterilerek ve özel bir teknik uygulanarak kişilerin rızası olmaksızın çekilmesi hâlinde basın özgürlüğünün sınırları aşılmıştır ve özel hayata saygı hakkı ihlal edilmiştir. Nitekim basın özgürlüğü kişilerin kamuoyunda tanınmış olup olmadıklarına bakılmaksızın kişilerin mahrem kalmasını istediği asgari bir takım tedbirler aldığı özel yaşamına ilişkin görüntülerin üçüncü kişiler tarafından kayıt altına alınarak yayımlanmasını mazur göstermez. Dolayısıyla

³⁶⁴ *Biriuk/Litvanya*, B.No:23373/03, 25.11.2008

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"appno":\["23373/03"\],"article":\["8"\],"documentcollectionid2":\["GRAND CHAMBER"\],"CHAMBER":\["CHAMBER"\],"kupdate":\["","2019-03-03T00:00:00.OZ"\],"itemid":\["001-89827"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (Erişim Tarihi:4.3.2019)

³⁶⁵ *Armonienë/Litvanya*, B.No:36919/02, 25.11.2008

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"appno":\["36919/02"\],"article":\["8"\],"documentcollectionid2":\["GRAND CHAMBER"\],"CHAMBER":\["CHAMBER"\],"kupdate":\["","2019-03-03T00:00:00.OZ"\],"itemid":\["001-89823"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (Erişim Tarihi:4.3.2019)

³⁶⁶ Selman KARAKUL, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Sağlık Hakkı – I” İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 3 (2), Yıl: 2016, s.191.

³⁶⁷ Anayasa Mahkemesi, *Birsen Berrak Tüzünataç*, B.No:2014/20364, 5.10.2017, & 56.

kamuoyunda tanınmış bir kişi olmak onların alenileşmesini istemediği özel hayata ilişkin bilgilerin yayımlanmasını basın özgürlüğü kapsamında korumaz.³⁶⁸

Sonuç itibarıyla basın özgürlüğü ile kişisel verilerin korunması hakkı birbiriyle çatışma hâlinde olan ve birinin kapsamının genişlemesi hâlinde diğerrinin kapsamının daraldığı, birbirini ters yönde etkileyen iki hak olup, bu haklar arasındaki dengenin somut olayın özelliklerine göre bazı kriterler dikkate alınmak suretiyle kurulması gerekmektedir. Buna göre AİHM ve Anayasa Mahkemesi kararlarında ifade edildiği üzere halkın ilgili veriye yönelik ilgisi, bilginin güncel olup olmadığı, kamu yararına katkısı, haber veya yazıya konu olan kişinin ünlü olup olmadığı gibi hususlar dikkate alınmak suretiyle her iki hak arasında denge kurulmalıdır.

1.4.6. Din, Vicdan ve İnanç Özgürlüğü

İnsanın ortaya çıkmasıyla birlikte tartışılmaya başlayan din ve inanç, kişilerin siyasal, toplumsal ve ahlak anlayışlarının şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda kişilerin inanma, inanmama ve inandıkları şekilde yaşama özgürlüklerinin bulunması gerekir. Zira bu özgürlük, insanın insan olması sebebiyle sahip olduğu evrensel bir insan hakkıdır.³⁶⁹ Din, vicdan ve inanç özgürlüğü tüm özgürlükler içinde en mahrem olanıdır.³⁷⁰

Kişisel verilerin korunması hakkı bağlamında, belirli veya belirlenebilir bir kişiye ilişkin din ve inanca yönelik veriler hassas veriler şeklinde değerlendirilmekte ve özel olarak korunmaktadır.³⁷¹

³⁶⁸ Karan, a.g.e., s.75-76.

³⁶⁹ Zühtü ARSLAN, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Din Özgürlüğü*, Liberal Düşünce Topluluğu Yayınları, Ankara 2005, s.1.

³⁷⁰ Sabahattin NAL, “*Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Çerçevesinde Düşünce, Vicdan ve Din Özgürlüğü*”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 2002, C:57, s.66.

³⁷¹ Şimşek, a.g.e., s.139.

Düşünce, din ve vicdan özgürlüğü AİHS'nin 9. maddesinde güvence altına alınmaktadır. Bu özgürlükler kapsamında kişiler, dini veya vicdani kanaatlerini açıklamaya zorlanamayacakları gibi herhangi bir tarzda ibadet etmeye de zorlanamazlar, kişiler ayrıca herhangi bir ayine ve dini uygulamaya katılmaya zorlanamazlar. Ayrıca AİHS'nin 14. maddesi din kaynaklı ayrımcılığı yasaklamıştır. Bu haklar AİHS'nin Birinci Protokolün 2. maddesinde yer alan “*ana ve babanın çocuklarına kendi dini ve felsefi inançlarına göre eğitim ve öğretim verilmesini isteme*” hakkı ile de tamamlanmıştır.³⁷²

AİHM *Kokkinakis/Yunanistan* kararında³⁷³ AİHS'nin 9. maddesinde düzenlenen din, vicdan ve inanç özgürlüğünün demokratik toplumun temellerinden biri olduğunu ifade etmiştir. Kararda bu özgürlüğün inanan kişilerin kimliğini ve hayat anlayışlarını koruyan bir özgürlük olması yanında ateist, kuşkucu ve kayıtsızlar açısından da değerli bir kazanç olduğu belirtilmiştir. Kararda başvuru³⁷⁴ hakkında verilen başkalarını kendi inancına inandırması nedeniyle verilen cezanın meşru amaçla orantılı olmadığı ve demokratik bir toplumda gerekli olmadığı ifade edilerek AİHS'nin 9. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

Din, vicdan ve inanç özgürlüğü 1982 Anayasası'nın 24. maddesinde “*herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.*” şeklinde yer almakta ve korunmaktadır.

Ayrıca gerek AİHS'nin 15. maddesinde gerekse 1982 Anayasası'nın 15. maddesinde olağanüstü dönemlerde dahi kimsenin düşünce, din ve vicdani kanaatleri açıklamaya zorlanamayacağı ve bunlardan dolayı kınanamayacağı garanti altına alınarak, bu alan mutlak olarak korunmuştur. 1982 Anayasasının 15. maddesine göre, savaş, seferberlik, sıkıyönetim ve olağanüstü hâllerde dahi kimse dini ve vicdani kanaatleri ile düşüncelerini açıklamak zorunda değildir ve bunlardan dolayı da suçlanamaz.

³⁷² Doğru, Nalbant, 2 Cilt, a.g.e., s.121.

³⁷³ *Kokkinakis/Yunanistan*, B.No:14307/88, 25.5.1993.

³⁷⁴ Yehova Şahidi olan başvuru, komşusu olan yerel Ortodoks kilisesinde koro şefinin karısıyla yaptığı dini bir sohbetten sonra, Yunanistan mahkemeleri tarafından kendi dinine çevirme suçundan mahkûm edilmesinden şikâyetçi olmuştur.

6698 sayılı Kanun'un 6. maddesinde de kişilerin ırkı, siyasi düşüncesi, etnik kökeni, dini, felsefi inancı, mezhebi veya diğer inançları, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, kılık ve kıyafeti, sağlık, cinsel hayat, ceza mahkûmiyeti ile güvenlik tedbirleri hakkında verileri ile biyometrik verileri özel nitelikli kişisel veriler arasında sayılmıştır. Bu bağlamda kişilerin hassas kişisel verileri kapsamında olan inançları ve inançlar doğrultusunda gerçekleştirdikleri davranışlar özel nitelikli veri olarak özel koruma altına alınmıştır. Başka kişiler tarafından öğrenildiği zaman kişilerin mağdur olmasına ya da ayrımcılığa maruz kalmasına sebep olabilecek nitelikteki bu özel nitelikli kişisel veriler, maddenin (4) numaralı fıkrasına göre, Kurul tarafından belirlenen yeterli önlemler alınmaksızın hiçbir şekilde işlenemez. Maddenin (2) numaralı fıkrasında ilgili kişinin açık rızası olmaksızın özel nitelikteki kişisel verilerin işlenemeyeceği ve (3) numaralı fıkrasında belirlenen koşulların en az birinin var olması durumunda ilgili kişinin açık rızasına gerek olmaksızın özel nitelikli kişisel veriler işlenebileceği hüküm altına alınmıştır.

Anayasa Mahkemesi 6698 sayılı Kanun'un 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasında³⁷⁵ yer alan "...mezhebi...", "...kılık ve kıyafeti,..." ibarelerinin iptali talebiyle açılan dava hakkında verdiği kararda,³⁷⁶ özel nitelikli veriler bölümünde ayrıntılı şekilde belirtildiği üzere kanun koyucunun kişilerin ilgili mezhep ve kılık ve kıyafet verilerini özel kategori verilerden kabul etmek suretiyle, bu verileri diğer verilerden ayırdığı ve daha özel bir koruma altına alarak bu verilerin işlenmesini daha özel koşullara bağladığı, kişilerin ayrımcılığa uğramasına sebep olabilecek bilgilerin toplanmasının, ayrımcılıkla mücadele bağlamında boşluk ve eksikliklerin tespit edilmesi ve giderilmesi ile farklı grupların özel ihtiyaçlarının tespit edilmesi ve bunlara yönelik politika ve hizmetlerin geliştirmesi amacıyla bazı verilerin toplanmasının gerekli olabileceği, mezhep ve kılık kıyafetlerle ilgili verilerin işlenmesi hakkında çıkarılacak kanunların amaç, kapsam ve sınırlarının düşünce ve ifade özgürlüğü, din ve vicdan özgürlüğü ile kişisel verilerin korunmasıyla ilgili hakların özüne dokunmaması gerektiği, bu hususun ise kanun koyucu tarafından

³⁷⁵ "(1) Kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri özel nitelikli kişisel veridir."

³⁷⁶ Anayasa Mahkemesi'nin 28.8.2017 tarihli ve E.2016/125, K.2017/143 sayılı kararı.

kişilerin mezhebi ile kılık ve kıyafetiyle ilgili verilerin işlenmesi hakkında kanuni düzenlemelerde dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir.

Anayasa Mahkemesi nüfus kütüğünde kişilerin dininin bir veri olarak kaydedilmesine imkân veren 5.5.1972 tarihli ve 1587 sayılı Nüfus Kanunu'nun 43. maddesindeki “*dinini*” kelimesinin Anayasa'nın 2. ve 24. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptali talebiyle yapılan başvuru hakkında verdiği kararda,³⁷⁷ söz konusu düzenlemenin Anayasa'nın 2. ve 24. maddesine aykırı olmadığına karar vermiştir. Mahkeme kişilerin nüfusa kaydolunurken dininin ne olduğunun açıklanmasının kamu yararı, kamu düzeni ve sosyal gereksinimlerle ilgili olarak gözönünde bulundurulmak üzere söz konusu olduğunu, düzenlemenin Anayasa'nın öngördüğü anlamda dinî inanç ve kanaatleri bakımından zorlayıcı bir niteliğinin bulunmadığını ifade ederek, kuralı oyçokluğuyla³⁷⁸ Anayasa'ya aykırı görmemiştir. Mahkeme kararında 27.11.1979 tarihinde verdiği E.1979/9, K.1979/44 sayılı karara atıf yaparak bu kararda 1587 sayılı Nüfus Yasası'nın 43. maddesinin birinci fıkrasında yer alan “*dinini*” ibaresini Anayasa'ya aykırı görmediğini ve iptal talebinin reddine karar verdiğini belirtmiştir.

Kararın karşılığında düzenlemenin kişilerin dinini nüfus idarelerine beyan ve açıklamak zorunda bırakıldığı ve bunun dini inancı açıklamama özgürlüğünü ortadan kaldırdığı, kişinin iç dünyasında kalması gereken bir durumun açıklanması anlamına geldiği belirtilmiştir.

Kişisel verilerin korunması bakımından din veya inanca ilişkin veriler, belirli veya belirlenebilir bir kişiyle ilişki içerisine girdiğinde kişisel nitelikli veri haline gelmektedir. Kişinin din veya inancına ilişkin veriler, verilerin korunması hukuku bakımından hassas

³⁷⁷ Anayasa Mahkemesi'nin 21.6.1995 tarihli ve E.1995/17, K.1995/16 sayılı kararı.

³⁷⁸ Kararda Yekta Güngör ÖZDEN, Selçuk TÜZÜN, Ahmet N. SEZER, Yalçın ACARGÜN ve Mustafa BUMİN'in karşılığı bulunmaktadır.

veriler olarak kabul edilmekte ve özel olarak korunmakta ve hassas verilerin kural olarak işlenmesi yasaklanmaktadır.³⁷⁹

95/46/EC sayılı Direktif'in 8. maddesinde dini veya felsefi düşünceleri açıklayan kişisel verilerin işlenmesi yasaklamak suretiyle bu tür verileri özel kategori veri diğer bir ifadeyle hassas veriler olarak kabul ederek daha kapsamlı bir koruma altına almıştır.³⁸⁰

GDPR'nin özel kategorilerdeki kişisel verilerin işlenmesi hakkında 9. maddesinin (1) numaralı paragrafında dini veya felsefi inançların ifşa edildiği kişisel verilerin işlenmesi yasaklanmıştır. Maddenin (2) numaralı paragrafında bu yasağa istisnalar getirilmiş ve maddede belirtilen hâllerden birinin geçerli olması hâlinde bu kuralın uygulanmayacağı belirtilmiştir.

OECD Rehber İlkelerin 6. maddesinde de din veya kanaatlere yönelik veriler özel türde veri olarak kabul edilerek bunların ancak iç hukukta uygun bir korumanın garanti edilmesi hâlinde işlenebileceği belirtilmiştir. 108 sayılı Sözleşme'nin 6. maddesinde iç hukukta uygun güvenceler sağlanmadan kişilerin din veya inançlarına ilişkin verilerin işlenemeyeceği belirtilmiştir.

AIHM *Bremner/Türkiye* kararında³⁸¹ belgeselin yapılması sırasında kullanılan ve özel hayatın gizliliğine zarar veren ve müdahale eden gizli kamera yönteminin ilke olarak kısıtlanması gerektiğini, haberin başka bir şekilde elde edilmesinin mümkün olmadığı bazı hâllerde bu yöntemin kullanmasının gerekli görülebileceği, bununla birlikte bu aracın ihtiyatlı bir şekilde son çare olarak kullanılması gerektiği, başvurucunun görüntüsünün hiçbir tedbir almadan yayınlanmasının proselitizme yönelik yarar ne olursa olsun kamuoyunu ilgilendiren genel yarara bir katkı sağlamadığı, başvurucunun görüntüsünün perdelenmeden veya buzlanmadan yayınlanmasıyla ilgili olarak Türk mahkemeleri

³⁷⁹ Şimşek, a.g.e., s.139.

³⁸⁰ <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31995L0046:en:HTML> (Erişim Tarihi:4.1.2019)

³⁸¹ *Bremner/Türkiye*, B.No:37428/06, 13.10.2015

tarafından çatışan menfaatler arasında adil dengenin kurulmadığı belirtilerek, başvuruçunun özel hayatına ilişkin etkili ve yeterli bir korunma sağlanmadığından AİHS'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.³⁸²

1.5. KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI HUKUKUNDAKİ TEMEL İLKELER

Kişisel verilerin korunması hakkında var olan pek çok ulusal ve uluslararası düzenlemelerdeki yaklaşım farklılıklarına rağmen, bu düzenlemelerde ortak bazı ilkeler bulunmaktadır. Kişisel verilerin korunmasına yönelik tarihsel süreçte ortaya çıkan söz konusu ilkelerin birbirinden kesin şekilde ayrılması mümkün olmayıp, bu ilkelerin bazıları genel nitelikte olup diğerlerine kaynaklık etmekte ve bazı ilkelerin de birbirini tamamladığı görülmektedir.³⁸³ Bu temel ilkeler, verilerin işlenmesine ilişkin ilkeler ve diğer ilkeler şeklinde iki başlık hâlinde incelenecektir.

1.5.1. Kişisel Verilerin İşlenmesine İlişkin İlkeler

Kişisel verilerin işlenmesine ilişkin ilkeler, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun 4. maddesinde, 95/46/EC sayılı Direktif'in 6. maddesine paralel şekilde düzenlenmiş olup, doğru ve gerektiğinde güncel olma, hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olma, belirli ve açık bir şekilde meşru amaçlar için işlenme, işlendikleri amaçlarla sınırlı ve ölçülü olma, ilgili mevzuatta öngörüldükleri süre kadar ya da işlendikleri amaç için gerekli süre kadar saklanmak şeklinde beş ilke belirlenmiştir.

1.5.1.1. Hukuka ve Dürüstlük Kurallarına Uygun Olma

Hukuka uygun olmak, kişisel verilerin mevcut kanunlara ve mesleki davranış kuralları veya diğer hukuki düzenlemelerden kaynaklanan ilke ve yükümlülöklere uygun olması

³⁸² Protestanlık inancını destekleyen ve Türkiye'de gizli bir şekilde Hristiyanlık dinini yaydığı söylenen başvuruçunun yer aldığı belgeselin yayınlanmasına ilişkindir. Başvuran, söz konusu belgeselin yayınlanmasının ve adli makamların başvuranın tazminat talebini yerine getirmemelerinin özel hayata saygı hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

³⁸³ Küzeci, a.g.e., s.195.

gerekliliğini ifade ederken ³⁸⁴ dürüstlük kuralına uygun olmak, kişisel verilerin işlenmesinde verileri işlenen kişiye karşı şeffaf olunması gerekliliğini ifade etmektedir.³⁸⁵

Hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olma ilkesi, kişisel verilerin korunması hukukunda temel ilke olarak kabul edilebilir. Zira bu ilke, temelde kişisel verilerin korunmasına yönelik diğer ilkeleri de kapsar ve bu ilkelerin kaynağını oluşturur.³⁸⁶ Bu ilkenin kişisel verilerin işlenmesi sürecinde başından sonuna kadar var olması gerekir. Kişisel veriler, hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun şekilde toplanmalı ve işlenmelidir.³⁸⁷ Kişisel verilerin hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun şekilde toplanması esasen TMK'nun 2. maddesinde yer alan hakkın kötüye kullanılması olarak da ifade edilen dürüstlük kuralının, kişisel verilerin korunması alanındaki görünümüdür.³⁸⁸ Zira TMK'da düzenlenen dürüstlük kuralının “*amaca uygun davranma*” ile “*aldatılmama*” şeklinde iki önemli unsuru bulunmaktadır. Bu bağlamda kişisel verilerin işlenmesinin hukuk ve dürüstlük kurallarına uygun olarak yapılması TMK'da belirtilen dürüstlük kuralı ile doğrudan bağlantılı olup üç aşamada ortaya çıkmaktadır. Birinci olarak kişisel verilerin toplanma ve işlenme aşamasında ilgili kişilerin yanıtılmaması şeklinde, ikinci olarak toplanma ve işlenme amaçları dışında kalan kişisel verilerin işlenmemesi şeklinde ve son olarak ise kişisel verilerin ilgili kişilerin anlayamayacağı bir amaç için işlenmemesi şeklinde ortaya çıkmaktadır.³⁸⁹

6698 sayılı Kanun'un 4. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) bendinde de bu ilkeye yer verilmiş ve hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olma ilkesi, kişisel verilerin işlenmesinde uyulması zorunlu ilkeler arasında belirtilmiştir.

³⁸⁴ Ian J. LLOYD, *Information Technology Law*, 6th Edition, Oxford University Press, 2011, s.96.

³⁸⁵ Rosemary JAY, *Data Protection Law and Practise*, Fourth Edition, London, Sweet & Maxwell, 2007, s.244.

³⁸⁶ Lee Andrew BYGRAVE, *Data Protection Law, (Approaching Its Rationale, Logic and Limits)*, Kluwer Law International, Hollanda 2002, s.58.

³⁸⁷ Özdemir, *Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması*, s.137.

³⁸⁸ Seyfullah EDİS, *Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri*, 4. Baskı, Ankara 1993, s.291.

³⁸⁹ Özdemir, *Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması*, s.138.

Örneğin internetten temin edilen elektronik posta adreslerinin ticari amaçla kullanılması dürüstlük kuralına aykırılık teşkil etmektedir.³⁹⁰

95/46/EC sayılı Direktif'in 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde kişisel verilerin hukuka uygun ve adil bir şekilde işlenmesi öngörülmüştür. GDPR'nin kişisel verilerin işlenmesine ilişkin ilkelerin düzenlendiği 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde ise kişisel verilerin hukuka uygun, adil ve şeffaf şekilde işlenmesi düzenlenmiştir.

1.5.1.2. Doğru ve Gerektiğinde Güncel Olma

Kişisel verinin doğru olması en temel ilkelerden biridir. Kişisel verilerin doğru olması bunların gerçeğe uygun olmasını ifade etmektedir. Bu doğruluk, kişisel verilerin işleme sürecinin başından sonuna kadar devam etmelidir. İlgili kişinin de kişisel verilerin doğru işlenmesini talep etme hakkı bulunmaktadır.³⁹¹ Kişisel verilerin doğru bir şekilde tutulması, ilgili kişilerin temel hak ve özgürlüklerinin, ekonomik menfaatlerinin ve manevi bütünlüğünün tam olarak sağlanması bakımından vazgeçilmez bir öneme sahiptir.³⁹²

Kişisel verilerin güncel olması ise bunların toplanma, işleme ve saklanma süreçlerinde doğru olup olmadıklarının kontrol edilmesini gerektirir.³⁹³ Güncel olma, kişisel verilerin maddi doğruluğunun da gerçekleştirilmesini ifade etmektedir.³⁹⁴

95/46/EC sayılı Direktif'in 6. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde, kişisel verilerin doğru ve gerektiği yerde güncel tutulacağı belirtilmektedir. Ayrıca söz konusu

³⁹⁰ Lodewijk F. ASSCHER, Judith VAN ERVE, *Regulating Spam: Directive 2002/58 and Beyond, The Institute For Information Law (IVIR) Report*, Amsterdam 2004, 18.

³⁹¹ Özdemir, *Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması*, s.138.

³⁹² Küzeci, a.g.e., s.208.

³⁹³ Özdemir, *Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması*, s.139.

³⁹⁴ Başalp, *Kişisel Verilerin Saklanması ve Korunması*, s.38.

düzenlemede toplanma sırasında ve daha sonra kişisel verilerde yapılacak işleme, silinme veya düzeltilme yapılırken bunların amaçları da dikkate alınarak verilerin yanlış veya eksik olmaması için gerekli olan tüm makul önlemlerin alınması gerektiği ifade edilmektedir. Kişisel verilerin doğru ve gerektiğinde güncel olması ilkesine 6698 sayılı Kanun'un 4. maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinde de yer verilmiştir.

GDPR'nin kişisel verilerin işlenmesine ilişkin ilkeleri düzenleyen 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendinde, kişisel verilerin doğru ve gereken şekilde güncel tutulacağı ifade edildikten sonra kişisel verilerin ayrıca işlendikleri amaçlar göz önünde tutularak, doğru olmayan kişisel verilerin gecikmeksizin silinmesi veya düzeltilmesinin sağlanmasıyla ilgili makul tüm adımların atılması gerektiği ifade edilmektedir.

GDPR'nin kendisinin de veri sahibinin doğruluğu temin etmeye yönelik usuli hükümler içerdiği görülmektedir. Zira GDPR'nin düzeltme hakkını düzenleyen 16. maddesi ile işleme faaliyetini kısıtlama hakkını düzenleyen 18. maddesi GDPR'nin 5. maddede yer alan doğru ve gerektiğinde güncel olma ilkesini sağlamaya yönelik düzenlemelerdir. GDPR'nin 16. maddesine göre veri sahibinin kendisiyle ilgili doğru olmayan kişisel verilerin gereksiz gecikmeye mahal vermeksizin düzeltilmesini kontrolörden talep etme hakkı bulunmaktadır. Veri sahibinin işleme amaçları dikkate alınarak bir ek beyan yoluyla da eksik kişisel verileri tamamlama hakkı bulunmaktadır. GDPR'nin 18. maddesi veri sahibine doğruluğuna itiraz ettiği kişisel verilerin işleme faaliyetlerini kısıtlama hakkı vermektedir. Bu itiraz ve düzeltmelerden sonra kontrolör kişisel verinin doğruluğunu teyit etmek zorundadır. Bu bağlamda veri sahibi yararına doğru veri sağlamada GDPR'nin 5. maddesi dışında da hükümler olduğu görülmektedir. Ayrıca idari para cezaları kesilmesine ilişkin genel koşulları düzenleyen 83. maddesinin (5) numaralı fıkrasının³⁹⁵

³⁹⁵ "Aşağıdaki hükümlere ilişkin ihlaller, 2. paragraf uyarınca, 20.000.000 Euro'ya kadar veya, bir teşebbüs olması hâlinde, bir önceki mali yılın yıllık dünya çapındaki cirosunun %4'üne kadar idari para cezalarına (hangi meblağ yüksek ise, o geçerlidir) tabidir:

- a) 5, 6, 7 ve 9. maddeler uyarınca rıza koşulları da dahil olmak üzere işleme faaliyetine ilişkin temel ilkeler;
- b) veri sahiplerinin 12 ila 22. maddeler uyarınca hakları;
- c) 44 ila 49. maddeler uyarınca bir üçüncü ülkedeki bir alıcıya veya bir uluslararası kuruluşu yönelik kişisel veri aktarımları;
- d) üye devlet hukuku uyarınca Bölüm IX çerçevesinde kabul edilen her türlü yükümlülük;

(b) bendinde, veri sahiplerinin 12 ila 22. maddelerinde yer alan hakları yüksek para cezalarıyla güvence altına alınmıştır.³⁹⁶

1.5.1.3. Belirli, Açık ve Meşru Amaçlar İçin İşlenme

Kişisel verilerin toplanma amacının belirli ve açık olması, verilerin işlenmesine ilişkin hukuksal düzenlemelerde belirsiz ifadeler kullanılmaması anlamına gelmektedir.³⁹⁷ Somut olmayan genel ve belirsiz ifadeler ilgili kişinin verilerinin kullanılma amacını önceden bilmesini engelleyerek kontrol imkânından yoksun bırakmakta, bu ise kişisel veriler hakkında önleyici koruma mekanizmasının sağlanamamasına neden olmaktadır.³⁹⁸ Kişisel verilerin belirli bir amaç olmaksızın işlenmesi kişilerin kendilerini özgür bir şekilde ifade etmesine engel olabilir. Bu durum kişinin maddi ve manevi bütünlüğü, bireysel özerkliği, kişiliğini geliştirme hakkı ile masumiyet karinesi gibi demokratik toplumun temel değerlerini zedeler.³⁹⁹ Bu bağlamda kişisel verileri işlenen kişiler, bu verilerin işlenme amacı konusunda bilgilendirilmeli ve veriler belirtilen amaç dışında kullanmamalıdır.

6698 sayılı Kanun'un 4. maddesinin ikinci fıkrasının (c) bendinde yer alan bu ilkeye göre maddenin gerekçesinde de belirtildiği gibi kişisel verinin işlenme amacının veri sorumlusu tarafından açık ve kesin şekilde belirlenmesi ve bu amacın meşru olması gerekir. Veri sorumluları, belirledikleri amaçların dışına çıkıp, başka amaçlarla veri işlemleri durumunda sorumlulukları olacaklardır. Kişisel verinin işlenme amacının meşru olması, veri sorumlusu tarafından işlenen verilerin, yaptığı iş veya sunduğu hizmetle bağlantılı ve gerekli olmasını ifade etmektedir. Bir mağazada müşterilerinin iletişim ve kimlik

e) 58(2) maddesi uyarınca denetim makamının bir emri veya geçici ya da kesin işleme sınırlaması veya veri akışlarını askıya almasına uyumlu hareket edilmemesi veya 58(1) maddesinin ihlal edilmesi suretiyle erişim sağlanmaması.”

³⁹⁶ Hoeren, a.g.m., s.8.

³⁹⁷ Küzeci, a.g.e., 198-199.

³⁹⁸ Şimşek, a.g.e., s.84.

³⁹⁹ Küzeci, a.g.e., 198-199.

bilgilerinin işlenmesi meşru bir amaç olarak değerlendirilebilir ancak müşterilerin kan gruplarının işlenmesinin meşru bir amacı olduğu söylenemez.⁴⁰⁰

95/46/EC sayılı Direktif'in 6. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde, belirli, açık ve meşru amaçlar için kişisel verilerin toplanamayacağı ve bu amaçlarla uyumsuz şekilde işlenemeyeceği belirtilmiştir. Maddede ayrıca uygun koruma önlemleri alması hâlinde üye devletlerin tarihsel, istatistiksel veya bilimsel amaçlarla kamu yararı için kişisel verileri işlemesinin söz konusu olabileceği belirtilmektedir.

Kişisel verilerin toplanma amacının meşru olması, verilerin toplanmasının yasal bir temele dayanması, bu yasal gerekliliklerin de yerine getirilirken verilerin işlenmesindeki yarar ile dengeli olması gerekir.⁴⁰¹

GDPR'nin 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde de kişisel verilerin açık ve meşru amaçlara yönelik şekilde toplanacağı ve bu amaçlara uygun olmayan şekilde işlenemeyeceği kamu yararına arşivleme amacı, bilimsel veya tarihi araştırma amacı ile istatistiki amaç ile kişisel verilerin işlenmesinin, GDPR'nin 89. maddesinin (1) numaralı maddesi gereğince söz konusu amaçlara aykırı olduğu değerlendirilemez.

1.5.1.4. İşlendikleri Amaçla Bağlantılı, Sınırlı ve Ölçülü Olma

Kişisel verilerin işlenmesinde amaçla bağlantı ilkesi, kişisel verilerin önceden belirlenmiş olan hukuka uygun amaçlar için toplanmasını, bu amaçlarla bağdaşmayan verilerin ise işlenmemesini gerektirmektedir. Kişisel verilerin belirli amaçlarla işlenmesine izin verilmesi bu işlemlerin kapsam ve sınırlarının belirlenmesi açısından önemlidir. İlgili

⁴⁰⁰ <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss117.pdf> (Erişim Tarihi:5.4.2018)

⁴⁰¹ Christopher KUNER, "Privacy, Security and Transparency: Challenges for Data Protection Law in a New Europe, (Privacy)", European Business Law Review, C. 16, S. 1, 2005, s.90.

kişi, kişisel verilerinin hangi amaçlarla kullanılacağını bildiği takdirde işlemeye sağlıklı bir biçimde izin verebilir ve verilerin üzerindeki denetimini bu şekilde sağlayabilir.⁴⁰²

6698 sayılı Kanun'un 4. maddesinin ikinci fıkrasının (ç) bendinde yer alan bu ilke maddenin gerekçesinde de belirtildiği üzere, belirlenen amaçların gerçekleştirilebilmesi için işlenen kişisel verilerin elverişli olmasını ifade etmektedir. Buna göre belirlenen amacın gerçekleştirilmesiyle ilgili olmayan ya da ihtiyaç duyulmayan kişisel verilerin işlenmemesi gerekmemektedir. Sonradan ortaya çıkacak ihtiyaçların karşılanması amacıyla kişisel verilerin ilk defa işlenebilmesi için 5. maddede düzenlenen kişisel verilerin işleme şartlarından birinin gerçekleşmesi gerekmektedir. Ayrıca kişisel verinin işlenmesi ancak amacın gerçekleştirilmesi için gerekli olan kişisel veriler bakımından mümkün olacaktır.⁴⁰³

95/46/EC sayılı Direktif'in 6. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi gereğince kişisel veriler, "*toplanma ve/veya bunu izleyen işleme amaçları açısından yeterli ve onlarla ilgili olacak ve aşırı olmayacaktır*". 108 sayılı Sözleşme de bu ilke hakkında benzer ifadeler kullanmıştır. Otomatik yollarla işlenen kişisel veriler Sözleşme'nin 5/c hükmüne göre "*saklanma amacı için yeterli, onunla ilgili olacak ve aşırı olmayacaktır*". 108 sayılı Sözleşme sadece otomatik işlenen verilerin korunmasını düzenlemekte olup "*saklanma amacı*" dikkate alınmıştır. Direktif'teki ölçüt ise "*toplama ve/veya daha sonra işleme amaçları*" şeklinde belirlenmiştir. Sözleşme ve Direktif'in her ikisi de bu ilkenin kişisel verilerin toplanması aşamasında dikkate alınmasını öngörmektedir.⁴⁰⁴ Her iki metin de verilerin saklanma amaçları açısından artık gerekli olmadıkları zamanda anonimleştirilmelerine ya da silinmelerine ilişkin hükümler içermektedir. Bu ilke OECD ve BM Rehber İlkeler'de açık bir şekilde düzenlenmemiştir. Söz konusu ilke, dürüstlük

⁴⁰² Kuşkonmaz, a.g.m., s.89-90.

⁴⁰³ <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss117.pdf> (Erişim Tarihi:5.4.2018)

⁴⁰⁴ Bygrave, a.g.e., s.60.

kuralının bir parçası olarak değerlendirilebileceğinden bu metinlerde tamamen dışlandığı da söylenemez.⁴⁰⁵

AIHM *Malone/Birleşik Krallık* kararında⁴⁰⁶ da başvuruçunun, telefonda aranılan numaraların kaydedilmesi hakkındaki değerlendirmesinde amaçla bağlılık ilkesine ilişkin tespitlerde bulunmuştur.⁴⁰⁷ Mahkeme'ye göre sayaçlamanın amacı, “*bir telefon hizmet vericisinin kural olarak meşru bir biçimde ve özellikle aboneye doğru ücret tahakkuk ettirebilmek veya hizmete ilişkin şikâyetleri veya kötüye kullanma ihtimallerini araştırabilmek için, elde edebileceği bilginin kaydedilmesi*”dir. Buna göre bu bilgilerin sayaçlamanın meşru amacı dışında abonenin rızası haricinde polise verilmesi AIHS'nin 8. maddesine müdahale teşkil eder.

GDPR'nin kişisel verilerin işlenmesine ilişkin ilkeleri düzenleyen 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendinde de kişisel verilerin doğru ve gereken şekilde güncel tutulacağı ifade edildikten sonra işlendikleri amaçlar göz önünde tutularak, doğru olmayan kişisel verilerin gecikmeksizin silinmesi veya düzeltilmesinin sağlanmasıyla ilgili makul tüm adımlar atılması gerektiği belirtilmektedir.

1.5.1.5. İlgili Mevzuatta Öngörülen veya İşlendikleri Amaç İçin Gerekli Olan Süre Kadar Muhafaza Edilme

6698 sayılı Kanun'un 4. maddesinin (2) umaralı fıkrasının (d) bendinde yer alan bu ilke, maddenin gerekçesinde de belirtildiği üzere, kişisel verilerin, ancak işlendikleri amaç için gerekli olan veya ilgili oldukları mevzuatta öngörülen süre kadar saklanma zorunluluğunu öngörmektedir. Düzenlemeye göre ilgili mevzuatta verilerin saklanması hakkında bir süre öngörülmüşse veri sorumluları bu süreye uyacak, bir süre öngörülmediği takdirde veriler ancak verinin işlenme amacı için gerekli olan süre kadar saklanabilecektir. Kişisel verilerin gelecekte bir gün kullanma ihtimaline dayanılarak saklanması mümkün olmayıp,

⁴⁰⁵ Bygrave, a.g.e., s.60.

⁴⁰⁶ *Malone/Birleşik Krallık*, B.No: 8691/79, 02.08.1984, p.84.

⁴⁰⁷ Kuşkonmaz, a.g.m., s.89.

bir verinin daha fazla saklanması hakkında geçerli bir sebep olmaması hâllerinde veri silinecek ya da anonim hale getirilecektir. Kanun'un 16. maddesi gereğince veri sorumlusu, sicile kayıt için başvuru yaptığı sırada kişisel verilerin işlendikleri amaç için azami olarak ne kadar süre gerekli olduğunu bildirmek zorundadır.⁴⁰⁸

Bu ilke gereğince kişisel verilerin saklanması, ulaşılmak istenen amacın gerçekleşmesine kadar hukuka uygun sayılacaktır.⁴⁰⁹ Bu ilke, kişisel verilerin korunması hukukunun temel değerleri ile yakından ilgili olup, esasen kişisel verilerin korunması düşüncesinin özünde yer alır.⁴¹⁰ Zira kişisel verilerin saklanmasında da kişisel verilerin kullanılmasında olduğu gibi ilgili kişilerin kendisiyle ilgili toplanan kişisel verilerin toplanma amacına ulaşıldıktan sonra bilgisi dışında muhafaza edilmeyeceği, başka bir amaç için işlenmeyeceği güvencesine sahip olması gerekir.⁴¹¹ Aksi halde haklı gerekçelerle kişisel verileri edinilen kişinin bu bilginin hayatı boyunca bir yerlerde kayıtlı tutulacağı ve yeri geldiği zaman kullanılmak üzere bekletileceği düşüncesi kişinin maddi ve manevi bütünlüğünü zedeleyecektir.⁴¹²

108 sayılı Sözleşme'nin verilerin niteliğini düzenleyen 5. maddesinin (e) bendinde de otomatik işleme konu olan kişisel verilerin kaydedilme amaçları için gerekli olan süreyi aşmamak üzere ilgili kişilerin kimliklerinin belirlenmesine imkân verecek şekilde saklanacağı belirtilmiştir.

95/46/EC sayılı Direktif'in 6. maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde kişisel verilerin toplandığı sırada veya daha sonra işlendiği amaçlar için gereken süreden daha uzun tutulmayacağı ve veri sahibinin tespitine izin verecek şekilde tutulacağı, üye devletlerin koruma önlemleri alması durumunda istatistiksel, bilimsel veya tarihsel amaçlarla daha uzun süreli olarak da kişisel verileri depolayabileceği ifade edilmektedir.

⁴⁰⁸ <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss117.pdf> (Erişim Tarihi:5.4.2018)

⁴⁰⁹ Akgül, a.g.e., s.132.

⁴¹⁰ Küzeci, a.g.e., s.210.

⁴¹¹ Şimşek, a.g.e., s.85.

⁴¹² Küzeci, a.g.e., s.210.

GDPR'nin 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendinde, kişisel verilerin veri sahiplerinin sadece kişisel verilerin işleme amaçları için gereken süre boyunca teşhis edilmesini sağlayacak şekilde tutulacağı, kişisel verilerin GDPR'nin 89. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince kamu yararı amacıyla arşivleme, bilimsel veya tarihi araştırma veya istatistiki amaçlarla, işlendikleri süre boyunca veri sahibinin hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınması için GDPR'deki teknik ve düzenlemelere ilişkin tedbirlerin alınması hâlinde daha uzun süre saklanabileceği düzenlenmektedir.

AİHM kararlarında da kişisel verilerin gerekenden uzun süre tutulması, ihlal nedeni olarak kabul edilmiştir. Mahkeme şüphelilerin parmak izi, DNA profili ve hücre örneklerinin ulusal bir veri tabanına aktarılmasına ilişkin *S. ve Marper/Birleşik Krallık* başvurusu hakkında verdiği kararda,⁴¹³ işlenmiş herhangi bir suç nedeniyle kayıt altına alınan kişilerin parmak izi ve DNA örneklerinin belirsiz bir süre saklanmasına izin veren uygulamayı Sözleşme'nin 8. maddesine aykırı bulmuştur.⁴¹⁴

Anayasa Mahkemesi 6698 sayılı Kanun'un 4. maddesinin ikinci fıkrasının (d) bendindeki "... veya işlendikleri amaç için gerekli olan..." ibaresinin iptali talebiyle açılan dava hakkında⁴¹⁵ verdiği kararda,⁴¹⁶ kişisel verilerin korunmasıyla ilgili en önemli ilkelerden birinin verinin gerekli olan süre kadar muhafaza edilme ilkesi olduğu, kişilerin kendileriyle ilgili toplanan verilerin toplanma amacının gerçekleşmesinden sonra bilgileri dışında başka amaçlarla muhafaza edilemeyeceği güvencesine sahip olması gerektiği ve kişilerin bu verilerin hayatları boyunca bir yerde kayıtlı olacağını ve başka amaçlarla kullanılabilmesini düşüncelerinin kişisel verilerin korunması hakkını zedeleyeceğini, kuralın kişisel verilerin süresiz olarak saklanması ihtimalini ortadan kaldırmaya yönelik

⁴¹³ *S. ve Marper/Birleşik Krallık* (Büyük Daire), B.No: 30562/04, 30566/04, 04.12.2008

⁴¹⁴ Küzeci, a.g.e., s.211.

⁴¹⁵ Dava dilekçesinde özetle, "...dava konusu kuralın yer aldığı maddenin esas itibarıyla kişisel verilerin işlenmesindeki güvenceleri düzenlediği, bu güvencelerden en önemlisinin kişisel verilerin muhafaza süresi olduğu, işlendiği amaç için gerekli olan süre şeklindeki dava konusu kuralın ise belirsiz, subjektif, geniş ve yorumlayana göre değişebilecek nitelikte olduğundan kişisel verileri işleyen gerçek veya tüzel kişilerin ne kadar süre ile kişisel verileri muhafaza edebileceğinin belirli olmadığı, kişilerin hukuk güvenliğini tehdit ettiği ..." ileri sürülmüştür.

⁴¹⁶ Anayasa Mahkemesi'nin 28.9.20017 tarihli ve E.2016/125, K.2017/143 sayılı kararı.

olduğunu ve kanunda muhafaza süresi belirtilmeyen durumlarda kişilere güvence sağlamayı amaçladığını belirtmiştir. Mahkeme kararında ayrıca, kişisel verilerin geniş bir kavramı ifade ettiği ve her bir kişisel verinin muhafaza süresinin kanunda öngörülmesinin mümkün olamayabileceğini belirterek güvence sağlamaya yönelik kuralın belirsiz ve subjektif nitelikte olmadığını ifade ederek iptal talebini reddetmiştir.

Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun bir bankaya ait veri kayıt sistemindeki kişisel verilerin silinmesi hakkında talebin veri sorumlusu tarafından yerine getirilmemesi sebebiyle Kuruma yapılan başvuru hakkında verdiği 05.12.2018 tarihli ve 2018/142 sayılı kararında, Kurul öncelikle 6698 sayılı Kanun'un 4. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (d) bendinde yer alan ilke gereğince kişisel verilerin mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilebileceğinin hükme bağlandığını, Kanun'un 7. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkralarında da kanun hükümlerine uygun şekilde işlenmiş, ancak işlenmesini gerektiren sebeplerin ortadan kalkması hâlinde kişisel verilerin resen veya ilgili kişinin talebi üzerine veri sorumlusu tarafından silineceği, yok edileceği veya anonim hâle getirileceği, kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hâle getirilmesine ilişkin diğer kanunlarda yer alan hükümlerin saklı olduğunun hüküm altına alındığını belirtmiştir. Kurul daha sonra kararında 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 42. maddesi⁴¹⁷ ile Bankaların Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerin Saklanması İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 17. maddesinin (1) numaralı fıkrasına⁴¹⁸ hükmüne yer vererek, söz konusu başvuru hakkında, 6698 sayılı Kanun ile 5411 sayılı Kanun'un ilgili maddeleri dikkate alındığında ilgili kişinin banka nezdinde yapılan son işleminin üzerinden 10 yıllık

⁴¹⁷ "Alınan yazılar ve faaliyetler ile ilgili belgelerin asılları veya bunun mümkün olmadığı hâllerde sıhhatlerinden şüpheye mahal vermeyecek kopyaları ve yazılan yazıların makine ile alınmış, tarih ve numara sırası verilerek düzenlenecek suretleri, usulleri çerçevesinde ilgili banka nezdinde on yıl süreyle saklanır. Bu belgelerin mikrofilm, mikrofiş şeklinde veya elektronik, manyetik veya benzeri ortamlarda saklanmaları mümkündür. Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Kurulca belirlenir."

⁴¹⁸ "Bankaların, müşterilerinden ve Resmî ya da özel kurum ve kuruluşlardan aldıkları mektup, telgraf, elektronik posta mesajı, ilam ve tebligatlar ile diğer yazıları ve Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik uyarınca hazırlayacakları raporlar da dâhil olmak üzere, faaliyetleri ile ilgili belgelerin asıllarını veya mümkün olmadığı hâllerde sıhhatlerinden şüpheye mahal vermeyecek kopyalarını ve müşterilerine ve Resmî ya da özel kurum ve kuruluşlara yazdıkları yazıların makine ile alınmış, tarih ve numara sırası verilerek düzenlenecek suretlerini istenildiğinde ibraz edilebilecek şekilde nezdlerinde on yıl süreyle saklamaları zorunludur."

saklama süresinin geçmediğinden şikayetçinin talebi hakkında Kurum tarafından yapılacak bir işlemin bulunmadığına karar vermiştir.⁴¹⁹

Kişisel Verileri Koruma Kurulu, sicil dosyalarındaki kişisel verilerin, işlenmelerini gerektiren sebeplerin ortadan kalkmaması sebebiyle, imha edilmemesi gerektiği hakkında⁴²⁰ 28.6.2018 tarihli ve 2018/69 sayılı kararında öncelikle, 6698 sayılı Kanun'un (1) ve (2) numaralı fıkralarına, 657 sayılı Kanun'un memur bilgi sistemi ve özlük dosyaları hakkında 109. maddesine ve Devlet Arşiv Hizmetleri Hakkında Yönetmeliğin tariflerle ilgili 3. maddesine atıf yapmıştır. Kurul kararında daha sonra imha edilmesi talep edilen kişisel bilgilerin, ilgili kişinin devlet memuru olduğu dönemde hakkında açılan inceleme ve soruşturma dosyaları hakkında evraklar olması ve bu evrakların, "657 sayılı Kanun gereğince özlük dosyalarında saklanması gerektiği, Kamu Personeli Genel Tebliğine (Seri No: 2) göre özlük dosyalarının dördüncü bölümünde yer alacağı ile görevi herhangi bir şekilde sona eren memurların özlük dosyalarının kurumlarınca saklanacağı ve Devlet Arşiv Hizmetleri Hakkında Yönetmeliğe göre son işlem tarihi üzerinden yüz bir yıl geçmemiş memuriyet sicil dosyaları içerisinde yer aldığı hususlarından hareketle" 6698 sayılı Kanun'un 7. maddesi gereğince kişisel verilerin işlenmesini gerektiren nedenlerin henüz ortadan kalkmadığı dikkate alınarak şikâyetçinin talebinin veri sorumlusu tarafından karşılanmamasının uygun olduğuna karar verilmiştir.⁴²¹

1.5.2. Kişisel Verilerle İlgili Diğer İlkeler

Kişisel verilerle ilgili diğer ilkeler, ilgili kişilere kişisel verilerin korunmasıyla ilgili sürecin değişik aşamalarında müdahale etme olanağı sağlayan haklardır.

⁴¹⁹ <https://kvkk.gov.tr/Icerik/5424/-Ilgili-mevzuatta-ongorulen-veya-islendikleri-amac-icin-gerekli-olan-sure-kadar-muhafaza-edilme-ilkesi-geregince-kisisel-verilerin-silinmemesi-hakkinda-Kisisel-Verileri-Koruma-Kurulunun-05-12-2018-tarihli-ve-2018-142-sayili-Karari-Ozeti> (Erişim Tarihi:27.4.2019)

⁴²⁰ Devlet memurlarının, memuriyet dönemlerinde haklarında açılmış inceleme-soruşturma dosyalarına ilişkin evrakların imha edilmesi talebinin veri sorumlusu kamu kurumunca yerine getirilmemesi üzerine Kurum'a başvuru yapılmıştır.

⁴²¹ <https://kvkk.gov.tr/Icerik/5366/2018-69> (Erişim Tarihi:27.4.2019)

1.5.2.1 Bilgilendirme Yükümlülüğü

Bilgilendirme yükümlülüğü kişisel verilerinin korunması bakımından çok önemli bir ilkedir. Zira kendisi hakkında kişisel verilerinin işlendiğini bilmeyen kişinin kişisel verilerinin korunmasına yönelik haklarını kullanması da söz konusu olamaz. Bu ilke aynı zamanda kişisel verilerin işlenmesinde dürüstlük ilkesine uyulmasının da bir gereğidir.⁴²²

İlgili kişinin bilgilendirilme yükümlülüğü özellikle internet ortamında kullanılan çerezler (cookies) ya da diğer araçlar ve iletişim şekilleri bakımından önem arz etmektedir. Zira bu bağlamda pek çok donanım ve yazılım kişisel bilgileri toplamakta, değerlendirmekte ve çeşitli amaçlar için kullanmaktadır. Bu uygulamalar esasen servis sağlayıcıların ilgili kişinin yapılan işlemin farkında olduğunu kanıtlaması hariç, kullanıcının yeterli oranda bilgilendirilmediği durumlarda kabul edilemez. Ancak ilgili kişinin bu durumun farkında olduğunu ispatlanması ise hemen hemen imkânsızdır.⁴²³

Bilgilendirme yükümlülüğü veri toplama yetkisi olan kamusal ve kamusal olmayan özel organlar için de geçerlidir. Ayrıca bu yükümlülük çerçevesinde kişilerin soyut bir şekilde ilgili kişileri kendileriyle ilgili verilerin işlendiği hakkında bilgilendirmesi yeterli olmayıp, söz konusu verilerin hangi amaçla, kim tarafından işleneceği hakkında da ayrıntılı bir şekilde bilgilendirmesi gerekmektedir.⁴²⁴

95/46/EC sayılı Direktif'te bilgilendirme yükümlülüğü iki şekilde ele alınmıştır. Birinci durum kişisel verilerin doğrudan ilgili kişilerden elde edilmesi, ikincisi ise kişisel verilerin doğrudan ilgili kişiden değil de üçüncü bir kişiden elde edilmesidir. Bu durumlarda veri sorumlusunun bilgilendirme yükümlülüğünün kapsamında farklılıklar bulunmaktadır.

⁴²² Şimşek, a.g.e., s.88.

⁴²³ Bergkamp, Dhont, a.g.m., s. 84.

⁴²⁴ Şimşek, a.g.e., s.89-90.

95/46/EC sayılı Direktif'in 10. maddesinde düzenlenen birinci durumda veri sorumlusu veya temsilcisi tarafından, kişisel veriler ilgili kişilerden doğrudan elde edilirken onların bilgilendirilmesi gereken hususlar belirlenmiştir. Bu halde veri işlem sorumlusu veya temsilcisi tarafından ilgili kişinin en azından bilgilendirilmesi gereken hususlar; veri işlem sorumlusunun veya temsilcisinin kimliği, veri işlemenin amacı, verilerin alıcıları veya alıcı kategorileri, sorulara cevap vermenin zorunlu veya gönüllü olup olmadığı ve cevap vermemenin olası sonuçları, kendisiyle ilgili verilere erişim ve düzeltme haklarının olduğudur.

95/46/EC sayılı Direktif'in 11. maddesinde düzenlenen ikinci durumda veri sorumlusu veya temsilcisi tarafından kişisel verilerin doğrudan ilgili kişiden değil de üçüncü bir kişiden elde edilmesi durumunda veri işlem sorumlusunun veya temsilcisinin kişisel verilerin toplandığı veya işlendiği hususunda ilgili kişiyi bilgilendirmesi yükümlülüğü düzenlenmiştir. Bu durumda hakkında üçüncü kişilerden kişisel verileri toplanan kişinin bilgilendirilmesi gereken hususlar, veri işlem sorumlusunun veya temsilcisinin kimliği, veri işlemenin amacı, işlenen verilerin alıcıları veya alıcı kategorileri, verileri kabul eden veya edenlerin kategorisi, kişiyi ilgilendiren verilere erişim ve düzeltme haklarının bulunduğudır.

Bilgilendirme yükümlülüğünün istisnaları 95/46/EC sayılı Direktif'in 11. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre kişisel verileri toplanan ilgili kişiye bilgi vermek mümkün değilse veya çok aşırı bir masraf gerektiriyorsa veya kişisel verileri kaydetme ve işleme kanunda açıkça düzenlenmişse veya kişisel verilerin kanunlarda düzenlenmiş olmak şartıyla istatistikî, tarihi veya bilimsel amaçlarla işlenmesi hâlinde bildirim yükümlülüğüne uyulma zorunluluğu bulunmamaktadır. Ancak bu durumlarda da devletin kişileri koruyucu gerekli önlemleri alması gerekmektedir.⁴²⁵

Veri sorumlusunun bilgilendirme yükümlülüğü 6698 sayılı Kanun'un 10. maddesinde aydınlatma yükümlülüğü olarak düzenlenmiştir. Buna göre veri sorumlusu veya yetkilendirdiği kişi tarafından kişisel veriler elde edilirken ilgili kişilere Kanun'da

⁴²⁵ Şimşek, a.g.e., s.90.

belirtilen konularda bilgi verme yükümlülüğü bulunmaktadır. Bilgi verme yükümlülüğü kapsamındaki konular maddede belirtilmiş olup şöyledir;

- “a) Veri sorumlusunun ve varsa temsilcisinin kimliği,*
- b) Kişisel verilerin hangi amaçla işleneceği,*
- c) İşlenen kişisel verilerin kimlere ve hangi amaçla aktarılacağı,*
- ç) Kişisel veri toplamanın yöntemi ve hukuki sebebi,*
- d) 11 inci maddede sayılan diğer hakları,”*

Kanun’un 11. maddesinde ise ilgili kişinin hakları belirtilmiştir. Buna göre herkesin, veri sorumlusuna başvurarak kendisiyle ilgili talep edebileceği haklar şöyledir;

- “a) Kişisel veri işlenip işlenmediğini öğrenme,*
- b) Kişisel verileri işlenmişse buna ilişkin bilgi talep etme,*
- c) Kişisel verilerin işlenme amacını ve bunların amacına uygun kullanılıp kullanılmadığını öğrenme,*
- ç) Yurt içinde veya yurt dışında kişisel verilerin aktarıldığı üçüncü kişileri bilme,*
- d) Kişisel verilerin eksik veya yanlış işlenmiş olması hâlinde bunların düzeltilmesini isteme,*
- e) 7 nci maddede öngörülen şartlar çerçevesinde kişisel verilerin silinmesini veya yok edilmesini isteme,*
- f) (d) ve (e) bentleri uyarınca yapılan işlemlerin, kişisel verilerin aktarıldığı üçüncü kişilere bildirilmesini isteme,*
- g) İşlenen verilerin münhasıran otomatik sistemler vasıtasıyla analiz edilmesi suretiyle kişinin kendisi aleyhine bir sonucun ortaya çıkmasına itiraz etme,*
- ğ) Kişisel verilerin kanuna aykırı olarak işlenmesi sebebiyle zarara uğraması hâlinde zararın giderilmesini talep etme,”*

Kişisel verilerin doğrudan ilgili kişiden alınmadığı, başka kaynaklardan elde edildiği durumlarda ilgili kişinin bu kapsamda bilgilendirilmesi gerekir. Ayrıca ilgili kişi kendisinden alınan bilgiler üçüncü kişilerle paylaşılmışsa dahi bu konudan haberdar edilmelidir. Ancak bu kurala karşın, eğer bu bilgilerin sağlanması olanaksız ise oransız bir çaba gerektiriyor ise ya da işlem açıkça yasadan kaynaklanıyorsa bu bilgilerin sağlanması gerekmeyecektir.⁴²⁶

⁴²⁶ Bergkamp, Dhont, a.g.m., s.84.

6698 sayılı Kanun'un kabul edilmesinden sonra Kişisel Verileri Koruma Kurumu tarafından çıkarılan Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ'in⁴²⁷ amacı da 6698 sayılı Kanun'un 10. maddesi uyarınca veri sorumluları veya yetkilendirdiği kişiler tarafından yerine getirilmesi gereken aydınlatma yükümlülüğü kapsamında uyulması gereken usul ve esasları belirlemektir.⁴²⁸ Tebliğ'in 6. maddesinde ise kişisel verilerin ilgili kişiden elde edilmemesi hâlinde aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesinin koşulları belirlenmiştir. Maddeye göre kişisel verilerin ilgili kişiden elde edilmemesi hâlinde, kişisel verilerin elde edilmesinden itibaren makul bir süre içerisinde, kişisel veriler ilgili kişiyle iletişim amacıyla kullanılacak ise ilk iletişimin kurulduğu anda, kişisel veriler aktarılacak ise en geç kişisel verilerin ilk kez aktarımının yapılacağı anda, ilgili kişiyi aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesi gerekir.

1.5.2.2. Bilgi Edinme, Düzeltme, Sildirme, Engelleme ve İtiraz Hakkı

Kişilerin kendisi hakkında kişisel verilerinin kim tarafından, ne zaman, hangi nedenle, hangi verilerini işlediğini bilme hakkı, kişisel verilerin korunması bakımından çok önemlidir. Kişilerin kendisi hakkında verileri kimin, ne sebeple işlediğini bilme hakkı veri işlemenin şeffaflığı veya açıklığı ilkesinin de bir uzantısıdır. Bu hak veri işleyen kamusal organın ilgiliyi bilgilendirme yükümlülüğünden farklıdır. Zira veri işleme faaliyetiyle ilgiliyi bilgilendirmek kamusal organlarının bir yükümlülüğü iken kişilerin kendisi hakkında veri işlenip işlenmediği konusunda bilgi almak ilgili bakımından bir haktır. Veri işlem sorumlusu ilgili kişiyi veri işleme konusunda bilgilendirmediğinde ilgilinin verilerinin işlendiğinden haberi olmadığı için bilgi alma, düzeltme, sildirme, engelleme gibi haklarını kullanması da mümkün olamayacağından bu iki hususun birbirini tamamladığı söylenebilir. Bu nedenle ilgilinin bilgi alma hakkı ile veri işlem sorumlusunun ilgili kişiyi bilgilendirme yükümlülüğü birlikte değerlendirilmelidir.⁴²⁹

⁴²⁷ <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/03/20180310-5.htm> (Erişim Tarihi:16.11.2018)

⁴²⁸ Söz konusu tebliğ 10.3.2018 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak aynı tarihte yürürlüğe girmiştir.

⁴²⁹ Şimşek, a.g.e., s.90-91.

95/46/EC sayılı Direktif'in 12. maddesine göre kişiler, özgür bir şekilde herhangi bir engelle karşılaşmadan, aşırı masrafa veya gecikmelere tâbi olmaksızın, makul aralıklarla işlem sorumlusundan bazı veriler hakkında bilgi edinme hakkına sahiptir. Kişilerin verileriyle ilgili bilgi edinme hakkının kapsamı şöyle ifade edilebilir;

- Kişiler veri işlem sorumlusu nezdinde kendilerine ait veri bulunup bulunmadığının onaylanması, bu verilerin işlenmesinin amacı, konusu, verilerin kategorisi, bu verilerin aktarıldığı kişiler, aktarılan verilerin kabul edicisi veya veri kabul edenlerin kategorisi,

- İşlenen verilerle ilgili olarak anlaşılabilir şekilde bilgi verilmesi ve verilerin kökeni hakkında sahip olunan bilgiler.

- Kendisini ilgilendiren verilerin otomatik işleme tâbi tutulmasının mantıksal yapısı konusu.

Kişilerin ayrıca verilerin işlenmesinin Direktif hükümlerine uygun yapılmaması hâlinde, bu verilerin düzeltilmesini, silinmesini veya engellenmesini isteme hakları bulunmaktadır.⁴³⁰

Veri öznesinin itiraz hakkı 95/46/EC sayılı Direktif'in 14. maddesinde düzenlenmiş olup, üye devletlerin veri sahibine vermesi gereken haklar şöyle belirlenmiştir;

- Veri sahibi kendisine dair verilerin işlenmesinde ulusal mevzuat tarafından aksi belirtilmedikçe Direktif'in 7. maddesinin (e) ve (f) bentlerinde⁴³¹ atıfta bulunulan hâllerde itiraz edebilir.

⁴³⁰ Şimşek, a.g.e., s.92.

⁴³¹ "(e) İşleme, verilerin açıklandığı üçüncü bir şahıs veya denetleyiciye yetki veren kamu makamının uygulamasında veya kamu menfaatine yapılan bir görevin yerine getirilmesi için gerekliyse; veya (f) İşleme, bu tür menfaatlerin, Madde 1 (1) kapsamında koruma gerektiren veri öznesinin temel hak ve özgürlükleriyle ilgili menfaatleri çiğnemesi haricinde, verilerin açıklandığı üçüncü şahıs veya şahıslar tarafından ya da denetleyici tarafından takip edilen meşru menfaatlerin amaçları için gerekliyse;"

- Doğrudan pazarlama amaçlarıyla işlenmesi öngörülen kişisel verilerin işlenmesine veri sahibi itiraz etme hakkına sahiptir. Kişisel veriler üçüncü kişilere açıklanmadan ya da üçüncü kişiler adına pazarlama amaçlarıyla kullanılmadan önce ücretsiz bilgilendirilme ve itiraz hakkı sunulmalıdır. Ayrıca üye devletler, veri sahiplerinin bu haklardan haberdar olmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alacaklardır.

1.5.2.3. Veri Güvenliği İlkesi

Veri güvenliği esasen kişilerden ziyade verilerin korunması amacına hizmet etmektedir. Bununla birlikte veri güvenliği kişisel verilerin korunmasını da sağladığı için pek çok mevzuatta yer almaktadır.⁴³² Veri güvenliğinin amacı, kişisel verilerin bizihi kendilerinin korunmasına yönelik olarak gerekli olan tüm idari ve teknik tedbirlerin alınmasını sağlamaktır.⁴³³ Nitekim OECD Rehber İlkeler'in 11. maddesinde makul koruma önlemlerinin alınması ifade edilmektedir. 108 sayılı Sözleşme'nin 7. maddesinde ise uygun koruma önlemlerinin alınmasından bahsedilmektedir. Söz konusu düzenlemeler esasen veri güvenliği de dâhil olmak üzere kişisel verilerin en iyi şekilde korunmasının sağlanmasına yönelik tedbirleri ifade etmektedir.⁴³⁴ 95/46/EC sayılı Direktif'in 17. maddesinde de veri güvenliğine ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Buna göre üye devletler, kişisel verilerin ağ üzerinden iletilmesi, yetkisiz erişimi, değiştirme ve kazayla kaybedilmesi veya kanuna aykırı yöntemlerle yapılacak tahrip karşısında kişisel verilerin korunması için gerekli olan tüm teknik ve kurumsal tedbirlerin alınmasını sağlamakla yükümlüdür.⁴³⁵ Alınacak tedbirler, verinin niteliği ile ortaya çıkabilecek riskler dikkate alınarak uygun seviyede güvenlik sağlamaya yönelik olacaktır.⁴³⁶

GDPR'nin 32. maddesinde de kontrolör ve veri işleyicinin riskleri de dikkate alarak uygun bir güvenlik seviyesi sağlamak üzere gerekli teknik ve organizasyonel tedbirleri uygulayacağı belirtilmiştir. Söz konusu tedbirler belirlenirken mevcut teknoloji, uygulama

⁴³² Küzeci, a.g.e., s.13.

⁴³³ Ayözger, a.g.e., s.135.; Şimşek, a.g.e., s.95; Akgül, a.g.m., s.146.; Henkoğlu, a.g.e., s.35.

⁴³⁴ Şimşek, a.g.e., s.96.

⁴³⁵ Henkoğlu, a.g.e., s.60.

⁴³⁶ Şimşek, a.g.e., s.96.

maliyetleri, işleme faaliyetinin niteliği, kapsam ve amaçları yanında gerçek kişilerin hak ve özgürlükleri bakımından ortaya çıkarabileceği riskler de dikkate alınacaktır. Bu tedbirler, kişisel verilere takma ad ve şifreleme kullanılması, veri işleme sistemi ve hizmetiyle ilgili olarak gizlilik, bütünlük, elverişlilik ve esnekliğinin sağlanabilmesi, fiziksel veya teknik bir arıza olduğunda, kişisel verilere erişimin zamanında yerine getirilebilmesi, teknik ve organizasyonel tedbirlerin etkinliklerinin düzenli olarak test edilmesi, ölçülmesi ve değerlendirilmesine uygun şekilde alınmalıdır. Uygun güvenlik seviyesinin değerlendirilmesinde, kişisel verilerin kazayla veya yasa dışı şekilde elde edilmesi, yok edilmesi, değiştirilmesi veya yetkisiz şekilde açıklanması durumlarından kaynaklanabilecek riskler de dikkate alınmalıdır.

6698 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ı) bendine göre veri sorumlusu kişisel verilerin işleme amaç ve vasıtalarını belirleyen gerçek veya tüzel kişiler olup, veri kayıt sisteminin kurulmasından ve bu sistemin yönetilmesinden sorumlu olmaktadır. Kanun'un 12. maddesinde veri güvenliğine ilişkin veri sorumlusunun yükümlülükleri kişisel verilerin hukuka aykırı şekilde işlenmesi, bunlara hukuka aykırı yapılacak erişimin engellenmesi ile bunların korunmasını sağlamak için gerekli teknik ve idari tedbirleri alınma zorunluluğu şeklinde belirlenmiştir.

Kişisel Verileri Koruma Kurulu, kimliği belirsiz kişi/kişilerin veri sorumlusu olarak kabul edilemeyeceği hakkında 13.9.2018 tarihli ve 2018/106 sayılı kararında, Kanun'un 3. maddesinde veri sorumlusunun tanımlandığı, şikâyetçinin başvurusunun incelenmesinden, kişinin görevi nedeniyle imzaladığı bir evrakın hukuka aykırı şekilde elde edildikten sonra kimliği belirsiz kişiler tarafından internet ortamında paylaşıldığı, şikâyetçinin isim ve soy isminin baş harfleri yazılmak suretiyle bir takım iftira içerikli metinlere yer verildiği, kimliği belirsiz kişilerin veri sorumlusu şeklinde tanımlanamayacağı şikâyete konu olayın 5237 sayılı TCK hükümleri uyarınca suç unsuru barındırdığı ve konuya ilişkin gerekli hukuki işlemlerin tesisi için konunun şikâyetçi

tarafından yargıya taşındığı, bu nedenlerle yapılan paylaşımlar kapsamında Kurum tarafından yapılacak bir işlem bulunmadığına karar verilmiştir.⁴³⁷

Kişisel Verileri Koruma Kurulu, Kurul kararının 30 günlük süre içinde yerine getirilmemesi hakkında 16.10.2018 tarihli ve 2018/118 sayılı kararında, Kanun'un kabahatlerle ilgili 18. maddesinin, (1) numaralı fıkrasının (c) bendinde Kanun'un 15. maddesi uyarınca Kurul tarafından verilen kararları yerine getirmeyenler hakkında 25.000 Türk lirasından 1.000.000 Türk lirasına kadar idari para cezası öngörüldüğü, (3) numaralı fıkrasında ise birinci fıkrada sayılan eylemlerin kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları bünyesinde işlenmesi hâlinde, Kurulun yapacağı bildirim üzerine, ilgili kamu kurum ve kuruluşunda görev yapan memurlar ve diğer kamu görevlileri ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında görev yapanlar hakkında disiplin hükümlerine göre işlem yapılacağı ve sonucunun Kurula bildirileceği hüküm altına alınmıştır. Kurul kararında ayrıca alınan kararın 02.07.2018 tarihinde veri sorumlusuna tebliğ edildiğinin, şirket tarafından ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde en geç 01.08.2018 tarihinde yapılması gereken işlemin 16.08.2018 tarihinde yapıldığını, diğer taraftan veri sorumlusu tarafından asgari saklama süresi tamamlanan kişisel verilerin Yönetmeliğin⁴³⁸ 11. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince silinmesine ve silme işlemleri hakkında şikâyetçiye bilgi verilmesine ayrıca, söz konusu kişisel verilerin saklama amacı dışında işlenmemesi hususunda veri sorumlusunun talimatlandırılmasına karar verilmiş oldunu, ancak şirketin şikâyetçiyi muhatap 16.08.2018 tarihli yazısında buna ilişkin herhangi bir açıklamada bulunmadığının tespit edildiğini, bu çerçevede Kanunun 18. maddesinin (3) numaralı fıkrası çerçevesinde işlem tesis edilmesine, şirket nezdinde saklanmakta olan verileri ile ilgili şikâyetçinin Kurul Kararı kapsamında

⁴³⁷<https://kvkk.gov.tr/Icerik/5421/-Kimligi-belirsiz-kisi-kisilerin-veri-sorumlusu-olarak-kabul-edilemeyecegi-hakkinda-Kisisel-Verileri-Koruma-Kurulunun-13-09-2018-tarihli-ve-2018-106-sayili-Karari-Ozeti> (Erişim Tarihi:30.4.2019)

⁴³⁸ Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi Hakkında Yönetmelik'tir.

yapılacak iş ve işlemler hakkında bilgilendirilmesi hakkında şirkete talimat verilmesine karar verilmiştir.⁴³⁹

Verilerin güvenliğine yönelik söz konusu teknik ve idari tedbirlerin neler olduğu ise açık bir şekilde Kanun'da belirlenmemiştir. Bu bağlamda veri sorumluları, kendi faaliyetleri, büyüklüğü, işledikleri kişisel verilerin niteliklerine göre alacağı güvenlik tedbirlerini kendisi belirleyecektir. Örneğin özel nitelikli verileri işleyen veri sorumluları bunlar için daha özel koruma tedbirleri almalıdır.⁴⁴⁰

Maddenin (2) numaralı fıkrası gereğince kişisel veriler veri sorumlusu adına diğer bir gerçek kişi veya tüzel kişi tarafından işleniyor ise veri güvenliğine ilişkin tedbirlerin alınmasıyla ilgili bu kişilerle birlikte veri sorumluları müştereken sorumlu olur. Maddenin (3) numaralı fıkrasına göre veri sorumlusunun, 6698 sayılı Kanun hükümlerini kendi kurum veya kuruluşunda uygulanmasını sağlamak için gerekli olan denetimleri yapmak ya da yaptırmak zorunluluğu bulunmaktadır. Maddenin (4) numaralı fıkrasında veri sorumlularıyla veri işleyen kişilerin işledikleri verileri 6698 sayılı Kanun'a aykırı şekilde başkalarına açıklayamayacakları ile bunları işleme amacı haricinde kullanamayacakları, ayrıca söz konusu yükümlülüğün görevlerini bırakmalarından sonra dahi devam edeceği hüküm altına alınmıştır. Maddenin (5) numaralı fıkrasında ise işlenen kişisel verilerin başkaları tarafından kanuni olmayan yollarla elde edilmesi durumunda veri sorumlusunun bunu en kısa süre içinde ilgisine ve Kurula bildirme yükümlülüğü düzenlenmiştir. Kurul ise bu durumu gerekliyse kendi internet sitesinde veya başka bir yöntemle ilan edebilir.

Ayrıca 6698 sayılı Kanun'un 18. maddesinde 12. maddede yer alan veri güvenliğine ilişkin yükümlülükleri yerine getirmeyenler hakkında 15.000 Türk liradan 1.000.000 Türk

⁴³⁹ <https://kvkk.gov.tr/Icerik/5422/-Kurul-Kararinin-gereginin-suresi-icinde-yerine-getirilmemesi-hakkinda-Kisisel-Verileri-Koruma-Kurulunun-16-10-2018-tarihli-ve-2018-118-sayili-Karari>
(Erişim Tarihi:28.4.2019)

⁴⁴⁰ Taştan, a.g.e., s.74.

lirasına kadar idari para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır. Bu idari para cezalarının uygulanacağı kişiler veri sorumlusu gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileridir.

Veri sorumluları ayrıca 6698 sayılı Kanun'un 22. maddesinin özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesiyle ilgili yeterli önlemleri belirlemek hakkında (ç) bendi ve veri güvenliği hakkında yükümlülüklerin belirlenmesi için düzenleyici işlem yapmak hakkında (f) bendi gereğince Kurul tarafından belirlenecek yükümlülüklerle de uymak zorundadır.⁴⁴¹

1.5.2.4. Hesap Verebilirlik İlkesi

Kişisel verilerin korunmasıyla ilgili ilkeler bakımından genel olarak 6698 sayılı Kanun'la uyumlu olan GDPR'de yeni bir ilke olarak düzenlenen hesap verebilirlik ilkesi 6698 sayılı Kanun'da açıkça yer almamaktadır.⁴⁴² GDPR'nin 5. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer alan bu ilke, veri kontrolörünün kişisel verilerin korunmasıyla ilgili tüm ilkelere uygun davranmaktan sorumlu olması şeklinde ifade edilebilir.⁴⁴³ Bu yeni ilkeyle GDPR'de yer alan ilkelerin uygulanmasından sorumlu olan süje veri kontrolörü olarak 5. maddede açıkça belirlenerek hesap verebilirliği artırılmıştır.⁴⁴⁴

⁴⁴¹ Taştan, a.g.e., s.76.

⁴⁴² 6698 sayılı Kanun'un 12. maddesinde veri sorumlusunun yükümlülükleri düzenlenmiş olup, bu kapsamda veri sorumlusunun da söz konusu alanda yükümlü olduğu söylenebilir. (Akıncı, a.g.e., s.33.)

⁴⁴³ http://ec.europa.eu/justice/data-protection/reform/files/regulation_oj_en.pdf (Erişim Tarihi: 31.1.2019)

⁴⁴⁴ Akıncı, a.g.e., s.33.

2. BÖLÜM

ULUSLARARASI HUKUKTA KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI HAKKI

2.1. GENEL OLARAK

Özel hayatın gizliliğinin esasını teşkil eden sır saklama yükümlülüğüne yönelik ilk düzenlemeler tarihsel perspektif içinde 2500 yıl önceye kadar dayandırılabilir. Güven ilişkisinin esas olduğu bazı meslek mensupları ile özel hayata ilişkin bilgilerin paylaşılması zorunluluğu beraberinde bu bilgilerin korunması gereğini de getirmiştir. Örneğin günümüzde de geçerliliğini korumakta olan hekimin sır saklama yükümlülüğü Hipokrat yemininin de temel unsurlarından birisidir. Tarihsel süreç içinde kişilerle güven ilişkisi içine giren avukat, bankacı veya muhasebeci gibi diğer meslek mensuplarının da sır saklama yükümlülüğü ortaya çıkmıştır.⁴⁴⁵

Bugünkü anlamıyla kişisel verilerin korunması hakkı kavramı ise 1960'lı yıllarda bilgi ve iletişim teknolojileri ile bilgisayar alanında yaşanan gelişmelerle birlikte ön plana çıkmıştır. Teknolojik alandaki gelişmelere rağmen kişisel verilerin gizliliğinin güvence altına alınmasına yönelik hukuki ve teknik alt yapının yetersizliği kişisel verilerin korunması hakkında yeni önlemlerin alınması konusunda çalışmaların hız kazanmasına neden olmuştur. Özellikle bilgisayar teknolojisinin gelişmesiyle birlikte kişisel verilerin yoğun bir şekilde işlenmesine karşı bu verilerin güvenliğinin sağlanması amacıyla önlemler alınması bireylerin korunması bakımından zorunluluk halini aldığı açık bir şekilde anlaşılmıştır.⁴⁴⁶

⁴⁴⁵ Şimşek, a.g.e., s.5-6.

⁴⁴⁶ Graham PEARCE, Nicholas PLATTEN, *Achieving Personal Data Protection in the European Union*, Journal of Common Market Studies, Vol.36, No.4, December, 1998, s.531.

Verilerin Korunması Kanunu ise ilk defa 1970 yılında Almanya'nın Hessen eyaletinde çıkarılmıştır.⁴⁴⁷ Bu Kanun'un kabulünün en önemli nedenlerinden biri 1960'lı yılların sonunda Hessen Planı çerçevesinde mekezi bir veri bankasının kurulmasıdır. Federe düzeyde kurulan bu veri bankasının özel hayatın gizliliği hakkı üzerinde yapabileceği olumsuz etkiler dikkate alınarak verilerin korunmasına ilişkin kanuni düzenlemelerin kabul edilmesi gerekmiştir. Hessen eyaletindeki bu gelişmeler Federal Almanya Veri Koruma Kanunu'nun da kabul edilmesini sağlamıştır.⁴⁴⁸

Alman Anayasa Mahkemesi 1983 yılında ilk defa *enformasyonel self-determinasyon* kavramını kullanmıştır.⁴⁴⁹ Mahkeme'nin gerekçeli kararının bazı önemli kısımları Alman sosyolog Niklas Luhmann'ın çalışmalarına dayanmaktadır. Buna göre mahremiyetin rolü kişilerin bireyselliğinde tutarlılığı garanti altına almaktır. Zira kişilerin özel hayatlarının gizliliği ve *enformasyonel self-determinasyon* kişilerin sağlık, tedavi, aile yaşamı gibi hassas verilerin yayılmasını engellemek suretiyle kişilerin özgür ve kendi kaderini belirleyecek yetkinliğe sahip olmasını sağlamak bakımından çok önemlidir. Kişilerin bu şekildeki gelişimi özgür ve demokratik bir toplum düzeninin sağlanması bakımından da önemlidir. Zira kişiler muhalif davranışlarının sürekli bir şekilde kaydedildiği, kullanıldığı ve diğer kullanıcılara aktarıldığı konusunda şüphe içinde olurlarsa dikkat çekmemek için muhalif davranışlarda bulunmayacak ve ifade özgürlüğü ile seçme hürriyeti imkânsız hale gelecektir. Oysa *enformasyonel self-determinasyon* özgür ve demokratik bir toplum düzenini garanti altına almak bakımından kamu yararındır. Bu bağlamda *enformasyonel self-determinasyon* hakkına yapılacak müdahale ancak kamu yararının kişinin meşru çıkarları karşısında daha ağır basması hâlinde meşru olup, bu istisnai durum dışında sükûter kendileriyle ilgili verilerin kontrolünü muhafaza etmelidir.⁴⁵⁰

⁴⁴⁷ Michael D. BIRNHACK, "The EU Data Protection Directive: An Engine of a Global Regime", Elsevier Computer Law and Security Report, 2008, C.24, s.511.

⁴⁴⁸ BENNETT, Colin J., *Regulating Privacy, Data Protection and Public Policy in Europe and the United States*, Cornell University Press, ABD 1992, s.48.

⁴⁴⁹ 1983 yılında Alman federal hükümeti tarafından planlanan genel nüfus sayımının kişilerin özel hayatının gizliliğini ihlal edeceği endişeleriyle Federal Anayasa Mahkemesi nezdinde açılan davada Nüfus Sayımı Kanunu'nun bazı kısımları anayasaya aykırı bulunarak iptal edilmiştir. (Küzeci, a.g.e., s.68.)

⁴⁵⁰ Gür, a.g.e., s.145-147.

1973 yılında İsveç'te verilerin korunmasına ilişkin bir Kanun çıkartılmıştır.⁴⁵¹ Bu süreç İsveç'te 1947 yılında her vatandaşa cinsiyeti ve doğum bilgilerini içeren on haneli bir kimlik numarası verilmesine ilişkin bir sistem oluşturulmasıyla başlamıştır. Devlet daireleri tarafından veri işlemenin öncülerinden olan İsveç'te 1963 yılında nüfusun, araçların ve arazilerin kaydı, polis dosyaları, sosyal servislere ilişkin veri bankalarını genişletmeye ilişkin planlar uygulamaya koyulmuştur. Bu verilerin birçoğu Merkezi İstatistik Bürosu'nun kontrolü altında olmuştur. İsveç'te 1947 yılından itibaren uygulanan politikalar esasen kişisel verilerin korunması gerektiğinin farkındalığına katkı sağlayan gelişmeler olmuştur.⁴⁵²

Kişisel verilerin korunmasına yönelik ilk örnekleri İsveç ve Almanya göstermiş olmasına rağmen bu devletlerdeki düzenlemeler diğer Avrupa devletlerinde de konunun tartışılmasına ve bir süre sonra yasal düzenlemelerin kabul edilmesine yol açmıştır. 1980 yılında İrlanda, İtalya ve İngiltere hariç Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun tüm üyeleri konuyla ilgili düzenleme yapmış ya da bu yolda ciddi bir hazırlık içine girmiştir.⁴⁵³

ABD de 1970'li yıllardan itibaren kişisel verilerin korunmasıyla ilgili pek çok düzenleme yapmış ve hükümet, öğrenci ve sürücü kayıtlarının, ekonomik bilgilerin, elektronik iletişimin, video kiralama verilerinin gizliliğini koruma altına almıştır.⁴⁵⁴ Bunların yanında ABD 1974 yılında Mahremiyet Yasası'nı kabul etmiştir. Söz konusu Kanun, kamu otoritelerine kişisel verilerle ilgili olarak sadece ilgili ve gerekli verileri depolama, verileri doğru ve eksiksiz bir şekilde muhafaza etme, kayıtların güvenliğini sağlamak için gerekli olan idari ve teknik tedbirleri oluşturma gibi mükellefiyetler getirmiştir.⁴⁵⁵ Kanun, kamu makamlarının kişisel verilerle ilgili kayıt sistemlerinin bulunduğunu gizlemelerini yasaklamıştır. Böyle bir kayıt sistemi bulunması hâlinde ise söz konusu makamların bu verilerin türünü ve hangi amaçla tutulduğunu kamuoyuyla paylaşma yükümlülüğü

⁴⁵¹ Şimşek, a.g.e., s.10.

⁴⁵² Bennet, a.g.e., s.47-50.

⁴⁵³ Küzeci, a.g.e., s.108.

⁴⁵⁴ Salihpaşaoğlu, a.g.m., s.233.

⁴⁵⁵ Gür, a.g.e., s.120.

bulunmaktadır. Kişisel verilerin gizliliği ve korunması; şeffaflık, bireysel erişim ve katılım imkânının olması, verilerin toplanması, kullanımının ve ifşasının sınırlı olması, bilgi yönetimi ve hesap sorumluluğu şeklinde sekiz ilke çerçevesinde yürütülmektedir.⁴⁵⁶

1977 yılında Kanada İnsan Hakları Kanunu ve 1978 tarihinde Elektronik Veri İşlenmesi, Veriler ve Özgürlük Haklarına ilişkin Fransız Kanunu çıkarılmıştır. Bu sırada Danimarka, Norveç ve İsviçre’de de verilerin korunmasına ilişkin yasal düzenlemeler yapılmıştır. 1970 yılının sonunda Lüksemburg’da verilerin işlenmesi sırasında kişisel verilerin korunmasını amaçlayan bir Kanun çıkarılmıştır.⁴⁵⁷

Avrupa devletleri ile ABD arasında kişisel verilerin korunmasına yönelik gelişim ve uygulama metodları bakımından farklılıklar bulunmaktadır. Avrupa devletlerinde kişisel verilerin korunması insan hakları kapsamında temel bir hak olarak değerlendirilmek suretiyle gelişim göstermiş ve ancak diğer bir hak tarafından kısıtlanabilmesi kabul edilmiştir.⁴⁵⁸ AB devletlerinden farklı olarak geniş bir pazar ve elektronik ticaret ile bilgi işlem alanlarında önemli bir üstünlüğe sahip olan ABD’de veri korumaya ilişkin düzenlemeler ticaret hayatına yönelik gizli bir engel şeklinde değerlendirilmiştir. ABD’de kişisel veri koruması özel sektör alanında bir müşteri hakkı şeklinde görülmektedir. ABD’de ekonomik etkinliklere olan gereksinimin kişilerin taleplerinden önce gelmesi de bu anlayışın bir yansıması şeklinde görülebilir. Bu bağlamda ABD, AB’den farklı olarak kişisel verilerin korunmasına ekonomik açıdan yaklaşmış ve verilerin serbest dolaşımına ilişkin getirilen sınırlamaların ekonomiye zarar vermesinden endişe duymuştur.⁴⁵⁹

1980’li yıllarda bir süredir tartışılmakta olan kişisel verilerin korunması, uluslararası alanda çözüm gerektiren bir konu hâlinde gelmiştir. Zira sınır tanımaz bir şekilde dünyada meydana gelen gerçek ve sanal iletişim ağları vasıtasıyla bilginin hızlı akışı küresel bir veri koruma sisteminin kabul edilmesini gerektirmiştir. Bu bağlamda BM, OECD ve

⁴⁵⁶ Er, a.g.e., s.113.

⁴⁵⁷ Şimşek, a.g.e., s.10.

⁴⁵⁸ Gür, a.g.e., s.145.

⁴⁵⁹ Gür, a.g.e., s.148-149.

Avrupa Konseyi gibi uluslararası kuruluşlar kişisel verilerin korunmasıyla ilgili düzenlemeler kabul etmeye başlamış, bu suretle kişisel verilerin korunması ulusal sınırları aşarak uluslararası metinlerin konusu olmaya başlamıştır.⁴⁶⁰ Bu metinlerin bir kısmı doğrudan kişisel verilerin korunmasıyla ilgili olmakla birlikte, bir kısmı özel hayatın gizliliği hakkı bağlamında kişisel verilerin korunması hakkının ilkelerini belirlemektedir.⁴⁶¹

Kişisel verilerin korunmasıyla ilgili ilk uluslararası belge Avrupa Konseyi'nin 1981 yılında kabul ettiği 108 sayılı Sözleşme'dir. Sözleşme 1985 yılında yürürlüğe girmiş olup, güçlü bir koruma mekanizması içermemekle birlikte, kişisel verilerin korunması konusunda kabul edilen bağlayıcı ilk uluslararası belge olması bakımından önemlidir.⁴⁶²

2.2. OECD'DE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

II. Dünya savaşının sona ermesinden sonra savaş nedeniyle çöken ekonominin yeniden eski haline dönebilmesi için ABD ile Kanada'nın uygulamaya koydukları Marshall Planı'nın⁴⁶³ uygulamasına yönelik olarak 1948 yılında Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü (OECE) kurulmuştur. Bu örgüt 1961 yılında aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 20 devletin yer aldığı Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'ne (OECD) dönüşmüştür.⁴⁶⁴

OECD'nin amaçları arasında işsizliğin ortadan kaldırılması suretiyle üye devletlerdeki mali istikrarın sağlanması, ekonomik büyümeye ilişkin politikaların geliştirilmesi, iş imkânlarının artırılması, üye devletler arasında işbirliğinin artırılması suretiyle

⁴⁶⁰ Küzeci, a.g.e., s.113.

⁴⁶¹ Küzeci, a.g.e., s.117.

⁴⁶² Songül ATAK, "Avrupa Konseyi'nin Kişisel Veriler Açısından Sağladığı Temel Güvenceler", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 87, 2010, s.90.

⁴⁶³ Bu plan ABD eski Dışişleri Bakanı George Marshall tarafından 5 Haziran 1947 tarihinde Harvard Üniversitesi'nde açıkladığı ve Avrupa'nın II. Dünya Savaşı'ndan sonra tekrar ayağa kaldırılmasını amaçlayan üç maddelik bir plandır.

(<https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d08/c025/tbmm08025057ss0202.pdf>)

(Erişim Tarihi:28.4.2019)

⁴⁶⁴ Sedat Erdem AYDIN, *AİHM İçtihatları Bağlamında Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu*, XII Levha Yayınları, İstanbul 2015, 25-26.

yoksullukla etkin şekilde mücadele edilmesi, üye devletlerde demokrasinin ve insan haklarına saygının sağlanması gibi amaçlar bulunmaktadır.⁴⁶⁵

OECD tarafından Mahremiyetin ve Kişisel Verilerin Sınırlararası Aktarımının Korunması Hususunda Rehber İlkeler 23.9.1980 tarihinde kabul edilmiştir. Bu Rehber İlkeler tavsiye kararı niteliğinde olup, üye devletler açısından herhangi bir bağlayıcılık taşımamakla birlikte, üye devletler bu ilkeleri iç hukuk düzenlerine aktarıp aktarmamak konusunda serbesttir. OECD tarafından kabul edilen bu ilkeler, verilerin korunması hakkında bir alt yapı oluşturması bakımından önemlidir. Bu ilkeler üye devletlere, iç hukuktaki yasal düzenlemelerle kişilik alanının korunması, temel hak ve özgürlüklere riayet edilmesi ve sınıraşan verilerin serbest trafiği için engellerin kaldırılması, yeni engellerin oluşturulmaması ve ilkelere uyum konusunda işbirliği yapılmasını teşvik etmektedir. OECD tarafından verilerin korunması hakkındaki Klavuz İlkelerde sekiz ilkeye yer verilmiştir. Kişisel verilerin işlenmesi hakkında ayrıca ayrıntılı şekilde incelenecek bu ilkeler; “*veri toplamanın sınırlı olması ilkesi*”, “*veri kalitesi ilkesi*”, “*amacın belli olması ilkesi*”, “*kullanmanın sınırlı olması ilkesi*”, “*veri güvenliği ilkesi*”, “*açıklık ilkesi*”, “*bireysel katılımı ilkesi*” ve “*hesap verebilirlik ilkesi*”dir.⁴⁶⁶

OECD Rehber İlkeler’in kabul edilmesi bazı açılardan önemlidir. Bunlardan ilki söz konusu ilkelerin kişisel verilerin korunmasıyla ilgili uluslararası alandaki ilk önemli girişim olmasıdır. İkinci olarak bu ilkelerin belirlenmesine ilişkin çalışmalara dünyanın değişik bölgelerindeki pek çok devletten temsilci katılmış olması nedeniyle geniş kapsamlı bir uzlaşmayı yansıtmaları bakımından önemlidir. Üçüncü olarak bu ilkeler üye devletler bakımından bağlayıcı olmasa da kişisel verilerin korunmasıyla ilgili ulusal ve uluslararası belgelerin kabul edilmesi ile bunların içeriklerinin belirlenmesinde rol oynamaları bakımından önemlidir.⁴⁶⁷ Ayrıca bu ilkeler, Avrupa Konseyi tarafından kabul

⁴⁶⁵ Çetin ARSLAN, “Avrupa Birliği Hukukunda Kişisel Verilerin Üçüncü Ülkelere Aktarılması”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi: Prof. Dr. Köksal Bayraktar’a Armağan, C.1, 2010, s.454.

⁴⁶⁶ Şimşek, a.g.e., s.12-17.

⁴⁶⁷ Küzeci, a.g.e., s.120.

edilecek olan 108 sayılı Sözleşme'nin yürürlüğe gireceği tarihe kadar geçici olarak bir davranış standardı belirleme amacıyla olması bakımından da önem arz etmektedir.⁴⁶⁸

2.3. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'DE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

II. Dünya savaşının yarattığı ortamın bir daha yaşanmaması için Dünya devletleri tarafından oluşturulan en önemli girişim Birleşmiş Milletler (BM) örgütünün kuruluşudur. 24 Ekim 1945 tarihinde 51 devletin kurduğu örgütün bugün üye sayısı 193'dir.⁴⁶⁹ Bu üye devletler BM Şartından doğan yükümlülükleri kabul ederler. BM Şartı ise üye devletlerin aralarındaki ilişkilerin temelini belirlemektedir. BM Şartı'nda belirlenen örgütün dört amacından biri, herkesin insan hakları ve temel hak ve özgürlüklerine saygı gösterilmesinin desteklenmesi ve geliştirilmesidir.⁴⁷⁰

BM, kuruluşundan bir süre sonra dünyada insan haklarının korunmasıyla ilgili en önemli belgelerden olan BM İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'ni kabul etmiştir. Bu Bildiri dünyada insan haklarının korunmasıyla ilgili yaygın kabul gören bir metin olarak halen en önemli belgelerdendir.⁴⁷¹ Bildiri'de özel olarak kişisel verilerin korunmasıyla ilgili bir düzenleme bulunmamaktadır. Bununla birlikte Bildiri'nin 12. maddesinde⁴⁷² özel hayatın gizliliği hakkı düzenlenmiştir. BM Bireysel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin 17. maddesinde de aynı şekilde özel hayatın gizliliği hakkı düzenlenmiştir. Ayrıca BM İnsan Hakları Komitesi 17. maddenin kapsamıyla ilgili 16. Genel Yorum'unda⁴⁷³ kişisel

⁴⁶⁸ Gür, a.g.e., s.158.

⁴⁶⁹ 2011 yılında Güney Sudan'ın katılımıyla BM üye sayısı 193'e ulaşmıştır.

⁴⁷⁰ Küzeci, a.g.e., s.121-122.

⁴⁷¹ Bildiri bir sözleşme olmayıp örf ve adet olarak kabul edilmektedir.

⁴⁷² Bildiri'nin 12. maddesi şöyledir;

"Hiç kimse, özel hayat, aile, konut veya haberleşmesine yönelik müdahalelere ya da onur ve şöhretine yönelik saldırılara maruz bırakılmayacaktır. Herkesin, söz konusu müdahale veya saldırılara karşı kanula korunma hakkı vardır."

⁴⁷³ *"Kamu otoritelerinin, özel kişi ve kurumların bilgisayarlarda, veri bankalarında veya benzeri cihazlarda kişisel bilgileri toplaması veya saklaması hukuki düzenlemeye tabi olmalıdır. Devletler, bir kimsenin özel hayatına dair bilgilerin hukuken bu bilgilere sahip olma ve kullanma yetkisine sahip olmayanların eline geçmesini ve bu bilgilerin Sözleşme'nin amaçlarına aykırılık teşkil edecek şekilde kullanılmasını engellemek için etkili tedbirler almalıdır. Özel hayatın gizliliğinin en etkili şekilde korunabilmesi için, her birey kişisel dosyalarda veya veri tabanlarında kendisiyle ilgili bilgiler saklanmışsa bu bilgilerin ne tür bilgiler olduğunu ve ne amaçla saklandığını öğrenme hakkına sahiptir. Ayrıca, her birey hangi kamu otoritelerinin, özel kişileri veya kurumların bu dosyaları kontrol altında tuttuğunu veya tutabileceğini öğrenebilmelidir. Söz konusu dosyaların, yanlış kişisel bilgilere yer vermesi hâlinde veya bu bilgilerin hukuka aykırı şekilde*

verilerin korunması hakkını özel hayatın gizliliği hakkı kapsamında gördüğünü açıkça belirtmiştir.⁴⁷⁴

BM nezdinde kişisel verilerin korunması hakkında 1985 yılında verilen karar neticesinde 14 Aralık 1990 tarihinde Bilgisayarda İşlenmiş Kişisel Veri Dosyalarına İlişkin Rehber İlkeler (Guidelines for the Regulation of Computerized Personal Data Files),⁴⁷⁵ kabul edilmiştir. Bu Rehber İlkeler verilerin korunması hakkında yetkili bir organın kurulmasını düzenleyen ilk uluslararası belgedir.⁴⁷⁶ Bu belge tavsiye niteliğinde olup, üye devletleri bağlayıcı niteliği bulunmamaktadır. Kamusal ve özel alana ilişkin hükümler içeren bu belge kişisel verilerin korunması hakkında bazı ilkeler öngörmektedir.⁴⁷⁷ Kişisel verilerin korunmasına ilişkin bu ilkeler; Kanunilik ve dürüstlük ilkesi, doğruluk ilkesi, amacın belirliliği ilkesi, ilgili kişinin erişimi ilkesi, ayrımcılık yapılmaması ilkesi ve istisna koyma ilkesi şeklinde belirlenmiştir.⁴⁷⁸

2.4. AVRUPA KONSEYİ'NDE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

II. Dünya Savaşı sonrası Avrupa'da demokrasi, insan hakları ve hukuk devleti ilkelerinin korunması amacıyla yoğun çalışmalar yapılmış ve Avrupa Konseyi'nin Statüsüne Dair Sözleşme 5 Mayıs 1949 tarihinde Londra'da imzaya açılmış ve Sözleşme'nin 42. maddesi gereğince 3 Ağustos 1949 tarihinde yürürlüğe girmiştir.⁴⁷⁹ Avrupa Konseyi, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye Cumhuriyeti tarafından Avrupa ile kurulan ilk kurumsal

toplantısı veya kullanılması hâlinde her birey düzeltme veya bilgilerin ortadan kaldırılmasını talep etme hakkına sahiptir.” (BM İnsan Hakları Komitesi, 32. Oturum, Genel Yorum No:16, Y.1988, Madde 17: Özel Yaşamın Gizliliği, par.7, 10, B)

⁴⁷⁴ Küzeci, a.g.e., s.122.

⁴⁷⁵ <http://www.refworld.org/pdfid/3ddcafaac.pdf> (Erişim Tarihi:25.1.2018)

⁴⁷⁶ Aydın, a.g.e., s.29.

⁴⁷⁷ Şimşek, a.g.e., s.16-18.

⁴⁷⁸ Aydın, a.g.e., s.30-31.

⁴⁷⁹ Şeref ÜNAL, “İnsan Haklarının Tarihi Felsefesi”, Ankara Barosu Dergisi, 1994, s.61.

bağdır. Avrupa Konseyi, kuruluşundan üç ay sonra, Türkiye Cumhuriyeti’ni Ağustos 1949’da Konsey’e davet ederek örgütün kurucu üyelerinden saymıştır.⁴⁸⁰

Avrupa Konseyi, savunma dışında, hayatın pek çok alanıyla ilgili olan kapsamlı bir yapılanmadır. Konsey, siyasi işbirliği yanında özellikle norm oluşturma, bu normları kodifiye etme ve denetleme gibi konularda üye devletler arasında kapsamlı bir işbirliği öngörmektedir. Konsey başta Konsey’in en önemli belgelerinden biri olan AİHS⁴⁸¹ olmak üzere 200’ü aşkın sözleşmeyle bir sözleşmeler sistemidir. Ayrıca başta AİHM başta olmak üzere pekçok denetim mekanizması da bulunmaktadır.⁴⁸²

Avrupa Konseyi II. Dünya Savaşı’ndan sonra Avrupa’da barışı korumak ve kalıcı kılmak için Statü’nün Başlangıç bölümünde de ifade edildiği üzere *“adalet ve uluslararası işbirliğine dayalı olan barışı sürdürmenin insanlık toplumu ve uygarlığının korunması için yaşamsal bir önem taşıdığına inanarak; Halkların ortak mirası olan ve tüm gerçek demokrasilerin temelindeki bireysel özgürlük, siyasal özgürlük ve hukuk düzeni ilkelerinin gerçek kaynağını oluşturan manevi ve ahlaki değerlere derin bağlılıklarını yeniden belirterek...”* şeklindeki amacı gerçekleştirmek üzere kurulmuş uluslararası bir örgüttür.⁴⁸³

Avrupa Konseyi; Bakanlar Komitesi, Parlamenterler Meclisi ve Sekreterlikten oluşmaktadır. Avrupa Konseyi, temel hak ve özgürlükler ile insan haklarının korunması alanında en fazla katkıda bulunmuş uluslararası kuruluşlardan biridir.⁴⁸⁴

Avrupa Konseyi’nin kişisel verilerin korunmasının sağlanmasına yönelik düzenlemeler sözleşmelerle sınırlı kalmamakta Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından konuyla ilgili yayınlanan pekçok karar bulunmaktadır. Kişisel verilerin etkili bir şekilde

⁴⁸⁰ Türkiye Sözleşme’yi 12 Aralık 1949 tarihinde onaylamış, 5456 sayılı Onay Kanunu 17.12.1949 tarihli ve 7382 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

⁴⁸¹ AİHS 4 Kasım 1950’de Roma’da imzalanmıştır.

⁴⁸² http://www.mfa.gov.tr/avrupa-konseyi_.tr.mfa (Erişim Tarihi:8.1.2019)

⁴⁸³ Akgül, a.g.e., s.177-178.

⁴⁸⁴ Şimşek, a.g.e., s.19.

korunmasını sağlamak amacıyla⁴⁸⁵ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi kişisel verilerin korunmasıyla ilgili doğrudan ya da dolaylı şekilde pek çok tavsiye kararı (recommendation) ve karar (resolution) almış olup, bu kararlar şöyledir.⁴⁸⁶

Bakanlar Komitesi Tavsiye Kararları (Recommendations):

2002 tarihli ve 9 sayılı Tavsiye Kararı: Sigorta işlemleri kapsamında bu amaçla toplanan veriler hakkındadır.⁴⁸⁷

1999 tarihli ve 5 sayılı Tavsiye Kararı: İnternette özel hayatın korunması hakkındadır.⁴⁸⁸

1998 tarihli ve 17 sayılı Tavsiye Kararı: İstatistik amacıyla toplanan ve işlenen veriler hakkındadır.⁴⁸⁹

1997 tarihli ve 5 sayılı Tavsiye Kararı: Tıbbi veriler hakkındadır.⁴⁹⁰

1995 tarihli ve 4 sayılı Tavsiye Kararı: Telekomünikasyon ve özellikle telefon hizmetlerinde kişisel verilerin korunması hakkındadır.⁴⁹¹

1991 tarihli ve 10 sayılı Tavsiye Kararı: Kamu kuruluşları tarafından tutulan kişisel verilerin üçüncü kişilere verilmesi hakkındadır.⁴⁹²

⁴⁸⁵ Atak, a.g.m., s.90.

⁴⁸⁶ Akıllıoğlu, a.g.m., s.9-10.

⁴⁸⁷ Recommendation No.R(2002) 9 on the protection of personal data collected and processed for insurance purposes (18 September 2002) and Explanatory Memorandum.

⁴⁸⁸ Recommendation No.R(99) 5 for the protection of privacy on the Internet (23 February 1999)

⁴⁸⁹ Recommendation No.R(97) 18 on the protection of personal data collected and processed for statistical purposes (30 September 1997) and Explanatory Memorandum.

⁴⁹⁰ Recommendation No.R(97) 5 on the protection of medical data (13 February 1997) and Explanatory Memorandum.

⁴⁹¹ Recommendation No.R(95) 4 on the protection of personal data in the area of telecommunication services, with particular reference to telephone services (7 February 1995) and Explanatory Memorandum.

⁴⁹² Recommendation No.R(91) 10 on the communication to third parties of personal data held by public bodies (9 September 1991) and Explanatory Memorandum.

1990 tarihli ve 19 sayılı Tavsiye Kararı: Ödeme ve benzer amaçlı öteki işlemlerde kişisel verilerin korunması hakkındadır.⁴⁹³

1989 tarihli ve 2 sayılı Tavsiye Kararı: İstihdam amaçlı tutulan kişisel verilerin korunması hakkındadır.⁴⁹⁴

1987 tarihli ve 15 sayılı Tavsiye Kararı: Poliste tutulan kişisel verilerin korunması hakkındadır.⁴⁹⁵

1986 tarihli ve 1 sayılı Tavsiye Kararı: Sosyal güvenlik amaçlı kişisel veriler hakkındadır.⁴⁹⁶

1985 tarihli ve 20 sayılı Tavsiye Kararı: Pazarlama amaçlı kişisel verilerin korunması hakkındadır.⁴⁹⁷

1983 tarihli ve 10 sayılı Tavsiye Kararı: Bilimsel araştırma ve istatistik amaçlı kişisel verilerin korunması hakkındadır.⁴⁹⁸

1981 tarihli ve 1 sayılı Tavsiye Kararı: Otomatik işlem yapan tıbbi veri bankalarının düzenlenmesi hakkındadır.⁴⁹⁹

⁴⁹³ Recommendation No.R(90) 19 on the protection of personal data used for payment and other operations (13 September 1990) and Explanatory Memorandum.

⁴⁹⁴ Recommendation No.R(89) 2 on the protection of personal data used for employment purposes (18 January 1989) and Explanatory Memorandum.

⁴⁹⁵ Recommendation No.R(87) 15 regulating the use of personal data in the police sector (17 September 1987) and the Evaluation reports of the Recommendation: First (1994), Second (1998) and Third (2002).

⁴⁹⁶ Recommendation No.R(86) 1 on the protection of personal data for social security purposes (23 January 1986) and Explanatory Memorandum.

⁴⁹⁷ Recommendation No.R(85) 20 on the protection of personal data used for the purposes of direct marketing (25 October 1985) and Explanatory Memorandum.

⁴⁹⁸ Recommendation No.R(83) 10 on the protection of personal data used for scientific research and statistics (23 September 1983) [replaced by Recommendation No. R(97) 18 with regard to statistics] and Explanatory Memorandum.

⁴⁹⁹ Recommendation No.R(81) 1 on regulations for automated medical data banks (23 January 1981) including the Explanatory Memorandum.

Bakanlar Komitesi Kararları (Resolutions):

1974 tarihli ve 29 sayılı Karar: Kamu kesimindeki elektronik data bankaları hakkındadır.⁵⁰⁰

1973 tarihli ve 22 sayılı Karar: Özel kesimdeki elektronik veri bankaları hakkındadır.⁵⁰¹

2.4.1. Kişisel Nitelikteki Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Şahısların Korunmasına Dair Sözleşme (108 Sayılı Sözleşme)⁵⁰²

108 sayılı Sözleşme Avrupa Konseyi tarafından 1981 yılında kabul edilerek 1985 yılında yürürlüğe girmiştir.⁵⁰³ 108 sayılı Sözleşme Avrupa’da kişisel verilerin korunması hakkında hazırlanan ve yasal anlamda bağlayıcılığı bulunan ilk antlaşmadır.⁵⁰⁴ Avrupa Konseyi, kişisel verilerin bilgisayar ortamında işlenmesi sürecinde bunların özel hayatın gizliliğine ilişkin AİHS’nde yer alan güvencelerle korunmasının yetersiz kalması nedeniyle 108 sayılı Sözleşme’yi kabul ederek kişisel verilerin korunması hakkını özel hayatın gizliliğinden bağımsız bir hak olarak düzenlemiştir.⁵⁰⁵ Bu Sözleşme’nin kabul edilmesinden sonra verilerin korunmasına ilişkin düzenlemeler Sözleşme kapsamında yeniden gözden geçirilmeye başlanmıştır.⁵⁰⁶

⁵⁰⁰ <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804d1c51> (Erişim Tarihi:3.9.2018)

⁵⁰¹ <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680502830> (Erişim Tarihi:3.9.2018)

⁵⁰² Türkiye Sözleşmeyi 28.1.1981 tarihinde imzalamıştır. Onaya Uygun Bulma Kanunu 18.2.2016 tarihli ve 29628 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Sözleşme metninin yayınlandığı Bakanlar Kurulu Kararı için bkz. 17.3.2016 tarihli ve 29656 sayılı Resmi Gazete.

Türk hukukunda halihazırda milletlerarası andlaşmaların onaylanması ve yürürlüğe girmesi usulü hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. 9 sayılı “*Milletlerarası Andlaşmaların Onaylanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi*” (9 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi 15.7.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.)

⁵⁰³ <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/108.htm> (Erişim Tarihi:23.3.2017)

⁵⁰⁴ Ringelheim, a.g.e., s.23.

⁵⁰⁵ Türkay HENKOĞLU, *Bilgi Güvenliği ve Kişisel Verilerin Korunması*, Yetkin Yayınları, Ankara 2015, s.53-54.

⁵⁰⁶ Birnhack, a.g.m.,s.511.

108 sayılı Sözleşme'nin önemli bir özelliği Sözleşme'nin, Avrupa Konseyi'ne üye olmayan devletler tarafından da imzalanabilmesidir.⁵⁰⁷ Bu bağlamda Sözleşme, kişisel verilerin korunması konusunda Sözleşme'ye taraf Konsey üyesi olmayan diğer devletler için de genel bir çerçeve sunmaktadır.⁵⁰⁸

27 maddeden oluşan Sözleşme'nin amacı 1. maddede, Sözleşme'ye taraf devletlerin kendi ülkelerinde yaşayan kişilerin, vatandaşlık ya da oturma durumlarına bakmaksızın, kişisel bilgilerinin otomatik olarak işleme tabi tutulmasında gerekli olan güvenceleri sağlamalarını ve başta özel hayatın gizliliği hakkı ve diğer tüm temel hak ve özgürlüklerini korumak şeklinde belirtilmiştir. Sözleşme'nin uygulama alanı 3. maddede düzenlenmiş olup, Sözleşme'nin kamusal ve özel sektörde kişisel verilerin otomatik yollarla işlenmesine uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Sözleşme sadece gerçek kişilere ait veriler için koruma sağlamakta olduğundan ve verilerin otomatik olmayan yollarla işlenmesi halini kapsama almadığından uygulama alanı dardır.⁵⁰⁹ Bununla birlikte Sözleşme'ye göre otomatik yollarla işlemeden söz edebilmek için söz konusu süreçte kısmen otomatik yollarla işlenen veriler de Sözleşme'de yer alan güvencelerden yararlanmakta olup, sürecin tamamının otomatik yollarla işleme şeklinde olması gerekmemektedir.⁵¹⁰

Kişisel verilerin korunması ve özel hayatın gizliliğinin korunması amacıyla kabul edilen 108 sayılı Sözleşme'ye Ek Protokol 8.11.2001 tarihinde imzalanmıştır. 1.7.2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ek Protokol 108 Sayılı Sözleşme'yi iki alanda geliştirmiştir. Bunlardan ilki kişisel verilerin korunmasına ilişkin ulusal kontrol sisteminin oluşturulması ve kontrolün sağlanmasının Sözleşme dikkate alınmak suretiyle çıkarılacak ulusal kanun

⁵⁰⁷ Sözleşme'ye, bugün itibarıyla, Avrupa Konseyi'nin 47 üyesi ile Mauritius, Senegal, Tunus, Uruguay taraf oluştur. (<https://www.coe.int/en/web/portal/28-january-data-protection-day-factsheet>) (Erişim Tarihi:28.4.2019)

27 maddeden oluşan Sözleşmenin amacı, taraf her ülkede, uyruğu ve ikametgahına bakılmaksızın tüm gerçek kişilerin hak ve özgürlükleri ile kişisel verilerin otomatik işlenmesine karşı özel hayata saygı hakkının teminat altına alınmasıdır.

⁵⁰⁸ Küzeci, a.g.e., s.130.

⁵⁰⁹ <https://rm.coe.int/1680078b37> (Erişim Tarihi:13.3.2018)

⁵¹⁰ Küzeci, a.g.e., s.131.

ve düzenlemeler ışığında yapılmasıdır.⁵¹¹ Buna göre taraf devletler kişisel verilerin korunması alanında devletlerde denetleyici makam kurmayı ve bu makamların görevlerini tam bağımsızlıkla yerine getirmelerinin sağlanmasını taahhüt etmişlerdir.⁵¹² İkinci husus ise Ek Protokol'ün 2. maddesinde düzenlenen verilerin sınır ötesi transferidir. Düzenlemeye göre kişisel verilerin Sözleşme'ye taraf olmayan bir uluslararası örgüte ya da devlete gönderilmesine ancak bu devletin ya da örgütün eşit düzeyde bir koruma sağlaması koşulu ile izin verilmektedir, ancak Sözleşme'ye taraf devletin iç hukuku veri sahibinin spesifik menfaatlerini korumak için ya da meşru menfaatleri, özellikle de önemli kamusal menfaatleri korumak için veri transferine izin veriyorsa bu şart aranmayacaktır.⁵¹³

Sözleşme'nin 5. maddesinde kişisel verilerin korunması bakımından uygulanacak temel ilkeler belirlenmiştir. Buna göre otomatik yollarla işleme tabi tutulacak kişisel veriler hukuka ve dürüstlük kuralına uygun olarak elde edilmeli ve işlenmelidir. Kişisel veriler kaydetme amaçlarının gerektirdiğinden daha uzun süre tutulmamalı, belli ve meşru amaçlar için kaydedilmeli, söz konusu amaçlarla bağdaşmayacak şekilde kullanılmalı, doğru ve güncel olmalı, gerektiğinde güncelleştirilmeli, yeterli ve bağlantılı olmalıdır.⁵¹⁴

Sözleşme'nin 6. maddesinde hassas kişisel verilerin özel olarak korunması düzenlenmiştir. Buna göre kişilerin ırksal kökenleri, siyasi düşünceleri, dini inançları ya da cinsel yaşamları ile ilgili olan verilerinin otomatik yollarla işlenmesi yasaklanmaktadır. Bu yasak mutlak olmayıp iç hukukta yeterli güvenceler sağlanması durumunda işlemeye izin verilebilecektir.⁵¹⁵

⁵¹¹ Akgül, a.g.e., s.193.

⁵¹² “*Kişisel Verilerin Korunması Alanında Uluslararası ve Ulusal Düzenlemeler*”, s.4.

<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/4183/Kisisel-Verilerin-Korunmasi-Alaninda-Uluslararası-ve-Ulusal-Düzenlemeler> (Erişim Tarihi:8.1.2019)

⁵¹³ Atak, a.g.m., s.99.

⁵¹⁴ Atak, a.g.m., s.96.

⁵¹⁵ Küzeci, a.g.e., s.132.

Sözleşme'nin 7. maddesinde veri güvenliği düzenlenmektedir. Buna göre kişisel verilerin yetkisiz kişiler tarafından yok edilmesi ya da değiştirilmesinin engellenmesi amacıyla taraf devletlere gerekli önlemleri alma yükümlülüğü getirilmektedir.⁵¹⁶

Sözleşme'nin 8. maddesinde ise ilgili kişilerin kişisel veriler hakkında bilgi alma, verilere ulaşma ve gerekli olduğunda bunları düzeltme hakkı düzenlenmiştir. Buna göre ilgili kişi kendisiyle ilgili otomatik olarak işlenen veriler hakkında bilgi alma hakkına sahiptir. Söz konusu veriler hukuka aykırı şekilde işlenmişse bunları sildirme, yanı sıra düzeltme talebinde bulunma hakkına sahiptir. Bu taleplere uyulmadığı takdirde ise kişilerin hukuksal yollara başvurma hakları bulunmaktadır.⁵¹⁷

Sözleşme'nin 9. maddesinde ise Sözleşme'nin 5., 6. ve 8. maddelerde belirtilen güvencelere 9. maddede belirtilen hâllerde sınırlama getirilebileceği düzenlenmiştir. Bu maddede belirtilenler dışında sınırlamalar ise ancak kanunla düzenlenmesi hâlinde ve demokratik bir toplumda gerekliyse devletin güvenliği, kamu güvenliği ile devletin ekonomik menfaatlerinin korunması ya da suç işlenmesinin önlenmesi ya da hak ve özgürlüklerin korunması amacıyla yapılabileceği öngörülmüştür.⁵¹⁸

Sözleşme ve Ek Protokol'de kişisel verilerin korunması için uygulanması gereken temel ilkeler belirlenmekle birlikte bu ilkelerin gerçekleşmesine yönelik yaptırım ve mekanizmalara ilişkin düzenlemeler öngörülmemiştir.⁵¹⁹ Bu bağlamda Sözleşme, belirlenen ilkelerin uygulanmasıyla ilgili olarak bunu kontrol etmekle görevli bir denetim makamı veya organı oluşturmamıştır. Sözleşme'de kurulması öngörülen tek organ Danışma Komitesi olup, bu organında söz konusu güvencelerin uygulanmasını denetleme yetkisi bulunmamaktadır.⁵²⁰

⁵¹⁶ Atak, a.g.m., s.96.

⁵¹⁷ Küzeci, a.g.e., s.133.

⁵¹⁸ Atak, a.g.m., s.97.

⁵¹⁹ Özdemir, *Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması*, s.23.

⁵²⁰ Atak, a.g.m., s.98.

Bununla birlikte 108 sayılı Sözleşme ile Ek Protokol, kişisel verilerin korunması hakkında kabul edilmiş bağlayıcı ilk uluslararası belge olması bakımından önemli olup, konuyla ilgili en önemli kaynaklardan biri olma özelliğini halen korumaktadır.⁵²¹

2.4.2. Biyoloji ve Tıbbın Uygulanması Bakımından İnsan Hakları ve İnsan Haysiyetinin Korunması Sözleşmesi: İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi (Biyoetik Sözleşmesi)

Avrupa Konseyi 19 Kasım 1996 tarihinde *Biyoloji ve Tıbbın Uygulanması Bakımından İnsan Hakları ve İnsan Haysiyetinin Korunması Sözleşmesi: İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi*'ni (Biyoetik Sözleşmesi) kabul etmiştir.⁵²²

Sözleşme, insan onurunun üstün tutulması, insana insanca yaklaşım gösterilmesi, tıbbın kötüye kullanılmaması ve teknoloji alanındaki gelişmelerin tıp ve insan üzerindeki olumsuz etkilerinin giderilmesi amacıyla hazırlanmıştır.⁵²³

Sözleşme ondört bölümden oluşmakta olup, bu bölümlerde dikkat çeken temel konular; özel yaşam ve bilgilendirilme hakkı, tüpte embriyolar üzerinde araştırma, canlı vericiden nakil amacıyla organ ve doku alınması, insan genomu, ticari kazanç elde etme yasağı ile insan vücudundan alınmış parçalar hakkında tasarruf etme şeklinde belirtilebilir. Sözleşme'nin birinci bölümünde genel hükümler yer almakta olup, burada “*insanın önceliği*”, “*sağlık hizmetlerinden adil şekilde yararlanma*” ve “*mesleki standartlar*” şeklinde bazı temel ilkelere yer verilmiştir.⁵²⁴

⁵²¹ Küzeci, a.g.e., s.131.

⁵²² Sözleşme Avrupa Konseyi tarafından 4.4.1997 tarihinde imzaya açılmıştır. Onaya Uygun Bulma Kanunu 09.12.2003 tarihli ve 25311 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Sözleşme metninin yayınlandığı Bakanlar Kurulu Kararı için bkz. 20.3.2004 tarihli ve 25439 sayılı Resmi Gazete.

⁵²³ Sabire Sanem YILMAZ, *Tıp Alanında Kişisel Verilerin Açıklanması Suçu*, Seçkin Yayınevi, 2. Baskı, Ankara 2017, s.74-75.

⁵²⁴ Tuğrul KATOĞLU, “*Türk Hukukunun Bir Parçası Olarak Avrupa Konseyi İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi*”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2006, C. 55, S. 1, a.g.e., s.168.

Sözleşme kişilerin özel yaşamının korunması hakkına ve sağlığı hakkında toplanan verileri bilme hakkına yer vermektedir. Sözleşme'nin 10. maddesine göre herkes, kendi sağlığıyla ilgili bilgiler bakımından, özel yaşamına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Herkes, kendi sağlığı hakkında toplanmış herhangi bir bilgiyi öğrenme hakkına sahip olduğu kadar bunları öğrenmeme hakkına da sahiptir. Dolayısıyla maddede “*bilmeme hakkı*” da belirli koşullar altında korunmakta ve kişi bilmek istemiyorsa buna da saygı gösterileceği belirtilmektedir.⁵²⁵ Genetik veriler de bu çerçevede kabul edilmekte ve kişinin kendi geleceğini “*ümitsiz*” olarak nitelendirdiği bir durumda genetik veriler de dâhil olmak üzere bilmeme hakkını kullanması mümkün olmaktadır.⁵²⁶

Sözleşme’de ayrıca kişilerin kendilerine ait sağlık bilgilerinin geleceğini belirleme hakkına sahip olduğu ifade edilmektedir. Tedavi için zorunlu olması gibi bazı hâllerde kişilerin kendilerine ait sırlarını hekimle paylaşmak zorunda kalmasını gerektirebilir. Bu hâllerde söz konusu sırları hekimden daha sonra tekrar duymak bu sırların güvenliği konusunda kişileri endişeye sevk edebileceğinden paylaşılan sırların hekim tarafından kendisine tekrar hatırlatılmaması konusunda kişilerin uyarıda bulunma hakları da bulunmaktadır.⁵²⁷

Sözleşme Avrupa biyoetik çevresinin oluşumunda büyük katkılar sunmuş olup, özellikle bilgilendirilmiş hastaların rızasını merkeze koyarak hasta hekim ilişkisinin rızaya dayalı olan bir “*tedavi sözleşmesine*” veya “*tedavi ilişkisine*” dönüşmesi bakımından önemlidir.⁵²⁸

⁵²⁵ Şimşek, a.g.e., s.19-20.

⁵²⁶ Katoğlu, a.g.e., s.177.

⁵²⁷ Yılmaz, a.g.e., s.75.

⁵²⁸ Katoğlu, s.164.

2.4.3. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)⁵²⁹

AİHS 4 Kasım 1950 tarihinde Roma'da imzalanmış, 3 Eylül 1953 tarihinde on devletin onaylama sürecinin tamamlanmasıyla yürürlüğe girmiştir. Sözleşme, insan hakları alanında Avrupa hukukuna diğer tüm insan haklarıyla ilgili belgelerden daha fazla etkide bulunmuş önemli bir uluslararası hukuk belgesidir. Sözleşme ile kurulan AİHM⁵³⁰ insan hakları alanında hukuksal koruma sağlayan Avrupa Konsey'i bünyesinde çalışan ve Konsey tarafından finanse edilen bir kurumdur.⁵³¹

AİHS'de kişisel verilerin korunması ile ilgili özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bununla birlikte AİHM teknolojik gelişmelere paralel olarak kişisel verilere yönelik tehditlerin artması karşısında kayıtsız kalmamış ve devlet tarafından kişisel verilerin kişilerin rızası dışında veya rızası olsa bile bazı ölçütler dışında toplanmasını ve saklanmasını özel hayatın gizliliği kapsamında değerlendirmiştir. Bu bağlamda AİHM özel hayatın gizliliği hakkında olduğu gibi kişisel verilerle ilgili olarak devletin hem negatif hem de pozitif yükümlülüğünü kabul etmiş ve devletin kişisel verilere yönelik keyfi müdahalelerini AİHS'nin 8. maddesi kapsamında ihlal şeklinde değerlendirmiştir.⁵³²

AİHS'nin kabul edildiği 1950'li yıllar ile kişisel verilerin korunmasının bu kapsamda bir hak olarak kabul edildiği 1968'li yıllar arasında, özel hayata ve aile hayatına saygıyı düzenleyen AİHS'nin 8. maddesi sadece kişilerin özel alanının devlet müdahalesine karşı korunmasını sağlayan negatif bir hak olarak ele alınmıştır. Bununla birlikte günümüzde maddenin alternatif yorumları daha fazla destek kazanmıştır. 1990'lı yılların ortasından itibaren AİHS'nin 8. maddesinin gizli kişisel bilgilerin korunmasının ötesinde kişilik haklarının korunması kapsamında kişiliklerin özgürce gelişmesini sağlama hakkını da koruma altına aldığı kabul edilmektedir. AİHM içtihatları da özel hayata saygı hakkının gizli bilgilerin korunması ile sona ermediğini, bir kimsenin kendi kişiliğinin gelişimi ve

⁵²⁹ https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf (Erişim tarihi:16.11.2018)

⁵³⁰ Mahkeme Sözleşme'nin 19. maddesi gereğince kurulmuştur.

⁵³¹ Şimşek, a.g.e., s.19.

⁵³² Aktaş, a.g.e., s.65-66.

tamamlanması için belli bir dereceye kadar özellikle duygusal alanda diğer insanlarla ilişki kurma ve geliştirme hakkını da içerecek şekilde kişilik haklarını da kapsamına aldığını kabul etmiştir. Bu kapsamda bireysel otonomi prensibinin önemi kişisel verilerin korunması kararlarında kabul edilmiştir. Örneğin AİHM *Reklos ve Davourlis/Yunanistan* kararında⁵³³ özel hayat kavramının sayma yöntemiyle tanımlanamayacak kadar geniş bir konsept oluşturduğunu, bu olgunun kimlik hakkını kapsadığını ve gerek kişilik, gerekse AİHS'nin 8. maddesindeki garantilerinin yorumunun önemine vurgu yaptığı bir prensip olarak “*kişisel otonomi*” kapsamında kişisel gelişim hakkını da içerdiğini teyit etmiştir. AİHS'nin 8. maddesinin genişletilmiş bu yorumu kapsamında AİHM kararlarında sadece bilgilerin toplanmasını sınırlamakla kalmamış, bu bilgilerin nasıl kullanılması gerektiğini de düzenlemiştir. Örneğin *Leander/İsveç* kararında,⁵³⁴ deniz müzesinde tekniker olarak çalışan başvurucunun güvenlik değerlendirmeleri sonucu esas alınarak güvenliğe risk oluşturduğu gerekçesiyle işinden atılması olayında AİHM bilgilerin depolanmasının ve yayınlanması yanında başvurucuya karşı ispat hakkının kullanılmasını da bir ihlal nedeni saymıştır.⁵³⁵

AİHS'nin özel ve aile hayatına saygı hakkını düzenleyen 8. maddesi şöyledir;

“1. Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

2. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir.”⁵³⁶

⁵³³ *Reklos ve Davourlis/Yunanistan*, B.No:1234/05, 15.4.2009

⁵³⁴ *Leander/İsveç*, B.No: 9248/81, 26.3.1987

⁵³⁵ Nadezhda PURTOVA, “*Private Law Solutions In European Data Protection: Relationship to Privacy, and Waiver of Data Protection Rights*”, Netherlands Quarterly of Human Rights, Vol, 28/2, 186-187.

⁵³⁶ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Council of Europe F-67075 Strasbourg cedex, https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_TUR.pdf (Erişim Tarihi:8.1.2019)

AIHS'nin 8. maddesinde dört koruma alanı bulunmaktadır.⁵³⁷ Bunlar kişinin özel hayatı, aile hayatı, evi ve haberleşmesidir.⁵³⁸ Özel hayatın korunması hakkı bu alanlar içinde en geniş kapsamlı olanıdır.⁵³⁹

AIHM kişisel verilerle ilgili olarak işlem sürecinin özel hayatın gizliliği hakkını ihlal edip etmediğine karar verirken kişisel verilerin kaydedilme koşulları, kayıtlı kaldığı süre, kayıt edilmesinden sonraki kullanım şekli ve kişilerin söz konusu kayıtlara erişim hakkının bulunup bulunmadığı gibi hususları değerlendirmektedir.⁵⁴⁰ AIHM kişisel verilerin korunması hakkının kapsam ve sınırlarını belirlememekte, bununla ilgili olarak 108 sayılı Sözleşme'ye atıf yapmakta ve iç hukuk düzenlemelerini incelemektedir. AIHM 108 sayılı Sözleşme'deki geniş tanımlama sayesinde pek çok alanı⁵⁴¹ kişisel veri kapsamında değerlendirebilmektedir.⁵⁴²

AIHM tarafından kişisel verilerin madde kapsamında değerlendirildiği AIHS'nin 8. maddesinde koruma altına alınan özel hayatın gizliliği hakkı mutlak bir hak olmayıp kamu otoriteleri tarafından ancak maddede belirtilen amaçlarla sınırlandırılabilir. Bu bağlamda AIHM söz konusu hakka yönelik müdahaleyi "*kanunilik*", "*amacın meşruluğu*" ve "*müdahalenin demokratik bir toplumun gereği olup olmadığı*" yönlerinden incelemektedir.⁵⁴³

AIHM, AIHS'nin 8. maddesiyle ilgili davalarda üç aşamalı bir inceleme yapmaktadır. Mahkeme ilk olarak davanın 8. maddede yer alan haklardan birine dâhil olup olmadığına,

⁵³⁷ Mahkeme önüne gelen olaylarda bu dört koruma alanına ilişkin kesin bir ayırım belirlememekte, somut olayın özelliğine göre karar vermektedir. Maddede yer alan ifadeler özel yaşamın çeşitli unsurlarını oluşturmaktadır. Bu nedenle bunlardan birine ilişkin düşünceler diğerleri için de geçerlidir.

⁵³⁸ Feyyaz GÖLCÜKLÜ, Şeref GÖZÜBÜYÜK, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması*, 3. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2002, a.g.e., s.333.

⁵³⁹ Robert UERPMANN-WITZACK, "*Personal Rights and Prohibition of Discrimination*", European Fundamental Rights and Freedoms, Haz. Dirk EHLERS, Ulrich BECKER, De Gruyter Rechtswissenschaften Verlags-GmbH, Almanya 2008, s.68. (Küzeci'den naklen)

⁵⁴⁰ Aktaş, a.g.e., s.67.

⁵⁴¹ Parmak izi, DNA profili, güvenlik soruşturmalar, telekomünikasyon kayıtları gibi.

⁵⁴² Fatih Polat TİMUR, "*Kişisel Veri Hakları ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi*", <http://fatihpolattimur.com/kisisel-veri-haklari-ve-avrupa-insan-haklari-mahkemesi/> (Erişim Tarihi:4.3.2019)

⁵⁴³ Er, a.g.e., s.92.

dolayısıyla 8. maddenin koruma kapsamında olup olmadığına bakmaktadır. Bu inceleme sonunda somut olayın 8. madde kapsamında olduğuna karar verirse, yapılan işlem veya alınan önlemin bir müdahale teşkil edip etmediğini değerlendirmektedir. İşlem ya da önlemin müdahale teşkil etmesi hâlinde⁵⁴⁴ AİHM kamu makamları tarafından yapılan hakka yönelik müdahalenin kanunda öngörülüp öngörülmediği, meşru bir amacının olup olmadığı ve demokratik bir toplum için gerekli olup olmadığına ilişkin bir değerlendirme yapmaktadır.⁵⁴⁵ Müdahalenin kamu tarafından değil özel kişiler tarafından gerçekleştirilmesi durumunda ise AİHM AİHS'nin 8. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan unsurların varlığına ilişkin denetime geçmemekte devletin pozitif yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğine bakmaktadır.⁵⁴⁶

AİHM kanunilik ölçütünü kavramını şekli anlamda değil maddi kanun şeklinde anlamaktadır. Bu bağlamda temel hak ve özgürlüğe müdahale eden hukuk kuralının hukuki bir temelini olması gerekir. AİHM söz konusu hukuk kuralının *Malone/Birleşik Krallık* kararında⁵⁴⁷ ifade ettiği üzere yasama organı tarafından çıkarılan bir kanun olması gerekliliğini aramamakta, iç hukukta “erişilebilir” ve “öngörülebilir” bir hukuki dayanağın bulunup bulunmadığına bakmaktadır. AİHM'e göre söz konusu hukuk kuralının *Sunday Times/Birleşik Krallık* kararında⁵⁴⁸ belirtildiği üzere keyfiliğe neden olmayacak bir içeriğe sahip olması gerekmektedir. AİHM öncelikle temel hak ve özgürlüğe müdahaleye yetki veren hukuk kuralının erişilebilir olmasına, daha sonra bu kuralın kişilerin davranışlarını ayarlayacağı gibi kesin olmasına, diğer bir ifadeyle öngörülebilir olmasına bakmaktadır. Bununla birlikte kuralın karmaşık veya belirli ölçüde soyut bir şekilde olması ve ancak hukuki bir yardımla anlaşılabilir hâle gelmesi tek başına söz konusu kuralın öngörülebilir olmadığı anlamına gelmemektedir. Temel hak ve özgürlüğe müdahale eden hukuk kuralı uygulayıcıya belli ölçüde bir takdir alanı

⁵⁴⁴ Gölcüklü, Gözübüyük, a.g.e., s.331.

⁵⁴⁵ Aktaş, a.g.e., s.80-81.

⁵⁴⁶ Timur, a.g.m., s.5.

⁵⁴⁷ *Malone/Birleşik Krallık*, B.No: B.No: 8691/79, 2.8.1984

⁵⁴⁸ *Sunday Times/Birleşik Krallık*, B.No: B.No: 6538/74, 26.4.1979

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"docname":\["Sunday Times"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\],"itemid":\["001-57583"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
(Erişim tarihi:12.3.2019)

bırakabilir, ancak bu takdir alanının sınırlarının da belli bir açıklıkta ve kesinlikte olması gerekir.⁵⁴⁹

AİHM, temel hak ve özgürlüğe yapılan müdahaleyi kanuna uygun bulmasından sonra söz konusu müdahalenin meşru bir amacının bulunup bulunmadığına bakmaktadır. Müdahalenin meşru amacı taraf devlet tarafından belirtilmelidir. Ulusal güvenliğin sağlanması amacıyla bilgi toplanması (*Leander/İsveç*, B.No:44647/98, 28.1.2003), suç işlenmesinin önlenmesi (*Campbell ve Fell/Birleşik Krallık*, B.No:7819/77, 28.6.1984; *Moustaquim/Belçika*, B.No:12313/86, 18.2.1991) veya başkalarının haklarının korunması (*Olsson/İsveç*, B.No: 10465/83, 24.3.1988) gibi amaçlar AİHM içtihatlarında meşru amaç olarak kabul edilmiştir.⁵⁵⁰

AİHM son olarak temel hak ve özgürlüğe yapılan müdahalenin demokratik toplumda gerekli olup olmadığını değerlendirmektedir. Hakka yönelik müdahale kanuna göre yapılmış ve meşru bir amacının bulunduğu tespit edilmiş olsa dahi söz konusu meşru amaç demokratik bir toplumda gerekli olmalıdır. AİHM'nin haklı bir müdahalenin olduğuna karar verebilmesi bu müdahalenin demokratik bir toplumda “*gerekli*” olmasına bağlıdır. AİHM, AİHS'nin 8. maddesi bağlamında “*gereklilik*” şartının müdahalenin toplumsal bir ihtiyaç baskısı nedeniyle ve izlediği meşru amaçla olması gerektiğini belirtmektedir.⁵⁵¹ AİHM müdahaleyi yapan taraf devletin yetkili organlarının toplumsal güçlerle sürekli ve doğrudan temas hâlinde bulunması nedeniyle müdahalenin gerekliliğini değerlendirme bakımından daha iyi bir konumda olduğunu kabul etmektedir. Bu nedenle hukuku uygulayan organlar belirli bir takdir alanına (margin of appreciation) sahiptir. Ancak AİHM bu takdir alanının taraf devletlere sınırsız bir takdir alanı vermediğini bir Avrupa denetiminin de bulunduğunu vurgulamış⁵⁵² diğer bir ifadeyle kendisinin denetiminin

⁵⁴⁹ Sibel İNCEOĞLU, *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa*, Avrupa Konseyi Yayını, Ankara, 2013, s.29-30.

⁵⁵⁰ David HARRİS, Michael BOYLE, Ed BATES, Carla BUCKLEY. *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*, Oxford University Press, 2009, s.415-416.

⁵⁵¹ Doğru, Nalbant, a.g.e., s.15.

⁵⁵² *Handyside/Birleşik Krallık*, B.No:5493/72, 7.12.1976

ikincil bir denetim olduğunu belirtmiştir.⁵⁵³ Toplumsal bir ihtiyacın olup olmadığının ispatını taraf devlete bırakan AİHM'e göre tarafından hakka yönelik müdahalenin haklı olduğu hususu taraf devlet tarafından gösterilen gerekçelerin “*ilgili ve yeterli*” olması hâlinde anlaşılabilir.⁵⁵⁴

AİHM 1980'li yılların ortalarından itibaren kişisel verilerin korunmasını AİHS'nin sağladığı güvenceler kapsamında değerlendirmiş, bireysel özerklik ile bilgilerin geleceğini belirleme hakkını AİHS'nin 8. maddesi kapsamında yapılan değerlendirmelerde temel ilke olarak kabul etmiştir. AİHM tarafından kişisel verilerin korunmasının AİHS'nin 8. maddesi kapsamında değerlendirilmesi önemli olmakla birlikte bu değerlendirme bazı açılardan sınırlı kalmaktadır. Nitekim AİHS kapsamındaki koruma taraf devletlerin organları tarafından işlenen verilere yönelik bir koruma olup, özel sektörde işlenen verilerin bu kapsamda olup olmadığı belirsizdir. Ayrıca AİHS'nde kişisel verilerin korunmasıyla ilgili özel bir düzenleme bulunmadığından söz konusu koruma “*özel alan*” ile ilgili şekilde geliştirilmektedir. Bu bağlamda AİHM her olayla ilgili olarak öncelikle söz konusu olayın özel hayat kapsamında olup olmadığını değerlendirmekte ve dolayısıyla konuyla ilgili her değerlendirme başvurunun kendi özel koşullarıyla bağlı olmaktadır. Bu şekilde AİHM tarafından genel kuralların belirlenmesi zorlaşmakta ve “*özel alan*” dışında kalan bazı konular koruma kapsamı dışında kalmaktadır.⁵⁵⁵

Kişisel verilerin korunması hakkı da özel hayatın gizliliği hakkında olduğu gibi mutlak koruma altında olan bir hak değildir. Dolayısıyla yetkili kişiler tarafından meşru ve toplumsal amaçlarla yapılan ve olabildiğince kişilerin özel hayatlarına saldırı teşkil etmeyen müdahaleler AİHS'nin 8. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan istisnalar kapsamında ölçülüdür ve kişisel verilerin işlenmesi, toplanması ve saklanması 8. maddenin ihlali şeklinde değerlendirilmez.⁵⁵⁶

⁵⁵³ İnceoğlu, a.g.e., s.32.

⁵⁵⁴ Doğru, Nalbant, a.g.e., s.15.

⁵⁵⁵ Küzeci, a.g.e., s.136-138.

⁵⁵⁶ Aktaş, a.g.e., s.67.

AİHM “özel hayat” alanını her somut olayın özelliklerine göre değerlendirmektedir. Mahkeme *Z./Finlandiya* kararında⁵⁵⁷ olduğu gibi kararlarında özel hayat kavramını kişilerin mahrem alanı ile sınırlı görmemekte, kişilerin özel hayatlarının iç çemberi dışında kalan ve başkalarıyla ilişki kurdukları alanı da kapsayacak şekilde yorumlamaktadırlar. Bu yorum kişisel verilerin korunması bakımından da önemlidir. Zira özel hayatın mahrem alan ile sınırlı görülmemesi nedeniyle kişilerin yalnızca ev telefonları değil iş telefonlarının dinlenmesi de koruma kapsamından yararlanmaktadır.⁵⁵⁸

AİHM'nin kişisel verilerin korunmasıyla ilgili verdiği ilk karar *Klass ve Diğerleri/Almanya* kararıdır.⁵⁵⁹ AİHM bu kararda kişisel veri kavramını kullanmamış olmakla birlikte kişisel verilerin korunmasıyla ilgili önemli tespitlerde bulunmuştur.⁵⁶⁰ AİHM kararda casusluk veya terörizmle mücadele gibi amaçlarla e-posta, posta veya telekomünikasyon yoluyla haberleşmenin gizliliğinin sınırlandırılması hakkında düzenlemeleri AİHS'nin 8. maddesi kapsamında değerlendirmiştir.⁵⁶¹ AİHM kararında gizli telefon dinlemelerini özel hayatın gizliliğine müdahale olarak kabul etmiş ve teknik araçlarla özel hayata müdahale edilmesinde özel koruma tedbirlerinin, kontrol mekanizmalarının ve hukuksal araçların gerekliliğini vurgulamış,⁵⁶² olayda kamu makamları tarafından AİHS'nin 8. maddesi kapsamında özel hayatın gizliliği hakkına müdahale edildiğini kabul etmekte ancak bu müdahalenin maddenin ikinci fıkrasında yer alan demokratik bir toplumda gerekli olduğu ölçüde olduğunu ve yasal mevzuatın gerekli güvenceleri sağladığını ifade ederek 8. maddenin ihlal edilmediğine karar vermiştir.⁵⁶³

⁵⁵⁷ *Z./Finlandiya*, B.No: B.No: 22009/93, 25.2.1997

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"appno":\["22009/93"\],"article":\["8"\],"documentcollectionid2":\["GRAND CHAMBER"\],"CHAMBER":\["CHAMBER"\],"kupdate":\["","2019-03-03T00:00:00.OZ"\],"itemid":\["001-58033"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
(Erişim Tarihi:4.3.2019)

⁵⁵⁸ Küzeci, a.g.e., s.139.

⁵⁵⁹ *Klass ve Diğerleri/Almanya*, B.No:5029/71, 6.9.1978

⁵⁶⁰ Mendos, a.g.m., s.55.

⁵⁶¹ İtişgen, a.g.m. s.192.

⁵⁶² Şimşek, a.g.e., s.32-33.

⁵⁶³ AİHM söz konusu müdahalenin AİH'nin 8. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında meşru olup olmadığını değerlendirmiştir. Buna göre kamu makamları tarafından yapılan müdahalenin “*hukuka uygun olarak*”, “*ulusal güvenlik*”, “*kamu güvenliği*”, “*suçun veya düzensizliğin önlenmesi*”, “*başka kişilerin temel hak ve özgürlüklerinin korunması*” ile “*demokratik toplumda gerekli*” olarak yapılması hâlinde meşru ve haklı kabul edileceğini, bu sınırlama sebeplerinin temel haklara istisnalar getirdiğini ifade etmiştir. AİHM mevcut

AİHM *Amann/İsviçre* kararında⁵⁶⁴ kişisel bilgilerin resmi makamlar tarafından toplanarak arşivlenmesi hakkında değerlendirmelerde bulunmuştur. Ticaretle uğraşan başvurucuya eski Sovyetler Birliği elçiliği tarafından verilen siparişe ilişkin telefon görüşmesinin İsviçre Federal Savcılığı tarafından dinlenmesi üzerine başvurucu hakkında bilgi kartı oluşturulmuştur. AİHM kişilerin özel ve mesleki telefon görüşmelerinin dinlenmesini ve kayda alınmasını özel hayat kapsamında değerlendirdiği kararında Mahkeme, özel hayat kavramının geniş yorumlanması gerektiği, bu alanın diğer insanlarla ilişki kurmayı ve geliştirmeyi de kapsadığı ve buna iş ve mesleki faaliyetlerin de dâhil olduğunu tespit etmiştir.⁵⁶⁵ AİHM başvurucu hakkında tutulan söz konusu bilgilerin özel hayata müdahale teşkil ettiğini ifade etmiş ve bu müdahalenin AİHS'nin 8. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında haklı ve meşru kabul edilip edilemeyeceğini değerlendirmiştir. AİHM konuyla ilgili yasal mevzuatın savcılık makamı tarafından veri toplama, kaydetme ve saklama yetkisini kullanma koşulları ile kapsamını belirlemediğini ifade ederek AİHS'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.⁵⁶⁶

AİHM *Kruslin/Fransa* kararında telefon görüşmelerinin dinlenmesinin özel hayata ve haberleşme özgürlüğüne ciddi bir müdahale oluşturduğunu, bu nedenle kanunda açıkça düzenlenmesi gerektiğini ifade etmiştir. AİHM kararında telefon dinleme, DNA, hücre örneği ve parmak izi alma gibi uygulamaların kanunda en azından usul ve koşullarının belirlenmesi gerektiği, bu yollarda elde edilen söz konusu bilgilerin ise tutulma ve depolanma süresi, üçüncü kişilerin erişimine karşı korunma ve yok edilmesi usullerinin belirlenmesi gerektiği, kötüye kullanımlara karşı yeterli güvencelerin sağlanması

olayda Alman mevzuatında yer alan düzenlemenin söz konusu güvenceleri sağladığını değerlendirerek AİHS'nin 8. maddesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir. Mendos, s.56.

⁵⁶⁴ *Amann/İsviçre*, B.No:27798/95, 16.02.2000

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"appno":\["27798/95"\],"article":\["8"\],"documentcollectionid2":\["GRAND CHAMBER","CHAMBER"\],"kdate":\["","2019-03-03T00:00:00.0Z"\],"itemid":\["001-58497"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (Erişim Tarihi:4.3.2019)

⁵⁶⁵ Kararda özel hayatın geniş yorumlanmasına ilişkin husus 108 sayılı Sözleşme'nin amacının düzenlendiği 1. maddesi ile kişisel verinin tanımının yapıldığı 2. maddesine atıf yapılarak temellendirilmiş ve 108 sayılı Sözleşme'de kişisel verinin kişinin bilinmesini ve bilinebilmesini sağlayan her türlü bilgiye karşılık geldiği ifade edilmiştir.

⁵⁶⁶ Mendos, a.g.m., s.61-62.

gerektiği belirtilerek Fransız hukuk sisteminde muhtemel suistimallere karşı yeterli güvencenin sağlanmadığına karar verilmiştir.⁵⁶⁷

AİHM Z./Finlandiya kararında⁵⁶⁸ HIV hastası olan başvurucunun hastalığı ve kimliği hakkında bilgilerin temyiz mahkemesi tarafından verilen kararda ifşa edilmesinin AİHS'nin 8. maddesini ihlal ettiğine karar vermiştir. Mahkeme kararında söz konusu bilgilerin yayımlanmasında hiçbir haklı gerekçe bulunmadığını ve bunun başvurucunun özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkını ihlal ettiğini, özellikle sağlık verilerinin gizli olması gerektiği ve bu ilkenin AİHS'ne taraf olan tüm devletlerde oldukça önemli bir ilke olduğunu ve bunun hastanın mahremiyetine saygı gösterilmesi yanında hastanın sağlık hizmetlerine ve tıp mesleğine olan güveninin korunmasının esas teşkil ettiğini, bu nedenle, kişisel sağlık verilerinin ifşa edilmesini engelleyici tedbirlerin alınması gerektiğini belirtmiştir.⁵⁶⁹

AİHM Rotaru/Romanya kararında⁵⁷⁰ Romanya İstihbarat Servisi (RİS) tarafından tutulan özel hayata ilişkin bilgilerin kullanılmasının AİHS'nin 8. maddesini ihlal ettiğine karar vermiştir. Mahkeme kararında söz konusu bilgilerin ilgili makamlarca sistematik bir şekilde toplanarak saklanması özel hayat kapsamına girdiğini ve iç hukukta hangi bilgilerin kaydedilebileceği, hakkında bilgi toplanarak saklanacak ve izleme tedbirleri uygulanabilecek kişilerin kim olduğu ile söz konusu tedbirlerin usul ve koşulların belirlenmediği, tutulan bilgilerin ne kadarlık bir süreyi kapsayacağı ile tutulacak dosyalarla ilgili olarak açık ya da ayrıntılı düzenleme bulunmadığı ifade edilmiştir.

⁵⁶⁷ *Kruslin/Fransa*, B.No:11801/85, 24.4.1990

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"docname":\["Kruslin"\],"article":\["8"\],"documentcollectionid2":\["GRAND CHAMBER"\],"CHAMBER":\["CHAMBER"\],"kdate":\["","2019-03-03T00:00:00.OZ"\],"itemid":\["001-57626"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (Erişim tarihi:4.3.2019)

⁵⁶⁸ HIV hastası olan başvurucu kendisi hakkındaki tıbbi bilgilerin bir dava sırasında ifşa edilmesinden şikâyetçi olmuştur.

⁵⁶⁹ *Z./Finlandiya*, B.No: 22009/93, 25.2.1997

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"appno":\["22009/93"\],"article":\["8"\],"documentcollectionid2":\["GRAND CHAMBER"\],"CHAMBER":\["CHAMBER"\],"kdate":\["","2019-03-03T00:00:00.OZ"\],"itemid":\["001-58033"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (Erişim Tarihi:4.3.2019)

⁵⁷⁰ *Rotaru/Romanya*, B.No:28341/95, 4.5.2000

Başvurucu kendisi hakkında Romanya İstihbarat Servisi (RİS) tarafından tutulan dosyada bulunan bilgilerin gerçek olmadığını ispatlamanın mümkün olmadığından şikâyetçi olmuştur.

Mahkeme kararında ayrıca başvuru sahibinin kendisiyle ilgili verilerin saklanması itiraz edebilme yetkisinin olmadığı gibi bu bilgilerin aksini ispatlayabilmesinin de söz konusu olmadığını bu durumun Sözleşme'nin 13. maddesini (etkili başvuru hakkı) ihlal ettiğine karar vermiştir.⁵⁷¹

AİHM *Kopp/İsviçre* kararında⁵⁷² İsviçre kanunlarında savcının telefon hatlarını izletme talimatıyla ilgili takdir yetkisinin kapsamı ve kullanma şekliyle ilgili bir açıklık bulunmadığını, başvuru avukatının demokratik bir toplum düzeninde vatandaşlara tanınması gereken asgari korumadan faydalanmadığını belirterek AİHS'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

AİHM *Niemetz/Almanya* kararında⁵⁷³ özel hayat kavramının kesin bir şekilde tanımlanmasının mümkün olmadığı, bununla birlikte, söz konusu kavramın kişilerin sadece en samimi çevreleriyle sınırlanmasının da doğru olmadığı, meslek hayatının özel hayat kavramı dışında tutulamayacağı, nitekim kişilerin pek çoğunun iş hayatlarında anlamlı ilişkiler geliştirdiği, avukatlık gibi serbest meslek mensubu kişilerin meslek hayatlarının nerede bittiğini belirlemenin zor olduğu ifade edilerek AİHS'nin 8. maddesinin iş hayatını da kapsadığı, bu bağlamda avukatlık bürosunda yapılan aramaların AİHS'nin 8. maddesi kapsamında “özel hayata”, “konuta”⁵⁷⁴ ve “yazışmalara” müdahale teşkil ettiğini ifade etmiştir.⁵⁷⁵

⁵⁷¹ Ursula KILKELLY, *Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Gösterilmesi Hakkı, İnsan Hakları El Kitapları*, No:1, Avrupa Konseyi, Almanya 2001, s.48-49.

⁵⁷² *Kopp/İsviçre*, B.No:23224/94, 25.3.1998

Başvuru sahibi olduğu hukuk firmasının telefon hatlarının Federal Savcı tarafından verilen talimatları üzerine izlenmesinden şikâyetçi olmuştur.

⁵⁷³ *Niemetz/Almanya*, B.No:251-B, 16.12.1992

⁵⁷⁴ Kararda ayrıca “konut” kelimesinin anlamı irdelenerek bu kavramın İngilizcede metinde “home” olarak ifade edildiği, metnin eş bağlayıcılıkta olan Fransızca metninde “domicile” şeklinde ifade edildiği, bu kavramın “insanların içinde yaşadıkları ev” şeklinde tanımlanarak konuttan ve home'dan daha geniş bir anlama sahip olup işyerlerini de kapsadığı ifade edilmektedir.

⁵⁷⁵ Ersan ŞEN, Fatma Betül BODUR, “İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi İçtihadında Avukatın Sır Saklama Yükümlülüğünden Kaynaklanan İmtiyazlar”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi 2018 (138), s.15.

AİHM *MGN Limited/Birleşik Krallık* kararında⁵⁷⁶ model Naomi Campell uyuşturucu tedavisi için katıldığı toplantıdan çıkarken gizlice çekilen fotoğraflarının haberle ilgili olarak yayımlanmasının AİHS'nin 8. maddesi kapsamında müdahale teşkil ettiğini ifade etmiştir.⁵⁷⁷

AİHM *Khadija Ismayilova/Azərbaycan* kararında, tanınmış bir gazeteci olan başvuruçunun⁵⁷⁸ araştırmacı gazetecilik faaliyetlerini durdurulmaması hâlinde kendisinin kamu nezdinde aşağılanacağına dair tehdit mektubu aldığı, bunu reddettiğinde ise kendisinden habersiz olarak çekilen cinsel içerikli görüntülerin internete koyulduğu, başlatılan soruşturmanın etkisizliğinden şikâyet edildiğinde soruşturma makamı tarafından yayınlanan durum raporunda özel hayatıyla ilgili unsurlara yer verildiğini ileri sürdüğü, açtığı tazminat davasının reddedildiği, ceza soruşturmasının sonuçlanmaması hakkında şikâyetlerde bulunduğu belirtilmişti. Mahkeme kararında söz konusu eylemlerin başvuruçunun insanlık onuruna müdahale ettiğini, bu müdahaleleri devletlerin etkili bir şekilde soruşturması gerektiği, somut olayda soruşturmanın yapılmasıyla ilgili önemli kusur ve gecikmelerin olduğu, başvuruçunun özel hayatı hakkında bilgilerin hükümet yanlısı gazete ve soruşturma hakkında raporlarda yer aldığı belirtilerek AİHS'nin 8. ve 10. maddelerinin ihlal edildiğine karar vermiştir.⁵⁷⁹

AİHM *Mifsud / Malta* kararında bir kadının kendisinin biyolojik babası olduğu ile bunun doğum belgesine işlenmesine karar verilmesi talebiyle dava açılan ve yapılan yargılamada

⁵⁷⁶ *MGN Limited v. Birleşik Krallık* karar, B.No:39401/04, 18.1.2011

⁵⁷⁷ Robert WALKER, "Özel Hayat Ne Zaman Kamuyu İlgilendirir?" İfade Özgürlüğü, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Başkanı Nicolas Bratza'ya İthafen Kaleme Alınmış Makaleler, Council of Europe, 2012, s.58.

⁵⁷⁸ Bir gazeteci olan başvuruçunun tehdit mektubu, gizli kamera ile internete sızdırılan video görüntüleri nedeniyle özel hayatına yapılan müdahaleden devletin sorumlu olduğunu, olayların etkili soruşturulmadığını, soruşturma makamları tarafından yayınladığı durum raporunun özel hayatına ayrı bir müdahale oluşturduğunu, öte yandan kendisinin bir gazeteci olması nedeniyle ifade özgürlüğünün de ihlal edildiğini belirterek AİHS'nin 8. ve 10. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

⁵⁷⁹ *Khadija Ismayilova/Azərbaycan*, B.No:65286/13, 10.1.2019

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["data protection"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\],"kpdata":\["2018-09-03T00:00:00.OZ","2019-03-03T00:00:00.OZ"\],"itemid":\["001-188993"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (Erişim Tarihi:3.3.2019)

DNA testi yapılmasına karar verilen başvuruçunun⁵⁸⁰ itiraz ederek testi yaptırmayı reddettiği, kanun yollarında yapılan itirazların reddedildiği, Anayasa Mahkemesi tarafından başvuruçunun DNA testi yapmasında aşığılayıcı bir durumun bulunmadığı ve davacının da babasını öğrenme hakkı olduğunun belirtildiği ifade edilerek yerel mahkemelerin başvuruçunu ile kendisinin babası olduğunu iddia eden kadının hakları arasında adil bir denge kurduğunu, özellikle başvuruçunun DNA testi yapılmamasına yönelik itirazlarının yerel mahkeme ve anayasal yargıda değerlendirildiği ve reddedildiği, kararlarda bir keyfilik ya da takdir hatası bulunmadığı belirtilerek AİHS'nin 8. maddesinin ihlâl edilmediğine karar vermiştir.⁵⁸¹

AİHM *H.L./Polonya* kararında, adam öldürme suçundan mahkûm olan ve mağdurla internette tanışan başvuruçunun⁵⁸² yayınlanan bilgilerinin onun özel hayatının kapsamında olduğu, bununla birlikte gazetecilerin aleni olan duruşmalara katıldığı, duruşmalardaki gözlemleriyle haber yaptığı, ulusal mahkemelerin basında yer alan haberlerin başvuruçunun masumiyeti bakımından ihlal teşkil etmediği kanaatinde olduğu, davanın internette tanıştığı kişilerle buluşma konusunda yaratabileceği tehlikeleri yansıtmaması nedeniyle meşru bir kamu yararı taşıdığı, yargılama sırasında savcının ve mahkemenin izniyle fotoğraf çekildiği, bu fotoğraflarının yayınlanmasının ise pekçok mağdurun bu fotoğrafları görmesiyle yetkililerle irtibata geçtiği dikkate alındığında haklı gerekçelere dayandığı, basında geniş yer bulan olayın basın tarafından belli duruşmalarda hazır bulunmak suretiyle takip edilmesine izin verildiği, bu nedenle söz konusu haber ve fotoğrafların basın özgürlüğü kapsamında olduğu ve taraf devletinin adaletin hakkaniyet temelinde tecelli etmesi ile başvuruçunun mahremiyetinin korunması arasındaki gerekliliklerin değerlendirmesi konusunda takdir yetkisinin sınırlarını aşmadığı, ulusal

⁵⁸⁰ Başvuruçunu babalık davasında DNA testi yapmasına karar verilmesinin özel hayata saygı hakkını ihlâl ettiğini ileri sürmüştür.

⁵⁸¹ *Mifsud/Malta*, B.No:62257/15, 29.1.2019

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["Mifsud /](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

Malta"], "documentcollectionid2":["GRANDCHAMBER", "CHAMBER"], "kupdate":["2018-09-03T00:00:00.OZ", "2019-03-03T00:00:00.OZ"], "itemid":["001-189641"]} (Erişim Tarihi:3.3.2019)

⁵⁸² Başvuruçunu kişisel verilerin yayınlanmasından, hakkında gerçeği yansıtmayan bilgilerin yayınlandığı, masumiyet karinesinin ihlâl edildiği ve fotoğraflarının basında yer aldığı nedenleriyle bazı yayıncı kuruluşlar hakkında açtığı davalardan lehe sonuç alamadığı için başvurmuştur.

mahkemelerin çatışan haklar arasında ölçülü bir denge kurduğu ve aleni olan ceza yargılaması sırasında elde edilen bilgilerin yayınlanmasıyla sağlanan kamu yararının başvuruçunun özel hayatının korunması hakkında daha ağır bastığı belirtilerek müdahalenin haklı gerekçelere dayanması ve başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.⁵⁸³

AİHM kişisel verilerin korunmasıyla ilgili kararlarının hakkın kamu otoritesine karşı korunması ve kamu otoritesi dışındaki aktörler karşısında korunması şeklinde ayrıldığı görülmektedir. Mahkeme kamu otoriteleri tarafından yapılan müdahalelerde özel hayatın kapsamını geniş yorumlamak suretiyle hakkın koruma alanını genişletmekte ve ürettiği içtihatlarla kişisel verilerin korunmasına büyük katkı sağlamaktadır. Öte yandan AİHS'nin 8. maddesinin metninde açık bir şekilde yer almasa da devlet dışındaki aktörler tarafından yapılan müdahaleleri metinde geçen “saygı” kelimesi nedeniyle devletin pozitif yükümlülükleri kapsamında denetim yetkisine almıştır. Bununla birlikte devlet dışı bu aktörler tarafından yapılan müdahalelerin denetiminde maddenin ikinci fıkrasında yer alan unsurların varlığına ilişkin denetim yapmamakta devletlerin takdir marjı geniş tutulmak suretiyle pozitif yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğine ve haklar arasında adil dengenin gözetilip gözetilmediğine bakmaktadır.⁵⁸⁴

AİHM kararlarında kişisel verilerin korunmasıyla ilgili genel uygulanabilir ilkeler yerine AİHS'nin sağladığı güvence kapsamında her somut olayın özelliğine göre değerlendirme yapmak suretiyle kişisel verilerin korunması hakkıyla ilgili ilkeleri belirlemekte ve buna göre karar vermektedir. AİHM'nin bu kapsamda kişinin rızası olmaksızın kişisel verilerinin işlenmemesi, kişisel verilerin sınırsız veya gerekli olduğundan daha uzun süre tutulmaması veya açık bir şekilde meşru amacın belirtilmesi gibi belirlediği ilkelere aykırılık hâlinde AİHS'nin 8. maddesinin ihlâline karar verdiği görülmektedir.⁵⁸⁵

⁵⁸³ *H. L./Polonya*, B.No: 14781/07, 39824/09, 41361/09, 42875/09, 15.9.2015 & 62.

[https://hudoc.echr.coe.int/tur#{ "fulltext":\["41361/09"\],"appno":\["39824/09"\],"itemid":\["001-157931"\] }](https://hudoc.echr.coe.int/tur#{)
(Erişim Tarihi:4.3.2019)

⁵⁸⁴ Timur, a.g.m., s.9-10.

⁵⁸⁵ Küzeci, a.g.e., s.146.

AİHM kararlarında özel hayata saygı hakkını AİHS'nin 8. maddesi kapsamında sadece müdahale etmeme şeklinde anlamadığı, devletlerin bu hakkın korunmasına yönelik düzenlemeleri yapma konusunda da pozitif yükümlülüğü olduğunu kabul ettiği anlaşılmaktadır. Bu pozitif yükümlülüğün kapsamında ise sadece kamunun müdahalesini engellemeye yönelik düzenlemeler değil kamu dışı aktörlerin müdahalesini engellemeye yönelik düzenlemelerin bulunduğu da görülmektedir.⁵⁸⁶

AİHM'nin kişisel verilerin korunmasıyla ilgili ilk kararlarında ifade ettiği kişisel verilerin korunmasının kişilerin özel hayatına saygı hakkından yararlanabilmesi için temel önemde olduğu anlayışının⁵⁸⁷ zaman içinde değiştiği ve AİHM'nin kişisel verilerin korunması hakkının kapsamını ayırıştırıp belirginleştirmeye başladığı ve AİHS'nin 8. maddesinin sınırlarını genişleterek ilk bakışta özel hayat kapsamına girmeyen verileri de bu kapsamda değerlendirmeye başladığı görülmektedir.⁵⁸⁸ Ayrıca AİHM'nin kişisel verilerin korunması hakkıyla ilgili olarak ilk kararlarına göre AİHS'nin 8. maddesi kapsamında daha fazla değerlendirmeler yapmaya ve ilkeler belirlemeye istekli olduğu söylenebilir.⁵⁸⁹

2.5. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

II. Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'da yıllarca birbiriyle mücadele eden devletler güvenli bir şekilde varlıklarını devam ettirebilmek için 18.4.1951 tarihinde Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) altında bir araya gelmiş, bu örgütü Roma'da 25.3.1957 tarihinde imzalanan Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ile Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (AAET) şeklindeki iki antlaşma takip etmiştir.⁵⁹⁰ 7 Şubat 1992 tarihinde ise Avrupa Birliği (AB) Antlaşması olarak bilinen Maastricht Antlaşması imzalanarak ile AKTÇ, AET ve AAET şeklinde örgütlenen bu üç topluluğun yanına

⁵⁸⁶ Timur, a.g.m., s.4.

⁵⁸⁷ Z./Finlandiya kararı, B.No:22009/93, 25.2.1997

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"appno":\["22009/93"\],"article":\["8"\],"documentcollectionid2":\["GRAND CHAMBER","CHAMBER"\],"kdate":\["","2019-03-03T00:00:00.OZ"\],"itemid":\["001-58033"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
(Erişim Tarihi:4.3.2019)

⁵⁸⁸ Timur, a.g.m., s.4.

⁵⁸⁹ Küzeci, a.g.e., s.146.

⁵⁹⁰ Akgül, a.g.e., s.153.

ekonomik ve parasal birlik, dış politika ve güvenlik ile adalet ve içişleri konularında üye devletlerarasında işbirliği öngörülmüştür.⁵⁹¹

AB, kuruluş felsefesinde barış, özgürlük, refah, demokrasi ve hukukun üstünlüğü ilkelerine dayanan ve bu ilkeler bağlamında sadece Avrupa'da değil Dünya'da da etkili olmayı amaçlayan bir oluşumdur. Nitekim AB, temel hak ve özgürlüklerin korunması, hukukun üstünlüğü ve demokratik kurumların varlığı gibi tüm Dünya'da kabul görmüş değerler üzerine kurgulanmış bir topluluk oluşturma amacındadır.⁵⁹²

AB Antlaşması'nın 13. maddesinde Birliğin kurumları; AB Komisyonu, AB Konseyi, Avrupa Parlamentosu, Avrupa Birliği Adalet Divanı ve Sayıştay şeklinde belirtilmiştir. Bu kurumlar Antlaşma'daki amaç, şart ve usullere göre yetkisini kullanmaktadır.⁵⁹³ AB kurumları kurucu antlaşmalara dayanarak ikincil nitelikte dört çeşit mevzuat kabul edebilir. Bunlar; Tüzükler (Regulations), Direktifler (Yönergeler), Kararlar ve Tavsiye Kararlarıdır. Tüzükler, genel ve soyut hukuk normları olarak üye devletleri bağlar. Üye devletlerin ulusal hukuklarını Direktif'le belirtilen sürede uyumlaştırma yükümlülüğü vardır. Kararların muhatabını bağlar, bu mahatab üye devlet veya bu devletin vatandaşı olan gerçek kişi veya tüzel kişiler de olabilir. Tavsiye kararlarının bağlayıcılığı yoktur.⁵⁹⁴

AB kişisel verilerin korunması konusunda Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'ne göre daha fazla düzenleme yapma yaklaşımı sergilemiştir.⁵⁹⁵ Türk hukukunda kişisel verilerin korunmasını düzenleyen temel mevzuat olan 6698 sayılı Kanun'un AB'nin 95/46/EC sayılı Direktif'i esas alınarak hazırlanmış olması, Türkiye Cumhuriyeti'nin AB adaylık süreci ile AB'de yürürlükte olan GDPR'nin kişisel verilerin korunması konusunda en ayrıntılı, en güncel ve en etkili mekanizma içermesi nedeniyle AB'de kişisel verilerin korunmasına ilişkin düzenlemeler detaylı olarak incelenecek ve değerlendirmelere esas alınacaktır.

⁵⁹¹ Akgül, a.g.e., s.196.

⁵⁹² Ayözger, a.g.e., s.69.

⁵⁹³ Bozkurt, a.g.e., s.75.

⁵⁹⁴ Akgül, a.g.e., s.196-197.

⁵⁹⁵ Gür, a.g.e., s.13.

AB’nde kişisel verilerin korunmasına ilişkin düzenlemeler esas olarak direktiflerle yapılmış olup, konuyla ilgili olarak;

- Avrupa Parlamentosu ve Konsey’inin 24 Ekim 1995 tarihli *Kişisel Verilerin İşlenmesi Sırasında Gerçek Kişilerin Korunması ve Serbest Veri Trafiği Hakkında Direktif* (Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi, 95/46/EC sayılı Direktif)

- Avrupa Parlamentosu ve Konsey’inin 12 Temmuz 2002 tarihli *Elektronik Komünikasyon Alanında Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Özel Hayatın Gizliliğinin Korunması Hakkında Direktif* (Elektronik Komünikasyon Verilerin Korunması Hakkında Direktif, 2002/58/EC sayılı Direktif)

Şeklinde iki temel Yönerge aşağıda ayrıntılı şekilde incelenecektir.⁵⁹⁶

AB genelinde kişisel verilerin en yüksek düzeyde korunması ve kişilere verileri üzerinde daha iyi bir şekilde kontrol imkânı sağlamayı amaçlayan AB Genel Veri Koruma Tüzüğü (General Data Protection Regulation–GDPR) Avrupa Parlamentosu tarafından 14 Nisan 2016 tarihinde onaylanmıştır⁵⁹⁷. 95/46/EC sayılı Direktif’i yürürlükten kaldıran GDPR 25 Mayıs 2018 tarihinde yürürlüğe girmiş ve bu tarihten itibaren tüm üye devletlerde bağlayıcı hale gelmiştir. Üye devletlerin Tüzük hükümlerini ulusal kanunlarına dâhil edebilmeleri için iki yıllık süre öngörülmüştür.⁵⁹⁸ AB veri koruma kurallarında köklü bir reformu ihtiva eden bu Tüzük, AB’de kişisel verilerin işlenmesi konusunda genel düzenlemeler ile polis ve adli makamlar tarafından işlenen veriler üzerindeki düzenlemeler olmak üzere iki temel alandan oluşmakta olup, unutulma hakkı, verilerin taşınabilir kılınması, verilerin ne zaman hacklendiğinin bireye bildirilmesi, gizlilik politikalarının açık ve anlaşılır biçimde bireylere aktarılması, mevzuata aykırı hareket eden şirketlerin dünya çapındaki yıllık ciroları üzerinden yüzde 4’e varan oranlarda para

⁵⁹⁶ Şimşek, a.g.e., s.40.

⁵⁹⁷ Türkiye Cumhuriyeti, Kalkınma Bakanlığı 18.4.2016 tarihli Duyurusu <http://www.bilgitoplumu.gov.tr/2016/avrupa-parlamentosu-yeni-veri-koruma-yonetmeligini-onayladi/> (Erişim Tarihi:24.3.2017)

⁵⁹⁸ T.C.Kalkınma Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.bilgitoplumu.gov.tr/2016/avrupa-parlamentosu-yeni-veri-koruma-yonetmeligini-onayladi/> (Erişim Tarihi:14.2.2018)

cezası verilmesi gibi pek çok konuda ayrıntılı düzenlemeler içermekte ve yükümlülükler öngörmektedir.

Ayrıca Avrupa Parlamentosu ve Konsey'i, Topluluk Organ ve Kurumları Tarafından Kişisel Verilerin İşlenmesi Sırasında Gerçek Kişilerin Korunmasına ve Serbest Veri Trafikğine İlişkin Tüzük (45/2001/EC Tüzüğü) çıkartmışlardır.

AB'de kişisel verilerin korunması hakkı üç temel sütun üstünde gelişme göstermektedir. Bunlar; veri kontrolörlerinin uyması gereken yükümlülükler, veri sahibinin hakları ve veri koruma otoritelerinin rolüdür. AB'de kişisel verilerin korunmasının "*en temel bileşeni*" üye devletlerin mevzuatlarında bağımsız bir veri koruma otoritesinin varlığı ve iyi işlemedir.⁵⁹⁹ Bu bağlamda konuyla ilgili gerek 95/46/EC sayılı Direktif'te gerekse GDPR'de ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir.

2.5.1. Kişisel Verilerin İşlenmesi Sırasında Gerçek Kişilerin Korunması ve Serbest Veri Trafikği Hakkında Direktif (Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi, 95/46/EC sayılı Direktif)

Direktif'in kabul edilmesine giden yolda en önemli rolü Newman tarafından hükümet ötesi siyaset müteşebbisleri şeklinde tanımlanan⁶⁰⁰ ulusal kişisel verilerin korunması mercileri üstlenmiştir. Bu mercilerin baskıları Avrupa Parlamentosu'nun veri mahremiyetiyle ilgili ilke kararları almasıyla devam etmiş ancak Komisyon 1970'li yıllar boyunca bu konuyla pek ilgilenmemiştir.⁶⁰¹ 1980'li yıllardan itibaren teknolojik gelişmelere paralel olarak veri işleme teknolojisinde meydana gelen gelişmeler, AB vatandaşlarına ait kişisel verilerin kontrolü konusunda endişelere neden olmuştur. Kişisel verilerin ticari amaçlarla kullanımının yaygınlaşmasıyla üye devletlerde farklı uygulamalar ortaya çıkmaya başlamış ve AB üyesi devletlerin ulusal kanunları arasında

⁵⁹⁹ Andra GIURGIU, Tine ALARSEN, "Roles and Powers of National Data Protection Authorities", EDPL, 3/2016, s.342.

⁶⁰⁰ Abraham L. NEWMAN, "Building Transnational Civil Liberties: Transgovernmental Entrepreneurs and the European Data Privacy Directive", International Organization 2008, s.103-130. Gür, s.20'den naklen.

⁶⁰¹ Gür, a.g.e., s.20-21.

uyum ve standartlaşma sağlanamamıştır.⁶⁰² 1980'li yıllarda söz konusu mercilerin diğer devletlerdeki muadilleriyle ilişkilerini geliştirmeleri veri mahremiyetinin Avrupa'da öngörülen Tek Pazar için ön şart olarak gündeme getirilmesini ve 1992 yılının sonuna kadar da gerekli tedbirlerin alınmaması hâlinde üye devletlerarasındaki veri akışının bloke edileceği belirtilmek suretiyle Komisyon'dan kişisel verilerin korunmasıyla ilgili bir direktif hazırlanması istenmiştir.⁶⁰³

Bu gelişmeler sonucu Avrupa Komisyonu tarafından 1990 yılında hazırlanan taslak metin gözden geçirilerek Bakanlar Konseyi tarafından 95/46/AT sayılı Direktif olarak 20.2.1995 tarihinde kabul edilmiştir. Direktif 24.10.1995 tarihinde onaylanmış, üç yıl sonra da yürürlüğe girmiştir.⁶⁰⁴ AB'de kişisel verilerin işlenmesi ve bu verilerin serbestçe dolaşımına ilişkin en önemli metinlerden biri olan Direktif AB düzeyinde kişisel verilerin korunmasıyla ilgili olarak genel bir çerçeve çizmektedir. Direktif kabul edildiği tarihten itibaren AB üyesi devletlerin sınırlarını aşarak diğer devletleri de etkilemiştir.⁶⁰⁵ Kişisel verilerin korunması konusunda ortaya çıkan yeni ihtiyaçlar veri koruma kurallarının güncellenmesini gerektirmiş ve yapılan çalışmalar sonucunda hazırlanan GDPR⁶⁰⁶ Avrupa Parlamentosu tarafından 14 Nisan 2016 tarihinde onaylanarak 25 Mayıs 2018 tarihinde yürürlüğe girmiştir. GDPR bu tarihten itibaren 95/46/EC sayılı Direktif'i yürürlükten kaldırarak hükümleri tüm üye devletlerde bağlayıcı hale gelmiştir.⁶⁰⁷ Bununla birlikte her ne kadar yürürlükten kalksa da 95/46/EC sayılı Direktif'in gerek AB'de kişisel verilerin işlenmesi ve serbest dolaşımı hakkında en önemli belgeler arasında olması gerekse 6698 sayılı Kanun'un hazırlanmasında referans alınması

⁶⁰² Akıncı, a.g.e., s.7.

⁶⁰³ Gür, a.g.e., 21-22.

⁶⁰⁴ Akıncı, a.g.e., s.7

⁶⁰⁵ Mendos, a.g.m., s.71.

⁶⁰⁶ http://ec.europa.eu/justice/data-protection/reform/files/regulation_oj_en.pdf (Erişim Tarihi: 13.2.2018)

⁶⁰⁷ Düzenleme bir direktif olmayıp tüzük olduğu için AB üyesi ülkelerin parlamentolarında onaylanmasına gerek olmaksızın yürürlüğe girmiştir. Direktifler ise AB hukuku bakımından kanun yapma araçları arasında yer alan genellikle doğrudan bağlayıcı olmayan düzenlemelerdir. Bu düzenlemeler üye ülkeler bakımından birer uyumlaştırma aracı olarak kullanılmaktadır. Üye devletlerin direktiflerde yer alan temel ilkeleri ulusal mevzuat hükümlerine derc etmeleri gerekmektedir. Direktif kabul edildikten sonra tüm üye devletler ulusal veri koruma düzenlemelerini Direktifle uyumlu hale getirmekle görevlidir. (Akıncı, a.g.e., s.7)

nedeniyle amacı, kapsamı ve bazı hükümleri hakkında açıklamalar yapmak yerinde olacaktır.

Direktif'in ilk ve en önemli amacı gerekçede⁶⁰⁸ de belirtildiği üzere AB'de üye devletlerarasındaki farklılıkları ortadan kaldırarak kişisel verilerin serbest dolaşımını sağlamak suretiyle ortak pazarın oluşumu ve işleyişi yönündeki olumsuz etkileri ortadan kaldırmaktır. AB üyesi devletlerarasındaki söz konusu farklılıkların ekonomik etkinliklerin izlenmesini ve yetkililerin sorumluluklarını ifa etmede sıkıntılara neden olabileceği ve rekabeti bozucu etkilerinin olabileceği endişesi kişisel verilerin korunması hakkında mevzuatın uyumlaştırılmasını gerektirmiştir. Nitekim teknolojik gelişmelerle birlikte kişisel verilerin işlenmesinin kolaylaşması ile Avrupa'da kişisel veri akışını artıran ekonomik ve sosyal bütünleşmenin gelişmesi uyumlaştırma çalışmasının diğer bir nedeni olarak ifade edilebilir.⁶⁰⁹

Direktif'in 1. maddesine göre Direktif sadece gerçek kişilere ait kişisel verilerin işlenmesi durumunda uygulanır. Bu bağlamda tüzel kişiler hakkında tutulan veriler koruma kapsamında değildir. Bununla birlikte üye devletler Direktif'le ilgili iç hukuklarında yapacakları düzenlemelerde istedikleri takdirde tüzel kişileri de koruma kapsamına dâhil edebilirler. Bir gerçek kişiye tüzel kişilere ait veriler ile ulaşılabilirse tüzel kişilerin de kapsama dâhil edilmesi mümkündür.⁶¹⁰

Direktif'in 3. maddesine göre ise verilerin otomatik veya otomatik olmayan yollarla işlenmesi arasında fark yoktur. Direktif, kişisel verilerin korunması konusunda kapsamlı bir yaklaşım sergilemekle birlikte 3. maddenin (2) numaralı fıkrasında Direktif hükümlerinin uygulanmayacağı istisnalar düzenlenmiştir. Düzenlemede iki istisna belirlenmiştir. Bunlardan birincisi kamu güvenliği, savunma ve devletin güvenliğiyle ilgili işlemlerde ve devletin ceza hukuku alanındaki faaliyetleri Direktif'in uygulama

⁶⁰⁸ Direktif'in 7 numaralı gerekçesi

⁶⁰⁹ Küzeci, a.g.e., s.164-165.

⁶¹⁰ Mendos, a.g.m., s.76.

alanı dışında olup, bu durumlarda Direktif hükümleri uygulanmayacaktır. İkinci istisnai ise gerçek kişilerin tamamen kişisel veya evi ve ailesiyle ilgili faaliyetlerinden kaynaklanan durumlarda Direktif hükümleri uygulanmayacaktır.⁶¹¹

95/46/EC Direktifi yedi temel bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler sırasıyla genel hükümler, hukuka uygunluk sebepleri, hukuki tedbirler, sorumluluk ve yaptırımlar, kişisel verilerin üçüncü devletlere transferi, davranış kuralları, denetleyici (teftiş) otorite ve topluluk düzeyinde uygulama tedbirleri şeklindedir.⁶¹²

Mahremiyet hakkının korunması ve bireyin özel hayatına müdahaleleri önleme ihtiyacıyla ortaya çıkan veri koruma ilkeleri Direktif'in temelini oluşturmaktadır. Söz konusu ilkelerle veri kontrolörünün kişisel verileri işlerken uyması gereken yükümlülükler belirlenmekte, işleme sırasında veri kontrolörüyle veri sahipleri arasında ortaya çıkan çıkar çatışması dengelenmeye çalışılmaktadır. Direktif'e göre üye devletler, kişisel verileri ancak Direktifte belirtilen temel ilkelere uygun olarak işleyebilir. Bu ilkeler Direktif'in 6. maddesinde *adil ve yasal işleme*,⁶¹³ *amaç ile sınırlılık*,⁶¹⁴ *ilgililik ve orantılılık*,⁶¹⁵ *doğruluk ve güncellik*,⁶¹⁶ *süreyle sınırlılık*⁶¹⁷ şeklinde belirlenmiştir.

Direktif çerçevesinde üye devletlerde kişisel verilerin işlenebilmesine ilişkin şartlar Direktif'in 7. maddesinde sayılmaktadır. Bu kapsamda veri sahibinin "*açık ve kesin*

⁶¹¹ Akıncı, a.g.e., s.6-8.

⁶¹² Dilek YÜKSEL CİVELEK, *Kişisel Verilerin Korunması ve Bir Kurumsal Yapılanma Önerisi (Uzmanlık Tezi)*, Bilgi Toplumu Dairesi Başkanlığı, T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, 2011, Yayın No:2821, s.73.

⁶¹³ Kişisel veriler adil ve yasalara uygun şekilde işlenecektir. (Akıncı, a.g.e., s.9.)

⁶¹⁴ Kişisel veriler; kesin, belirlenmiş ve hukuka uygun amaçlara göre toplanmış olacak ve ilk toplandıkları amaca aykırı olarak daha sonradan işlemeye konu olmayacaktır. Üye devletin gerekli önlemleri alması şartıyla, bu verilerin ilk toplandıkları amacın dışında tarihsel, istatistiksel ve bilimsel amaçlarla daha sonradan işlemeye konu olmaları durumu saklıdır. (Akıncı, a.g.e., s.9.)

⁶¹⁵ Kişisel veriler, toplama ve/veya müteakip olarak işleme amaçları için yeterli ve bu işlemlerle ilgili olacak, aşırı olmayacaktır. (Akıncı, a.g.e., s.9.)

⁶¹⁶ Söz konusu veriler güncel ve doğru olarak tutulacak; böylece veri kalitesi korunacaktır. Toplanma amaçları veya daha sonraki işleme için yanlış veya eksik olan verinin silinmesi veya düzeltilebilmesi için gerekli tüm makul adımlar atılacaktır. (Akıncı, a.g.e., s.9.)

⁶¹⁷ Kişisel veriler, toplama amacının veya daha sonraki işlemenin gerektirdiğinden daha uzun süre saklanmayacaktır. Veriler, veriye konu olan kişilerin kimliğinin belirlenmesine müsaade eder biçimde muhafaza edilecektir. İstatistiksel, tarihsel veya bilimsel amaçlarla verilerin daha uzun süre muhafaza edilmesi gerekiyorsa buna ilişkin koruma önlemleri belirlenecektir. (Akıncı, a.g.e., s.9.)

olarak rızasının alınması, bir sözleşmeden doğan yükümlülüğün yerine getirilmesi, bir kanuni yükümlülüğün yerine getirilmesi, veri sahibinin hayati menfaatlerinin korunması ve kamu yararının gerektirdiği bir işin yerine getirilmesi” durumlarında kişisel verilerin işlenebileceği kabul edilmektedir.

Kişilerin sağlık durumları, cinsel yaşamları, dini ve felsefi inançları, ırk veya etnik kökenleri ve siyasi görüşleri hakkında bilgi veren veriler mahiyetleri itibarıyla, bireylerin toplum içerisinde ayrımcılık veya bir takım mağduriyetlere uğramasına neden olabilecek nitelikte olduklarından daha üst seviyede bir korunmayı gerektirmekte ve *hassas kişisel veri* olarak tanımlanmaktadır. Direktif’in 8. maddesinde hassas kişisel veri niteliğini haiz verilerin işlenmesinin üye devletler tarafından yasaklanması gerektiği ifade edilmektedir. Söz konusu yasağa ilişkin istisna maddenin ikinci fıkrasında veri sahibinin açık rızasının olması şeklinde düzenlenmiştir.⁶¹⁸

AB’de kişisel verilerin korunmasının “*en temel bileşeni*” üye devletlerin mevzuatlarında bağımsız bir veri koruma otoritesinin varlığı ve iyi işlemesidir.⁶¹⁹

Direktif’in 25. ve 26. maddelerinde kişisel verilerin üçüncü devletlere aktarımına ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır. Direktif’in 25. maddesine göre üye devletler kişisel verilerin üçüncü devletlere aktarımını ancak bu devletlerde “*yeterli düzeyde*” koruma sağlanması hâlinde yapabilir.⁶²⁰ “*Yeterli*” korumanın ne anlama geldiği hususunda ise tam olarak bir açıklık bulunmamakla birlikte bunun tüm koşulların birlikte değerlendirilerek verinin niteliği, veri işleminin amacı, süresi, üçüncü devlette mevcut hukuk kuralları, mesleki kurallar ile güvenlik önlemlerinin dikkate alınacağı anlaşılmalıdır. Yapılan inceleme sonunda söz konusu korumanın yeterli düzeyde

⁶¹⁸ Akıncı, a.g.e., s.9.

⁶¹⁹ Andra GIURGIU, Tine ALARSEN, “*Roles and Powers of National Data Protection Authorities*”, EDPL, 3/2016, s.342.

⁶²⁰ Bu hüküm başta ABD olmak üzere Avrupa dışındaki pek çok ülke tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Avrupa kendi sistemini tüm dünyaya dayatmakla ve ABD ile sanal ticaret anlamında yarışa katılabilmek için zaman kazanmaya çalışma ve tüketiciler bakımından serbest rekabet ortamını ortadan kaldırdığı hususunda suçlanmıştır.(Küzeci, a.g.e., 172-173.)

olmadığı tespit edildiğinde üye devletlerin birbirlerini haberdar etme yükümlülükleri de bulunmaktadır.⁶²¹

Direktif'in 26. maddesinde üçüncü devletlere veri aktarımına ilişkin istisnalar düzenlenmiştir. Bunlar şöyle ifade edilebilir;

- a) Veri sahibi söz konusu transfer için açık şekilde rıza vermişse,
- b) Bir sözleşmenin ifası veya ilgili kişinin talebiyle sözleşme öncesindeki bir ilişkinin yürütülebilmesi için transfer yapılmışsa,
- c) İlgili kişinin çıkarlarının korunması için veri denetçisi ile üçüncü kişi arasında yapılan sözleşmenin uygulanması ve sonuçlanması için gerekli olması hâlinde transfer yapılmışsa,
- d) Kanuni hakların tesisi, ileri sürülmesi ve korunması için veya önemli kamusal çıkarın korunması için gerekli ve yasal olarak zorunlu durumda transfer yapılmışsa,
- e) Veri sahibinin hayati bir menfaatinin korunması için transfer yapılmışsa,
- f) Kanunda öngörülen koşullar çerçevesinde meşru bir menfaati olan ya da ilgisini kanıtlayan herkese açık kamu sicillerinden transfer yapılmışsa,

Söz konusu istisnaların kural haline gelmesinin önlenmesi için dar yorumlanması gerekir. Ayrıca özel nitelikteki veriler için var olan nitelikli koruma burada da geçerlidir.⁶²²

⁶²¹ Küzeci, a.g.e., s.172.

⁶²² Küzeci, a.g.e., s.174-176.

Direktif'in 25. ve 26. maddelerinde düzenlenen veri transferinin sağlanabilmesi için gerekli olan “*yeterli düzeyde*” koruma uygulamada kişisel verilerin korunması konusunda yaklaşım farklılığı nedeniyle AB ile ABD arasında bazı sorunların yaşanmasına neden olmuştur. ABD’de kişisel verilerin korunması değişik gerekçelerle⁶²³ AB’ye göre son derece sınırlı kalmış ve Direktif’in 25. maddesi gereğince gerekli olan “*yeterli*” korumayı karşılayamamıştır. AB ile ABD arasında “*yeterli*” düzeyde korumanın sağlanabilmesi için uzun tartışmaların ardından anlaşmaya varılmış ve 2000 yılında farklı sistemler arasında bir uzlaşmaya gidilerek “*Safe Harbour*”⁶²⁴ olarak adlandırılan “*Bağışıklık Sözleşmesi*” kabul edilmiştir. Safe Harbour kişisel verilerin korunmasıyla ilgili olarak ABD ile AB arasında geçerli olan bir dizi ilkedен oluşmaktadır. Bu ilkeler uyarınca yeterli düzeyde koruma sağlayan ABD şirketleri AB tarafından bu ilkeyi sağlamış kabul edildiğinden veri transferi gerçekleştirilebilmektedir.⁶²⁵

Direktif'in 28. maddesine göre üye devletler Direktif'teki hükümlerin kendi devletlerindeki uygulamalarını izlemek için en az bir kamu kurumunu (veri koruma otoritesi) görevlendirmelidir. Bu veri koruma otoriteleri görevlerini bağımsız bir şekilde yerine getireceklerdir. Direktif'te bu veri koruma otoritelerinin görevlerini yerine getirirken tüm bilgilere erişmeye, bu bilgilerin silinmesini veya yok edilmesini istemeye, uyarıya ve iç hukuk hükümlerinin ihlali hâlinde bu ihlalleri yargıya taşımak üzere kovuşturmaya yetkili olduğu da belirtilmektedir.⁶²⁶

⁶²³ ABD kişisel verilerin korunmasına yönelik federal düzeyde bir kanun kabul etmeye öteden beri sıcak bakmamıştır. ABD'nin kişisel verilerin korunması yönünde yetersiz kalmasının değişik nedenleri bulunmaktadır. Bazı yazarlar bu durumu tarihsel ve kültürel nedenlere bağlamaktadır. Pek çok yazara göre ise ABD’de kişisel verilerin yetersiz düzeyde korunmasının asıl nedeni, telekomünikasyon ve ileri teknoloji endüstrisinin bu yöndeki çalışmaları istememesi ve yürüttükleri lobi faaliyetleriyle konuyla ilgili genel ve kapsayıcı düzenlemeler yapılmasını engellemeleri, şeklinde ifade edilmektedir. Bazı zamanlarda özel hayatın gizliliği ve kişisel verilerin korunmasına yönelik Kongre üyeleri tarafından çalışmalar yapılmışsa da bunlar söz konusu endüstrilerin baskısı sonucu sona erdirilmiştir.(Küzeci, a.g.e., s.178)

⁶²⁴ Safe Harbour esas olarak 95/46/EC sayılı Direktif'in 2. ilâ 14. maddeleri arasında düzenlenen kurallara paralel şekilde yedi ilkeyi içermektedir. Bunlar, bildirim, seçim, transfer, güvenlik, doğruluk, erişim ve uygulamaya ilişkindir. (Kuner, a.g.e., s.185-187.)

⁶²⁵ Küzeci, a.g.e., s.179-180.

⁶²⁶ Akıncı, a.g.e., s.9-10.

Direktif kişisel verilerin işleme şartlarını, veri işlemenin yasallaşma nedenlerini, verilerin ancak sınırlı amaçlarla işlenebileceklerini ve belirtilen amaçlarla kullanılabileceklerini, hassas verilerin işleme koşullarını, veri ilgisinin bilgilendirilmesi gibi konularda düzenleme yapması bakımından önemlidir. AB üyesi devletler arasında verilerin serbestçe dolaşımı ile devletlerin kendi aralarında veri transferini yasaklayamaması veya engelleyememesini sağlaması bakımından önemlidir. Bununla birlikte Direktif AB üyesi devletler bakımından bağlayıcı olmadığı ve ulusal mevzuatlara aktarılması gerektiğinden, ancak devletlerin Direktif'i farklı şekilde uyarlamaları nedeniyle üye devletlerarasında yeknesaklık sağlanamamış ve farklılıklar ortaya çıkmıştır. Bu nedenle daha önce ifade edildiği gibi AB, tüzük şeklinde hazırladığı hükümleri tüm üye devletlerde bağlayıcı olan GDPR'yi kabul ederek 95/46/EC sayılı Direktif'i yürürlükten kaldırmıştır.

2.5.2. Telekomünikasyon Alanında Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Özel Hayatın Korunmasına İlişkin Direktif, (97/66/EC sayılı Direktif)⁶²⁷

AB tarafından elektronik haberleşmeyle ilgili olarak kişisel verilerin işlenmesi ve korunması konusunda yapılan ilk özel düzenleme 97/66/EC sayılı Direktif'dir. 95/46/EC sayılı Direktif'in telekomünikasyon alanında yetersiz olduğunun düşünülmesi nedeniyle⁶²⁸ Avrupa Parlamentosu ve Konseyi tarafından 15 Aralık 1997 tarihinde kabul edilen Direktif 95/46/EC sayılı Direktif'te yer alan ilkeleri, telekomünikasyon sektörü için özel kurallar haline getirmiştir. Direktif Avrupa Parlamentosu ve Konseyi tarafından 12 Temmuz 2002 tarihinde kabul edilen 2002/58/EC sayılı Direktif'in yayımlanmasıyla 31 Ekim 2003 tarihinden itibaren yürürlükten kalkmıştır.⁶²⁹

⁶²⁷ <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31997L0066:EN:HTML> (Erişim Tarihi:29.8.2018)

⁶²⁸ Henkoğlu, a.g.e., s.65.

⁶²⁹ <http://inet-tr.org.tr/inetconf17/bildiri/8.pdf> (Erişim Tarihi:5.9.2018)

2.5.3. Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Özel Hayatın Gizliliğinin Korunması Hakkında Direktif (2002/58/EC sayılı Direktif)⁶³⁰

Elektronik haberleşme teknolojilerinin gelişmesi, kişisel verilerin güvenliğini ve kişilerin özel hayatlarını tehdit etmeye başlamış ve kişisel verilerin gizliliği ve korunmasıyla ilgili yeni ihtiyaçların ortaya çıkmasına neden olmuştur. AB yeni teknolojik gelişmeler karşısında kişisel verilerin daha iyi korunabilmesini sağlamak için yeni bir Direktif yayınlamıştır.⁶³¹

AB, 2002/58/EC sayılı Direktif'le elektronik haberleşme alanında kişisel verilerin işlenmesi ile ilgili olarak özel hayatın korunmasını ve kişisel verilerin Toplum içinde serbestçe dolaşımını sağlamak için üye devletlerin iç hukuklarını uyumlaştırmayı amaçlamaktadır.⁶³² 2002/58/EC sayılı Direktif elektronik haberleşme alanında ilk ve tek olan 97/66/EC sayılı Direktif'i yürürlükten kaldırarak 21 Temmuz 2002 tarihinde kabul edilmiştir. 2002/58/EC sayılı Direktif'te kişisel verilerin işlenmesiyle ilgili önemli değişiklikler yapılmakla birlikte yürürlükten kalkan 97/66/EC sayılı Direktif'te yer alan kavramlara da yer verilmiş, bu kavramların kapsamı genişletilmiş ve yeni gelişmeler karşısında değişikliğe uğramıştır.⁶³³

2002/58/EC sayılı Direktif, 3. maddede belirtildiği üzere kamusal ulaşılabilir haberleşme ağlarıyla ilgili hizmetlerin sunulması sırasında kişisel verilerin işlenmesi alanında geçerli olup, sayısal santrallere bağlı abone hatlarıyla teknik olarak mümkün olduğu ve oransız bir ekonomik gayret gerektirmediği durumlara, analog santrallere bağlı abone hatlarına uygulanır. Direktif'in 15.maddesinde ayrıca elektronik haberleşmenin ve elektronik

⁶³⁰ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1520852223549&uri=CELEX:32002L0058#document1> (Erişim Tarihi:12.3.2018)

⁶³¹ Özdemir, a.g.e., s.36.

⁶³² Gür, a.g.e., s.78-79.

⁶³³ Özdemir, a.g.e., s.36.

haberleşme alanındaki mesajların korunmasının iç hukuk düzenlemeleriyle güvence altına alınacağı belirtilmiştir.⁶³⁴

2002/58/EC sayılı Direktif bazı yönlerden 95/46/EC sayılı Direktif'e atıf yapmakla yetinmiştir. Örneğin 2002/58/EC sayılı Direktif'in; (10) numaralı gerekçesinde veri işlem sorumlusunun yükümlülükleri ile ilgilinin hakları bakımından 95/46/EC sayılı Direktif'e atıf yapmakta; 15. maddesinin 2. fıkrasında hak arama, sorumluluk ve yaptırımlar yönünden 95/46/EC sayılı Direktif'in uygulanacağı belirtilmekte; 15. maddesinin 1. fıkrasının (3) numaralı bendinde elektronik iletişim alanında 95/46/EC sayılı Direktif'in 29. maddesine göre kurulan veri koruma grubu yetkilerinin geçerli olacağı belirtilmekte; 15. maddesinin 1. fıkrasında 95/46/EC sayılı Direktif'in kişisel verilerin işlenmesinin hukuka uygunluğu hakkındaki genel hükümlerinin 2002/58/EC Direktif açısından da geçerli olduğu belirtilmektedir.⁶³⁵

2002/58/EC sayılı Direktif tüzel kişilerin haklarını koruması bakımından 95/46/EC sayılı Direktif'ten farklıdır.⁶³⁶ 2002/58/EC sayılı Direktif'in 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasında tüzel kişilerin de verilerini koruma altına almaktadır. 95/46/EC sayılı Direktif'in 2. maddesinde sadece gerçek kişiler koruma altına alınmakta bununla birlikte bu konuda üye devletleri serbest bırakmaktadır.⁶³⁷

Türkiye'de elektronik haberleşmeyle ilgili olarak kişisel bilgilerin işlenmesi ve bunların gizliliğinin korunmasının güvence altına alınması ilk olarak 2002/58/EC sayılı Direktif temel alınarak hazırlanan Telekomünikasyon Sektöründe Kişisel Bilgilerin İşlenmesi ve Gizliliğinin Korunması Hakkında Yönetmelik'tir.⁶³⁸ Bu Yönetmelik, 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'nun 5.11.2008 tarihinde yürürlüğe girmesinden sonra

⁶³⁴ Özdemir, a.g.e., s.37.

⁶³⁵ Şimşek, a.g.e., s.58.

⁶³⁶ Nilgün BAŞALP, *Kişisel Verilerin Saklanması ve Korunması*, Yetkin Yayınevi, Ankara 2004, s.24.

⁶³⁷ Şimşek, a.g.e., s.58.

⁶³⁸ Bu Yönetmelik 2813 sayılı Telsiz Kanununa dayanılarak hazırlanmış ve 06.02.2004 tarihli ve 25365 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

hazırlanan Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Gizliliğinin Korunması Hakkında Yönetmelik ile yürürlükten kaldırılmıştır.

2.5.4. İletişim Trafik Verilerinin Saklanması İlişkin Direktif (2006/24/EC sayılı Direktif)⁶³⁹

İngiltere’de Londra metrosunda 2005 yılında yaşanan bombalı saldırısının etkisiyle 15.3.2006 tarihinde kabul edilmiştir. 2006/24/EC sayılı Direktif terörizmle mücadelede üye devletlerin veri saklama kurallarını birbirine uyumlaştırmak suretiyle trafik verilerine ulaşılmasını sağlamayı amaçlamaktadır.⁶⁴⁰

2006/24/EC sayılı Direktif’le esasen 95/46/EC sayılı Direktif’te yer alan temel hak ve özgürlüklerin korunmasıyla ilgili ilkelere bağlı kalınarak 2002/58/EC sayılı Direktif’ten daha detaylı bir şekilde kişisel verilerin saklanmasıyla ilgili hükümlere yer verilmiştir.⁶⁴¹

2006/24/EC sayılı Direktif, ciddi suç şüphesinin bulunması hâlinde iletişim hizmeti kullanan kişilerin iletişimin içeriği dışındaki tüm bilgilerinin saklanabileceğini öngörmektedir. Direktif ciddi suç kavramının ölçütlerine ilişkin bir açıklama içermediğinden konuyla ilgili olarak üye devletlere geniş yetki verdiği ve yetkinin kullanılması için de altı ile yirmidört ay gibi uzun bir süre tanıdığı için eleştirilmiştir.⁶⁴²

ATAD tarafından 8.4.2014 tarihinde verilen C-293/12 ve C-594/12 (Birleşik Dava) sayılı kararlarla 2006/24/EC sayılı Direktif özel hayatın gizliliği ile kişisel verilerin korunması hakkını ağır bir şekilde ihlâl ettiği gerekçesiyle geçersiz kılınmıştır.⁶⁴³

⁶³⁹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006L0024&rid=3>
(Erişim Tarihi:12.3.2018)

⁶⁴⁰ Küzeci, a.g.e., s.192.

⁶⁴¹ Henkoğlu, a.g.e., s.65.

⁶⁴² Dülger, *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku*, s.63.

⁶⁴³ Ayözger, a.g.e., s.79.

2.5.5. Topluluk Organ ve Kurumları Tarafından Kişisel Verilerin İşlenmesi Sırasında Gerçek Kişilerin Korunmasına ve Serbest Veri Trafikğine İlişkin Tüzük (45/2001/EC Tüzüğü)⁶⁴⁴

Avrupa Parlamentosu ve Konseyi tarafından çıkarılan 45/2001/EC Tüzüğü, Birliğe ait kurum ve organların kişisel verileri korumak konusunda uyacakları esasları belirlemektedir.⁶⁴⁵

45/2001/EC Tüzüğü, AB kurum ve organları tarafından kişisel verilerin işlenmesi hakkında yasal çerçeveyi düzenlemektedir. Tüzüğün 1. maddesinde; AB kurum ve kuruluşlarının, ya da Avrupa Topluluklarını kuran Antlaşmalar uyarınca kurulmuş kurumların, bireylerin temel hak ve özgürlüklerini ve özellikle kişisel verilerinin işlenmesi bağlamında özel hayatının gizliliğini koruyacağı, ayrıca 95/46/EC sayılı Direktif'i uygulayan Üye Devletlerin ulusal hukukuna tabi bireyler ile alıcılar arasında kişisel verilerin serbestçe dolaşımını sınırlamayacağı veya yasaklamayacağı belirtilmiştir.⁶⁴⁶

45/2001/EC Tüzüğü kişisel verilerin korunması bakımından bazı ilkeler belirlemiştir. Tüzüğün 4. maddesinde kişisel verilerin kaliteli olması ilkesine uyulması gerektiği belirtilmektedir. Kişisel verilerin hukuk ve dürüstlük kurallarına uygun şekilde işlenmesi anlamına gelen bu ilkeye göre kişisel veriler, belirli, açık ve hukuka uygun amaçlarla işlenmelidir. Ayrıca kişisel veriler doğru ve güncel olmalıdır ve toplanma veya işleme amaçları için gerekli olan muhafaza süresinden daha fazla saklanmamalıdır.⁶⁴⁷

⁶⁴⁴ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001R0045&rid=1>
(Erişim Tarihi:12.3.2018)

⁶⁴⁵ Şimşek, a.g.e., s.63.

⁶⁴⁶ Akgül, a.g.e., s.198-199.

⁶⁴⁷ Şimşek, a.g.e., s.64.

2.5.6. Temel Haklar Şartı⁶⁴⁸

Avrupa Birliği'nin kurucu anlaşmaları olan Avrupa Kömür Çelik Topluluğu Andlaşması (AKÇTA), Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu Andlaşması (AAETA) ve Avrupa Ekonomik Topluluğu Andlaşması (AETA) insan haklarının korunması hakkında bir temel haklar kataloğu içermemekteydi.⁶⁴⁹ 7.12.2000 tarihinde Fransa'nın Nice kentinde Konsey, Komisyon ve Parlamento tarafından imzalanan Temel Haklar Şartı AB'nin başlangıcından itibaren izlediği hukuk politikasının zorunlu bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.⁶⁵⁰ Temel Haklar Şartı, Avrupa vatandaşları ve AB'de yaşayan herkesin bireysel, ekonomik ve siyasal haklarını tek bir metinde toplayan ilk belgedir. Şart hukuki olarak 1.12.2009'da Lizbon Antlaşması'nın yürürlüğe girmesi ile birlikte üyeler için bağlayıcı hale gelmiştir.⁶⁵¹

Temel Haklar Şartı 7 başlık ve 53 maddeden oluşmaktadır. Şart'ın ilk bölümü "*onur*" başlıklı olup, burada insanlık onuru, yaşam hakkı, işkence yasağı, kölelik ve zorla çalıştırma yasağına yer verilmiştir.⁶⁵² Şart'ın⁶⁵³ ikinci bölümü olan "*özgürlükler*" bölümünde yer alan "*Kişisel verilerin korunması*" başlıklı 8. maddesinde herkesin özel, aile yaşamına ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahip olduğu belirtilmiştir.⁶⁵⁴

AB Temel Haklar Şartı, AİHS'den farklı olarak kişisel verilerin korunması hakkını özel olarak ayrı bir maddede düzenlemiştir. Şart'ın 8. maddesinin birinci fıkrasında "*herkes*"

⁶⁴⁸ <https://www.avrupa.info.tr/tr/avrupa-birligi-temel-haklar-bildirgesi-708> (Erişim Tarihi:12.2.2008)

⁶⁴⁹ Ayhan DÖNER, "*Avrupa Birliği/Topluluğu Hukuk Düzeninde İnsan Hakları: Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı*", Prof. Dr. Fahiman TEKİL'in Anısına Armağan, Beta Yayınları, İstanbul 2003, s.953.

⁶⁵⁰ Engin SELÇUK, "*Avrupa Birliği Anayasal Düzeninde Temel Hakların Serüveni*", İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Mart 2005, s.37.

⁶⁵¹ Küzeci, a.g.e., s.159.

⁶⁵² Tülin YANIKDAĞ, "*Anayasallaşma Sürecinde Avrupa: Temel Haklar Şartı'ndan Lizbon Antlaşması'na*", Bilge Strateji Dergisi, Cilt 2, Sayı 3 (Güz 2010), s.126.

⁶⁵³ AB Temel Haklar Şartı, saygınlık, özgürlükler, eşitlik, dayanışma, vatandaş hakları ve adalet adı altında altı bölümden oluşmaktadır.

⁶⁵⁴ "1. Herkes, kendisine ilişkin kişisel verilerinin korunmasını isteme hakkına sahiptir.

2. Bu tür bilgiler, belirtilen amaçlar için ve ilgili kişinin muvafakatine veya yasa da öngörülen başka meşru temele dayalı olarak adil şekilde kullanılmalıdır. Herkes, kendisi hakkında toplanmış olan bilgilere erişme ve bunlarda düzeltme yaptırma hakkına sahiptir.

3. Bu kurallara uyulması, bağımsız bir makam tarafından denetlenecektir."

kişisel verilerin korunması kapsamında sayılarak herhangi bir sınırlamaya yer verilmemiştir. Şartın 8. maddesinin ikinci fıkrasında ise kişisel verilerin tutulmasında belirli ölçütler öngörmüştür. Maddede, kişisel verilerin niçin ve ne şekilde tutulması gerektiği belirtildikten sonra bunun “*adil bir şekilde* ve “*belirli amaçlar için*” yapılması ifade edilmiştir. Son olarak da kişisel verilerin tutulması “*ilgili kişinin rızasına*” veya “*yasa ile öngörülmüş diğer meşru bir temele dayanması*” şartlarına bağlanmıştır.⁶⁵⁵

2.5.7. Europol Antlaşması ve Kişisel Verilerin Korunması

2.7.1995 tarihinde kabul edilen Europol Antlaşması'nın 26. maddesine göre kurulan ve tüzel kişiliğe sahip bir uluslararası hukuk kurumu olan Europol'ün statüsüne ilişkin tasarının hazırlaması üç yıl kadar sürmüştür. Esas faaliyet alanı sınırışan suçluluk hakkında bilgilerin üye devletlerin resmi makamlarına aktarılması olan bu kurum 1999 yılından bu yana verileri toplayıp analiz ederek üye devletlerdeki yetkili makamlara aktarmaktadır. Europol Antlaşması'nın 13 ilâ 25. maddeleri arasında verilerin işlenmesine ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Bir üye devletin bu veri değişim sistemine katılabilmesi için Avrupa Konseyi'nin 108 sayılı Sözleşmesi'ni uygun bularak iç hukukunda verilerin korunmasına ilişkin bir standart oluşturması gerekmektedir.⁶⁵⁶

Ülkemizde 6698 sayılı Kanun'un kabul edilmesi bakımından Europol Antlaşması önem taşımakta ve Kanun'un genel gerekçesinde bu hususa vurgu yapılmaktadır. Gerekçede konuyla ilgili temel bir kanun bulunmamasının, polis birimleri arasında etkin bir işbirliği sağlayan Europol ile operasyonel anlamda işbirliği anlaşmasının yapılamaması ile elektronik olarak bilgi değişiminin gerçekleştirilememesine neden olduğu belirtilmektedir. Zira Antlaşma'nın 18. maddesine göre toplanan verilerin aktarılması ancak aktarmanın yapılacağı devlette uygun bir veri koruma standardı varsa mümkün olabilir.⁶⁵⁷

⁶⁵⁵ Akgül, a.g.e., s.210.

⁶⁵⁶ Şimşek, a.g.e., s.75.

⁶⁵⁷ Şimşek, a.g.e., s.75.

GDPR ile birlikte yetkili makamların ceza gerektiren suçların önlenmesi, soruşturulması ve kovuşturulması için veya cezai yaptırımların infaz edilmesi ve söz konusu verilerin serbest dolaşımına ilişkin kişisel verilerin işlenmesiyle ilgili olarak gerçek kişilerin korunmasını hakkında 2016/680/EC sayılı Direktif⁶⁵⁸ onaylanmıştır. Söz konusu Direktif üye devletler tarafından 6.5.2018 tarihine kadar iç hukuklarına aktarılmak üzere 5.5.2016 tarihinde yürürlüğe girmiştir.⁶⁵⁹

2.5.8. Schengen Antlaşması ve Kişisel Verilerin Korunması

Schengen Anlaşması temelinde taraf devletlerarasında sınırlardaki kontrollerinin ortadan kaldırılması amacıyla Benelüks Ekonomi Birliği, Federal Almanya ve Fransa arasında 14.6.1985 tarihinde imzalanmış olup 2.3.1986 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ortak sınırların kaldırılmasıyla ortaya çıkabilecek güvenlik kaybının önlenmesi ise devletler arasında ortak bir bilgi sistemi ile mümkün olabilecektir. Antlaşma'ya üye tüm devletler bu bilgi sistemine giriş yapabilecektir. Uygulama Antlaşmasında, kişinin adı, cinsiyeti, doğum yeri ve tarihi, tabiiyeti gibi bilgilerin yanında kişilerin değiştirilemeyen fiziksel özelliklerinin de sisteme kaydedilebileceği belirtilmiştir. Sistem içindeki verilerin korunması ise verileri kaydeden ulusal makamların sorumluluğunda olup, iç hukuk çerçevesinde ulusal makamlara yöneltilecektir.⁶⁶⁰

2.5.9. Genel Veri Koruma Tüzüğü (Avrupa Birliği 2016/697 sayılı Genel Veri Koruma Tüzüğü- General Data Protection Regulation-GDPR)

2.5.9.1. Genel Olarak

Kişisel verilerin AB genelinde en yüksek düzeyde korunması amacıyla yapılan çalışmalar sonucunda hazırlanan GDPR⁶⁶¹ Avrupa Parlamentosu tarafından 14.4.2016 tarihinde

⁶⁵⁸ 2016/680 sayılı Direktif Konsey'in 2008/977/JHA Çerçeve Kararını yürürlükten kaldırmıştır.

⁶⁵⁹ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2016.119.01.0089.01.ENG&toc=OJ:L:2016:119:TOC (Erişim Tarihi:8.11.2018)

⁶⁶⁰ Şimşek, a.g.e., s.79-80.

⁶⁶¹ http://ec.europa.eu/justice/data-protection/reform/files/regulation_oj_en.pdf (Erişim Tarihi: 13.2.2018)

onaylanarak 25.5.2018 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kişisel veriler üzerinde daha iyi bir şekilde kontrol imkânı sağlamayı amaçlayan GDPR yürürlük tarihinden itibaren AB hukuku bakımından kişisel verilerin korunmasıyla ilgili önemli bir yere sahip olan 95/46/EC sayılı Direktif'i yürürlükten kaldırarak tüm üye devletlerde bağlayıcı hale gelmiştir.⁶⁶²

GDPR'nin kabul edilmesinin pek çok nedeni bulunmaktadır. Bu nedenlerin başında 95/46/EC sayılı Direktif'in kabulünden sonra meydana gelen teknolojik gelişmeler nedeniyle verilerin toplanması, işlenmesi, depolanması konusunda yeni güvenlik risklerinin ortaya çıkması gelmektedir. 95/46/EC sayılı Direktif'in kabulünden sonra özellikle elektronik ticaretin yaygınlaşması⁶⁶³ akıllı telefonlar, sosyal medya, bulut uygulaması gibi bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişim ve değişimler kişisel verilerin işleme alanlarının da çeşitlenmesi ve yaygınlaşmasını beraberinde getirmiş ve bu durum kişisel verilerin korunması hakkında mevzuatın yenilenmesini zorunlu kılmıştır.⁶⁶⁴ Nitekim internetin henüz başlangıç döneminde kabul edilen 95/46/EC sayılı Direktif bilgi işlemenin kapsamıyla ilgili mevcut gerçeklerin oldukça zor olduğunu tecrübe etmiştir. Böylece bugünün İnternet çağında kişisel verileri korumanın zorluklarıyla baş etmek için yeni bir takım mevzuat değişikliklerinin yapılması ihtiyacı netleşmiştir.⁶⁶⁵ Bu bağlamda söz konusu gelişim ve değişimlere paralel olarak kişisel verilerin kullanım ve rolünün değişmesi bunlara 95/46/EC sayılı Direktif'in sağladığı korumadan daha yüksek seviyede bir korumanın sağlanması ihtiyacını ortaya çıkarmış ve konuyla ilgili yeni düzenlemeler yapılması kaçınılmaz olmuştur.⁶⁶⁶

GDPR'nin kabul edilmesinin diğer bir nedeni ise 95/46/EC sayılı Direktif'in üye devletler bakımından bağlayıcı olmaması nedeniyle yeknesak bir uygulama yaratılamamış olması

⁶⁶² Düzenleme bir direktif olmayıp tüzük olduğu için AB üyesi ülkelerin parlamentolarında onaylanmasına gerek olmaksızın yürürlüğe girmiştir.

⁶⁶³ Akıncı, a.g.e., s.10-11.

⁶⁶⁴ Nilgün BAŞALP, "Avrupa Birliği Veri Koruması Genel Regülasyonu'nun Temel Yenilikleri", Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt:21, Sayı:1, 77-106, İstanbul 2015, s.78, 82.

⁶⁶⁵ Giurgiu, Larsen, a.g.m., s.343.

⁶⁶⁶ Akıncı, a.g.e., s.10-11.

ve AB üyesi devletlerarasında yorum farklılıklarının ortaya çıkmasıdır.⁶⁶⁷ Zira AB üyesi devletler 95/46/EC sayılı Direktif'i iç hukukla uyumlaştırma konusunda fazla istekli olmamışlar ve bu konuda yetersiz kalmışlardır.⁶⁶⁸ Bu durum kişisel verilerin tüm AB içinde aynı düzeyde korunamamasına, düşük koruma düzeyi olan AB üyesi devletler vasıtasıyla veri transferleri yapılmasına neden olmuş ve uluslararası ticarete ortak pazar bakımından sorunlar yaratmıştır. Bu sorunlar kişisel verilerin korunmasıyla ilgili AB genelinde bağlayıcı bir mevzuat olması gerektiği fikrinin ortaya çıkmasına ve kişisel verilerin korunmasıyla ilgili olarak yeknesak bir hukuk düzeninin yaratılarak hukuk güvenliğinin sağlanmasına karar verilmiştir.⁶⁶⁹

Ayrıca Avrupa Birliği Adalet Divanı (ATAD)⁶⁷⁰ tarafından verilen kararlar özellikle unutulma hakkıyla ilgili başlıkta ayrıntılı şekilde ifade edilen *Google-İspanya* kararı mevcut hukuki düzenlemelerin yetersiz kaldığı ve değişmesi gerektiği yaklaşımının benimsenmesine katkıda bulunmuştur.⁶⁷¹ ATAD Büyük Dairesi tarafından verilen *Schrem kararı*⁶⁷² da kişisel verilerin transferiyle ilgili yeni stratejiler belirlenmesi ihtiyacını ortaya çıkaran diğer önemli bir karar olarak dikkat çekmektedir. Nitekim bu davanın açılmasından bir süre önce eski bir CIA analistinin Google ve Facebook gibi şirketlerin de aralarında bulunduğu bazı şirketler tarafından toplanan kullanıcı bilgilerin Amerikan Ulusal Güvenlik Teşkilatı tarafından incelendiği iddiaları ortaya atılmıştır.⁶⁷³

⁶⁶⁷ Başalp, a.g.m., s.85.

⁶⁶⁸ Henkoğlu, a.g.e., s.60.

⁶⁶⁹ Başalp, a.g.m., s.83-85.

⁶⁷⁰ ATAD verdiği kararlarla AB hukukunun gelişimine büyük katkılar sağlamakta olup bu kararlar dikkate alınarak AB'nin kurucu antlaşmalarında birçok değişiklik yapılmıştır.

⁶⁷¹ Akıncı, a.g.e., s.11.

⁶⁷² ATAD Büyük Daire tarafından verilen 6.10.2015 tarihli karar.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62014CJ0362>

(Erişim Tarihi:28.4.2019)

⁶⁷³ Günümüzde de Google, Youtube ve Facebook gibi uluslararası şirketlerle ilgili olarak ortaya atılan ve hatta şirketlerin en üst düzey temsilcileri tarafından itiraf edilen üyelerine ait verilerin bazı kuruluşlarla ticari amaçlarla paylaşıldığına ilişkin haberler bulunmaktadır. Ayrıca bu şirketlerin bazılarında kişisel verilerin korunmasıyla ilgili eksiklikleri nedeniyle GDPR kapsamında para cezası verilmektedir.

Facebook gibi uluslararası şirketlerle ilgili olarak son dönemde bu şirketlerle ilgili olarak ortaya atılan ve hatta şirketlerin en üst düzey temsilcileri tarafından itiraf edilen üyeliği olan kişilere ait verilerin bazı kuruluşlarla ticari amaçlarla paylaşıldığına ilişkin haberler bulunmaktadır. (10 Nisan 2018 tarihli bir habere göre "*Facebook'un kurucusu ve yönetim kurulu başkanı Mark Zuckerberg, kullanıcı bilgilerinin izinsiz paylaşılmasıyla ilgili ABD Kongresi'nde ifade verdi. Zuckerberg, senatörlerin karşısındaki konuşmasına özür dileyerek başladı ve "Bu araçların zarar verme amacı da kullanılabilmesine engel olmak için yeterince çaba göstermediğimiz açık. Bu yalan haber, seçimlere dış müdahale, nefret söylemi ve program*

Bu iddiaların ardından bir Facebook kullanıcısı olan Avusturya vatandaşı Max Schrem tarafından AB vatandaşlarının kişisel verilerinin Facebook şirketinin Avrupa'dan sorumlu alt şirketi olan Facebook İrlanda Ltd. tarafından toplanıp ABD'ye aktarılarak burada depolanması ile bu bilgileri ABD kamu otoritelerinin ulusal güvenlik adı altında ulaşmasına karşı yeterli güvencenin sağlanmasına yönelik hukuk kurallarının yeterli olmadığı ve uygulamada kamu otoriteleri tarafından yaygın şekilde bu tür müdahalelerin yapıldığı gerekçesiyle başvurduğu şikâyet sonucu ATAD tarafından verilen karar önem arz etmektedir. ATAD bu kararında AB vatandaşlarına ait kişisel verilerin ABD'ye aktarılmasının ABD'de mevcut hukuk kuralları dikkate alındığında kamu otoritelerinin bu bilgilere erişiminin engellenmesi konusunda yeterli güvencenin bulunmadığından tehlikeli olabileceği sonucuna vararak AB ile ABD arasında var olan Safe Harbour Anlaşmasını düzenleyen 2000/520/EC sayılı Direktif'in geçersizliğine karar vermiştir.⁶⁷⁴

Tüm bu gelişmelerin bir sonucu olarak kişisel veriler üzerinde daha iyi bir şekilde kontrol imkânı sağlamayı amaçlayan GDPR tüm üye devletler bakımından bağlayıcı olan tüzük şeklinde kabul edilmiş⁶⁷⁵ ve kabul edilmesinden iki yıl sonra yürürlüğe girmiştir. AB'de kişisel verilerin işlenmesi hakkında genel düzenlemeler ile polis ve adli makamların işlediği veriler hakkında düzenlemeler şeklinde iki ana bölümden oluşmakta olan GDPR, AB veri koruma kurallarında çok önemli değişiklikler ve yenilikler öngörmektedir.

geliştiricileri ile veri gizliliği için de geçerli" dedi."(<https://www.bbc.com/turkce/haberler-43715583>) (Erişim Tarihi:29.4.2019); 20 Aralık 2018 tarihli bir habere göre "*Facebook'ta sular durulmuyor. Yüz milyonlarca abonesi olan şirketin kullanıcıların profil bilgileri dışında özel mesajlarını da paylaştığı ortaya çıktı. Dünya devi, özel mesajlarınızı başta Netflix ve Spotify olmak üzere bazı kuruluşlarla paylaştığını itiraf etti!*" (<https://www.takvim.com.tr/galeri/teknoloji/facebookun-yeni-bir-kisisel-veri-skandali-daha-ortaya-cikti/3>) (Erişim Tarihi:29.4.2019))

Fransa Ulusal Bilişim ve Özgürlükler Komisyonu (CNIL), kullanıcıların kişisel verilerinin kullanımı hakkında yeterince açık şekilde bilgilendirmediği gerekçesiyle internet devi Google'e 50 milyon euro ceza kesti. (<https://www.cnnturk.com/dunya/fransada-googlea-50-milyon-euro-ceza>) (Erişim Tarihi:29.4.2019)

⁶⁷⁴ Dülger, *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku*, s.64.

⁶⁷⁵ GDPR, AB içinde yasama yetkisi bakımından önemli bir yeniliktir. Zira AB Komisyonu GDPR'nin kabulüne kadar sadece sektörel konularda tüzük şeklinde düzenleme yapmaktadır. Örneğin Schengen vizesi uygulamasında yeknesaklığın sağlanması için yabancılar hukuk alanında veya tarımda sübvasyon konusu düzenlemeler tüzük konusu olmuştur. Bu bağlamda GDPR'nin konu aldığı etki sahası bu genişlikte olan başka bir tüzük örneğinin bulunmadığı belirtilmektedir. (Başalp, a.g.m., s.84.)

GDPR 173 paragraflık giriş bölümü ve 99 maddeden oluşan bir metin olarak köklü yenilikler öngören kapsamlı bir veri koruma belgesidir. GDPR özellikle kişisel verilerin ve veri sahiplerinin daha etkin korunması, veri işleyenler ile veri kontrolörlerinin⁶⁷⁶ sorumluluklarının artırılması ile uygulanma alanı bakımından güçlü düzenlemelere sahip olması bakımından önem arz etmektedir.⁶⁷⁷

GDPR'nin getirdiği en önemli değişikliklerden biri kişisel verilerin korunmasıyla ilgili olarak rehber niteliğinde varolan 95/46/EC sayılı Direktif'i yürürlükten kaldırmış olması⁶⁷⁸ ve kişisel verilerin korunmasıyla ilgili kuralları önceki düzenleme gibi direktif şeklinde değil tüzük şeklinde düzenlemesidir. Zira tüzükler, üye devletlerin iç hukuk düzenlemelerinde bir değişiklik yapılmasını gerektirmeyip doğrudan uygulanma kabiliyetini haiz olup, doğrudan ulusal hukuk sisteminin parçası olurlar, dolayısıyla ulusal bir kanun karşısında bağlayıcı olan düzenleme tüzüktür. Bu suretle kişisel verilerin korunması hukuku bakımından AB üyesi olan devletlerarasında iç hukuk düzenlemeleri arasındaki farklılıklar giderilerek birbirlerine uyumun sağlanması öngörülmektedir. Direktifler ise üye devletler bakımından bağlayıcı olmayıp temel hedefleri belirler, bu hedeflere ulaşılabilmesine yönelik gerekli araçları belirlemek üye devletlere aittir.⁶⁷⁹

Kişisel verilerin korunmasıyla ilgili pek çok yenilik getiren GDPR hakkında eleştiriler de bulunmaktadır. Bunlardan birincisi GDPR'nin AB üyesi devletler için bağlayıcı genel bir düzenleme (general regulation) olmasına rağmen etkisi bakımından bağlayıcı olmayan direktife daha yakın bir hal almasıdır. Bu eleştiri, GDPR hükümlerinin geniş ve genel nitelikli hükümler içermesi ve asıl modaliteleri üye devletlere bırakması nedeniyle yöneltilmektedir. Örneğin işçi verilerinin korunmasına ilişkin GDPR'nin 88. maddesinde üye devletlerin, kanun veya kolektif anlaşmalar ile işçilerin bilgilerinin işlenmesi

⁶⁷⁶ GDPR'nin 4. maddesinin (7) numaralı fıkrasında veri kontrolörünün kişisel verilerin işlenmesinin amaç ve yönetimini belirleyen kişi, organ, ajans veya kamu kurumunu ifade ettiği belirtilmektedir. (*controller* means the natural or legal person, public authority, agency or other body which, alone or jointly with others, determines the purposes and means of the processing of personal data)

⁶⁷⁷ Akıncı, a.g.e., s.19.

⁶⁷⁸ James CUSICK, "The General Data Protection Regulation (GDPR): What Organizations Need To Know", <https://www.researchgate.net/publication/323538588/download> (Erişim Tarihi:6.9.2018)

⁶⁷⁹ Akıncı, a.g.e., s.14.

konusundaki hak ve özgürlüklerin korunmasını garanti altına almak amacıyla daha özel kurallar belirleyeceği hüküm altına alınmaktadır. Madde metninde geçen “*daha özel kurallar*” ifadesinden ne anlaşılması gerektiği konusunda çeşitli tartışmalar bulunmaktadır. Yoruma açık bu ifade asıl önlenmek istenen farklı devletlerde farklı kuralların ortaya çıkmasına neden olabilecektir.⁶⁸⁰

GDPR pek çok maddesinin üye devletlerin kanunlarına ve düzenlemelerine atıf yapması nedeniyle daha çok bir direktif niteliği taşıması nedeniyle daha fazla uyum yaratmaktan ziyade ulusal farklılıkları daha da arttırdığı eleştirisi dile getirilmektedir. Ancak bu eleştiri GDPR’ın bir direktif olarak değil de tüzük şeklinde yayınlanmasının bile tek başına devrimsel bir yaklaşım olduğunu göz ardı etmektedir. Üye devletlerin her bir maddeyi geniş bir takdir yetkisi içinde ulusal yasalarına uyarlaması yerine GDPR hemen hemen tüm soruları doğrudan kendisi düzenlemekte ve üye devletlere çok istisnai durumlarda ve alanlarda sınırlı şekilde özel olarak düzenleme yetkisi vermekte ve üye devletlere tamamen uyumlu hukuk sisteminden uzaklaşma hâlinde bunun gerekçesini açıklama yükümlülüğü getirmektedir. Ancak doğaldır ki üye devletler medya ve basın hukuku veya ulusal güvenlik ve savunma gibi bazı alanlardaki özel düzenlemelerini uygulamaya devam edecektir. Ayrıca ulusal hukukların hukuki temelini oluşturduğu kamu sektöründe tüm veri işleme faaliyetlerinin GDPR ile özel olarak düzenlenmemesi doğal karşılanmalıdır.⁶⁸¹

İkinci eleştiri konusu, vatandaşın hukuki korumasında boşluk olabileceğine ilişkindir. Zira Avrupa hukuku ulusal hukuklara göre öncelikle uygulanacaktır. Özellikle GDPR’nin kapsamı temel hakları etkileyebilecektir. Örneğin hakkının ihlal edildiğini düşünen vatandaşların başvuruları hakkında ulusal anayasa mahkemelerinin değil ATAD’ın yargı yetkisinin söz konusunun olmasıdır. Ayrıca Avrupa düzeyinde anayasal şikâyet

⁶⁸⁰ Nicolai CULİK, “*Brussels Calling: Big Data and Privacy*”, Big Data Context Legal, Social and Technological Insights, Edited by Thomas Hoeren, Barbara Kolany- Raiser, Published by Springer Nature, Germany, 2017, s.31-32.

⁶⁸¹ Jan Philipp ALBRECHT, “*How the GDPR Will Change the World*”, Eur. Data Prot. L. Rev., 3/2016, s.287.

bulunmamaktadır. Dolayısıyla vatandaşlar ancak ulusal mahkemenin konuyu ATAD’a taşıması durumunda bu imkâna sahip olabilecektir. Uygulamada ulusal mahkemelerin konuyu ATAD’a taşımak konusunda çekingen davranabilecekleri konusunda endişeler bulunmaktadır.⁶⁸²

Diğer bir eleştiri ise GDPR’nin ortaya çıkış fikir ve amaçlarını karşılamadığına ilişkindir. Nitekim uzun zamandır beklenen GDPR Nisan 2016 yılında kabul edildiğinde tüm Avrupa’da daha ilgili, etkili ve uyumlu bir özel hayatın korunması için modernize edilmiş tüketici odaklı bir sistem kurma niyetindeydi. Temel amaç ise AB çapında kuralların belirgin hale getirilmesi suretiyle dijital bir tek pazarın geliştirilmesiydi. Ortaya çıkanın ise kişisel verilerin korunması alanında ilave korumalar ve bazı yenilikler getirmekle birlikte fikrin ortaya çıkış vaatlerini karşılamakta ve 21. yüzyılda hakların korunmasında devrimsel bir vasıta olma konusunda yetersiz kaldığı ileri sürülmüştür. Bir başka eleştiri ise özellikle ABD ve endüstri çıkarlarını savunan şirketler ve girişimcilerden gelmiştir. Bunlar tarafından; GDPR’ın gerçekçi olmadığı, çok fazla dikte ettirici detay kurallar içerdiği, bunun ekonomik büyüme ve inovasyona zarar verici nitelikte olduğu, globalleşme çağında uluslararası düzenlemelerin, fikri hakları korumaya yönelik olmadıkça, başarısız olmaya mahkûm olduğu ileri sürülmüştür.⁶⁸³

GDPR’de yer alan bazı önemli konular hakkındaki düzenlemeler, unutulma hakkı, verilerin uygulama alanı, veri işleyenlerin tamamının veri işlemeden sorumlu tutulması, veri taşınabilirliği hakkı, veri koruma otoritesi, bildirimde bulunma zorunluluğu, veri koruma etki değerlendirmesi, hassas verilerin işlenmesi bakımından öngörülen zorunlu veri koruma görevlisi, hesap verebilirlik ilkesi, mevzuata aykırı hareket eden şirketlerin dünya çapındaki yıllık cirolarının yüzde 4’üne varan para cezalarına çarptırılması gibi

⁶⁸² Culik, a.g.m., s.31-32.

⁶⁸³ Simon DAVIES, “*The Data Protection Regulation: A Triumph of Pragmatism Over Principle*”, Eur. Data Prot. L. Rev., 3/2016, s.290.

yükümlülükler şeklinde ifade edilebilir. Bunlara ilişkin bazı açıklamalar aşağıda başlıklar hâlinde açıklanmıştır.⁶⁸⁴

GDPR sadece Avrupa'da değil tüm dünyada global standardın belirlenmesine de hizmet eden etkili bir mevzuattır. GDPR'nin 2016 yılında kabul edilmesinden bu yana piyasa ve iş dünyasındaki etkileri görülmeye başlanmıştır. Nitekim sektörünün en önemli temsilcileri arasında olan şirketler bile GDPR yürürlüğe girmeden önce ürün ve hizmetlerini veri korumayla uyumlu hale getirmek için stratejilerini değiştirmişlerdir. Mahremiyet, güvenlik ve veri koruma alanı konuyla ilgili tek bir standart düzenlemeye yönelik GDPR henüz yürürlüğe girmeden önce bile Avrupa'da bir ticaret markasına dönüşmüştür.⁶⁸⁵

Sonuç itibarıyla tüm üye devletler için bağlayıcı nitelikte olan tüzük şeklinde kabul edilen GDPR her ne kadar bazı yönlerden eleştirilmekteyse de kişisel verilerin korunmasıyla ilgili olarak tüm AB üyesi devletlerde medya ve basın hukuku ile kamu sektörüyle ilgili ulusal güvenlik ve savunma gibi istisnai konular dışında tek bir standardın belirlenmesine yönelik olması nedeniyle büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda Avrupa ile sınırlı olmaksızın tüm dünyada etkileri olan veri korumaya ilişkin prensip ve kuralların belirlenmesine yönelik GDPR, ülkemizde de yakından takip edilmeli ve konuyla ilgili son dönemde kabul edilen ve 95/46/EC sayılı Direktif referans alınarak hazırlanan 6698 sayılı Kanun'un GDPR ile uyumlu hale getirilmesi için gerekli mevzuat çalışmalarının yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

2.5.9.2. Uygulama Alanı

Bir AB mevzuatı olan GDPR öncelikle tüm AB üyesi devletleri kapsamaktadır. Bu bağlamda Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Hırvatistan, Güney Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti,

⁶⁸⁴ T.C. Kalkınma Bakanlığı, Bilgi Toplumu Dairesi, 18.4.2016 tarihli Genel Duyuru <http://www.bilgitoplumu.gov.tr/category/genel/> (Erişim Tarihi:13.3.2018)

⁶⁸⁵ Albrecht, a.g.m., s.288.

Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İrlanda, İtalya, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Malta, Hollanda, Polonya, Portekiz, Romanya, Slovakya, Slovenya, İspanya, İsveç, Birleşik Krallık (GDPR yürürlüğe girdiğinde AB üyesi olduğu için) GDPR kapsamında olan devletlerdir.⁶⁸⁶

GDPR'nin 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre AB'de kurulmuş bir kuruluş tarafından kişisel verilerin işlenmesi hâlinde verinin işlendiği yerin önemi olmaksızın GDPR uygulanır.⁶⁸⁷ AB mevzuatının bir parçası olması nedeniyle fiziksel olarak AB dışında bulunan kurumlar da GDPR'nin kapsamındadır. Zira organizasyonların buldukları yer onları GDPR'den istisna tutmamakta ya da ona uygun davranmamanın sonuçlarına karşı kalkan oluşturmamaktadır. Ayrıca kurum, organizasyon veya işyerinin fiziksel olarak bulunduğu yerin önemi olmadığı gibi GDPR'yle uyumlu olma gerekliliği bağlamında kişisel verileri toplanan, işlenen ve saklanan ilgili kişinin fiziksel olarak bulunduğu yer de önemli değildir.⁶⁸⁸ Bu bağlamda kişisel verilerin AB'de işlenmeleri gerekmemekte AB'de bulunan bir şirketin AB dışında kişisel veri işlemesi hâlinde de GDPR'e uyması gerekmektedir.

GDPR'nin 3. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre AB üyesi devletler yanında AB üyesi olmamakla birlikte AB üyesi devletlerin vatandaşlarına mal ve hizmet teklif eden ve AB içinde onların davranışlarını izleyen kuruluşlara da GDPR uygulanır. Bu bağlamda GDPR'nin uygulama alanı 95/46/EC sayılı Direktif'e göre daha geniş⁶⁸⁹ olup, AB üyesi devletlerde ofisi olan ya da AB üyesi bir devlette ikamet eden kişiye ait kişisel verileri toplayan, işleyen veya saklayan kurumların da GDPR'ye uymaları gerekir. İnternet üzerinden faaliyet gösteren ve hizmet sunanlar başta olmak üzere işletmeler ve diğer organizasyonlar genellikle uluslararası erişim ve bağlantı amaçladıklarından GDPR ile

⁶⁸⁶ <https://www.hipaajournal.com/what-countries-are-affected-by-the-gdpr/>
(Erişim Tarihi:28.12.2018)

⁶⁸⁷ *"This Regulation applies to the processing of personal data in the context of the activities of an establishment of a controller or a processor in the Union, regardless of whether the processing takes place in the Union or not."*

⁶⁸⁸ <https://www.hipaajournal.com/what-countries-are-affected-by-the-gdpr/>
(Erişim Tarihi:28.12.2018)

⁶⁸⁹ Taştan, a.g.e., s.18.

uyum göstermek zorundadırlar.⁶⁹⁰ Örneğin Seattle/ABD merkezli olan amozon.com internet sitesi de AB içinde erişimi mümkün olan ve AB vatandaşlarına ürün satabilen bir site olması nedeniyle GDPR kapsamındadır. Aynı şekilde AB üyesi devlet vatandaşlarının internetteki arama tercihlerini izleyebilen Google da GDPR kapsamındadır. GDPR söz konusu kuruluşlara AB üyesi devlet vatandaşlarının kişisel verileriyle ilgili uyuşmazlıkların ortaya çıkması hâlinde uygulanacaktır.⁶⁹¹ Kişisel verilerin AB üyesi devletlerden ekonomik ve ticari ilişkiler kapsamında işlenmesi veya bu verilerin AB vatandaşlarıyla ilgili olması durumunda coğrafi duruma bakılmaksızın GDPR hükümleri uygulanacaktır. Örneğin AB üyesi olmamakla birlikte Türk vatandaşlarının veya Türk mevzuatına göre kurulan ve faaliyette bulunan tüzel kişilerin ticaret merkezi veya coğrafi konumu Türkiye bile olsa AB üyesi bir devletle yaptığı ticari faaliyetler kapsamında AB üyesi devletle teması olan her türlü kişisel veri GDPR kapsamında olacağı gibi veri işleyen Türkiye’de bulunması hâlinde de GDPR hükümleri bağlayıcı olacak ve bu hükümlere uyumlu hareket etme zorunluluğu doğacaktır.⁶⁹²

Görüldüğü üzere GDPR bir Avrupa tüzüğü olmasına rağmen uygulama alanı Avrupa sınırlarında bitmemektedir. Günümüzde çokuluslu gruplar ve sınır ötesi veri transferleri olan küresel bir ekonominin var olduğu düşünüldüğünde GDPR’nin hazırlanmasında uluslararası yönlerin de dikkate alınması gerektiğinde kuşku yoktur.⁶⁹³ GDPR’nin AB’nin bulunduğu coğrafya ve büyüklükten bağımsız olarak global etkileri olacaktır. AB devletleri değişikliklere daha hazırlıklı olmasına rağmen AB üyesi olmayan devletler GDPR’nin takdimini takip eden karışık duruma hazırlıklı değildir. Bunun sebebi AB içindeki organizasyonların GDPR’nin takdiminden daha fazla haberdar olmaları nedeniyle değişiklikler için daha hazırlıklı olmuşlardır. Ancak AB dışında yerleşik bulunan organizasyonların büyük kısmı gelecek değişikliklerden ya da kendilerinin

⁶⁹⁰ <https://www.hipaajournal.com/what-countries-are-affected-by-the-gdpr/>
(Erişim Tarihi:28.12.2018)

⁶⁹¹ Taştan, a.g.e., s.18.

⁶⁹² Dülger, *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku*, s.66-67.

⁶⁹³ Paul VOİGT, Axel von dem BUSSCHE, *The EU General Data Protection Regulation (GDPR)*, Springer International Publishing, 2017, s.22

etkilenmeyecekleri veya istisna tutulacakları görüşü bulunduğu halen haberdar değildir.⁶⁹⁴

2.5.9.3. Unutulma Hakkı (Right To Be Forgotten)⁶⁹⁵

Değişim ve olgunlaşma insan doğasının bir parçasıdır. Bu nedenle geçmiş geçmişte kalmıştır ve tekrar tekrar hatırlanmasına gerek yoktur. Unutulma hakkı kişilerin geçmişte yaşadıklarıyla bağlı kalmaması, geçmişte yaşananlara ilişkin bilgilerin geri gelmesine, tekrar hatırlanmasına son verilmesi fikri üzerine kurulmuştur.⁶⁹⁶

Bilgisayar ve diğer teknolojik alandaki gelişmelerden önce kişisel veriler ancak iyi muhafaza edilmeleri hâlinde uzun süre saklanabiliyor ve ancak bu halde uzun zaman sonra da erişilebiliyordu. Ayrıca kişiler ancak verilerin bulunduğu yere gittiğinde söz konusu verilere ulaşabiliyordu. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişme verilerin hem saklanabilmesi hem de erişilebilmesi koşullarında köklü değişiklikler meydana getirmiştir. Zira artık kişisel verilerin hem bilgisayar ve diğer teknolojik cihazlarda uzun yıllar saklanması mümkün hem de bu verilere internetin de katkısıyla ulaşılması mümkün ve kolay hale gelmiştir. Günümüzde kişiler, belli bir kütüphanede yer alan bir kitaba erişmek için kütüphaneye gitmek zorunda olmadığı gibi okuduğu kitap, dinlediği müzik, izlediğimiz film, çektiği resim veya videoları da dijital ortamda saklayabilmektedir. Kişisel verilerin dijitalleşmesi, internetin de katkısıyla bunların paylaşımını ve mekan kısıtlaması olmaksızın erişilebilmesini kolaylaştırmıştır.⁶⁹⁷ Gelişen teknolojiye paralel olarak verilerin saklanması ve kaydedilmesi işlemlerinin kolaylığı, bu işlemlerin maliyetinin düşmesi ve kişilerin internet ortamında gizlilikten daha fazla paylaşma eğilimlerinin artması kişilerin unutulma imkanını da ortadan kaldırmış ve günümüz

⁶⁹⁴ <https://www.hipaajournal.com/what-countries-are-affected-by-the-gdpr/>
(Erişim Tarihi:28.12.2018)

⁶⁹⁵ Unutulma hakkı kişilerin talep etmesi hâlinde kişisel verilerin silinmesidir.

⁶⁹⁶ Cecile de TERWAGNE, "The Right to be Forgotten and Information Autonomy in the Digital Environment", *The Ethics of Memory in a Digital Age: Interrogating the Right to be Forgotten*, Edited by Alessia Ghezzi, Palgrave Macmillan, a division of Macmillan Publishers Limited 2014, s.83.

⁶⁹⁷ Can YAVUZ, *Unutulma Hakkı*, Seçkin Yayınevi, Ankara 2016, s.19.

koşullarında hatırlamak olağan bir eylem unutmak ise pahalı ve zor bir eylem haline gelmiştir.⁶⁹⁸

Bu bağlamda elektronik ve haberleşme araçlarının gelişmesiyle kişilerin özel hayatlarına ilişkin alan giderek daralmış ve kullanılamaz olmuştur.⁶⁹⁹ Özellikle Google gibi arama motorları vasıtasıyla kişisel verilere kolayca ulaşılabilmesi,⁷⁰⁰ kişilerin kendilerine ait kişisel verilerini dijital ortamdan silinip silinemeyeceği hakkında tartışmaları beraberinde getirmiş⁷⁰¹ ve bu tartışmaların bir sonucu olarak “*unutulma hakkı*” adı altında yeni bir hak ortaya çıkmıştır.⁷⁰²

Bugünün dijital dünyasında internetin limitsiz hafıza ve arama kapasitesi karşısında kişisel verilerin güvenliğinin artırılması için kişilere kendi verileriyle ilgili olarak kontrol imkânı verilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda kişilerin verilerinin işlenmesi hakkında verdikleri izinleri istedikleri zaman geri alabilmeleri hakkına sahip olması gerektiği görüşünden hareketle unutulma hakkının kabul edilmesi ve buna ilişkin düzenleme yapılması gerekliliği ifade edilmiştir.⁷⁰³

Unutulma hakkı kişilerin kişisel verilerin belli bir zaman geçtikten sonra yok olmasını isteme hakkına sahip olabilmeleri hakkını ifade etmektedir. Bu bilgilerin silinmesine ilişkin çözüm önerilerinin ise dengeli şekilde yasal bir zemine oturtulması gerekir. Zira böyle bir hakkın tanınması ile ifade özgürlüğü arasındaki dengenin korunması önemlidir.⁷⁰⁴

⁶⁹⁸ İrem LAÇIN, “*Unutulma Hakkı*”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi: Doç. Dr. Melike Batur Yamaner’in Anısına Armağan, C. I, 2014, s.392-293.

⁶⁹⁹ Çelik, a.g.m., s.396.

⁷⁰⁰ Aydın AKGÜL, “*Kişisel Verilerin Korunmasında Yeni Bir Hak: ‘Unutulma Hakkı’ ve AB Adalet Divanının ‘Google Kararı’*”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2016 (116) s.12.

⁷⁰¹ Serdar GÜLENER, “*Dijital Hafızadan Silinmeyi İstemek: Temel Bir İnsan Hakkı Olarak ‘Unutulma Hakkı’*”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı:102, 2012, s.221.

⁷⁰² Akgül, a.g.m., s.12.

⁷⁰³ Laçın, a.g.m., s.395.

⁷⁰⁴ Rolf H. WEBER, “*The Right to Be Forgotten: More Than a Panora’s Box?*”, Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law, 2011, s.120.

Uluslararası literatürde genellikle “*the right to be forgotten*” şeklinde ifade edilen unutulma hakkını “*the right to oblivion*”⁷⁰⁵ şeklinde ifade eden yazarlar da bulunmaktadır. Unutulma hakkıyla ilgili pek çok tanım bulunmakta olup bunlardan bazıları şöyle ifade edilebilir;

Unutulma hakkı, kişilerin internet ortamında yer alan ve üçüncü kişiler tarafından bilinmesini istemediği kişisel verilerinin silinmek suretiyle dijital dünyada unutulmasını, diğer bir ifadeyle hatırlanmamasını isteme hakkıdır.⁷⁰⁶

Unutulma hakkı kişilerin dijital hafızada yer alan fotoğraf, kimlik bilgisi, adres ve kendileriyle ilgili diğer kişisel bilgilerinin talep ettiğinde bir daha geri gelmeyecek şekilde ortadan kaldırılmasıdır.⁷⁰⁷

Unutulma hakkı kişilerin kendileri hakkında internette yer alan rahatsız edici içerikleri veya üzerinde hak sahibi oldukları kişisel verileri silme ve yayılmasını önleme hakkıdır.⁷⁰⁸

ATAD⁷⁰⁹ tarafından 13.5.2014 tarihinde verilen *Google- İspanya* kararı⁷¹⁰ unutulma hakkının tartışılmaya başlandığı⁷¹¹ ve bireyin kişisel verileri konusundaki haklarını savunmaları ve çevrimiçi verileri üzerindeki kontrollerini artırmaları açısından dönüm noktası olan bir karardır.⁷¹²

⁷⁰⁵ Napoleon XANTHOULIS, “*The Right To Oblivion In The Information Age: A Human- Rights Based Approach*”, s.84-98, <http://www.davidpublishing.org/show.html?10594> (Erişim Tarih: 10.6.2018)

⁷⁰⁶ Akgül, a.g.m., s.17.

⁷⁰⁷ Gülener, s.226.

⁷⁰⁸ Şebnem AHİ, “*Unutulma Hakkı (The right to be forgotten)*”

<http://www.bilisimhukuk.com/2014/02/unutulma-hakki-the-right-to-be-forgotten/>

(Erişim Tarihi: 26.6.2018).

⁷⁰⁹ ATAD verdiği kararlarla AB hukukunun gelişimine büyük katkılar sağlamakta olup bu kararlar dikkate alınarak AB'nin kurucu antlaşmalarında birçok değişiklik yapılmıştır.

⁷¹⁰ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A62012CJ0131>

(Erişim Tarihi: 15.3.2018)

⁷¹¹ Akgül, a.g.m., s.12.

⁷¹² Akıncı, a.g.e., s.11.

Bu karar bir internet kullanıcısı tarafından arama motoru olan Google'da bir avukatın adının girildiğinde, günlük bir gazetenin iki farklı tarihteki sayfalarına link verilmesi ve bu linklerden ulaşılan sayfalarda söz konusu kişinin sosyal güvenlik borçlarını iyileştirmek için taşınmazını satmak zorunda kaldığına ilişkin bilgiler içermesine ilişkin şikâyete dayanmaktadır. İspanyol makamları şikâyet hakkında Google'ın söz konusu linkleri kaldırmasını talep etmiş ancak gazeteye yönelik bir karar alınmamıştır. Google söz konusu kararı temyiz etmiş, İspanya Yüksek Mahkemesi de konu hakkında görüş bildirmesi talebiyle ATAD'a başvurmuştur. Google, kişisel verilerin silinmesine yönelik zorlamanın kamunun bilgi edinme hakkını engelleyeceğini ifade etmiştir.⁷¹³ Kararda kişilerle ilgili olarak kamuya mal olup olmadığına göre ayırım yapılması gerektiği, toplumun bilgi edinme hakkının kamuya mal olan kişilerin kişisel haklarından daha öncelikli olması gibi bazı özel sebeplerin olabileceği, ancak davada unutulma hakkı talebinde bulunan kişinin haklarının, toplumun o kişi hakkında arama motoru kullanarak bilgi edinme menfaatinin daha öncelikli olduğu belirtilmiştir.⁷¹⁴ Kararda ayrıca geçmişin tekrar gündeme getirilmesinin; haber değeri olması, kamu yararı bulunması ve güncel olması gibi durumlarda mümkün olabilmesi gerekir. Ancak bu durumun arama motorlarında bilgiye erişim hakkının sınırlandırılmasıyla ilgili endişeleri giderebileceği ifade edilmiştir.⁷¹⁵

ATAD, unutulma hakkına ilişkin verdiği kararında, 95/46/EC sayılı Direktif hükümleri bağlamında değerlendirme yapmış ve Direktif'in 6. maddesinde düzenlenen ilkeleri esas alarak sonuca ulaşmıştır. Buna göre kişisel verilerin belirli, açık ve meşru amaçlarla toplanması ve işlenmesi, denetleyici tarafından adil ve hukuka uygun şekilde işlenmesi, verilerin doğru ve güncel olması ile verilerin toplanma ve işlenme için gerekli olan süre boyunca veri sahiplerinin de erişimine imkân verecek şekilde tutulmasını temin etme görevi bulunmaktadır. Direktif'in 12. maddesinin (b) bendine göre ise üye devletlerin veri sahibinin denetleyiciden bu koşulların sağlanmaması hâlinde kişisel verileri engelleme, silme ve uygun olarak düzeltmesini temin etme hakkını garanti edecekleri

⁷¹³ Akgül, a.g.m., s.30-31.

⁷¹⁴ Yavuz, a.g.e., s.83.

⁷¹⁵ Ayözger, a.g.e., s.40.

düzenlenmektedir. Dolayısıyla Direktif’te her ne kadar unutulma hakkına ilişkin açık bir düzenleme bulunmuyorsa da talep hâlinde denetleyicinin gerçekleştireceği söz konusu işlemler unutulma hakkına benzer sonuçlar doğurmaktadır. ATAD da kararında bu hükümler doğrultusunda sonuca ulaşmış, Direktif’in 12. maddesinin (b) bendinde yer alan kişisel verinin silinmesi veya engellenmesi ifadesine karşılık olarak *unutulma hakkı* kavramını kullanmıştır.⁷¹⁶

ATAD kararında, kişinin özel hayatının gizliliği hakkının, kamunun bilgi edinme hakkının üzerinde olduğunu, ancak kamunun bilgiyi öğrenmede üstün bir yararının bulunduğu durumlarda bu kuralın uygulanmayacağını belirtmiş ve internet ortamında yasal olarak işlenmiş kişisel verilerin, “geçersiz, eksik, tamamen ilgisiz veya sonradan ilgisiz hale gelmiş” olmaları hâlinde söz konusu verilerin silinmesi gerektiğini belirtilmiştir. ATAD unutulma hakkına ilişkin istisnaları “*kamu hayatında verinin oynadığı rolün önemi*” ile “*veriye yönelik halkın yoğun ilgisi*” şeklinde belirleyerek “*üstün bir kamu yararı*” olmadığı hâllerde arama sonuçlarına ilişkin listeden kişilere ait verilerin çıkarılması gerektiğini ifade etmiştir.⁷¹⁷

Google- İspanya kararı GDPR’da yer alan unutulma hakkının da çıkış noktası olarak kabul edilmektedir. Unutulma hakkı GDPR kapsamında *Google- İspanya* kararında veri sahipleri hakkında öngörülen haklardan daha geniş şekilde kurgulanmıştır.⁷¹⁸ GDPR’nin 17. maddesine göre unutulma hakkı, toplanma amacıyla ilgili tutulma gerekliliği kalmayan gerçek kişilere ait kişisel verilerin silinmesi ve daha fazla yayılmamasının açıkça sağlanması hakkı şeklinde ifade edilmektedir. Avrupa Komisyon’una göre bu hak, kişilere, tutulmasıyla ilgili kanuni bir dayanağı kalmayan verilerin silinmesini sağlamak

⁷¹⁶ Hasan ELMALICA, “*Bilişim Çağının Ortaya Çıkardığı Temel Bir İnsan Hakkı Olarak Unutulma Hakkı*”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:65, Sayı:4, Yıl:2016, s.1618-1619.

⁷¹⁷ Akgül, a.g.m., s.31.

⁷¹⁸ Akıncı, a.g.e., s.20.

suretiyle kişisel verilerin online veri koruma risklerine karşı korunmasını sağlamaktadır.⁷¹⁹

ATAD *Google- İspanya* kararında sorumlulukla ilgili olarak “*arama motorları*” ifadesi kullanıldığı için verilen bu kararın sadece Google için geçerli olmayıp diğer arama motoru servisi sağlayan tüm şirketler için de bağlayıcı olduğu değerlendirilmektedir. Google söz konusu karar gereğince kendisine gelen içerik kaldırma taleplerini sadece AB sınırları içinde ve AB vatandaşları için uygulamıştır. Bu uygulamanın AB sınırları dışında erişimi mümkün kıldığından söz konusu kaldırmanın yetersiz olduğu ve ilgili içeriklerin tüm Google sunucularından kaldırılması gerekliliği karşısında ATAD içerik kaldırmalarının “*Google.com*”u kapsadığını ve tüm dünyada geçerli olduğunu ifade etmiştir.⁷²⁰

Unutulma hakkıyla ilgili olarak en açık düzenleme ilk defa GDPR’nin “*unutulma ve silinme hakkı (right to be forgotten and to erasure)*” başlıklı 17. maddesinde yer almaktadır. 17. maddenin (1) numaralı fıkrasına göre veri sahibinin kendisi ile ilgili kişisel verilerin herhangi bir gecikmeye mahal verilmeksizin silinmesini kontrolörden talep etme hakkı bulunmaktadır. Ayrıca bazı hâllerde kontrolörün de herhangi bir gecikmeye mahal vermeksizin kişisel verileri silme yükümlülüğü bulunmakta olup, bunlar şunlardır;

- 1- Kişisel verilerin toplanma veya işleme amacının ortadan kalkması hâlinde,
- 2- Veri sahibinin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi⁷²¹ veya 9. maddesinin⁷²² (2) numaralı fıkrasının (a) bendine göre işleme faaliyeti hakkında verdiği izni geri

⁷¹⁹ Antoon De BAETS, “*A Historian’s View on the Right to be Forgotten*”, *International Review of Law, Computers & Tecnology*, 30:1-2, 57.

⁷²⁰ Elmalica, a.g.m., s.1617-1618.

⁷²¹ “*veri sahibinin bir ya da daha fazla sayıda spesifik amaca yönelik olarak kişisel verilerinin işlenmesine onay vermesi*”

⁷²² “*(1) Irk veya etnik köken, siyasi görüşler, dini veya felsefi inançlar ya da sendika üyeliğinin ifşa edildiği kişisel verilerin işlenmesi ve bir gerçek kişinin kimlik teşhisinin yapılması amacıyla genetik veriler ile biyometrik verilerin, sağlık ile ilgili verilerin veya bir gerçek kişinin cinsel yaşamı veya cinsel eğilimine*

çekmesi veya izin verilen sürenin sona ermesi ve işleme faaliyetine devam edilmesi için başka bir yasal gerekçe bulunmaması hâlinde,

3- Veri sahibinin 21. maddesinin (1) numaralı fıkrası⁷²³ gereğince işleme faaliyetine itirazda bulunması ve işleme faaliyetine yönelik ağır basan meşru bir gerekçe bulunmaması ya da veri sahibinin 21. maddesinin (2) numaralı fıkrası⁷²⁴ gereğince işleme faaliyetine itirazda bulunması hâlinde,

4- Kişisel verilerin yasa dışı şekilde işlenmesi hâlinde,

5- Kontrolörün tâbi olduğu AB veya üye devlet hukukundaki yasal bir yükümlülüğe uygun olması amacıyla kişisel verilerin silinmesinin zorunlu olması hâlinde,

6- Kişisel verilerin 8. maddenin (1) numaralı fıkrasında⁷²⁵ atıfta bulunulan bilgi toplumu hizmetlerinin sağlanması ile ilgili toplanmış olması.

ilişkin verilerin işlenmesi yasaktır.

(2) 1. paragraf aşağıdakilerden birinin geçerli olması hâlinde uygulanmaz:

(a) Birlik veya üye devlet hukuku çerçevesinde 1. paragrafta belirtilen yasağın veri sahibi tarafından kaldırılamayacağına ilişkin bir hüküm sağlanması haricinde, veri sahibinin belirtilen bir veya daha fazla sayıda amaca yönelik olarak söz konusu kişisel verilerin işlenmesine açık bir şekilde rıza göstermesi; ...”

⁷²³ “Veri sahibinin, kendi özel durumu ile ilgili gerekçelere dayalı olarak, (6)1 maddesinin (e) veya (f) bentlerindeki hükümlere dayalı olarak profil çıkarma da dahil olmak üzere bu bentlere dayalı olarak kendisi ile ilgili kişisel verilerin işlenmesine herhangi bir zamanda itiraz etme hakkı bulunur. Kontrolör veri sahibinin menfaatleri, hakları ve özgürlüklerinden ağır basan işleme faaliyetlerine yönelik olarak veya yasal iddialarda bulunulması, bu iddiaların uygulanması veya savunulması açısından zorlayıcı meşru gerekçeler göstermediği sürece, kontrolör artık kişisel verileri işleyemez.”

⁷²⁴ “Kişisel verilerin doğrudan pazarlama amaçları doğrultusunda işlenmesi durumunda, veri sahibinin doğrudan pazarlama ile alakalı olduğu ölçüde profil çıkarma da dahil olmak üzere kendisi ile ilgili kişisel verilerin söz konusu doğrudan pazarlama amacı ile işlenmesine herhangi bir zamanda itiraz etme hakkı bulunur.”

⁷²⁵ “6(1) maddesinin (a) bendinin uygulandığı hallerde, doğrudan bir çocuğa bilgi toplumu hizmetleri sağlanması ile ilgili olarak, çocuğun en az 16 yaşında olması hâlinde, ilgili çocuğun kişisel verilerin işlenmesi hukuka uygundur. Çocuğun 16 yaşından küçük olması hâlinde, söz konusu işleme faaliyeti, ancak rızanın çocuk üzerinde velayet hakkı bulunan kişi tarafından verilmesi veya onaylanması hâlinde ve verildiği veya onaylandığı ölçüde hukuka uygundur.

Üye devletler, 13 yaştan küçük olmamak kaydıyla, bu amaçlara yönelik olarak kanunla daha küçük bir yaş belirleyebilir.”

GDPR'nin 17. maddesinin ikinci fıkrasında kişisel veriyi başka veri kontrolörleriyle paylaşmak veya kullanımlarına açmak, söz konusu verilere ilişkin kısayol, kopya veya çoğaltılmış versiyonlarını silmek bakımından da veri kontrolörünün sorumlu olduğu görülmektedir. Somut duruma göre veri kontrolörünün teknolojik imkânlarla uygun tedbirleri alması gerektiği vurgulanmaktadır.⁷²⁶

GDPR'nin 17. maddesinin üçüncü fıkrasında ise bazı hâllerde unutulma hakkına yönelik taleplerin uygulanmayacağı ifade edilmekte olup, bu haller şu şekilde belirlenmiştir;

1- İfade hürriyeti ve bilgi edinme hakkının kullanılması bakımından,

2- Kontrolörün tâbi olduğu Birlik veya üye devlet hukuku çerçevesinde işleme faaliyeti gerektiren bir yasal yükümlülük açısından veya kamu yararı için gerçekleştirilen bir görevin yerine getirilmesi veya kontrolöre verilen resmi bir yetkinin uygulanması bakımından,

3- 9. maddenin (2) numaralı fıkrasının (h) ve (i) bentlerinin⁷²⁷ yanı sıra 9. maddesinin (3) numaralı fıkrası⁷²⁸ gereğince halk sağlığı alanındaki kamu yararı sebepleri bakımından,

⁷²⁶ Akıncı, a.g.e., s.20.

⁷²⁷ "1. paragraf aşağıdakilerden birinin geçerli olması hâlinde uygulanmaz: ...

(h) koruyucu hekimlik veya meslek hekimliği amaçları doğrultusunda, Birlik ya da üye devlet hukukuna dayalı olarak veya bir sağlık profesyoneli ile yapılan sözleşme uyarınca ve 3. paragrafta atıfta bulunulan koşullar ve güvencelere tabi olarak çalışanın çalışma kapasitesinin değerlendirilmesi, tıbbi tanı, sağlık veya sosyal bakım hizmetlerinin veya tedavinin sağlanması ya da sağlık veya sosyal bakım sistemleri ve hizmetlerinin yönetilmesi açısından işleme faaliyetinin gerekli olması;

(i) özellikle mesleki gizlilik olmak üzere veri sahibinin hakları ve özgürlüklerine ilişkin güvence sağlanmasına uygun ve spesifik tedbirler sağlayan Birlik veya üye devlet hukukuna dayalı olarak, sağlığa yönelik ciddi sınır ötesi tehditlere karşı koruma sağlanması veya sağlık hizmetleri ve tıbbi ürünler ya da tıbbi cihazlara ilişkin yüksek kalite ve emniyet standartları sağlanması gibi halk sağlığı alanında kamu yararına yönelik olarak işleme faaliyetinin gerekmesi;"

⁷²⁸ "1. paragrafta atıfta bulunulan kişisel veriler Birlik ya da üye devlet hukuku kapsamındaki mesleki gizlilik yükümlülüğü veya ulusal yetkin organlar tarafından konan kurallara tabi olarak bir profesyonel tarafından veya söz konusu profesyonelin sorumluluğu altında ya da Birlik ya da üye devlet hukuku kapsamındaki mesleki gizlilik yükümlülüğü veya ulusal yetkin organlar tarafından konan kurallara tabi olarak başka bir kişi tarafından işlendiğinde, söz konusu veriler 2. paragrafın (h) bendinde atıfta bulunulan amaçlara yönelik olarak işlenebilir."

4- (1) numaralı fıkrada atıfta bulunulan hakkın ilgili işleme hedeflerinin yakalanmasını imkânsız hale getirmesi veya yakalanmasına ciddi şekilde zarar vermesinin muhtemel olduğu ölçüde, 89. maddenin (1) numaralı fıkrası⁷²⁹ gereğince kamu yararına arşivleme amaçları, bilimsel veya tarihi araştırma amaçları ya da istatistiki amaçlar doğrultusunda,

5- Kanuni iddialarda bulunulması, bu iddiaların uygulanması veya savunulması bakımından,

Ayrıca GDPR'nin 85. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında üye devletlere kişisel verilerin korunması ile ifade hürriyeti ve bilgi edinme hakkını bağdaştıracak ulusal düzenlemeler yapma konusunda geniş yetkiler vermiştir. Üye devletler başta basınla ilgili amaçlar olmak üzere istisnai durumları düzenleyebilecektir. Bu kadar önemli olan bir konuda karar yetkisinin üye devletlere verilmesi tüm farklı hukuki çıkarlar arasında öncelik sırasını belirlemek konusunda tüm AB çapında benzer düzenlemeler oluşturma fırsatının kaçmasına neden olduğu yönünden eleştirilmiştir.⁷³⁰

AİHM *M.L. ve W.W./Almanya* kararında⁷³¹ ünlü bir oyuncuyu öldürmeleri nedeniyle hapis cezasına mahkûm olan başvuruçuların⁷³² ilgili internette yer alan haberlere erişimin engellenmesi talebinin reddedildiği, erişimin engellenmesi istenen yayınlara erişimin kendi içinde sınırlı olduğu, bazı içeriklere ancak abonelik olması hâlinde veya ücretli şekilde erişim sağlanabildiği, çatışan iki menfaat arasında üye devletlere tanınan takdir yetkisi bağlamında söz konusu haberlere erişimin sürdürülebilirliği ile başvuruçuların

⁷²⁹ “Kamu yararına arşivleme amaçları, bilimsel veya tarihi araştırma amaçları ya da istatistiki amaçlar doğrultusunda işleme faaliyeti bu Tüzük uyarınca veri sahibinin hakları ve özgürlükleri açısından uygun güvencelere tabidir. Bu güvenceler ile özellikle verilerin en alt düzeye indirilmesi ilkesine uygun hareket edilmesinin sağlanması amacı ile teknik ve düzenlemeye ilişkin tedbirlerin uygulamaya konması sağlanır. Bu amaçların bu şekilde yerine getirilebilmesi koşuluyla, bu tedbirler takma ad kullanımını içerebilir. Bu amaçların veri sahiplerinin teşhis edilmesine olanak tanımayan veya artık olanak tanımayan ek işleme faaliyetleri ile yakalandığı hallerde, söz konusu amaçlar bu şekilde yakalanır.”

⁷³⁰ Nicolai CULİK, Christian DÖPKE, “About Forgetting and Being Forgotten”, Big Data Context Legal, Social and Technological Insights, Edited by Thomas Hoeren, Barbara Kolany- Raiser, Published by Springer Nature, Germany, 2017, s.24.

⁷³¹ *M.L. ve W.W./Almanya*, B.No:60798/10, 65599/10, 26.6.2018

⁷³² Başvuruçular ünlü bir oyuncuyu öldürmeleri nedeniyle mahkûm oldukları hapis cezalarıyla ilgili internette yer alan haberlere erişimin engellenmesi talebinin reddedilmesi üzerine özel hayatlarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

yargılanmanın yenilenmesi talepleri esnasında medyayla gerçekleştirdikleri bire bir iletişim de dikkate alındığında, Alman devletinin pozitif yükümlülüklerini yerine getirdiği ve başvurucuların özel hayatlarına saygı ile halkın bilgi alma hakkı ve basın kuruluşlarının ifade özgürlüğü hakkı arasında adil dengenin kurulduğu, halkın erişim hakkının başvurucuların unutulma hakkından daha üstün olması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlâl edilmediğine karar vermiştir.⁷³³

Bireylerin unutulma hakkının Türkiye’de yargısal zeminde tanındığı ilk karar Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (YHGK) tarafından 17.06.2015 tarihinde verilen E.2014/4-56, K.2015/1679 sayılı karardır.⁷³⁴ Bu karara konu olayda, bir ceza hukuku kitabında yer alan Yargıtay kararında cinsel taciz mağduru davacının isminin aynen yazılması üzerine davacı, yaşadığı olayın ismiyle birlikte tekrar gündeme gelmesiyle manevi zarara uğradığı iddiasıyla manevi tazminat davası açmıştır. YHGK önüne gelen uyuşmazlıkta, ATAD tarafından verilen Google İspanya kararına atıfta bulunmuş ve davacının durumunu unutulma hakkı kapsamında değerlendirmiştir. Dava doğrudan kişisel veri korumasıyla ilgili bir dava olmamakla birlikte unutulma hakkının YHGK nezdinde tanınmış olması, Türk kişisel veri koruması hukuku açısından önemli bir gelişmedir. Karara göre üstün kamu yararı olmadığı hâllerde, eserlerde özel hayatın gizliliğini ihlal eden kişisel verilere yer verilmesi, mevcut içtihat karşısında hukuka aykırı kabul edilebilecektir.⁷³⁵

⁷³³ Holger HEMBACH, “Article 8 ECHR and the ‘right to be forgotten’ – M.L. and W.W. v. Germany” <https://human-rights-law.eu/article-8-echr-and-the-right-to-be-forgotten-m-l-and-w-w-v-germany/> (Erişim Tarihi:5.3.2019)

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"appno":\["60798/10"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER"\],"CHAMBER":\[""\],"itemid":\["001-183947"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (Erişim Tarihi:12.3.2019)

⁷³⁴ Unutulma hakkı kavramı öncelikle Yargıtay 4. Hukuk Dairesi’nin 03.07.2013 tarih ve E.2013/6256 sayılı kararında tartışılarak cinsel taciz mağduru davacının davalılar tarafından isminin kodlanmaksızın bir kitapta yayımlanmasının kişilik hakkını ihlal ettiğinden bahisle açılan dava hakkında verilen kararda ilk derece mahkemesinin davacının isminin kodlanmaksızın yayımlanmasından dolayı mağdur olması nedeniyle manevi tazminat talebini kısmen kabul ettiği davanın Yargıtay kararının ayrışik oyunda “*İlerleyen insan hakları trendinde kişilerin arşiv silme talebi ve unutulma hakları gibi modern haklarla donatıldığı da düşünüldüğünde davacının kişilik haklarının ihlal edildiği yine sabittir.*” ifadesine yer verilmiştir. (Akgül, “*Kişisel Verilerin Korunmasında Yeni Bir Hak: ‘Unutulma Hakkı’ ve AB Adalet Divanı’nın ‘Google Kararı’*”)

⁷³⁵ M. Onur SÜMER, “Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’ndan ‘Unutulma Hakkı’ Kararı”, 2016, s.1.

ATAD kararları bağlamında unutulma hakkının kapsamının yalnızca internette yer alan kişisel verilerle sınırlı olduğu dikkate alındığında YHGK tarafından verilen kararın teknik anlamda unutulma hakkı şeklinde değerlendirilip değerlendirilemeyeceği tartışmalı olmakla birlikte YHGK'nın bu kararının Türk mevzuatında henüz açıkça düzenlenmemiş unutulma hakkını gündeme getirmesi bakımından önem arz ettiği değerlendirilmektedir.

Anayasa Mahkemesi de bireysel başvuruya ilgili verdiği *N.B.B.* kararında⁷³⁶ kendisiyle ilgili haberlerinin internette kaldırılması için yapılan başvuruyu *unutulma hakkı* kapsamında değerlendirmiş internet ortamının sağladığı kolaylıklar gözetildiğinde başvurucunun şeref ve itibarının korunması için anılan habere erişimin engellenmesi gerektiği vurgulanarak erişiminin engellenmesi hakkında talebin reddedilmesinin kişinin manevi bütünlüğünün korunması hakkı ile ifade ve basın özgürlükleri arasında adil bir denge kurmadığı belirtilerek başvurucunun şeref ve itibarının zedelendiğine karar verilmiştir.⁷³⁷

Anayasa Mahkemesi bu kararda⁷³⁸ Anayasa'da unutulma hakkının açık bir şekilde düzenlenmediğini, bununla birlikte Anayasa'nın 5. maddesi⁷³⁹ ile 17. maddesinin devlete kişilerin maddi ve manevi varlığını geliştirebilmek için pozitif bir yükümlülük yüklediğini, bu yükümlülük ile Anayasa'nın 20. maddesinde yer alan kişisel verilerin korunması hakkı birlikte düşünüldüğünde devletin kişilere geçmişte yaşanan olayların başkaları tarafından öğrenilmesinin engellenmesi suretiyle "*yeni bir sayfa açma*" imkânı vermesi gerektiği, bu bağlamda kişisel verilerin silinmesini talep etme hakkının kişilerin geçmişte yaşanan olumsuzlukların unutulması bakımından imkân verdiğini, Anayasa'da açıkça düzenlenmese de unutulma hakkının internette dijital hafızada bulunan ve ulaşılması kolay olan haberlere erişiminin engellenmesi şeklinde Anayasa'nın 5., 17. ve 20. maddelerinde yer alan düzenlemelerin doğal bir sonucu olduğu, bu hakkın kabul edilmemesinin dijital ortamda uzun süre muhafaza edilebilen kişisel verilere internette

⁷³⁶ Anayasa Mahkemesi, *N.B.B.*, B.No:2013/5653, 3.3.2016

⁷³⁷ <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/5653> (Erişim tarihi:5.3.2019)

⁷³⁸ *N.B.B.*, B.No:2013/5653, 3.3.2016 & 47

⁷³⁹ Devletin temel amaç ve ödevlerini düzenlemektedir.

kolayca ulaşılabilmesinin kişiler hakkında 3n yargı oluşturabileceği ve manevi varlığına y3nelik m3dahaleyi s3rekli kılacağı belirtilmiştir.

Anayasa Mahkemesi aynı şekilde *C.K.* kararında⁷⁴⁰ bařvurucunun⁷⁴¹ arama motorlarına isminin yazılarak arama yapıldığında 3len manken ve 3len eşiyle ilgili 3ıkan haberlerin şeref ve itibarının zedelendiği gerek3esiyle internet i3eriklerine erişimin engellenmesi talebinin derece mahkemesi tarafından kamu yararı ile başvurucunun şeref ve itibarının korunması bağlamında yapılan değerlendirmede bu yayınların basın 3zg3rl3ę3 kapsamında kaldığından reddedildiği, bir davada i3eriğe erişimin engellenmesi kararının ilk bakışta kişilik haklarına m3dahalenin anlaşılabilecek şekilde belirgin ve hukuka aykırılığın olması nedeniyle zararın hemen giderilmesi gereken h3llerde m3mk3n olduğu, bu kararın amacının ise kişilik hakları ile internet faaliyetleri arasındaki hassas dengeyi sağlamak olduğu, kişi ve kuruluşlar hakkında yayılan ger3ek dışı bilgiler karşısında kişilerin haklarını korumak olduğu, s3z konusu haberlerin 2004 yılına ait olduğu ve erişimin engellenmesi talebinin 2014 yılında yapıldığı, kişisel verilerin işlenme amacının dışında kullanıldığı hakkında başvurucu tarafından yapılan bir şik3yetin bulunmadığı, haber i3eriklerinin erişimin engellenmesini gerektirecek ağırlıkta olmadığı belirtilerek başvuru yolları t3k3tilmedięinden⁷⁴² kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.⁷⁴³

⁷⁴⁰ Anayasa Mahkemesi (Genel Kurul), *C.K.*, B.No:2014/19685, 15.3.2018

⁷⁴¹ Başvuru arama motorlarında listelenen ve internet haber arşivlerinde yer alan bazı haberler ile ilgili i3eriğe erişimin engellenmesi y3n3ndeki taleplerin reddedilmesi nedeniyle şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiğini ileri s3rm3ştir.

⁷⁴² Kararda ayrıca başvurucu tarafından a3ılacak 3elişmeli bir hukuk davasında internet yayınına kaldırma veya hazırlayacağı bir metni yayınlama imk3nına sahip olduğu, hukuka aykırılığın ve ger3ek dışılığın 3ok belirgin olduğu ve zararın s3ratle giderilmesinin zaruri olduğu haller dışında diğer ceza veya hukuk yollarının daha y3ksek başarı şansı sunabilecek, kullanılabilir ve etkili başvuru yolları olduğu, başvurucunun ortaya 3ıktığını iddia ettiği zararın giderimi i3in uyumazlığın esasına dair ve somut başvuru a3ısından koşullara g3re sulh ceza h3kimliklerinin g3revinde bulunan i3eriğin yayından 3ıkarılması dışındaki daha etkili diğer koruma yollarına başvurmadığı anlaşıldığından bireysel başvuru yapılabilmesi i3in t3m başvuru yollarının t3k3tilmesi koşulunun yerine getirildiğinin s3ylenemeyeceği ifade edilmiştir.

⁷⁴³ <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/19685?BasvuruAdi=C.K.>

(Erişim Tarihi:5.3.2019)

Anayasa Mahkemesi'nin unutulma hakkına ilişkin *N.B.B.* kararındaki kişisel verilerin korumasına yönelik hak eksenli bakış anlayışını usule ilişkin gerekçelerle *C.K.* kararında devam ettirmediği anlaşılmaktadır.

2.5.9.4. Veri İşleyenlerin Tamamının Veri İşlemeden Sorumlu Tutulması

95/46/EC sayılı Direktif'te kimliği belirli veya belirlenebilir olan gerçek kişiyle ilgili her türlü verinin işlenmesi hakkında düzenlenen kurallara uymakla yükümlülük ve iş ve işlemlerin hukuka aykırı şekilde yapılmasından sorumluluk sadece *veri kontrolörü* hakkında öngörülmüştür. GDPR kapsamında ise veri kontrolörü olmasa bile kişisel verileri işleyen örneğin bulut hizmet sağlayıcılarında olduğu gibi alt hizmet sağlayan üçüncü taraflar da kapsam dâhilinde olarak herhangi bir şirket ya da kişi de verinin hukuka uygun işlenmesinden sorumlu tutulmaktadır. Dolayısıyla söz konusu şirket ve kişiler de kişisel verilerin işlenmesinden kaynaklı veri ihlali ve hukuka aykırılıktan sorumlu olmaktadır. Bu bağlamda veri sorumlusu ve veri sorumlusunun talebiyle verileri işleyen üçüncü kişilerin de hukuki sorumluluğu ortaya çıkmakta ve GDPR hükümleri sunucuları AB dışında yerleşik olan ve işleme faaliyetlerine üye devlet sınırları dışında devam eden bulut hizmet sağlayıcıları için de bağlayıcı olmakta ve GDPR'de yer alan yüksek oranlı para cezaları bunlar hakkında da uygulanmaktadır.⁷⁴⁴

2.5.9.5. Veri taşınabilirliği hakkı⁷⁴⁵

GDPR'nin 13. maddesinde kişisel verilerin elde edilmesi sırasında veri sahibine verilecek bilgilerin neler olduğu belirlenmiştir. GDPR'nin 13. maddesinin (2) numaralı fıkrasında kişisel verilerin adil ve şeffaf bir şekilde işlenmesi için (1) numaralı fıkrada⁷⁴⁶ belirtilen

⁷⁴⁴ Akıncı, a.g.e., s.14.

⁷⁴⁵ Verilerin taşınabilir kılınması, sunucunun değiştirilmesi hâlinde kişisel verilerin yeni sunucuya aktarılmasıdır.

⁷⁴⁶ Kişisel verilerin elde edildiği sırada veri sorumlusu tarafından veri sahibine verilecek bilgiler (1) numaralı fıkrada; veri sorumlusu veya varsa temsilcisinin kimlik ve irtibat bilgileri, varsa veri koruma görevlisinin irtibat bilgileri, kişisel verilerin işleme amaçları ile işleme faaliyetinin kanuni dayanağı, 6. maddenin (1) numaralı fıkrasının (f) bendine dayanan işleme faaliyetinde veri sorumlusu veya üçüncü kişinin meşru menfaatleri, varsa kişisel verilerin alıcı veya alıcı kategorileri, veri sorumlusunun kişisel verileri üçüncü bir ülkeye veya uluslararası bir kuruluşa aktarmayı amaçlaması hâlinde Komisyonun

ve veri sahibine verilmesi gereken bilgilere ek bilgiler belirlenmiştir. (2) numaralı fıkranın (b) bendinde veri sorumlusu tarafından veri sahibine kişisel verilere erişimi, bunların düzeltilmesini, silinmesini, işleme faaliyetinin kısıtlanmasını talep edebileceği veya işleme faaliyetine itiraz edebileceği, bunun yanında verilerin taşınabilirliği hakkının varlığı bilgisinin de verilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

GDPR'nin 14. maddesinde ise kişisel verilerin veri sahibinden alınmadığı hâllerde veri sorumlusunun veri sahibine sağlayacağı bilgiler belirlenmiştir. Maddenin (2) numaralı fıkrasının (c) bendinde de veri sorumlusunun kişisel verilere erişim ve kişisel verilerin düzeltilmesi ya da silinmesini veya veri sahibi ile ilgili işleme faaliyetinin kısıtlanmasını talep etme ve işleme faaliyetine itiraz etme hakkının yanı sıra verilerin taşınabilirliği hakkı olduğu bilgisini veri sahibine vermesi gerektiği belirtilmiştir.

GDPR'nin veri taşınabilirliği hakkını düzenleyen 20. maddesinde veri sahibinin kendisiyle ilgili olarak bir kontrolöre vermiş olduğu kişisel verilerini yaygın olarak kullanılan, yapılandırılmış ve makine tarafından okunabilir olan bir formatta alma hakkına sahiptir. Veri sahibi ayrıca kişisel verilerini verdiği kontrolörün engellemesine maruz kalmaksızın bu verileri başka bir kontrolöre verme hakkına sahiptir.

Veri taşınabilirliği, veri sahibinin veri üzerindeki kontrolünü teminat altına alması ve korunması ile hukukun diğer alanlarının (rekabet hukuku, fikri haklar, tüketicilerin korunması) kesişme noktasında bulunması nedeniyle GDPR'nin getirdiği en önemli yeniliklerden birini oluşturmaktadır. Böylece bireylere veri ekonomisinde kişisel verilerinin maddi olmayan zenginliklerinden yararlanma hakkını tanıyan ilk araçtır. Aslında kişisel verilerin bir kontrolörden diğerine serbestçe taşınabilmesi, dijital servislerin rekabetinin ve platformlararası birlikte çalışabilirliğin artırılması ve ayrıca bireylerin kendi sahip oldukları veriler üzerindeki kontrol yetkilerinin genişletilmesi

yeterlilik kararı verip vermediği veya 46 veya 47. maddelerde veya 49. maddenin (1) numaralı bendinin (2) numaralı bendi gereğince olan aktarımlarda uygun veya münasip güvenceler ve bunların bir nüshasının nasıl elde edildiği veya nereden sağlandığı şeklinde belirlenmiştir.

bakımından veri sahipleri için güçlü bir araç olabilir. Bununla birlikte GDPR’de bilgilerin taşınabilirliği hakkına yönelik metnin daha fazla açıklanmaya ihtiyacı vardır. Zira metinle ilgili çeşitli yorumlar mümkündür. Özellikle hakkın nesnesi ve diğer haklarla ilişkisi bakımından farklı yorumlara açıktır. Ayrıca teknik olarak uygulamasıyla ilgili ilave zorluklar yaratma potansiyeli taşımaktadır.⁷⁴⁷

2.5.9.6. Veri Koruma Otoritesi (Supervisory Authority)

GDPR’nin 51. maddesinde her üye devletin, fazla veri korumadan sorumlu bir veya birden bağımsız kamu otoritesi sağlamasını öngörmektedir. Bu otoriteler gerçek kişilerin işleme faaliyetleriyle ilgili temel hak ve özgürlüklerini korumak ile AB içinde kişisel verilerin serbest dolaşımını kolaylaştırmak üzere GDPR’nin uygulanmasını izlemeden sorumlu olmasını sağlar.

GDPR’nin 54. maddesine göre ise veri koruma otoritesinin kurulmasıyla ilgili kurallar düzenlenmiştir. Buna göre her üye devlet, bu otoritenin kurulmasını, otoriteye üye olabilmek için gerekli nitelik ve uygunluk koşullarını, üyelerinin tayin edilmesiyle ilgili kural ve usulleri, her üye ve üyelerin dört yıldan az olmamak üzere görev yapacakları süreyi,⁷⁴⁸ üye ve üyelerinin tekrar atanıp atanmayacağı ve kaç dönem atanabilecekleri, üye ve üyeler ile personelin yükümlülükleri, görev süresi sırasında ve sonrasında üyelikle bağdaşmayan eylem, meslek ve menfaatlerle ilgili yasaklara ilişkin koşullar ve görevin sona ermesine ilişkin kuralları kanunla düzenler.

⁷⁴⁷ Paul De HERT, Vagelis PPAKONSTANTINO, Gianclaudio MALGIERI, Laurent BESLAY, Ignacio SANCHEZ, “*The Right to Data Portability in the GDPR: Towards User-Centric Interoperability of Digital Services*”, *Computer Law & Security Review* (2018), s.193.

⁷⁴⁸ Denetim makamının bağımsızlığının korunması için aşamalı bir atama usulü gerekmesi durumunda 24.5.2016 tarihinden sonra daha kısa bir süre için yapılacak ilk atama hariç.

2.5.9.7. Avrupa Veri Koruma Kurulu (European Data Protection Board)

GDPR'nin 68. maddesine göre bir Birlik organı olarak kurulan Avrupa Veri Koruma Kurulu (AVKK) tüzel kişiliğe sahip olup Başkan tarafından temsil edilir. Kurul her üye devletin veri koruma otoritesinin başkanı ile Avrupa Veri Koruma Denetmeni veya bunların yerine temsilcilerinden oluşur.

GDPR'nin 94. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre 95/46/EC sayılı Direktif'in 29. maddesine dayanılarak danışma statüsüne sahip olan ve bağımsız olarak hareket etmek üzere kurulan Çalışma Grubunun yerini AVKK almış olup, bu Gruba yapılan atıflar AVKK'na yapılmış sayılır.

GDPR'nin 69. maddesine göre AVKK bağımsız bir şekilde görevlerini yerine getirir ve yetkilerini kullanır, bunlarla ilgili kimseden talimat almaz. AVKK'nın görevlerini yerine getirirken bağımsız şekilde hareket edeceği (139) numaralı resitalde de ifade edilmiştir. AVKK'nin en önemli görevi kişisel verilerin korunmasıyla ilgili olarak AB Komisyonu'na tavsiyelerde bulunmak ve üye devletlerle işbirliğini geliştirmektir.⁷⁴⁹

GDPR'nin 70. maddesinde AVKK'nun görevleri sayılmıştır. Maddede AVKK ile ilgili olarak resen veya Komisyon'un talebi üzerine GDPR'nin doğru bir şekilde uygulanmasını sağlamak ve izlemek, kişisel verilerin korunmasıyla ilgili olarak ve kontrolörler, denetim makamları ve işleyiciler arasında bilgi alışverişine yönelik hususlarda Komisyon'a tavsiyelerde bulunmak, resen, üyelerden birinin veya Komisyon'un talebiyle GDPR'nin uygulanmasına ilgili konuları incelemek ve bununla ilgili kılavuz, tavsiye ve en iyi uygulamaları yayınlamak gibi pek çok görev belirlenmiştir.

⁷⁴⁹ Ayözger, a.g.e., s.81.

2.5.9.8. Veri İhlali Riskinin Yüksek Olması Hâlinde Bu Riskin Veri Koruma Otoritesine ve Veri Sahibine Bildirimde Bulunma Zorunluluğu

GDPR'nin 33. ve 34. maddelerinde veri kontrolörünün veri ihlalinin meydana geldiğini öğrendiğinde mümkün olan en kısa süre içerisinde en geç 72 saat veri koruma otoritesine ihlali hesap verebilirlik ilkesine uygun olarak bildirme yükümlülüğü düzenlenmiştir.⁷⁵⁰ Söz konusu yükümlülük kişisel verilerin hukuka aykırı olarak işlenmesi hâlinde bir bildirim sistemi şeklinde düzenlenmiştir.⁷⁵¹ Veri kontrolörü aynı zamanda söz konusu ihlalden dolayı hak ve hürriyetleri tehlikeye giren veri sahibine gerekli önlemleri alabilmesi için gecikmeksizin bildirimde bulunmakla da yükümlüdür.⁷⁵²

2.5.9.9. Veri Koruma Etki Değerlendirmesi (Data Protection Impact Assessment)

GDPR'nin 35. maddesinde veri koruma etki değerlendirmesi düzenlenmiştir. Buna göre işleme faaliyetinin mahiyeti, anlamı, kapsamı ve amaçları dikkate alındığında bir işleme faaliyetinin gerçek kişilerin hak ve özgürlükleri açısından özellikle yeni teknolojiler kullanıldığında yüksek bir riske neden olmasının muhtemel olduğu hâllerde, kontrolör, işleme faaliyetinden önce, öngörülen işleme faaliyetlerinin kişisel verilerin korunmasına olan etkisine ilişkin bir değerlendirme yapar.

2.5.9.10. Hassas Verilerin İşlenmesi Bakımından Öngörülen Zorunlu Veri Koruma Görevlisi (Data Protection Officers)

GDPR'nin 37. maddesinde düzenlenen veri koruma görevlisi (VKG) kişisel veri koruma hukukuna GDPR ile kazandırılmış yeni bir kavramdır.⁷⁵³ Maddeye göre veri kontrolörleri

⁷⁵⁰ Akıncı, a.g.e., s.19.

⁷⁵¹ Taştan, a.g.e., 22.

⁷⁵² Akıncı, a.g.e., s.19.

⁷⁵³ Taştan, a.g.e., s.22.

ve işleyicileri tarafından bazı koşulların varlığı hâlinde VKG belirlenmesi gerektiği belirtilmekte olup, bu haller şunlardır;

1- İşleme faaliyetinin yargı faaliyetinin yürütülmesi dışında bir kamu kurum veya kuruluşunca gerçekleştiriliyor olması hâlinde,

2- Kontrolör veya işleyicilerin temel faaliyetlerinin yapı, kapsam ve amaçları gereği veri sahiplerinin büyük ölçekte düzenli ve sistematik bir biçimde izlenmesini gerektiren işleme faaliyetlerinden meydana gelmesi hâlinde,

3- Veri kontrolörü veya işleyicilerin temel faaliyetlerinin GDPR'nin 9. maddesinde belirtilen özel nitelikli hassas verilerin işlenmesi hâlinde veya 10. maddesinde belirtilen ceza mahkûmiyeti ile suça ilişkin kişisel bilgilerin işlenmesi hâlinde,

GDPR'nin 37. maddesinin (3) numaralı fıkrasında ise kontrolör veya işleyici bir kamu kuruluşu veya organı ise kamu kuruluşları ile organların teşkilat yapılarının dikkate alınarak bunlar için bir tek VKG belirlenebileceği ifade edilmektedir.

Ayrıca veri işleme faaliyetlerinden sorumlu olacak DPO'nun veri koruma alanında yeterli düzeyde uzmanlık bilgisine sahip olması gerekmektedir. GDPR hükmüne göre VKG iş akdiyle istihdam edilmesi mümkün olduğu gibi bunların birden çok şirket veya kamu kurumu tarafından istihdam edilmesi de mümkündür.⁷⁵⁴

2.5.9.11. Hesap Verebilirlik İlkesi

Kişisel verilerin korunmasıyla ilgili ilkeler bakımından GDPR genel olarak 6698 sayılı Kanun ile uyumludur. Bununla birlikte GDPR'ye 6698 sayılı Kanun'da yer almayan hesap verebilirlik şeklinde yeni bir ilke eklenmiştir. Bu ilke GDPR'nin 5. maddesinin (2)

⁷⁵⁴ Akıncı, a.g.e., s.17.

numaralı fıkrasında yer almakta olup, veri kontrolörünün kişisel verilerin korunmasıyla ilgili tüm ilkelere uygun davranmaktan sorumlu olması şeklinde ifade edilebilir.⁷⁵⁵

Bu yeni ilkeyle GDPR’de yer alan ilkelerin uygulanmasından sorumlu olan süje veri kontrolörü olarak 5. maddede açıkça belirlenerek hesap verebilirliği artırılmıştır. 6698 sayılı Kanun’un genel ilkelerle ilgili 4. maddesinde buna ilişkin bir düzenleme açıkça yer almamaktadır. Bununla birlikte 6698 sayılı Kanun’un 12. maddesinde veri sorumlusunun yükümlülükleri düzenlenmiş olup, bu kapsamda veri sorumlusunun da söz konusu alanda yükümlü olduğu söylenebilir.⁷⁵⁶

2.5.9.12. Para cezaları

Başlangıçta GDPR’nin amacı herhangi bir yaptırım olmaksızın tavsiye şeklinde 95/46/EC sayılı Direktif’in prensiplerini benimsemek olmakla birlikte bu yaklaşım zaman içinde değişerek GDPR’nin 83. maddesinin beşinci fıkrasında olduğu gibi ağır para cezaları kabul edilmiştir.

GDPR kişisel verilerin korunmasıyla ilgili kurallara aykırılık hâlinde ağır tazmin yaptırımlar öngörmek suretiyle bu sorunları çözüme mekanizmalarını güçlendirmeyi öngörmektedir. Örneğin İngiltere’de kişisel verilerin korunmasıyla ilgili en yüksek para cezası 500 bin Pound iken GDPR’de en yüksek para cezası 20 milyon Euro şeklinde belirlenmiştir. Söz konusu para cezaları hizmet sağlayıcıyla ilgili olarak küresel gelirinin yüzde dördüne kadar ulaşabilmektedir. Ayrıca GDPR’nin 33. maddesinde devletlerin iç hukuk düzenlemelerindeki kişisel verilerin korunmasıyla ilgili farklı hukuki düzenleme ve uygulamalardan kaynaklanan belirsizlikleri gidermek üzere üye devletler arasındaki farklılığı ortadan kaldırmak amacıyla en geç 72 saat içerisinde veri koruma otoritelerine bildirim yapılması gerektiğini düzenlenmektedir.⁷⁵⁷

⁷⁵⁵ http://ec.europa.eu/justice/data-protection/reform/files/regulation_oj_en.pdf (Erişim Tarihi: 31.1.2019)

⁷⁵⁶ Akıncı, a.g.e., s.33.

⁷⁵⁷ Akıncı, a.g.e., s.16.

2.5.9.13. AB Üyesi Olmayan Devletlere Veri Transferi

GDPR AB üyesi devletler dışına veya uluslararası organizasyonlara veri transferiyle ilgili sıkı kontrollere yer vermektedir. Bunlar GDPR'nin 5. Bölümünde detaylı bir şekilde belirlenmiştir. Verinin transferine ancak AB Komisyonu transferin yapılacağı yerin “*makul seviyedeki korumayı sağladığı*” kanaatindeyse izin verilir. Veri transferi ayrıca alıcı kuruluş “*makul seviyedeki yeterli koruma*”yı karşıladığını her dört yıldaki periyodik görüşle ispatlayabilmesi durumunda yapılabilmektedir. Verinin transferi verinin depolandığı ya da işlendiği yerden bağımsız olarak AB’de bulunan her bireye AB mevzuatı altında aynı koruma ve hakları sunmak için sıkı bir şekilde düzenlenmiştir. Bu AB’deki ilgili kişilerin bilgilerini toplayan, işleyen ve depolayan ABD’de bulunan kuruluşlar için önemli sonuçlara sahiptir. ABD veri koruma kanunları AB tarafından sağlanan yeterli korumanın güçlendirilmesine yeterli düzeyde itibar etmemektedir. Sadece AB-ABD Mahremiyet Koruması anlaşması altında sertifikalandırılan bu kuruluşlar GDPR yürürlüğe girdiğinde bununla uyumlu olmak durumundadır.⁷⁵⁸

GDPR’e göre veri sahibi tarafından veri sorumlusuna verinin paylaşılmasına ilişkin rıza verilmiş olsa dahi, verinin transfer edildiği devlette yeterli düzeyde koruma sağlandığına ilişkin teminat verilmediği sürece yani yeterlilik şartı olmadığı sürece verinin AB dışına transferi yasaklanmaktadır. Bu bağlamda GDPR kişisel verilerin sınır ötesi aktarımını 95/46/EC sayılı Direktif’ten daha sıkı koşullara bağlamaktadır.⁷⁵⁹

2.5.9.14. Değerlendirme

Bir tüzük şeklinde kabul edilen ve tüm AB üyesi devletler için bağlayıcı nitelikte olan GDPR kişisel verilerin korunmasıyla ilgili olarak medya ve basın hukuku ile kamu sektörüyle ilgili ulusal güvenlik ve savunma gibi istisnai konular dışında tüm AB üyesi

Bununla birlikte kişisel verilerin ihlali konusunda kullanıcının bilgilendirileceğine ilişkin süre öngörülmediğinden bu konuda belirsiz bulunmaktadır

⁷⁵⁸ <https://www.hipaajournal.com/what-countries-are-affected-by-the-gdpr/>
(Erişim Tarihi:28.12.2.18)

⁷⁵⁹ Akıncı, a.g.e., s.15.

devletlerde tek bir standardın belirlemesini sağlamaya yönelik olması nedeniyle büyük önem arz etmektedir. GDPR sadece AB’de değil, tüm dünya ölçeğinde kişisel verilerin korunmasına yönelik standartların belirlenmesine yönelik etkili bir mevzuat olabilecek niteliktedir. GDPR’nin kişisel verilerin korunmasıyla ilgili en ayrıntılı, güncel ve kişisel verilerin daha üst düzeyde korunmasını sağlaması nedeniyle Türkiye’nin de yakından takip etmesi gereken uluslararası bir gelişme olduğunda kuşku yoktur.

3. BÖLÜM

MEVZUAT VE YARGI KARARLARI IŞIĞINDA TÜRK HUKUKUNDA KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

3.1. GENEL OLARAK

İnsan hakları bağlamında devletlerin “saygı göstermek, korumak ve gereğini yerine getirmek” şeklinde başlıca üç ödevi bulunmaktadır. Özel hayata saygı hakkı bağlamında bu ödevlerin kapsamında, kişilerin devletin herhangi bir müdahalesi olmaksızın özel hayatlarını kullanabilecek bir ortamda bulunma hakları, devletlerin kişilerin özel hayatlarının etkin bir şekilde korunmasını sağlamaya yönelik olarak aktif bir şekilde gerekli hukuki önlemleri alma şeklinde pozitif yükümlülükleri ile kişilerin özel hayatlarının üçüncü kişilerin her türlü müdahalesine karşı korunması ve gerektiğinde ceza hukuku anlamında faillerin cezalandırması yükümlülüğü de bulunmaktadır.⁷⁶⁰ Bu bağlamda kişisel verilerin korunmasıyla ilgili başta anayasa olmak üzere konuyla ilgili temel ilkelerin belirlendiği özel kanunlar, ceza hukuku anlamında hakkın ihlal edilmesi hâlinde verilecek cezalara yönelik düzenlemeler ile diğer pek çok kanunda konuyla ilgili düzenlemeler yapılmıştır.

3.2. TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın kişisel verilerin korunmasıyla doğrudan ilişkili olan hüküm “*Özel hayatın gizliliği*” başlıklı 20. maddesidir. Maddenin kabul edilen ilk metninde kişisel verilerle ilgili bir hüküm bulunmamakla birlikte, 2010 yılında 5982 sayılı Kanun’la⁷⁶¹ yapılan değişiklikle kişisel verilerin korunması hakkı anayasal güvenceye kavuşmuş ve temel bir insan hakkı olarak kabul edilen kişisel verilerin korunması hakkıyla

⁷⁶⁰ Metin YÜKSEL, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Yaşamın ve Sağlığın Korunması ile İlgili Olarak Taraf Devletlere Yüklediği Pozitif Yükümlülükler”, Uluslararası İlişkiler Dergisi, Cilt:7, Sayı:27, 2010, s.112.

⁷⁶¹ 12.9.2010 tarihindeki halkoylamasıyla kabul edilmiştir.

ilgili temel ilkeleri belirleyen bir kanunun hazırlanmasına ilişkin çalışmalar hızlanmıştır. Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir;

“Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.”

20. maddede yapılan değişikliğin gerekçesinde kişisel verilerin korunmasıyla ilgili Anayasada dolaylı hükümlerin bulunduğu, bununla birlikte bunların yeterli olmadığı, mukayeseli hukuk ile tarafı olduğumuz uluslararası metinlerde kişisel verilerin korunmasının önemle vurgulandığı, düzenlemeyle herkesin, kişisel verilerinin korunmasını talep etme hakkının anayasal bir hak olarak düzenlenerek teminat altına alındığı, kişilerin kendileriyle ilgili kişisel verileri üzerinde sahip olduğu hak ve yetkiler ile bunların işlenme ve korunmasına ilişkin usul ve esasların kanunla düzenlenmesinin öngörüldüğü ifade edilmiştir.⁷⁶²

Anayasa'da yapılan bu değişiklik doktrinde kişisel verilerin korunması hakkının hangi şartlarda sınırlanabileceğinin belirtilmediği ve kişisel verilerin işlenmesi hususunu denetleyecek bağımsız bir organ öngörülmediği için eleştirilmiştir.⁷⁶³

Anayasa'nın 20. maddesinde belirtildiği üzere, kişisel verilerin korunmasıyla ilgili usul ve esaslar kanunla düzenlenir. Anayasa'nın 104. maddesine göre Anayasa'nın ikinci kısmının bir ve ikinci bölümlerinde düzenlenen temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle dördüncü bölümde yer alan siyasî haklar ve ödevler Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenemez. Bu bağlamda Anayasa'nın '*Kişinin Hakları ve Ödevleri*' başlıklı ikinci

⁷⁶² <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss497.pdf>
(Erişim Tarihi: 2.2.2017)

⁷⁶³ Küzeci, a.g.e., s.266; Sultan TAHMAZOĞLU UZELTÜRK, “*Kişisel Verilerin Korunması Hakkında Anayasa Değişikliği*”, Legal Hukuk Dergisi, Sayı 93, 2010, s.3155.

bölümünde yer alan 20. maddede düzenlenen özel hayatın gizliliği ve kişisel verilerin korunması hakkına ilişkin hususların Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenmesi de mümkün değildir.

Anayasa'nın 104. maddesi 16.4.2017 tarihli halkoylaması ile kabul edilen 6771 sayılı Kanun'un 8. maddesiyle değiştirilmiş ve aynı Kanun'un 16/E maddesiyle Anayasa'nın 91. maddesi mülga olmuştur. 6771 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik öncesi kanun hükmünde kararname ile düzenlenmeyecek temel haklar, kişi hak ve ödevleri belirlendiği 91. maddesinde sıkıyönetim ve olağanüstü haller dışında, Anayasa'nın ikinci kısmının bir ve ikinci bölümlerinde düzenlenen temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ve yine Anayasa'nın ikinci kısmının dördüncü bölümde yer alan siyasî hak ve ödevler kanun hükmünde kararnameyle düzenlenemeyeceği düzenlenmekteydi. Bu bağlamda Anayasa'nın '*Kişinin Hakları ve Ödevleri*' başlıklı ikinci bölümünde yer alan 20. maddede düzenlenen özel hayatın gizliliği ve kişisel verilerin korunması hakkının kanun hükmünde kararnameyle düzenlenmesi de mümkün değildi. Anayasa Mahkemesi, 11.10.2011 tarihli ve 664 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin⁷⁶⁴ tümünün ve ayrı ayrı tüm maddelerinin iptali talebiyle yapılan başvuru hakkında verdiği kararda,⁷⁶⁵ KHK'nin 21. maddesinin⁷⁶⁶ ikinci fıkrasında yer alan "*ve diğer gerçek ve tüzel kişilerden*" ile "*ile diğer gerçek ve tüzel kişiler*" ibaresiyle ilgili olarak, yüksek kurum ve kurumların, görev alanlarıyla ilgili gördükleri bilgileri Başbakan veya ilgili Bakan aracılığıyla diğer gerçek ve tüzel kişilerden istemeye yetkili olması ve bu gerçek ve tüzel kişilerin de söz konusu bilgileri zamanında ve eksiksiz olarak vermekle yükümlü olmasının, kişisel verilerin korunması hakkıyla ilgili bir düzenleme niteliğinde olduğundan ve kanun hükmünde kararnameyle

⁷⁶⁴ Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

⁷⁶⁵ Anayasa Mahkemesi'nin 10.1.2013 tarihli ve E.2011/141, K.2013/10 sayılı kararı

⁷⁶⁶ "(1) Yüksek Kurum ve Kurumlar, görevleri çerçevesinde yükseköğretim kurumları, araştırma merkezleri ve uluslararası kurumlar dâhil tüm ilgili kurum ve kuruluşlarla Yönetim Kurulunca belirlenecek esaslara göre işbirliği yapabilir, ortak projeler hazırlayıp uygulayabilir.

(2) Yüksek Kurum ve Kurumlar, millî savunma ve millî güvenliğe ilişkin hususlar saklı kalmak kaydıyla, görev alanıyla ilgili olarak gerekli gördüğü bilgileri bütün kamu kurum ve kuruluşlarından ve diğer gerçek ve tüzel kişilerden Başbakan veya ilgili Bakan aracılığıyla istemeye yetkilidir. Kendilerinden bilgi istenen bütün kamu kurum ve kuruluşları ile diğer gerçek ve tüzel kişiler, bu bilgileri zamanında ve noksansız vermekle yükümlüdür. Bu şekilde elde edilen bilgilerden ticarî sır niteliğinde olanların gizliliği korunur."

düzenlenemeyecek alana girdiğinden Anayasa'nın 91. maddesine aykırı görerek iptal etmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin 8.8.2011 tarihli ve 649 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin tümünün ve ayrı ayrı tüm maddelerinin iptali talebiyle yapılan başvuru hakkında verdiği kararda,⁷⁶⁷ KHK'nin 24. maddesiyle değiştirilen 640 sayılı KHK'nin 16. maddesinin beşinci fıkrasıyla⁷⁶⁸ ilgili olarak gümrük ve ticaret müfettişleri tarafından yapılan denetimler sırasında talep edilmesi hâlinde kendilerine her türlü bilgi ve belgenin verilmesine ilişkin zorunluluk getiren kuralın Anayasa'nın 20. maddesinde yer alan kişisel verilerin korunması hakkıyla ilgili olduğundan ve kanun hükmünde kararnameyle düzenlenemeyecek alana girdiğinden Anayasa'nın 91. maddesine aykırı görerek iptal etmiştir.

3.3. KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KANUNU

Kişisel verilerin korunmasıyla ilgili temel kanun olan 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu 24.03.2016 tarihinde kabul edilmiş ve 7.4.2016 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanmak suretiyle yürürlüğe girmiştir.

6698 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde⁷⁶⁹ de ifade edildiği gibi Kanun'un hazırlanması değişik nedenlere dayanmaktadır. Bunlardan en önemlisi, kişisel verilerin korunmasıyla ilgili uluslararası kuruluşlar tarafından uzun yıllardır yapılan çalışmalar sonunda kabul edilen rehber ilkeler, direktifler ve sözleşmeler konuya ilişkin duyarlılığı artırmış ve Avrupa devletlerinin neredeyse tamamında bu konuda temel kanunlar çıkarılmasıdır. Kişisel verilerin korunmasıyla ilgili ayrıntılı düzenlemelerin yer aldığı söz konusu temel

⁷⁶⁷ Anayasa Mahkemesi'nin 22.11.2012 tarihli ve E.2011/197, K.2012/184 sayılı kararı

⁷⁶⁸ “Denetime tâbi olan gerçek ve tüzel kişiler, gizli dahi olsa bütün belge, defter ve bilgileri ibraz etmek, para ve para hükmündeki evrakı ve ayniyatı ilk talep hâlinde Gümrük ve Ticaret Müfettişlerine göstermek, Gümrük ve Ticaret Müfettişlerinin saymasına ve incelemesine yardımcı olmak zorundadır. Gümrük ve Ticaret Müfettişleri, görevleri sırasında tüm resmî daire, kurum, kuruluş ve kamuya yararlı derneklerle, gerçek ve tüzel kişilerden gerekli yardım, bilgi, evrak, kayıt ve belgeleri istemeye yetkilidir; kanunî engel olmadıkça bu isteğin yerine getirilmesi zorunludur.”

⁷⁶⁹ <http://www2.tbmm.gov.tr/d26/1/1-0541.pdf> (Erişim Tarihi: 3.9.2018)

kanunların yürürlükte olduğu devletler ile henüz temel bir kanun kabul etmemiş olan devletler arasında veri transferiyle ilgili uygulamada yaşanan sorunlar, kişisel verilerin ulusal mevzuatlarda temel kanunlarla korunması yönünde uluslararası baskının artmasına yol açarak, konuyla ilgili temel bir kanunun kabul edilmesini bir zorunluluk hâline getirmiştir. Nitekim ülkemizde kişisel verilerle ilgili temel bir kanunun bulunmaması güvenlik birimleri ve yargı organları ile uluslararası kuruluşlar arasında ortak operasyon ve işbirliği yapmada sıkıntılara neden olmuştur. Ayrıca ülkemizle ilgili olarak devam eden AB tam üyelik sürecinde, dört müzakere faslının doğrudan doğruya kişisel verilerle ilgili olması ve bu fasılların ilerleyebilmesi kişisel verilerin korunmasıyla ilgili temel bir kanunun ülkemizde kabul edilerek yürürlüğe girmesine bağlanmıştır. AB tarafından Türkiye ile ilgili hazırlanan ilerleme raporlarında da kişisel verilerin korunmasıyla ilgili mevzuat boşluğuna dikkat çekilmiştir.⁷⁷⁰

Kişisel verilerin korunmasıyla ilgili temel bir kanunun kabul edilmesinin ekonomik nedenleri de bulunmaktadır. Zira 6698 sayılı Kanun'un gerekçesinde ifade edildiği gibi yabancı sermayenin ülkemizde yatırım yapabilmesi ve diğer ülkelerdeki yatırımlarıyla etkin bir şekilde yönetebilmesi için gerekli olan veri transferiyle ilgili kanuni düzenlemelerin olmaması yabancı sermayenin ülkemizde yatırım yapması yönünde olumsuz bir etken olmuş ve yabancı ülkelerdeki yatırımlar ve ortaklıklarla ilgili veri aktarımında sorunlar ortaya çıkarmıştır.

Diğer yandan kişisel verilerin korunmasıyla ilgili olarak uluslararası gelişmeler ülkemiz tarafından da yakından takip edilmiş ve Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan 108 sayılı Sözleşme ülkemiz tarafından da 28.1.1981 tarihinde imzalanmış olmasına rağmen uzun süre onaylanamamıştır. 108 sayılı Sözleşme⁷⁷¹ 6698 sayılı Kanun'un kabulünden kısa bir

⁷⁷⁰ 6698 sayılı Kanun'un gerekçesinde ayrıca 6698 sayılı KVKK'nun gerekçesinde ayrıca askerlik, kimlik ve malvarlığıyla ilgili konularda uluslararası veri paylaşımında yaşanan sıkıntılar, özel nitelikte olan sağlık verilerinin tutulmasına ilişkin kanuni dayanağın olmaması, veri güvenliği hakkında yeterli önlemlerin alınmaması, verilerin yetkisiz kişiler tarafından ifşasıyla ilgili AİHM tarafından ihlal kararları verilmesi kanunun hazırlanmasının diğer bir nedeni olarak ifade edilmiştir.

⁷⁷¹ Sözleşme Avrupa Konseyi tarafından 28.1.1981 tarihinde Strazburg'ta imzaya açılmış ve 1.10.1985 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

süre önce bu Sözleşme'nin onaylanmasının uygun bulunduğuna dair 30.1.2016 tarihinde 6669 sayılı Kanun ile kabul edilerek onaylanmış ve yürürlüğe girmiştir.⁷⁷²

Kişisel verilerin korunmasıyla ilgili olarak mevzuatımızda pek çok hüküm bulunmakla birlikte konuyla ilgili temel ilkelerin belirlendiği, kişisel verilerin işleme, muhafaza ve silinme süreci ile transferine ilişkin ayrıntılı düzenlemelerin kabul edilmesi ve bu süreci kontrol eden ve denetleyen bağımsız bir kurumun kurulmasına yönelik ihtiyacı karşılamada yeterli olduğu söylenemez.⁷⁷³ Ayrıca 5237 sayılı TCK'nun 135. ilâ 140. maddeleri arasında kişisel verilerin korunmasıyla ilgili fiillerin suç olarak düzenlenmiş ve yaptırıma bağlanmış olmasına rağmen, söz konusu fiillerin ceza hukuku anlamında hukuka aykırılığının belirlenmesinde ortaya çıkan tereddütlerin giderilmesi için de konuyla ilgili temel bir kanunun kabul edilmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla konuyla ilgili temel bir kanunun kabul edilmesi bu konudaki önemli bir eksikliğin giderilmesini sağlamakta ve uygulamada yaşanan sorunların ve hak ihlallerinin önüne geçmek bakımından önem arz etmektedir.⁷⁷⁴

Kişisel verilerin korunması hakkı anayasal bir güvenceye 2010 yılında 5982 sayılı Kanun'la⁷⁷⁵ Anayasa'nın "*Özel hayatın gizliliği*" başlıklı 20. maddesinde yapılan değişiklikle kavuşmuş ve temel bir insan hakkı olarak kabul edilen kişisel verilerin korunması hakkıyla ilgili temel bir kanun hazırlama çalışmalarını hızlandırmıştır. Nitekim ülkemizde kişisel verilerin korunmasıyla ilgili temel bir kanunun bulunmaması söz konusu hakkın temel bir insan hakkı olarak kabul edilmesi karşısında bir gereklilik olmuştur.⁷⁷⁶

Adalet Bakanlığı tarafından kişisel verilerin korunmasıyla ilgili kanun çalışmaları 1989 yılında başlamış olmasına rağmen uzunca bir süre sonuçlanamamıştır.⁷⁷⁷ Son olarak

⁷⁷² <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/02/20160218.htm> (Erişim Tarihi:30.1.2019)

⁷⁷³ Küzeci, a.g.e., s.354.

⁷⁷⁴ Küzeci, a.g.e., s.354.

⁷⁷⁵ 12.9.2010 tarihindeki halkoylamasıyla kabul edilmiştir.

⁷⁷⁶ Korkmaz, a.g.m., s.85

⁷⁷⁷ Kanun çalışmaları 2000 yılından sonra yoğunlaşmış, 2004 yılında kurulan komisyonun hazırladığı Tasarı, kamu kurumları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları da dâhil 53 kuruluşa görüşe gönderilmiş,

18.01.2016 tarihinde TBMM'e gönderilen Kişisel Verilerin Korunması Kanun Tasarısı⁷⁷⁸
24.3.2016 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nda kabul edilerek
kanunlaşmıştır.

3.3.1. 6698 sayılı Kanun'da Yer Alan Düzenlemeler

6698 sayılı Kanunu'nun 2. maddesinde Kanun'un uygulanacağı kapsama kişisel verilerinin işlendiği gerçek kişiler, verileri kısmen veya tamamen otomatik veya bir veri kayıt sisteminin parçası olmak koşuluyla otomatik olmayan yollarla işleyen gerçek ve tüzel kişilerin dahil olduğu şeklinde belirtilmiştir. Kanun'un uygulaması bakımından kamu ve özel sektör ayrımı yapılmamış olduğundan, Kanun'daki düzenlemeler her iki sektör bakımından da uygulanacaktır. Kanun, kişisel verilerin otomatik veya herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla işlenmesi durumunda da uygulanacaktır.

6698 sayılı Kanun'un 3. maddesinde Kanun'un uygulanmasıyla ilgili bazı tanımlara yer verilmiştir. Buna göre bazı tanımlar şöyledir;

“Anonim hâle getirme: Kişisel verilerin, başka verilerle eşleştirilerek dahi hiçbir surette kimliği belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişiyle ilişkilendirilemeyecek hâle getirilmesini,”

“İlgili kişi: Kişisel verisi işlenen gerçek kişiyi,”

“Kişisel verilerin işlenmesi: Kişisel verilerin tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla elde edilmesi, kaydedilmesi, depolanması, muhafaza edilmesi, değiştirilmesi, yeniden düzenlenmesi, açıklanması, aktarılması, devralınması, elde edilebilir hâle getirilmesi, sınıflandırılması ya da

gelen görüşlerle Tasarıya son şeklini verilmiş ve kanunlaşması amacıyla 2006 yılında Başbakanlığa sevk etmiştir. Buradaki çalışmaların ardından Tasarı Başbakanlık tarafından 2008 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisine (TBMM) sevk edilmiştir. 2.5.2008 tarihinde asıl komisyon olarak Adalet Komisyonuna gönderilen Tasarı 7.5.2008 tarihinde alt komisyona havale edilmiş ancak yapılan birkaç toplantının ardından Adalet Alt Komisyonunda bulunan Tasarı araya seçimlerin girmesiyle kadük kalarak Başbakanlığa iade edilmiştir. Adalet Bakanlığı tarafından yenilenen Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı Başbakanlık tarafından 26.12.2014 tarihinde kanunlaşması amacıyla TBMM'e gönderilmiş ancak seçimler nedeniyle yeniden yasalaşamayarak hükümsüz kalmıştır. (Korkmaz, a.g.m., s.86-87.)

⁷⁷⁸ TBMM'de 19.01.2016 tarihinde esas komisyon olarak Adalet Komisyonuna, tali komisyonlar olarak Anayasa Komisyonu, Avrupa Birliği Uyum Komisyonu, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu ve Plan ve Bütçe Komisyonuna gönderilen Tasarı hakkında Adalet Komisyonu 12.02.2016 tarihinde raporunu vermiştir.

kullanılmasının engellenmesi gibi veriler üzerinde gerçekleştirilen her türlü işlemi,”

“Veri işleyen: Veri sorumlusunun verdiği yetkiye dayanarak onun adına kişisel verileri işleyen gerçek veya tüzel kişiyi,”

“Veri kayıt sistemi: Kişisel verilerin belirli kriterlere göre yapılandırılarak işlendiği kayıt sistemini,”

“Veri sorumlusu: Kişisel verilerin işleme amaçlarını ve vasıtalarını belirleyen, veri kayıt sisteminin kurulmasından ve yönetilmesinden sorumlu olan gerçek veya tüzel kişiyi,”

ifade eder.

Kanun’un 4. ilâ 9. maddeleri arasında kişisel verilerin işlenmesine ilişkin genel ilkeler, işlenme şartları, özel nitelikli kişisel veriler ve bunların işlenmesi, kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hâle getirilmesi, kişisel verilerin aktarılması, kişisel verilerin yurt dışına aktarılmasına ilişkin hükümler yer almaktadır. Kişisel verilerin işlenmesine ilişkin genel ilkeler 3. Bölümde, işlenme şartları, özel nitelikli kişisel veriler ve bunların işlenmesi 1. Bölümde ayrıntılı şekilde incelenmiştir.

6698 sayılı Kanun’un 7. maddesine göre kanun hükümlerine uygun olarak işlenen kişisel verilerin, işlenmesini gerektiren sebepler ortadan kalktığı takdirde veri sorumlusunun resen kendisi tarafından ya da ilgili kişinin talebiyle silinir, yok edilir veya anonim hâle getirilir.

Kişisel verilerin silinmesi bunların tutulduğu kâğıt, cd veya hard disk gibi yerlerden geri dönüştürülmesi mümkün olmayacak şekilde silinmesini ifade etmektedir. Kişisel verilerin yok edilmesi, kişisel verilerin bulunduğu kâğıt, cd veya hard diskin fiziki olarak yok edilmesini ifade etmektedir. Kanun’un 3. maddesinin (b) bendinde yer alan anonim hale getirme ise başka verilerle eşleştirilmek suretiyle de olsa kişisel verilerin hiçbir şekilde bir gerçek kişiyle ilişkilendirilemeyecek hâle getirilmesi anlamına geldiği belirtilmektedir. Örneğin TÜİK tarafından yayımlanan istatistiki bilgiler veya seçim öncesi yayımlanan anketler anonim verilerdir.⁷⁷⁹ Kanun’un 7. maddesinin (2) numaralı

⁷⁷⁹ Taştan, a.g.e., s.73.

fikrasında bu verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hâle getirilmesi hakkında diğer kanuni düzenlemelerin saklı olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu'nun 9. maddesinde adli sicil bilgilerinin silinmesi düzenlenmiştir. Buna göre ceza veya güvenlik tedbirlerinin infazının tamamlanmasından sonra adli sicil kaydındaki bilgiler silinece ve arşiv kaydına alınacak, ilgilinin ölümü hâlindeyse kayıt tamamen silinecektir.⁷⁸⁰ 5271 sayılı CMK'nun 135. maddesinin (2) numaralı fıkrasında tanıklıktan çekinebilecek kişiler ile şüpheli veya sanık arasında yapılan iletişimin kayda alınamayacağı, bu durum kayda alma işlemi gerçekleştikten sonra anlaşıldığı takdirde kayıtlar derhal yok edileceği düzenlenmiştir.⁷⁸¹ 5271 sayılı CMK'nun 81. maddesinin (2) numaralı fıkrasında şüpheli veya sanığın kimliğinin tespiti için alınan fotoğraf, beden ölçüsü veya parmak izi gibi kayıtların maddede belirtilen hâllerde⁷⁸² derhal yok edilmesi gerektiği belirtilmiştir.⁷⁸³

Anayasa Mahkemesi, Kanun'un 7. maddesinin (2) numaralı fıkrası,⁷⁸⁴ 8. maddesinin (3) numaralı fıkrası⁷⁸⁵ ve 9. maddesinin (6) numaralı fıkrasında⁷⁸⁶ yer alan kişisel verilerin silinme, yok edilme ya da anonim hâle getirilme, bunların aktarıma ile yurt dışına aktarılması hakkında diğer kanunlardaki hükümlerin saklı olduğu şeklindeki hükümlerin iptali talebiyle açılan dava hakkında verdiği kararda,⁷⁸⁷ öncelikle dava konusu kuralların madde gerekçeleriyle birlikte değerlendirildiğinde söz konusu durumlara ilişkin diğer kanunlarda hüküm bulunması hâlinde bunların öncelikle uygulanmasını amaçladığını ifade etmiştir. Mahkeme kararında genel kanun niteliğinde olan 6698 sayılı Kanun'da her durumun öngörülmesinin ve düzenlenmesinin mümkün olmadığını, daha sonra ortaya

⁷⁸⁰

http://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.Asp?MevzuatKod=1.5.5352&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=adli_sicil&Tur=1&Tertip=5&No=5352 (Erişim Tarihi:5.2.2019)

⁷⁸¹ <http://www.rizasaka.av.tr/kisisel-verilerin-korunmasi-kanunu-ve-turk-ceza-kanunu-kapsaminda-verileri-yok-etmeme-sucu/> (Erişim Tarihi:5.2.2019)

⁷⁸² Kovuşturmayla yer olmadığı kararına itiraz süresinin dolması, itirazın reddi, beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı

⁷⁸³ Kuşkonmaz, a.g.e., s. 165.

⁷⁸⁴ “*Kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hâle getirilmesine ilişkin diğer kanunlarda yer alan hükümler saklıdır.*”

⁷⁸⁵ “*Kişisel verilerin aktarılmasına ilişkin diğer kanunlarda yer alan hükümler saklıdır.*”

⁷⁸⁶ “*Kişisel verilerin yurt dışına aktarılmasına ilişkin diğer kanunlarda yer alan hükümler saklıdır.*”

⁷⁸⁷ Anayasa Mahkemesi'nin 28.9.2017 tarihli ve E.2016/125, K.2017/143 sayılı kararı.

çıkabilecek bazı özel durumların özel kanunlarda ayrıntılı bir şekilde düzenlenmesinin gerekebileceğini, aynı konuyla ilgili olarak hem genel kanunda hem de özel kanunda düzenleme bulunması hâlinde özel kanun hükümlerinin uygulanacağını, bu nedenle kuralların belirsiz olduğunun söylenemeyeceğini ve düzenlemelerin kamu yararını sağlamaya yönelik olduğunu ifade ederek ölçülülük ilkesine aykırı olmadıklarına ve iptal talebinin reddine karar vermiştir.

Anayasa Mahkemesi, 6698 sayılı Kanun'un kişisel verilerin işleme şartlarını belirleyen 5. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer alan kişilerin açık rızası aranmaksızın kişisel verilerin işlenmesinin mümkün olduğu hâllerden (c),⁷⁸⁸ (ç),⁷⁸⁹ (e)⁷⁹⁰ ve (f)⁷⁹¹ bentlerinin iptali talebiyle açılan dava hakkında verdiği kararda,⁷⁹² öncelikle "açık rıza" kavramının 6698 sayılı Kanun'un 3.maddesinde, 95/46/EC sayılı Direktif ve GDPR bağlamında neyi ifade ettiğini açıklamıştır. Mahkeme kararda, iptali talep edilen açık rıza aranmaksızın kişisel verilerin işlenmesinin mümkün olduğu istisnalar madde gerekçelerini de dikkate almak suretiyle açıklamış, söz konusu istisnalarla kişisel verilerin korunması hakkına müdahalede bulunulduğu, ancak bu müdahalenin maddede belirtilen konularla sınırlı olarak gereklilik veya zorunluluk hâllerinde ortaya çıkacak bir ihtiyacın karşılanmasına yönelik olduğunu, bu nedenle hakkın özüne dokunmadığı belirtilmiştir. Mahkeme kararda ayrıca söz konusu düzenlemelerin demokratik toplum düzeninin gerekleri ve ölçülülük ilkesi ile uyumlu olup olmadığına ilişkin değerlendirme yaparak kanun koyucunun kurullarla toplumsal hayatın devamı sırasında ortaya çıkabilecek kurullarla belirlenen konularda yaşanabilecek gecikme, aksaklık veya düzensizliklerin engellenmesi ile hak ve menfaat kayıplarının yaşanmamasının amaçlandığını, söz konusu verilerin işleme amacı ile faaliyet alanlarının belirlendiği dikkate alındığında kamu yararı ile kişisel verilerin korunması hakkı arasında adil dengenin kurulduğu belirtilmiştir. Mahkeme kararda ayrıca

⁷⁸⁸ "Bir sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan doğruya ilgili olması kaydıyla, sözleşmenin taraflarına ait kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olması."

⁷⁸⁹ "Veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için zorunlu olması."

⁷⁹⁰ "Bir hakkın tesisi, kullanılması veya korunması için veri işlemenin zorunlu olması."

⁷⁹¹ "İlgili kişinin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermemek kaydıyla, veri sorumlusunun meşru menfaatleri için veri işlenmesinin zorunlu olması."

⁷⁹² Anayasa Mahkemesi'nin 28.9.2017 tarihli ve E.2016/125, K.2017/143 sayılı kararı.

kurallarla belirtilen konularla ilgili olarak 6698 sayılı Kanun'da yer alan tüm ilke, yükümlülük ve sorumlulukların geçerliliğini koruduğunu ve Kanun'un 17. maddesinde yer alan yollama nedeniyle kişisel verilerin korunmasına yönelik suçlar bakımından 5237 sayılı TCK'nun 135 ila 140. maddeleri arasındaki hükümlerinin uygulanacağını, dava konusu kural gereğince elde edilecek verilerin amacı dışında kullanılmasını önleyecek yasal güvencenin sağlandığını ifade edilerek dava konusu kuralların, demokratik toplum düzeninin gerekleri ile ölçülülük ilkesine aykırı olmadığına karar vermiştir.

Kanun'un "*Haklar ve Yükümlülükler*" başlıklı Üçüncü Bölümü 10. ilâ 12. maddeleri arasında düzenlenmiş olup, bu bölümde veri sorumlusunun aydınlatma yükümlülüğü, ilgili kişinin hakları ile veri güvenliğine ilişkin yükümlülükler yer verilmiştir. Veri sorumlusunun aydınlatma yükümlülüğünü düzenleyen 10. maddede veri sorumlusu veya yetkilendirdiği kişinin kişisel verilerin elde edilmesi sırasında ilgili kişilere bilgi vermekle yükümlü olduğu konular belirtilmiştir. Bu bağlamda veri sorumlusu veya yetkilendiği kişinin, veri sorumlusunun varsa temsilcisinin kimliği, kişisel verilerin işleme amacı, işlenen verilerin kimlere, hangi amaçla aktarılabileceği, veri toplamanın yöntemi ve hukuki sebebi ile Kanun'un 11. maddesinde sayılan diğer hakları konusunda bilgi vermekle yükümlüdür. Kanun'un 11. maddesinde ilgili kişinin veri sorumlusuna karşı sahip olduğu hakları düzenlenmiştir. Buna göre herkes, veri sorumlusuna başvurarak kendisiyle ilgili olarak herhangi bir kişisel veri işlenip işlenmediğini öğrenme, işlenmişse buna ilişkin bilgi talep etme, bunların işleme amacını ve amacına uygun kullanılıp kullanılmadığını öğrenme, kişisel verilerin yurt içinde ve yurt dışında aktarıldığı üçüncü kişileri bilme, eksik veya yanlış işlenen kişisel verilerin düzeltilmesini isteme, Kanun'un 7. maddesinde öngörülen şartlar çerçevesinde kişisel verilerin silinmesini veya yok edilmesini isteme, düzeltme, silme ve yok edilme işlemlerin, kişisel verilerin aktarıldığı üçüncü kişilere bildirilmesini isteme, işlenen verilerin ilgili kişinin aleyhine bir sonuç doğurmasına itiraz etme, kanuna aykırı olarak işlenen kişisel veriler sebebiyle uğranan zararın giderilmesini talep etme haklarına sahiptir.

Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun, kişisel verilere hukuka aykırı şekilde erişilmesini önleme yükümlülüğünü yerine getiremeyen veri sorumlusu hakkında⁷⁹³ 26.7.2018 tarihli ve 2018/91 sayılı kararında öncelikle 6698 sayılı Kanun'un 7., 11. ve 12. maddelerine atıf yapmıştır. Kurul kararında daha sonra Kanun'un 12. maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamında kişisel verilerin muhafaza edilmesi ve kişisel verilere hukuka aykırı erişilmesini önleme amacıyla uygun güvenlik düzeyini temin etmeye yönelik gerekli teknik ve idari tedbirlerin alınmadığı sonucuna varılarak şirket hakkında Kanun'un 18. maddesi gereğince idari para cezası uygulanmasına, şikâyetçinin talebi hakkında şirket tarafından yapılan işlemler hakkında açıklamaların, tevsik edici belgelerle birlikte Kanun'un 15. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereğince kararın tebliğinden itibaren 30 gün içerisinde şikâyetçiye iletmesi yönünde şirket yetkililerinin talimatlandırılmasına karar vermiştir.⁷⁹⁴

Kanun'un 12. maddesinde veri güvenliğiyle ilgili yükümlülükler düzenlenmiştir. Kişisel verilerin korunması ile veri güvenliği arasındaki yakın ilişki nedeniyle veri güvenliğini sağlamak kişisel verilerin korunmasını da sağlamaktadır.⁷⁹⁵ Veri güvenliğine ilişkin yükümlülükler Kanun'un 12. maddesinde düzenlenmiş olup, buna göre hukuka aykırı olarak kişisel verilerin işlenmesi ile ve erişimini önlemek, bunların muhafazası amacıyla uygun güvenliğini sağlamaya yönelik gerekli teknik ve idari tedbirleri alma zorunluluğu veri sorumlusuna yönelik yükümlülükler olarak belirlenmiştir.

Kanun'un 13 ilâ 16. maddeleri arasında yer alan Dördüncü Bölümünde veri sorumlusuna başvuru, Kurula şikâyet, şikâyet üzerine veya resen incelemenin usul ve esasları ile veri sorumluları siciline ilişkin düzenlemeler yer almaktadır.

⁷⁹³ Şikâyetçinin bir hazır giyim firmasının internet sitesi üzerinden üyelik bilgileri ile alışveriş yapan kişinin teslimat adresi, ad, soyadı, adres ve telefon numarası gibi kişisel bilgilerinin şirkete ait bu internet sitesi üzerinden alışveriş yapan üçüncü kişilerce erişilebilir hale gelmesi nedeniyle şirkete başvuruda bulunarak kişisel verilerinin sistemlerinden silinmesini, yok edilmesini, ulaşılamaz hale getirilmesini, yurtiçi ve yurt dışında başka bir kurumla paylaşıldı ise o kurumlar nezdinde de silinmesini ve yok edilmesini talep etmesi üzerine şirketten aldığı cevabı yetersiz bulması nedeniyle Kurum'a yaptığı başvurudur.

⁷⁹⁴ <https://kvkk.gov.tr/Icerik/5365/2018-91> (Erişim Tarihi:30.4.2019)

⁷⁹⁵ Metin TURAN, Karşılaştıralı Hukukta Kişisel Verilerin Korunması, Adalet Yayınevi, Ankara 2017, s.27.

6698 sayılı Kanun'un 13. maddesinin (2) numaralı fıkrasında veri sorumlusunun yapılan başvuruda belirtilen talepleri, talebin niteliğini de dikkate alarak en kısa sürede sonuçlandıracağı belirtilmiştir. Bu işlem en geç otuz gün içinde ve ücretsiz olarak yapılacaktır. Fıkranın ikinci cümlesinde ise işlemin ayrıca maliyet gerektirmesi durumunda veri sorumlusu tarafından Kurulca belirlenen tarifedeki ücretin alınabileceği hüküm altına alınmıştır.

Anayasa Mahkemesi, söz konusu ikinci cümlenin iptali talebiyle açılan dava hakkında verdiği kararda,⁷⁹⁶ öncelikle dava konusu kuralla kişisel verilere erişim hakkına müdahalede bulunulduğu, ancak söz konusu ücretin kişisel verilere erişimin maliyet gerektirmesi durumunda alınabileceği belirtildiğinden sınırlamanın hakkın özüne dokunmadığı ifade edilmiştir. Mahkeme kararında kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında kuralla, ilgililerin isteğiyle veri sorumluları tarafından yerine getirilecek hizmetlerin maliyet gerektirmesi hâlinde bunun alınabilmesini sağlamayı amaçladığı, nitekim bazı işlemlerin maliyet gerektirebileceği, bu maliyetin karşılanmadan taleplerin yerine getirilebilmesinin mümkün olmadığı ve veri sorumlusunun da bu maliyetten sorumlu olmasının beklenemeyeceği ifade edilmiştir. Mahkeme kararda ayrıca 108 sayılı Sözleşme'de de bu tür maliyetlerin alınabilmesine imkân tanıyan hükümlerin olduğu, belirlenecek ücretin yapılan işlemin maliyeti kadar olacağından belirlenebilir ve ölçülebilir bir değer, bu nedenle Kurul tarafından belirlenecek tarifeye göre ücret alınması hakkında kuralın, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerine aykırı bir yönünün olmadığı gibi ölçülülük ilkesine ve demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı bir yönü olmadığına ve iptal talebinin reddine karar vermiştir.

Anayasa Mahkemesi, Kanun'un 15. maddesinin (3) numaralı fıkrasında Kurul tarafından inceleme konusu hakkında istenen bilgi ve belgelerin on beş günlük süre içinde gönderilmesi veya yerinde incelenmesine imkân sağlanması zorunluluğunun istisnası olarak düzenlenen "*Devlet sırrı niteliğindeki bilgi ve belgeler hariç...*" ibaresinin iptali

⁷⁹⁶ Anayasa Mahkemesi'nin 28.9.2017 tarihli ve E.2016/125, K.2017/143 sayılı kararı.

talebiyle açılan dava hakkında verdiği kararda,⁷⁹⁷ kişisel verilerin korunması hakkının sınırsız olmadığı, özel sınırlama nedeni öngörülmeven özgürlüklerin de doğasından kaynaklanan bazı sınırlamalarının bulunduğu, Anayasa'nın diğer maddelerindeki hak ve özgürlüklerin veya devlete yüklenen ödevlerin özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlükler hakkında sınırlama sebebi olabileceği, bu bağlamda kişisel verilerin korunması hakkının Anayasa'da devletin görevleri arasında belirtilen kamu düzeni ile millî güvenliğin sağlanması ve suç işlenmenin önlenmesi amacıyla sınırlandırılacağı belirtilmiştir. Mahkeme kararda, kuralın sadece Kurulun gönderilmesini isteyebileceği bilgi ve belgelere istisna getirdiğini, 6698 sayılı Kanun'da yer alan tüm ilke ve kurallar ve yükümlülüklerin geçerliliğini koruması nedeniyle kişisel verilerin korunmasıyla ilgili yeterli yasal güvencenin sağlandığını, bir devlet sırrı niteliğindeki belgelerin ifşa edilmesini önlemeye yönelik kuralın ölçülülük ilkesine aykırı olmadığını ifade ederek iptal talebini reddetmiştir.

6698 sayılı Kanun'un 16. maddesinde veri sorumluları sicilinin Kurulun gözetimi altında Başkanlık tarafından tutulacağı ve kamuya açık olacağı belirtilmiştir. Maddenin (2) numaralı fıkrasına göre kişisel verileri işlemeye başlamadan önce gerçek ve tüzel kişilerin söz konusu sicili kaydolma zorunluluğu bulunmakta olup, Kurul tarafından belirlenecek kişisel verilerin nitelik, sayı, kanundan kaynaklanan veri işleme veya üçüncü kişilere aktarılma gibi objektif kriterler dikkate alınarak yine Kurul tarafından söz konusu sicile kayıt zorunluluğuna bazı istisnalar getirilebilecektir.

Anayasa Mahkemesi 6698 sayılı Kanun'un 16. maddesinin (2) numaralı fıkrasının veri sorumluları siciline kayıt zorunluluğuna istisna getiren ikinci cümlesinin⁷⁹⁸ Anayasa'ya aykırı olduğundan bahisle yapılan iptal başvurusu hakkında verdiği kararda,⁷⁹⁹ işlenen verilerin nitelik ve sayı bakımından farklı olması veya veri işlemenin kanuni bir

⁷⁹⁷ Anayasa Mahkemesi'nin 28.9.2017 tarihli ve E.2016/125, K.2017/143 sayılı kararı.

⁷⁹⁸ "Ancak, işlenen kişisel verinin niteliği, sayısı, veri işlemenin kanundan kaynaklanması veya üçüncü kişilere aktarılma durumu gibi Kurulca belirlenecek objektif kriterler göz önüne alınmak suretiyle, Kurul tarafından, Veri Sorumluları Siciline kayıt zorunluluğuna istisna getirilebilir."

⁷⁹⁹ Anayasa Mahkemesi'nin 28.9.2017 tarihli ve E.2016/125, K.2017/143 sayılı kararı.

zorunluluktan kaynaklanması gibi nedenlerle farklı yoğunluk ve önem derecelerine sahip gerçek ve tüzel kişilerin farklı büyüklük ve ölçekte olabileceği, kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında bu farklılıkları dikkate alarak Kurul tarafından belirlenecek bazı objektif kriterlerle gerçek ve tüzel kişilerin bir kısmını söz konusu sicile kaydolmaktan istisna tutabileceği belirtilmiştir. Mahkeme kararında ayrıca Kanun'un 12. maddesinde veri sorumluları için belirlenen yükümlülüklerin devam ettiği, bu yükümlülükler bakımından sicile kayıt zorunluluğunun bir öneminin bulunmadığını, bu nedenle kuralın veri güvenliğine ilişkin veri sorumlularının yükümlülüklerine istisna getirdiği veya kişinin haklarını korumak bakımından öngörülen tedbirleri ortadan kaldıran bir düzenleme şeklinde değerlendirilemeyeceğini belirterek kuralın ölçülülük ilkesine aykırı olmadığını ifade ederek iptal talebini reddetmiştir.

6698 sayılı Kanun'unda cezai tedbirler "*Suçlar ve Kabahatler*" başlıklı beşinci bölümde yer alan 17. ve 18. maddelerinde düzenlenmiştir. Kanun'un 17. maddesinin (1) numaralı fıkrasında kişisel verilerin korunmasıyla ilgili suçlarda 5237 sayılı TCK'nun 135. ilâ 140. madde hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir. Maddenin (2) numaralı fıkrasında ise Kanun'un 7. maddesinde düzenlenen hükümlere aykırı şekilde kişisel verileri silinmesini ya da anonim hâle getirilmesini yapmayanların ise 5237 sayılı TCK'nun 138. maddesi hükümlerine göre cezalandırılacağı hükme bağlanmıştır.

6698 sayılı Kanun'un kabahatleri düzenleyen 18. maddesinde, Kanun'da belirtilen yükümlülüklerin ihlal edilmesi hâlinde öngörülen idari yaptırımlar düzenlenmiştir. Kanun'un muhtelif maddelerinde düzenlenen aydınlatma ve veri güvenliğine ilişkin yükümlülükleri yerine getirmeme, Kurul kararlarının yerine getirilmemesi ile Sicile bildirim ve kayıt yükümlülüklerine aykırı davranmaya ilişkin kabahat olarak öngörülen 18. maddede söz konusu yükümlülüklerin yerine getirilmemesi idari para cezası yaptırımına bağlanmıştır.⁸⁰⁰

⁸⁰⁰ "(1) Bu Kanunun;

a) 10 uncu maddesinde öngörülen aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmeyenler hakkında 5.000 Türk lirasından 100.000 Türk lirasına kadar,

İdari yaptırımlar maddenin gerekçesinde belirtildiği üzere Kurul tarafından verilecek olup, verilen bu kararlara karşı idari yargı yoluna başvurulabilecektir. Maddede öngörülen idari para cezalarına ilişkin alt ve üst sınırlar arasındaki farkın fazla olmasının sebebi Kurulun karar verirken eylemin durumu ile failin ekonomik durumu ile kusurunun dikkate alınmasına imkân verilmesidir. Düzenlemeyle farklı ekonomik güçteki kişiler arasında hakkaniyetin sağlanması amaçlanmıştır.⁸⁰¹ Maddenin (2) ve (3) numaralı fıkralarında, belirlenen cezalar veri sorumlusu gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri hakkında uygulanacağı, maddede belirlenen eylemler kamu kurumu veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları tarafından işlenirse buralarda görev yapan memur ve diğer kamu görevlileri hakkında Kurulun yapacağı bildirim üzerine disiplin hükümlerinin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Maddenin gerekçesinde ifade edildiği üzere genel kanun niteliğinde olan 5326 sayılı Kabahatler Kanunu hükümleri 6698 sayılı Kanun'da hüküm bulunmayan hâllerde uygulanır.⁸⁰²

Kişisel Verileri Koruma Kurulu, Kurul kararının 30 günlük süre içinde yerine getirilmemesi hakkında 16.10.2018 tarihli ve 2018/118 sayılı kararında, Kanun'un kabahatlerle ilgili 18. maddesinin, (1) numaralı fıkrasının (c) bendinde Kanun'un 15. maddesi uyarınca Kurul tarafından verilen kararları yerine getirmeyenler hakkında 25.000 Türk lirasından 1.000.000 Türk lirasına kadar idari para cezası öngörüldüğü, (3) numaralı fıkrasında ise birinci fıkrada sayılan eylemlerin kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları bünyesinde işlenmesi hâlinde, Kurulun yapacağı bildirim üzerine, ilgili kamu kurum ve kuruluşunda görev yapan memurlar ve diğer kamu görevlileri ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında görev yapanlar hakkında

b) 12 nci maddesinde öngörülen veri güvenliğine ilişkin yükümlülükleri yerine getirmeyenler hakkında 15.000 Türk lirasından 1.000.000 Türk lirasına kadar,

c) 15 inci maddesi uyarınca Kurul tarafından verilen kararları yerine getirmeyenler hakkında 25.000 Türk lirasından 1.000.000 Türk lirasına kadar,

ç) 16 ncı maddesinde öngörülen Veri Sorumluları Siciline kayıt ve bildirim yükümlülüğüne aykırı hareket edenler hakkında 20.000 Türk lirasından 1.000.000 Türk lirasına kadar, idari para cezası verilir.

(2)Bu maddede öngörülen idari para cezaları veri sorumlusu olan gerçek kişiler ile özel hukuk tüzel kişileri hakkında uygulanır.”

⁸⁰¹ 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 17. maddesinin (2) numaralı fıkrasında da idarî para cezalarının belirlenmesinde kabahatin haksızlık içeriği, failin kusuru ile ekonomik durumunun birlikte dikkate alınacağı belirtilmiştir.

⁸⁰² <http://www2.tbmm.gov.tr/d26/1/1-0541.pdf> (Erişim Tarihi:4.9.2018)

disiplin hükümlerine göre işlem yapılacağı ve sonucunun Kurula bildirileceği hüküm altına alınmıştır. Kurul kararında ayrıca alınan kararın 02.07.2018 tarihinde veri sorumlusuna tebliğ edildiğın, şirket tarafından ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde en geç 01.08.2018 tarihinde yapılması gereken işlemin 16.08.2018 tarihinde yapıldığını, diğer taraftan veri sorumlusu tarafından asgari saklama süresi tamamlanan kişisel verilerin Yönetmeliğın⁸⁰³ 11. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince silinmesine ve silme işlemleri hakkında şikâyetçiye bilgi verilmesine ayrıca, söz konusu kişisel verilerin saklama amacı dışında işlenmemesi hususunda veri sorumlusunun talimatlandırılmasına karar verilmiş oldunu, ancak şirketin şikâyetçiyi muhatap 16.08.2018 tarihli yazısında buna ilişkin herhangi bir açıklamada bulunmadığının tespit edildiğini, bu çerçevede Kanunun 18. maddesinin (3) numaralı fıkrası çerçevesinde işlem tesis edilmesine, şirket nezdinde saklanmakta olan verileri ile ilgili şikâyetçinin Kurul Kararı kapsamında yapılacak iş ve işlemler hakkında bilgilendirilmesi hakkında şirkete talimat verilmesine karar verilmiştir.⁸⁰⁴

Kanun'un 19. maddesiyle Kanun'da belirlenen görevlerin yerine getirilmesini sağlamak için Kişisel Verileri Koruma Kurumu'nun idari ve mali özerkliğe sahip bir şekilde kurulacağı düzenlenmiştir. Kamu tüzel kişiliğini haiz Başbakanlıkla ilişkili olacağı öngörülen Kurum karar organı olan Kurul ve Başkanlıktan oluşur.

Kişisel verilerin korunması kanunu olan devletlerin pek çoğunda bu kanunların uygulanmasını denetleyen kurumlara yer verilmiştir.⁸⁰⁵

95/46/EC sayılı Direktif'te de kişisel verilerin korunması bakımından bağımsız denetim organları temel bir bileşen olarak değerlendirilmiştir.⁸⁰⁶ 95/46/EC sayılı Direktif'in kişisel verilerin korunmasıyla ilgili sahip olduğu en önemli hususlardan biri 28. maddeyle

⁸⁰³ Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi Hakkında Yönetmelik'tir.

⁸⁰⁴ <https://kvkk.gov.tr/Icerik/5422/-Kurul-Kararinin-gereginin-suresi-icinde-yerine-getirilmemesi-hakkinda-Kisisel-Verileri-Koruma-Kurulunun-16-10-2018-tarihli-ve-2018-118-sayili-Karari> (Erişim Tarihi:28.4.2019)

⁸⁰⁵ Önsözün 62. Paragrafi.

⁸⁰⁶ Küzeci, a.g.e., s.250-251.

düzenlenen etkin denetim sistemidir.⁸⁰⁷ Direktif'in 28. maddesinde kendisine verilen görevleri yerine getirme konusunda tam bağımsız şekilde hareket edecek bir denetleme makamı oluşturulması öngörülmüş ve her üye devletin Direktif hükümlerinin uygulanmasını izlemek için en az bir kamu makamının denetlemeden sorumlu bulunmasını sağlaması gerektiği ifade edilmiştir.

Direktif'le üye devletlere, kişisel verilerin korunmasıyla ilgili ikincil düzenlemeler yaparken ve idari tedbirler alırken, söz konusu kuruma danışılmasını sağlama yükümlülüğü getirilmektedir. Direktif'te ayrıca bu kurumların görevlerini yerine getirdikleri sırada gerekli gördükleri tüm bilgilere erişebileceği, bunların silinmesini ve yok edilmesini isteyebileceği, iç hukukta yer alan hükümlerin ihlali hâlinde bunları yargı organlarına taşımak üzere kovuşturma yapabileceği belirtilmektedir.⁸⁰⁸

GDPR'nin altıncı bölümünde de bağımsız denetim organları düzenlenmiştir. Bu bölümde yer alan 51. maddeye göre her üye devletin, gerçek kişilerin kişisel verilerinin işlenmesiyle ilgili temel hak ve özgürlükleri korumak ve AB içinde kişisel verilerin serbest şekilde dolaşımını kolaylaştırmak için en az bir ya da daha fazla bağımsız kamu kuruluşunun oluşturulması sağlaması öngörülmüştür.⁸⁰⁹

6698 sayılı Kanun'un 20. maddesinde Kurumun görevleri 21. maddesinde ise Kişisel Verileri Koruma Kurulunun oluşumu düzenlenmiştir. Buna göre 9 üyeden oluşan Kurul'un beş üyesi TBMM, dört üyesinin Cumhurbaşkanı tarafından seçilmesi öngörülmüştür.

ATAD'ın veri koruma kurumlarının bağımsızlığıyla ilgili C-518/07⁸¹⁰ sayılı kararında; bir kamu otoritesiyle ilgili olarak "*bağımsızlık*" kavramının genel olarak ilgili kurumun herhangi bir talimat almaksızın ve herhangi bir baskıya maruz kalmaksızın özgür bir

⁸⁰⁷ Akıncı, a.g.e., s.9.

⁸⁰⁸ Akıncı, a.g.e., s.10.

⁸⁰⁹ http://ec.europa.eu/justice/data-protection/reform/files/regulation_oj_en.pdf (Erişim Tarihi: 13.2.2018)

⁸¹⁰ Büyük Daire'nin 9.3.2010 tarihli kararı.

şekilde hareket edebilmesini, dışarıdan doğrudan veya dolaylı bir etki olmaksızın karar alma gücünü ifade ettiği belirtilmiştir. Kararda kişisel verilerin işlenmesini denetlemekten sorumlu olan dava konusu Alman denetim makamlarının ise bağımsızlık kavramına ilişkin gereklerle uyumlu olmadığı sonucuna varılarak ATAD Federal Almanya Cumhuriyeti, Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 95/46/EC sayılı Direktif'in 28. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde ifade edilen söz konusu kurumların bağımsız hareket etmelerine ilişkin sorumluluğu yerine getiremediğine karar vermiştir.⁸¹¹

6698 sayılı Kanun'un 28. maddesinde Kanun hükümlerinin uygulanmayacağı istisnalar düzenlenmiştir. Bu istisnalar şunlardır;

a) Veri güvenliğiyle ilgili yükümlülükler uylması ve üçüncü kişilere verilmemesi şartıyla kişisel verilerin gerçek kişiler tarafından tamamen kendisiyle ilgili faaliyetler kapsamında işlenmesi veya bu kişilerin aynı konutta yaşamakta olan aile üyeleriyle ilgili faaliyetler dolayısıyla işlenmesi.

Anayasa Mahkemesi söz konusu düzenlemenin iptali talebiyle açılan dava⁸¹² hakkında verdiği kararda,⁸¹³ öncelikle iptali talep edilen kuralla düzenlenen kişinin kendisiyle ve

⁸¹¹ Akgül, a.g.e., s.158.

Kararda ayrıca 95/46/EC sayılı Direktif'in 28. maddesi gereğince söz konusu denetim makamlarının o temel hak ve özgürlüklerin koruyucuları oldukları, 95/46/EC sayılı Direktif'in önsözünün 62. paragrafında belirtildiği gibi bunların üye devletlerdeki varlıklarının kişisel verilerin korunmasının önemli bir bileşeni olarak değerlendirildiği, belirtilen korumayı garanti etmek için denetim makamlarının özel hayatın korunması ile kişisel verilerin serbest dolaşımına ilişkin menfaatler arasında adil bir denge kurmak zorunda olduğu, denetim makamlarının görevlerini yerine getirirken objektif ve tarafsız davranmak zorunda oldukları, bu amaçla türlü harici etkiden azade olması gerektiği, Federal Almanya Cumhuriyeti'nde genel idarenin bir parçası olan ve federe devletin kontrolü altında bulunan denetim makamının objektif olarak hareket edememe ihtimali bulunduğu belirtilmiştir.

⁸¹² Dava dilekçesinde sadece aynı konutta yaşamış olmanın bir başka kişinin kişisel alanına müdahale edilebilme hakkı vermediği, özel hayatın sadece aile yaşamı veya konut mahremiyeti olmadığı, kişisel özerkliğin özel yaşama saygı kapsamındaki güvencelerin yorumlanmasında önemli bir ilke olduğu, aynı konutta yaşayan bireyler kapsamında eşler, eşlerin üstsoyu, evlilik birliği içinde veya dışında doğan veya evlat edinilen yahut koruyucu aile olarak bakımı üstlenilen çocukların da olabileceği, özel yaşamın gizliliği konusunda özellikle çocuklar ve korunmasız bireylerin etkili bir şekilde korunma hakkına sahip olduğu, velayet ilişkisinin çocuğun varlığını, onurunu, maddi ve manevi bütünlüğünü ortadan kaldıran bir hukuki müessese olmadığı, çocukların kişisel verilerinin işlenmesi öncesinde yaşları ve gelişim durumlarına göre uygun kapsam ve yöntemlerle bilgilendirilmeleri ve açık rızalarının alınmasının gerektiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 13., 20., 41. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

⁸¹³ Anayasa Mahkemesi'nin 28.9.2018 tarihli ve E.2016/125, K.2017/143 sayılı kararı

aynı konutta birlikte oturduğu aile fertleriyle ilgili kişisel verilerin işlenmesinin birlikte yaşamının doğal ve zorunlu bir sonucu olduğu ve hakkın özüne dokunmadığını ifade etmiştir. Mahkeme ayrıca kişilerin 4721 sayılı TMK'na göre eş ve çocuklardan oluşan aile fertleriyle ilgili kanundan kaynaklanan faaliyet ve yükümlülükleri ile günlük hayatın akışı içinde gerçekleştirmesi gereken faaliyetlerinin de olabileceğini, bunların yerine getirilmesinin bazı kişisel verilerin işlenmesini gerektirebileceği, kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında söz konusu faaliyet ve yükümlülükler kapsamında veri işleme prosedürünü kolaylaştırmak suretiyle bunların tam ve zamanında yerine getirilebilmesini amaçladığı, kuralın ailenin ve çocukların korunmasını sağlamaya yönelik olduğu ifade edilerek iptal talebinin reddine karar vermiştir.

b) Kişisel verilerin araştırma, planlama ve istatistik amaçlarla anonim hâle getirilmek ve resmi istatistik suretiyle işlenmesi.

c) Kişisel verilerin millî savunma ve güvenlik, kamu güvenliği, kamu düzeni, ekonomik güvenlik, özel hayatın gizliliği ya da kişilik haklarını ihlal etmemek veya suç oluşturmamak şartıyla edebiyat, tarih, sanat veya bilimsel amaçlarla işlenmesi ya da ifade özgürlüğü kapsamında işlenmesi.

d) Kişisel verilerin millî savunma, millî güvenlik, kamu güvenliği, kamu düzeni veya ekonomik güvenliğini sağlamak için kanunla görev ve yetki verilen kamu kurum ve kuruluşları tarafından gerçekleştirilen koruyucu, önleyici ve istihbari faaliyetler kapsamında işlenmesi.

e) Soruşturma, kovuşturma, yargılama ya da infaz işlemlerine ilişkin olarak kişisel verilerin yargı makamları veya infaz mercileri tarafından işlenmesi.

Anayasa Mahkemesi 6698 sayılı Kanun'un uygulanmasına istisna getiren (ç) bendinin iptali talebiyle açılan dava⁸¹⁴ hakkında verdiği kararda,⁸¹⁵ dava konusu kuralın kuralın Anayasa'da kişisel verilerin millî güvenlik, kamu düzeni ve suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla devlete verilen görevler kapsamında olduğu, kuralda yer alan “*millî güvenlik*”, “*millî savunma*”, “*önleyici, koruyucu ve istihbari faaliyetler*”, “*ekonomik güvenlik*” “*kamu güvenliği*”, “*kamu düzeni*” ibarelerinin soyut ve genel kavramlar olmadığı, bu kavramların görev ve yetki verilen kamu kurum ve kuruluşlarının kanunlarında yer alan düzenlemelerle kapsam, sınır ve içeriklerinin ayrıntılı şekilde düzenlenmesi karşısında somutlaştığı ve kapsamının belirlendiği, bu kurum ve kuruluşların yetki ve sorumluluklarına aykırı davranılması hâlinde cezai yaptırımların ilgili kanunlarda ve 5237 sayılı TCK'nda düzenlendiği, dolayısıyla elde edilecek kişisel verilerin ifşa edilmesini önleyecek yasal güvencenin sağlandığı, dolayısıyla dava konusu kuralın kişisel verilerin korunması hakkının özünü zedelediği gibi demokratik toplum düzeninin gerekleri ile ölçülülük ilkesine aykırı bir yönü bulunmadığı ifade edilerek iptala talebinin reddine karar verilmiştir.

Anayasa Mahkemesi *Ercan Kanar* kararında⁸¹⁶ başvurunun⁸¹⁷ mensubu olduğu avukatlık mesleğiyle nedeniyle var olan ilişkileriyle ilgili olarak olumlu veya olumsuz anlamda çağrışım yapabilecek değerlendirmelerin özel hayatla ilgili olduğu ve bu hakla ilgili yapılacak incelemede öncelikle korunan menfaatin söz konusu hakkın kapsamına girip girmediği, daha sonra bu menfaate yönelik bir müdahalenin bulunup bulunmadığı, müdahalenin Anayasa'nın 20. ve 13. maddelerindeki şartlara uygunluğunun incelenmesi gerektiği, bu bağlamda yapılacak incelemede müdahalenin kanuni dayanağının olup olmadığı, sınırlama nedenlerinden birinin var olup olmadığı ile 13. maddeye göre öze

⁸¹⁴ Dava dilekçesinde, önleyici, koruyucu ve istihbari faaliyetlerin belirsiz ve geniş kavramlar olduğu, idarenin keyfî uygulamalarına neden olabileceği, kamu kurumlarının bu istisna kapsamında veri toplama ve işlemesine sınırlama getirilmesi gerektiği, kuralın hakkın özüne dokunduğu belirtilerek Anayasa'nın 2., 13., 20. ve 90. maddelerine aykırılığı nedeniyle iptali talep edilmiştir.

⁸¹⁵ Anayasa Mahkemesi'nin 28.9.2018 tarihli ve E.2016/125, K.2017/143 sayılı kararı

⁸¹⁶ Anayasa Mahkemesi (İkinci Bölüm), *Ercan Kanar*, B.No:2013/533, 9.1.2014

⁸¹⁷ Başvurucu, özel hayata ilişkin bilgilerin yer aldığı istihbarî nitelikte ve delil olarak kullanılmayacağı belirtilen bir raporun yürütülen soruşturma ve açılan davada delil olarak kullanılması ve bu raporla ilgili kamu görevlileri hakkında kovuşturma yapılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkı ve özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

dokunma yasağına ve ölçülülük ilkelerine uygunluk ile demokratik toplum düzeninin gerekleriyle uyumluluk değerlendirmesi yapılması gerektiği belirtilmiştir.⁸¹⁸

Mahkeme kararında daha sonra 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu'nun 4. maddesinde MİT'nin, Türkiye Cumhuriyetinin bütünlük, varlık, bağımsızlık, güvenlik ve Anayasal düzen anlamında iç ve dış faaliyetler hakkında istihbarat oluşturmak ve bunu ilgili kuruluşlara vermek şeklinde görevinin bulunduğu, başvuru hakkında bilgilere yer verilen istihbarat raporunun bu kanuni hükme dayanılarak hazırlandığı ve Anayasa'nın 20. maddesinin ikinci fıkrasından alan milli güvenlik, kamu düzeni ve suç işlenmesinin önlenmesi gibi amaçlara yönelik olduğu, bir yasa dışı örgütün her yönüyle değerlendirildiği raporda başvuru konusunun söz konusu örgütle ilişkisi hakkında bir kesinlik ve yargı taşımadığı, örgütle ilgili iletişimin izlenmesi amacıyla yapıldığı hakkında bazı olguların bulunduğu belirtilmiştir. Kararda ayrıca yasa dışı örgüt üyeleriyle cezaevinde görüşen kişilerin cezaevinde bulunan kişilerle örgüt üst düzey yönetimi arasında aracılık yapma ihtimalinin bulunduğu, başvuru avukatının genellikle söz konusu örgüt üyelerinin davalarını takip etmesi nedeniyle önem arz eden kişilerden olduğu hakkında değerlendirmenin bir olgu ve durum tespitinden ziyade başvuru konusunun kişiliği hakkında bir kanaat oluşmasını sağlayıcı nitelikte olduğu, bu değerlendirmenin, kamuya açık yürütülen bir davada dosyasındaki raporda bulunması nedeniyle alenileştiği, bunun başvuru konusunun özel hayatına yönelik bir müdahale olduğu, doğruluğu sorgulanamamış istihbarî nitelikteki başvuruya ait bilgilerin dava dosyasında yer almak suretiyle alenileşmesinin demokratik bir toplumda kabul edilemeyeceğinden ölçülü olmadığı belirtilerek özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği kararı verilmiştir.

108 sayılı Sözleşme'nin 9. maddesinde, kamunun ve devletin güvenliği, devletin ekonomik çıkarlarının korunması, suçla mücadele edilmesi, ilgililerin ya da üçüncü kişilerin temel hak ve özgürlüklerinin korunması ile verilerin bilimsel veya istatistikî

⁸¹⁸ <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/533?BasvuruAdi=ERcan+Kantar>
(Erişim Tarihi:12.3.2019)

amaçlarla kullanılması hâlinde kişisel verilerin korunmasına sınırlamalar getirilebileceği düzenlenmiştir.

AİHM *Leander/İsveç* kararında, gizli bir polis dosyasında yer alan daha önceki sendikal faaliyetlerine ilişkin verilerin saklanması ve kullanılması hakkında yapılan bir başvuruda, demokratik bir toplumda istihbarat servislerinin varlığının ve verilerin saklanması yasalara uygun olabileceğini, meşru menfaat başka bir deyişle suç işlenmesinin önlenmesi ya da ulusal güvenliğin korunması amaçlarını gözetmesi koşuluyla, vatandaşların menfaatlerinin önüne geçebileceğini belirterek söz konusu müdahaleyi demokratik bir toplumda, ulusal güvenlik gibi devlete geniş bir takdir yetkisi tanıyan bir konuda ağır basan sosyal ihtiyacı da göz önüne alarak AİHS'nin 8. maddesine aykırı görmemiştir.⁸¹⁹

AİHM *K.U./Finlandiya*, kararında, suç işlemeyi önlemek ya da başka kişilerin hak ve hürriyetlerini korumak için kanuni bir zorunluluk bulunması hâlinde reklam veren kişinin kimliğinin internet servis sağlayıcıları tarafından polise verilmesinin zorunlu olduğunu ifade etmiş ve internet servis sağlayıcısının 12 yaşında bir küçüğün kendisinin haberi olmadan internet arkadaşlık sitesinde yaş, doğum tarihi ve bazı fiziksel özellikleriyle arkadaş edinmek için reklam veren kişinin kimliği hakkında gizlilik kurallarını gerekçe göstererek polise bilgi vermemesini AİHS'nin 8. maddesinin ihlali olduğuna karar vermiştir.⁸²⁰

AİHM *Doorson/Hollanda* kararında, polis dosyasında bulunan davacıya ait fotoğrafın üçüncü kişilere gösterilmesinin AİHS'nin 8. maddesinin ikinci fıkrası bağlamında haklı olup olmadığını değerlendirmiştir. Mahkeme kararında fotoğrafların sadece soruşturma kapsamında kullanılması, genel olarak kamunun erişimine açık olmaması ve daha önce

⁸¹⁹ *Leander/İsveç*, B.No: 9248/81, 26.3.1987 *Leander/İsveç*, B.No: 9248/81, 26.3.1987 [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"docname":\["Leander"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER"\],"CHAMBER":\["CHAMBER"\],"itemid":\["001-57519"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (Erişim Tarihi:12.3.2019)

⁸²⁰ *K.U./Finlandiya*, B.No:2872/02, 02.12.2008 [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"docname":\["K.U."\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER"\],"CHAMBER":\["CHAMBER"\],"itemid":\["001-89964"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (Erişim Tarihi:3.3.2019)

karar verilen bir tutuklama esnasında kanunlara uygun olarak çekilmesi hususlarını dikkate alarak suçu önlemeye yönelik müdahaleyi orantılı bulmuştur.⁸²¹

AIHM *Big Brother Watch ve Diğerleri/Birleşik Krallık* kararında⁸²² gazeteciler ile sivil toplum kuruluşları başvuruçuları tarafından yapılan iletişim bilgilerinin geniş çapta ele geçirilmesi, iletişim bilgilerinin iletişim servisi sağlayıcılarından edinilmesi ile yabancı devletler ile istihbarat paylaşımı şeklinde şikâyetleri⁸²³ üç ayrı başlıkta incelemiştir.

AIHM iletişim bilgilerinin geniş çapta ele geçirilmesiyle ilgili olarak bu rejimin 2000 yılında kabul edilen İstihbarat Yetkilerinin Düzenlenmesine Dair Kanun'un (RIPA) tarafından RIPA Bölüm 8(4)'de dört aşama olarak düzenlendiğini, buna göre iletişim bilgilerinin seçili internet taşıyıcıları üzerinden ele geçirildiği, istihbari olarak bilgi değeri hiç olmayan veya çok az olan bilgiler filtrelendiği ve ayıklandığı, kalan bilgiler arasında aramalar yapıldığı ve elde kalanların bir analiz tarafından incelendiği, başta bilgilerin filtrelenmesi ve ayıklanması olmak üzere, söz konusu bilgilerin seçme ve arama aşamalarında bağımsız denetim imkânının yetersiz olduğu, söz konusu bilgilerin kişilerin alışkanlıkları ve bağlantı hakkında çok fazla bilgiyi ifşa etse bile seçilme aşamasında hiçbir güvencenin bulunmadığı, bu eksikliklerin AIHS'nin yükümlülüklerinden olan kanun niteliği taşımadığı ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir müdahale olmadığı belirtilerek AIHS'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.⁸²⁴

AIHM iletişim bilgilerinin iletişim servisi sağlayıcılarından edinilmesiyle RIPA Kısım II ile ilgili olarak AB hukukunda iletişim bilgilerine iletişim servis sağlayıcılarından erişiminin sadece "*ciddi bir suçun*" önlenmesiyle sınırlı olduğu ve bu erişimin daha önceden bir mahkeme veya bağımsız bir idari organ tarafından denetlenmesi gerektiği,

⁸²¹ *Doorson/Hollanda*, B.No:20524/92, 29.11.1993

https://www.hr-dp.org/files/2013/09/08/CASE_OF_DOORSON_v._THE_NETHERLANDS_.pdf

(Erişim Tarihi:3.3.2019)

⁸²² *Big Brother Watch ve Diğerleri/Birleşik Krallık*, B.No:58170/13, 62322/14, 24960/15, 13.9.2018

⁸²³ Başvuruçuların iletişim bilgilerinin geniş çapta ele geçirilmesi, yabancı devletler ile istihbarat paylaşımı ile iletişim servisi sağlayıcılarından iletişim bilgilerinin edinilmesi şeklinde üç ayrı istihbarat rejimine ilişkin şikâyetleri bulunmaktadır.

⁸²⁴ *Big Brother Watch ve Diğerleri/Birleşik Krallık* & 388.

2016'da kabul edilen İstihbarat Yetkileri Kanunu'nun yeterli güvencelere sahip olmadığı, AB hukukunda tanınan temel hak ve özgürlükler ile bağdaşmadığı, bu nedenle söz konusu rejimin yeterli güvencelerden yoksun olduğundan AİHS'nin 8. maddesini ihlal ettiğine karar vermiştir.⁸²⁵

AİHM yabancı istihbarat teşkilatlarından iletişim bilgilerinin talep edilmesi veya ele geçirilenlerin sevk edilmesi hakkında ulusal hukukta uygulama esaslarının açık bir şekilde ortaya konulduğunu, görevin kötüye kullanıldığı hakkında herhangi bir delil olmadığını belirterek istihbarat bilgilerinin paylaşımının AİHS'nin 8. maddesini ihlal etmediğine⁸²⁶ karar vermiştir.⁸²⁷

6698 sayılı Kanun'un bazı maddelerinde yer alan hususlara ilişkin esas ve usullerin yönetmelikle düzenleneceği belirtilmiştir. Bu bağlamda Kanun'un 7. maddesinin (3) numaralı fıkrasında kişisel verilerin silinme, yok edilme veya anonim hâle getirilmesiyle ilgili esas ve usullerin yönetmelikle düzenleneceği; Kanun'un 16. maddesinin (5) numaralı fıkrasında veri sorumluları sicili hakkında usul ve esasların yönetmelikle düzenleneceği; Kanun'un 23. maddesinin (7) numaralı fıkrasında Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun çalışma usul ve esasları ile bu Kurul'un kararlarının yazımı ve diğer hususların yönetmelikle düzenleneceği; Kanun'un 25. maddesinin (5) numaralı fıkrasında Kişisel Verileri Koruma Kurumu Başkanlığının hizmet birimleri ile bunların çalışma esas ve usulleri hakkında Kişisel Verileri Koruma Kurumu'nun teklifiyle Cumhurbaşkanı tarafından yürürlüğe koyulan yönetmelikle belirleneceği; Kanun'un 31. maddesinde söz konusu Kurum tarafından Kanun'un uygulanmasına ilişkin yönetmeliklerin yürürlüğe konacağı hüküm altına alınmıştır.

⁸²⁵ *Big Brother Watch ve Diğerleri/Birleşik Krallık & 468.*

⁸²⁶ *Big Brother Watch ve Diğerleri/Birleşik Krallık & 488.*

⁸²⁷ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{\"fulltext\":\[\"data protection\"\],\"article\":\[\"8\"\],\"documentcollectionid2\":\[\"GRANDCHAMBER\",\"CHAMBER\"\],\"kupdate\":\[\"2018-09-03T00:00:00.0Z\",\"2019-03-03T00:00:00.0Z\"\],\"itemid\":\[\"001-186048\"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{\) (Erişim Tarihi:3.3.2019) AİHM ayrıca yabancı devletler ile istihbarat paylaşımının AİHS'nin 8. ve 10. maddelerini ihlal etmediğine, gizli istihbarat tedbirlerine ilişkin AİHS'nin adil yargılanma hakkına ilişkin 6. maddesi ile ayrımcılık yasağı hakkında 14. maddesine yönelik şikâyetleri oybirliğiyle reddetmiştir.

Bu kapsamda 28.10.2017 tarihinde Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi Hakkında Yönetmelik, 16.11.2017 tarihinde Kişisel Verileri Koruma Kurulu Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik, 30.12.2017 tarihinde Veri Sorumluları Sicili Hakkında Yönetmelik, 9.2.2018 tarihinde Kişisel Verileri Koruma Uzmanlığı Yönetmeliği, 26.4.2018 tarihinde Kişisel Verileri Koruma Kurumu Teşkilat Yönetmeliği ve 5.5.2018 tarihinde Kişisel Verileri Koruma Kurumu Personeli Görevde Yükselme ve Ünvan Değişikliği Yönetmeliği yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.⁸²⁸

3.3.2. Kanun'un Kişisel Verilerle İlgili Yeni Gelişmeler (GDPR) Bağlamında Değerlendirilmesi

6698 sayılı Kanun 95/46/EC sayılı Direktif referans alınarak hazırlanmış olup, Avrupa Parlamentosu tarafından GDPR'nin kabulünden kısa bir süre önce yürürlüğe girmiştir. Bu nedenle 6698 sayılı Kanun, GDPR'ye kısmen uyumlu olup, bazı yönlerden farklılık arz etmektedir. Söz konusu farklılıkların giderilmesi amacıyla başta kanuni mevzuat olmak üzere ikincil mevzuatta önümüzdeki günlerde bazı değişikliklerin gündeme gelmesi kaçınılmaz olacaktır.

AB'de kişisel veri sahiplerine mal veya hizmet sunan ya da ilgili veri sahiplerinin davranışlarını gözlemleyen kurumların GDPR karşısında sorumlu olduğu kabul edilmektedir. GDPR metninde kullanılan "*davranışların izlenmesi*" terimiyle, bireylerin tüketim tercih ve alışkanlıklarının tespitine yönelik teknik yöntemlerle internet üzerindeki faaliyetlerinin gözetlenmesi ifade edilmekte ve AB dışında faaliyet göstermesine karşın AB tüketicisini hedefleyen şirketlerin GDPR'a tâbi olacakları anlaşılmaktadır. Bu kapsama giren kurumlar açısından GDPR ile gelen başlıca değişiklik ve yaklaşım farklılıkları şöyle ifade edilebilir;⁸²⁹

⁸²⁸ <https://kvkk.gov.tr/Icerik/5257/Yonetmelikler> (Erişim Tarihi:4.2.2019)

⁸²⁹ <https://btbilgi.com.tr/kvkk-ve-gdpr/general-data-protection-regulation-gdpr-6698-sayili-kisisel-verilerin-korunmasi-kanunu-kvkk/> (Erişim Tarihi:1.9.2018)

- 6698 sayılı Kanun'da *unutulma hakkı* münferit olarak düzenlenmemiş olmasına rağmen GDPR'de ilk kez bireylerin internette yer alan kendilerine ait kişisel verilerini kontrol etme ve mümkün olduğunda silme hakkı olarak ifade edilen *unutulma hakkı* hukuki bir çerçeve içinde ele alınarak açık bir şekilde düzenlenmiştir.⁸³⁰ 6698 sayılı Kanun'un 11. maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde ilgili kişinin hakları arasında 7. maddede düzenlenen şartlar kapsamında kişisel verilerin silinmesini veya yok edilmesini isteme hakkı düzenlenmiş ise bu hakkın ancak 7. maddede yer alan koşulların gerçekleşmesi hâlinde talep edilebileceği dikkate alındığında tam olarak GDPR'de yer alan *unutulma hakkı* şeklinde değerlendirilemeyeceği açıktır. Bununla birlikte gerek YHGK⁸³¹ gerekse Anayasa Mahkemesi tarafından verilen kararlarda⁸³² *unutulma hakkı* kavramı açık bir şekilde kullanılmıştır.

- GDPR'de veri sahibinin rızasıyla ilgili daha ayrıntılı düzenlemeler yapılmış olup, 6698 sayılı Kanun'dan en önemli farkı GDPR'de kişisel verilerin işlenmesine rıza gösteren kişinin bu rızasını istediği herhangi bir zaman geri alabilme hakkının açıkça ifade edilmesidir. GDPR'ye göre kişilerden her veri için ayrı ayrı rıza alınması gerekmekte olup, veri sorumlularının kişilerin kişisel verilerinin işlenmesine rıza gösterdiğini ispatlayabilmeleri mümkündür. Ayrıca GDPR'de onaltı yaşından küçük olan çocukların bilgi toplumu hizmetlerinden yararlanabilmelerinin ancak ebeveynlerinin rızasıyla mümkün olabileceği düzenlenmekte olup 6698 sayılı Kanun'da bu konuda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.

⁸³⁰ GDPR'de yer alan *unutulma hakkı* açık bir şekilde 6698 sayılı Kanun'da yer almamakla birlikte *unutulma hakkı*na benzer bir kavram Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin 03.07.2013 tarih ve E.2013/6256 sayılı kararında tartışılmış ve cinsel taciz mağduru davacının davalılar tarafından isminin kodlanmaksızın bir kitapta yayımlanmasının kişilik hakkını ihlal ettiğinden bahisle açılan dava hakkında verdiği kararda dildiği iddiasıyla açılmıştır. İlk derece mahkemesinin davacının isminin kodlanmaksızın yayımlanmasından dolayı mağdur olması nedeniyle içinde bulunduğu hassasiyetin kişilik haklarını zedelediğini ifade ederek manevi tazminat talebini kısmen kabul ettiği davanın Yargıtay kararının ayrışık oyunda "*İlerleyen insan hakları trendinde kişilerin arşiv silme talebi ve unutulma hakları gibi modern haklarla donatıldığı da düşünüldüğünde davacının kişilik haklarının ihlal edildiği yine sabittir.*" ifadesine yer verilmiştir. (Akgül, "*Kişisel Verilerin Korunmasında Yeni Bir Hak: 'Unutulma Hakkı' ve AB Adalet Divanı'nın 'Google Kararı'*")

⁸³¹ YHGK'nun 17.06.2015 tarihli ve E.2014/4-56, K.2015/1679 sayılı kararı

⁸³² Anayasa Mahkemesi (Genel Kurul), N.B.B., B.No:2013/5653, 3.3.2016

- 6698 sayılı Kanun'un 18. maddesinde düzenlenen kabahatler hakkında öngörülen idari para cezaları en fazla 1 milyon Türk Lirası olarak belirlenmiş iken GDPR'deki idari para cezaları 20 milyon Euro veya söz konusu kurumun bir önceki mali yıl küresel cirosunun %4'üne varacak şekilde çok yüksek meblağlara ulaşabilecek şekilde belirlenmiştir.

- GDPR'de kişisel verilerinin işlenmesi esnasında zarara uğrayanlara tazminat talep etme hakkı tanınmaktadır. 6698 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (ğ) bendinde kişisel verilerin ancak kanuna aykırı olarak işlenmesi hâlinde zarara uğranmışsa bunun giderilmesine ilişkin talep hakkı düzenlenmiştir.

- 6698 sayılı Kanun'da veri sorumlularının sorumluluğu ile GDPR'de benimsenen geniş sorumluluk alanı yaklaşımı farklılık arz etmektedir. GDPR'ye göre veri kontrolörü kişisel verileri işlemenin amaç ve yöntemini belirleyen kişi, veri işleyicisi veri kontrolörü adına kişisel verileri işleyen kişidir. Bu nedenle kişisel veri ihlallerinde hem veri kontrolörü hem de veri işleyicisi sorumludur. Dolayısıyla GDPR kapsamında veri kontrolörü olmasa bile kişisel verileri işleyen örneğin bulut hizmet sağlayıcılarında olduğu gibi alt hizmet sağlayan üçüncü kişiler de kapsam dâhilinde olarak herhangi bir şirket ya da kişi de verinin hukuka uygun işlenmesinden sorumlu tutulmakta dolayısıyla söz konusu şirket ve kişiler de kişisel verilerin işlenmesinden kaynaklı veri ihlali ve hukuka aykırılıktan sorumlu olarak GDPR'de yer alan yüksek oranlı para cezaları bunlar hakkında da uygulanmaktadır. 6698 sayılı Kanun'un 18. maddesinde ise veri sorumlusu ve veri işleyen bakımından farklı bir sorumluluk düzeyi belirlenmiş ve sadece veri sorumluları bakımından idari cezaları öngörülmüştür. Dolayısıyla 6698 sayılı Kanun'da öngörülen sorumluluk yaklaşımı GDPR'de kabul edilen kişisel veri işleyenlerin de sorumlu olmaları şeklindeki geniş sorumluluk alanı yaklaşımından farklılık arz etmektedir.⁸³³

- Kişisel verilerin korunmasıyla ilgili ilkeler bakımından GDPR ile 6698 sayılı Kanun genel olarak uyumlu olmakla birlikte GDPR'de veri kontrolörünün kişisel verilerin

⁸³³ Akıncı, a.g.e., s.34.

korunmasıyla ilgili tüm ilkelerden sorumlu süje olması şeklinde ifade edilen hesap verebilirlik ilkesi şeklinde yeni bir ilke eklenmiştir.

- Kişiler kendisine ait verinin paylaşılmasına ilişkin veri sorumlusuna rıza vermiş olsa dahi verinin transfer edildiği devlette yeterli düzeyde koruma sağlandığına ilişkin teminat verilmediği takdirde GDPR verinin AB dışına transferini yasaklamaktadır.⁸³⁴

- Veri kontrolörü veri ihlali meydana geldiğinde bu ihlali gerekli önlemleri alabilmesi için veri koruma otoritesine ve bu ihlal nedeniyle hak ve hürriyeti tehlikeye giren veri sahibine gecikmeksizin en geç 72 saat içinde bildirmekle yükümlüdür. 6698 sayılı Kanun'da böyle bir bildirim yükümlülüğü bulunmamaktadır.

- GDPR'de hassas veriler ile hacimsel olarak büyük olan verilerin işlendiği kurumlarda veri koruma görevlisi (VKG) bulundurma zorunluluğu bulunmakta olup, 6698 sayılı Kanun'da buna ilişkin bir zorunluluk bulunmamaktadır.

- GDPR'de veri kontrolörü uyumun artırılması amacıyla öncelikle bir veri koruma etki değerlendirmesi yapmakla sorumlu tutulmuş olup 6698 sayılı Kanun'da buna ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır.⁸³⁵

- GDPR'de veri koruma tedbirleri kapsamında kişisel verilerin işlenmesi bağlamında gerçek kişilerin hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla gerekli teknik ve organizasyonel önlemlerin alınmasının gerektiği ifade edilerek “*başlangıçtan itibaren veri koruması*” (data protection by default) ve “*tasarımdan itibaren veri koruması*” (data protection by design) ilkelerine yer verilmektedir. Veri kontrolörleri bu ilkeleri karşılamaya yönelik iç işleyiş ile ilgili politikaları belirleyip gerekli tedbirleri almakla

⁸³⁴ Akıncı, a.g.e., s.15.

⁸³⁵ <https://btbilgi.com.tr/kvkk-ve-gdpr/general-data-protection-regulation-gdpr-6698-sayili-kisisel-verilerin-korunmasi-kanunu-kvkk/> (Erişim Tarihi:1.9.2018)

sorumludur. Özellikle teknolojik gelişmeler nedeniyle bu ilkelerin 6698 sayılı Kanun'da yer alması, yer almasa dahi ikincil düzenlemelerde dikkate alınması önemlidir.⁸³⁶

- GDPR'nin 20. maddesiyle veri sahibine ilk kez veri taşınabilirliği hakkı tanınmıştır. Bu kapsamda veri sahibi, kişisel verisini tutmaya yetkili bir veri kontrolöründen diğerine taşıyabilme yetkisine sahiptir. Ayrıca 37. madde kapsamında hassas verilerin işlenmesi bakımından zorunlu veri koruma görevlisinin belirlenmesi ve 35. madde kapsamında riskli veri işleme faaliyetleri bakımından zorunlu veri koruma etki değerlendirmesi öngörülmektedir. 6698 sayılı Kanun'da ise bu kapsamda ayrıca tanımlanmış hükümler bulunmamaktadır. Bu çerçevede, kişisel verilerin güçlü korunması ve veri işleyenlerin sorumluluklarının artırılması eğilimi doğrultusunda bu yönde hükümlerin kanunla tanımlanmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Sonuç itibarıyla 95/46/EC sayılı Direktif referans alınarak hazırlanan 6698 sayılı Kanun'un kişisel verilerin korunmasına yönelik pekçok yeni düzenlemeyi içeren GDPR kapsamında yeniden gözden geçirilmesinin, bu bağlamda 6698 sayılı Kanun'da yer almayan veri işleyenlerin artırılmış sorumluluk rejimi, ağır idari para cezaları, veri taşınabilirliği, etki değerlendirmesi ve tasarımdan itibaren güvenliğin sağlanması gibi konulardaki düzenlemelerin 6698 sayılı Kanun'da yer alması için gerekli yasal değişikliğin yapılmasının yerinde olacağı değerlendirilmektedir.

3.4. TÜRK CEZA KANUNU

3.4.1. Genel Olarak

Ceza hukuku, hakların korunmasıyla ilgili olarak özel hukuk korumasının yeterli olmadığı, diğer bir ifadeyle özel hukuk alanında düzenlenen yaptırımların hakların etkin bir şekilde korunması konusunda yetersiz kalması durumunda ortaya çıkar ve hakkın

⁸³⁶ <https://btbilgi.com.tr/kvkk-ve-gdpr/general-data-protection-regulation-gdpr-6698-sayili-kisisel-verilerin-korunmasi-kanunu-kvkk/> (Erişim Tarihi:1.9.2018)

korunmasını ceza hukuku araçlarıyla sağlar. Haklara yönelik saldırıların kanunlarda suç olarak tanımlanarak ceza yaptırımıyla karşılanması, gerçekleşen saldırıların ceza yaptırımlarıyla bastırılması yanında haklara yönelik gelecekte olabilecek saldırılar bakımından caydırıcı bir özelliğe sahiptir.⁸³⁷

Teknolojik gelişmelere paralel olarak bilgisayar ve internet kullanımının artması yeni hukuk alanlarının doğmasına ve yeni suç tiplerinin ortaya çıkmasına veya varolan bazı geleneksel suçların farklı işleniş şekillerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur.⁸³⁸ Bu kapsamda kişisel verilerin bilgisayar ve internet ortamında işlenmesi, saklanması ve yayılmasının kolaylaşması, özel hayatın gizliliğini ihlal suçundan ayrı yeni suç tiplerinin ortaya çıkmasını ve kişisel verilerin korunmasının farklı suç ve ceza yaptırımlarıyla sağlanması ihtiyacını da beraberinde getirmiştir.

Bu bağlamda özellikle kişilik hakkı, kişilerin maddi ve manevi varlığını serbestçe geliştirebilme hakkı ve özel hayatın gizliliği bakımından ortaya çıkan zararın farklı bir boyut kazanması kişisel verilerin korunmasıyla ilgili ayrı cezai düzenlemelerin yapılmasını gerekli kılmış⁸³⁹ ve kişisel verilere yönelik saldırılar Türk Ceza Kanunu'nda suç olarak tanımlanarak ceza yaptırımına bağlanmıştır.⁸⁴⁰

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "*Kişilere Karşı Suçlar*" başlıklı İkinci Kısımın "*Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar*" başlıklı Dokuzuncu Bölümünde haberleşmenin gizliliğini ihlal suçu 132. maddede, kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması suçu 133. maddede, özel hayatın gizliliğini ihlal suçu 134. maddede, kişisel verilerin kaydedilmesi suçu 135. maddede, verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme suçu 136. maddede, bu suçun nitelikli halleri 137. maddede ve

⁸³⁷ Zafer, a.g.e., s.45.

⁸³⁸ Murak ÖNOK, "*Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi Işığında Siber Suçlarla Mücadelede Uluslararası İşbirliği*", Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, İstanbul 2013, s.1230.

⁸³⁹ Aydın, a.g.e., s.23.

⁸⁴⁰ Zafer, a.g.e., s.45.

verileri yok etmeme suçu 138. maddede, bu suça ilişkin şikâyet usulü 139. maddede ve tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulanması 140. maddede düzenlenmiştir.⁸⁴¹

3.4.2. Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu

5237 sayılı TCK'nun “*Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar*” başlıklı dokuzuncu bölümünde yer alan kişisel verilerin kaydedilmesi suçu 5237 sayılı TCK'nun 135. maddesinde⁸⁴² düzenlenmiştir. Maddenin (1) numaralı fıkrasında kişisel verilerin hukuka aykırı olarak kaydedilmesi suç olarak düzenlenmiş ve bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası yaptırımına bağlanmıştır.

“*Kişisel veriler*” kavramı Kanun'da tanımlanmamış olmasına rağmen gerekçede bu kavram “*gerçek kişilerle ilgili her türlü bilgi kişisel veri olarak kabul edilmelidir*” şeklinde açıklanmıştır. Bu bağlamda bir kişinin adı ve soyadı, T.C. kimlik numarası, yaşı, cinsiyeti, doğum yeri, dini, cinsel hayatı, cep telefonunun numarası, medeni durumu, işi, geliri, borçları, adresi, geçirdiği hastalıklar, özel zevkleri ve bunlara benzer bilgiler onun kişisel verilerini oluşturmaktadır.⁸⁴³

Kişisel veri kavramı 6698 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (d) bendinde tanımlanmıştır. Bununla birlikte 6698 sayılı Kanun yürürlüğe girmeden önce mevzuatta kişisel veri kavramının neyi ifade ettiğine ilişkin olarak açık bir düzenleme bulunmadığından bu kavramlar içtihatlarla açıklanmaya çalışılmış, Anayasa Mahkemesi⁸⁴⁴ ve Yargıtay

⁸⁴¹ Mahmut KOCA, İlhan ÜZÜLMEZ, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 10. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2017, s.470.

⁸⁴² “*Kişisel verilerin kaydedilmesi*

Madde 135- (1) Hukuka aykırı olarak kişisel verileri kaydeden kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Kişilerin siyasi, felsefi veya dini görüşlerine, ırkı kökenlerine; hukuka aykırı olarak ahlaki eğilimlerine, cinsel yaşamlarına, sağlık durumlarına veya sendikal bağlantılarına ilişkin bilgileri kişisel veri olarak kaydeden kimse, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.”

⁸⁴³ Zeki HAFIZOĞULLARI, Muharrem ÖZEN, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar*, Us-A Yayıncılık, Ankara 2016, s.287.

⁸⁴⁴ Kişisel veriler kavramıyla ilgili Anayasa Mahkemesi içtihatlarına Tezin (1.1.1) numaralı bölümünde yer verilmiştir.

kararlarında bazı tanım ve sınıflandırmalar yapmıştır.

Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin 15.5.2012 tarihli ve E.2011/20072, K.2012/12126 sayılı kararının muhalefet şerhinde kişisel veriler bilimsel görüşlerden de yararlanmak suretiyle bazı başlıklar altında sınıflandırılmıştır.⁸⁴⁵

Yargıtay 5. Ceza Dairesi'nin 21.6.2018 tarihli ve E.2014/10479, K.2018/4622 sayılı kararında; 5237 sayılı TCK'nun 135. maddesinde yer alan “*kişisel verilerin kaydedilmesi*” suçunun konusunu oluşturan kişisel veri kavramı “*kişinin, yetkisiz üçüncü kişilerin bilgisine sunmadığı, istediğinde başka kişilere açıklayarak ancak sınırlı bir çevre ile paylaştığı, herkes tarafından bilinmeyen ve/veya kolaylıkla ulaşılması ve bilinmesi mümkün olmayan, kişinin kimliğini belirleyen veya belirlenebilir kılan, kişiyi toplumda yer alan diğer bireylerden ayıran ve onun niteliklerini ortaya koymaya elverişli, gerçek kişiye ait her türlü bilginin anlaşılması gerektiği, belirli veya belirlenebilir bir kişiye ait her türlü bilginin, hukuka aykırı olarak kaydedilmesi*” şeklinde tanımlanmıştır.⁸⁴⁶

Maddenin (2) numaralı fıkrasında kişisel verinin kişilerin felsefi, siyasi, dini görüşleri, ırkı

⁸⁴⁵ “a- Yaşam şekline ilişkin kişisel veriler: Kişilerin üçüncü kişiler tarafından ayırimcılığa uğramaması ve haysiyetinin korunmasıyla ilişkili olarak dini inançları, cinsel tercihleri, etnik kökeni, suç geçmişi, politik eğilimleri ve kişisel özel aktivitelere ilişkin bilgiler.

b- Ekonomik ve finansal kişisel veriler: Suçlular tarafından suistimale ve kimlik hırsızlığına hedef olmamak için kişinin mali varlığı, sahip olduğu hisse ve hesaplar, borçları, yaptığı alışverişler, kredi kartlarına ilişkin veriler. Ayrıca sayılan bu bilgiler ile kişinin nerede ve kimlerle bulunduğu, sağlık bilgilerine ilişkin bilgiler de ortaya çıkarılabileceğinden ve varlık bilgisinin toplumsal açıdan da özel sayılmasından dolayı önemi artmaktadır.

c- Bilişim alanına ilişkin kişisel veriler: e-postaların bizzat adresleri veya şifreleri, internet ortamında paylaşılan kişisel veriler mahrem olarak değerlendirilebilir. Bunun önemi şu bakımdan artmaktadır, internette gezinti yapan kişi birçok kişisel bilgileri paylaşmakta, bu bilgiler kayıt altına alınmakta, yine internet erişimine ilişkin iz kayıtlarının hizmet sağlayıcı ve sunucu sahipleri tarafından tutulabiliyor olması nedenleriyle artmaktadır.

d- Sağlıkla ilgili kişisel veriler: Sağlık verileri kişilerin iş güvenliğini, toplum içindeki statüsünü ve sigorta kapsamını etkileyen hassas bilgilerdir. Ayrıca sağlık verileri kişilerin sosyal yaşantısı ve psikolojik durumları hakkında bilgi edinilmesine neden olabilir. Biyometrik veriler de (kişinin kendine özgü fiziksel veya biyolojik niteliklerine dayalı olarak insanların kimliğini tespit için dijital teknolojiden faydalanma bilimi) kişisel veriler arasındadır.

e- Politik kişisel veriler: Toplum içinde yaşayan kişilerin siyasi tercihleri toplum katmanları arasında bilinme hâlinde ayırimcılığa maruz kalma ihtimali bulunduğundan bu bilgilerde kişisel veridir.”

⁸⁴⁶ Kararda ayrıca “...üçüncü kişilere ait nüfus cüzdanı fotokopilerinin, bu kişilerin rızaları dışında hukuka aykırı olarak ele geçirilip sanığın işyerinde bulundurulduğuna dair bir iddia bulunmadığı gibi, nüfus cüzdanı sahiplerinin ifadelerinde kendi rızaları ile birtakım hukuki işlemler nedeniyle nüfus cüzdanlarını verdiklerini beyan etmeleri karışısında sanık Tahir Çetin'in, unsurları oluşmayan hukuka aykırı olarak kişisel verileri kaydetmek suçundan beraati yerine mahkumiyetine...” ifadesine yer verilmiştir.

kökenleriyle ilgili bilgiler ile cinsel yaşam, ahlaki eğilim, sağlık durumu veya sendikal bağlantılarıyla ilgili olması durumunda birinci fıkra uyarınca verilecek cezanın yarı oranında artırılacağı hüküm altına alınmıştır. Kişilerin cinsel yaşam, ahlaki eğilim, cinsel hayat veya sağlık durumları hakkındaki bilgilerinin suç ve suçlulukla mücadele bağlamında kayda alınmışsa söz konusu suç oluşmaz.⁸⁴⁷

5237 sayılı TCK “özel hayat” ile “hayatın gizli alanını” korumaktadır. Kişinin kendisiyle ilgili bilgiler özel hayatına ve hayatın gizli alanına dahildir. Bu nedenle Kanun’un 135. maddesinin birinci fıkrası ile Kanun’un 134. maddesinin birinci fıkrasında yer alan özel hayatın gizliliğini ihlâl suçu bakımından aynı ceza öngörülmüştür.⁸⁴⁸

Maddeye göre verilerin hukuka aykırı olması hâlinde suç oluşacağı için hukuka aykırılığın açık bir şekilde ortaya konulması gerekir. Bu bağlamda verileri işlenen kişinin rızasının varlığı veya yokluğu suçun oluşması bakımından önemlidir. Rızanın ise açık veya zımni olması mümkündür. Bu durum her türlü delille ispatlanabilir.⁸⁴⁹

3.4.2.1. Suçla Korunan Hukuki Değer

Korunan hukuki değer toplumsal düzenin devam etmesi için korunan manevi, soyut ve ideal değerler şeklinde ifade edilebilir.⁸⁵⁰

Kişinin kendisiyle ilgili bilgiler özel hayatına ve hayatın gizli alanına dâhil olması nedeniyle kişisel verilerin korunması suçu ile korunan hukuki değer, özel hayatın gizliliği ve korunması hakkıdır.⁸⁵¹

⁸⁴⁷ Erdener YURTCAN, *Yargıtay Kararları Işığında Özel Hayata Karşı Suçlar*, Adalet Yayınevi, 2016, s.77-78, Osman YAŞAR, Hasan Tahsin GÖKCAN, Mustafa ARTUÇ, *Türk Ceza Kanunu*, 3. Cilt, Adalet Yayınevi, 2. Baskı, Ankara 2014, s.4430.

⁸⁴⁸ Zeki HAFIZOĞULLARI, Muharrem ÖZEN, “Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar”, Ankara Barosu Dergisi, Yıl:67, Sayı: 4, Ankara 2009, s.19.

⁸⁴⁹ Yurtcan, a.g.e., s.77-79, Yaşar, Gökcan, Artuç, a.g.e., .4430.

⁸⁵⁰ Koca, Üzülmöz, *Genel Hükümler*, s.32-33.

⁸⁵¹ Yaşar, Gökcan, Artuç, a.g.e., s.4433.; Ali PARLAR, Muzaffer HATİPOĞLU, *Açıklamalı - Yeni İçtihatlarla 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu*, Cilt. 2 (76-150 Maddeler): Maddelerin Açıklamaları,

4.4.2.2. Suçun Konusu

Tipe uygun hareketin üzerinde gerçekleştiği kişi ya da şey suçun konusunu oluşturur.⁸⁵² Bu bağlamda kişisel verileri hukuka aykırı olarak kaydetme suçunun konusu kişisel verilerdir.⁸⁵³

3.4.2.3. Suçun Faili ve Mağduru

Maddede “*kişisel verileri kaydeden kimse*” suçun faili olarak belirtilmiştir. Bir suçun kanundaki ifadesinde fail “*kimse*”, “*kişi*” veya “*her kim*” şeklinde ifade edilmişse, bu suç hareket yeteneği olan her gerçek kişi tarafından işlenebileceğinden “*genel suç*” olarak kabul edilmektedir.⁸⁵⁴ Bu bağlamda kişisel verilerin kaydedilmesi suçunda faille ilgili özel bir durum belirtilmediğinden bu suçun faili herkes olabilir. Ayrıca söz konusu suçun mağduru da herkes olabilir.⁸⁵⁵

Kanun’un 137. maddesinde suçun nitelikli halleri düzenlenmiş olup, bu suç kamu görevinin verdiği yetkiyi kötüye kullanarak bir kamu görevlisi tarafından ya da meslek veya sanatın sağladığı kolaylıktan yararlanarak belli meslek ya da sanat mensupları tarafından işlenirse ceza yarı oranında artırılır.⁸⁵⁶

3.4.2.4. Fiil, Hukuka Aykırılık ve Kusurluluk

Kişisel verilerin kaydedilmesi suçunda “*kişisel verileri kaydetmek*” fiili suç sayılmaktadır. Maddenin ikinci fıkrasında ise kişilere ait bazı özel nitelikteki “*kişisel verileri kaydetmek*” fiili suç sayılmaktadır.

Yeni TCK ile İlgili Yargıtay Ceza Genel Kurulu ve Özel Daire Kararları, 3. Baskı, Ankara 2010, Seçkin Yayınevi, s.2087.

⁸⁵² Koca, Üzülmez, *Genel Hükümler*, s.116.

⁸⁵³ Yaşar, Gökcan, Artuç, a.g.e., s.4430; Yurtcan, a.g.e., s.79.

⁸⁵⁴ Koca, Üzülmez, *Genel Hükümler*, s.102.

⁸⁵⁵ Yaşar, Gökcan, Artuç, a.g.e., s.4433.

⁸⁵⁶ Veysel GÜLTAŞ, *Özel Hayata Karşı Suçlar*, 2. Baskı, Bilge Yayınevi, Ankara 2017, s.216.

Kanun'un aynı maddesinde iki farklı suç düzenlenmiştir. Kişisel verileri kaydetmek fiili ile bazı kişisel bilgileri kişisel veri olarak kaydetmek fiili aynı şeyi ifade etmemektedir. Maddede esasen kişisel verilerin hukuka aykırı olarak kaydedilmesi fiili yasaklanmakta ve suç sayılmaktadır. Kayıt etmek fiili, verinin kâğıt üzerine yazılması, çizilmesi, işaretlenmesi şeklinde olabileceği gibi ses kaydının dijital ortamda alınması şeklinde de olabilmektedir. Kayıt etmek fiili icraî bir hareket olduğu için söz konusu suçun ihmal hareketiyle işlenmesi mümkün değildir. Suç neticesiz bir suç olup, kaydetme işleminin bitirilmesiyle tamamlanmaktadır. Bundan önceki aşamada suç teşebbüs aşamasındadır. Kişisel verilerin kaydedilmesi için yapılan hazırlık hareketleri ise cezalandırılmaz.⁸⁵⁷

Maddenin (2) numaralı fıkrasında belirtilen kişisel verileri kaydetmek fiili yasaklanmakta olup, burada yasaklanan kaydetme fiili mutlak surette sayılan bilgilerle sınırlıdır. Bu nedenle maddede belirtilenler dışındaki kişisel özelliklerle ilgili bilgilerin kaydedilmesi bu suçun kapsamında değildir. Düzenlemenin birinci kısmında belirtilen kişilerin felsefi, siyasi ya da dini görüşleri ile irki kökenleri hakkında bilgilerin kaydedilmesinde “*hukuka aykırı olarak*” ifadesine yer verilmemiş olduğundan bu bilgilerin kaydedilmesinin, her zaman hukuka aykırı olduğu ifade edilebilirse de Kanun'un hazırlık çalışmaları sırasında ve maddenin gerekçesinde buna ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir.⁸⁵⁸ Düzenlemenin ikinci kısmında belirtilen kişilerin cinsel hayatları, ahlaki eğilimleri, sağlık durumları ile sendikal bağlantıları hakkında bilgilerin kişisel veri olarak kaydedilmesi ancak hukuka aykırı olduğunda suç teşkil etmektedir. Maddenin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen hüküm (1) numaralı fıkrada düzenlenen hükümden kaydın konusuyla ilgili olarak bağlı hareketli bir suç olması nedeniyle farklıdır. Bu nedenle suç sadece maddede sayılan hâllerle sınırlı olup, burada sayılanların dışındaki bilgilerin kaydedilmesi kişisel verilerin kaydedilmesi suçunu oluşturmaz.⁸⁵⁹

⁸⁵⁷ Hafizoğulları, Özen, a.g.m., s.20.

⁸⁵⁸ Nitekim kanun koyucu hem maddenin (1) numaralı fıkrasında hem de (2) numaralı fıkrasının ikinci bölümünde “*hukuka aykırı olmak*” ifadesine yer vermiş, (2) numaralı fıkranın birinci bölümünde söz konusu ifadeye yer verilmemiştir.

⁸⁵⁹ Hafizoğulları, Özen, a.g.m., s.20.

Madde yer alan kişisel verilerin kaydedilmesi suçunda hukuka aykırılığın açık bir şekilde ortaya konulması gerekir.⁸⁶⁰ Nitekim kişisel verilerin kanunun bir emrini yerine getirmek amacıyla veya kişinin rızasıyla kaydedilmesi hâlinde fiil hukuka uygun olur ve suç oluşturmaz.⁸⁶¹ Kişinin rızasıyla kişisel verilerin kaydedilmesi hâlinde suç oluşmaz. Kişinin rızası açık veya zımni olabilir ve bu durum her türlü delille ispat edilebilir.⁸⁶²

Kişisel verilerin kaydedilmesi suçu kastla işlenebilen bir suçtur. Bu nedenle failin bir kişiye ait kişisel verileri bilerek ve isteyerek kaydetmesi gerekir. Hukuka uygunluk nedenlerinde hataya düşülmesi fail lehine olmakla birlikte kişide hata esaslı bir hata olmadığından kusurda dikkate alınmaz.⁸⁶³

Kişisel verilerin kaydedilmesi suçunda “*kaydetme*” ibaresinin nasıl değerlendirileceğiyle ilgili olarak gerekçede kaydın manyetik veya bilişsel bir ortam ayrımı yapılmaksızın bir deftere dahi yazılmasının yeterli olduğu ifade edilmiştir.⁸⁶⁴ Bununla birlikte kaydetme, suçun tipiklik unsuru açısından gerekli olduğundan kişisel verilerin sadece öğrenilmesi ve bu verilerin kaydedilmeksizin etrafa yayılması hâlinde 135. maddede yer alan kişisel verilerin kaydedilmesi suçu değil genel norm niteliğinde olan özel hayatın gizliliğini ihlal suçu oluşur.⁸⁶⁵

3.4.2.5. İçtima

Kişisel verilerin kaydedilmesi suçu bakımından 5237 sayılı TCK'nun 243. maddesinde yer alan hukuka aykırı olarak bilişim sistemine girme veya sistemde kalma suçu geçit suçu oluşturmaktadır. Zira genellikle kişisel verilerin kaydedilmesi suçu için bilişim sistemine hukuka aykırı olarak girilmesi ve kalınması gerekmektedir. Bu halde faile yalnızca 135. maddede yer alan suçtan ceza verilir. Hukuka uygun veya aykırı olsun kaydedilen kişisel

⁸⁶⁰ Yurtcan, a.g.e., s.77-79, Yaşar, Gökcan, Artuç, a.g.e., s.4430.; Gültaş, a.g.e., s.214-215.

⁸⁶¹ Hafizoğulları, Özen, a.g.e., s.287-288.

⁸⁶² Gültaş, a.g.e., s.214-215.

⁸⁶³ Hafizoğulları, Özen, a.g.e., s.289.

⁸⁶⁴ Aktaş, a.g.e., s.135-136.

⁸⁶⁵ Akyürek, a.g.e., s.221.

veriler hukuka aykırı olarak başkasına verilirse, açıklanırsa veya yayılırsa Kanun'un 136. maddesi ihlal edilmiştir. Fail birden fazla kişinin kişisel verisini kaydederse kişi sayısı kadar suç oluşur.⁸⁶⁶

5237 sayılı TCK'nun 244. maddesinde yer alan bilişim sisteminin işleyişinin engellenmesi, bozulması, verilerin yok edilmesi veya değiştirilmesi suçu ile kişisel verilerin kaydedilmesi suçu arasında da içtima sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Zira özellikle 244. maddenin (2) numaralı fıkrasında yer alan “*sisteme veri yerleştiren*” ile 135. maddede yer alan “*verinin kaydedilmesi*” aynı şeyi ifade etmektedir. Bununla birlikte 135. maddede suçun konusunu kişisel veriler, 244. maddede ise her türlü veri oluşturmakta, ayrıca 244. maddede sadece veri yerleştirme bilişim sistemine yapılmaktayken 135. maddede kayıt yapmaya elverişli olan her türlü araçla yapılan kayıt fiil unsurunu oluşturmaktadır. Bu nedenle 135. madde sadece kişisel verileri kapsamı nedeniyle, 244. madde ise sadece bilişim sistemine yapılan kaydı kapsamı nedeniyle özel norm niteliğindedir.⁸⁶⁷

Kişisel verilerin kaydedilmesi suçu esasen kişilerin özel hayatına yönelik tehdit içermekte ve bu hakkın gizliliğine yönelik müdahale teşkil etmektedir. Bu bağlamda kişisel veri olan kişinin sağlık kayıtları, iletişim kayıtları veri sahibinin rızası olmaksızın hukuka aykırı olarak kaydedilmesi, ele geçirilmesi, yayılması veya verilmesi halleri kişilerin özel hayatlarını doğrudan veya dolaylı şekilde ihlal etmekteyse de bu fiiller için genel norm olan özel hayatın gizliliğini ihlal suçunun uygulanmasına gerek yoktur. Bununla birlikte özel hayat alanına ilişkin olan fotoğraf veya seslerin kaydedilmesi veya yayılması yerleşik Yargıtay içtihatları gereğince kişisel veri olarak değerlendirilmeyecek ve 5237 sayılı TCK'nun 134. maddesi uygulanacaktır.⁸⁶⁸ Diğer bir ifadeyle kişilerin özel hayatlarının gizliliğinin ihlal edilerek kişisel verilerin elde edilmesi hâlinde suç 5237 sayılı

⁸⁶⁶ Doğan SOYASLAN, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 10. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2014, s.359.

⁸⁶⁷ Murat Volkan DÜLGER, *Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku*, 6. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2015, s.702.

⁸⁶⁸ Aktaş, a.g.e., s.136-137.

TCK'nun 134. maddesinde yer alan özel hayatın gizliliğini ihlal suçudur.⁸⁶⁹ Bu durumda kişiyi belirlenebilir kılan bilgilerden çok kişilerin özel yaşamına ait ses ve görüntülerle korunan hukuki değer dikkate alınmakta ve kişisel verilerin kaydedilmesi suçu değil özel hayatın gizliliğini ihlal suçu oluşmaktadır.⁸⁷⁰

3.4.3. Kişisel Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme veya Ele Geçirme Suçu

Kişisel verilerin hukuka aykırı olarak verilmesi veya ele geçirilmesi suçu 5237 sayılı TCK'nun 136. maddesinde düzenlenmiş olup, buna ilişkin yaptırım iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası şeklinde belirlenmiştir. Suçun nitelikli hali ise 137. maddede düzenlenmiştir. Buna göre tanımlanan suçlar görevinin verdiği yetki kötüye kullanılmak suretiyle kamu görevlisi tarafından işlenirse veya belli bir mesleğin sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle işlenirse ceza yarı oranında artırılarak verilir.

Kanun'un 136. maddesi kişisel verilerin hukuka aykırı şekilde başkasına verilmesini, yayılmasını veya ele geçirilmesini yasaklamaktadır. Maddenin gerekçesi maddenin tekrarından ibaret olduğundan hükmün yorumunda gerekçeden yararlanılamamaktadır. Suçun faili herkes olabilmekle birlikte tüzel kişiler hakkında 140. maddede öngörülen şartlar oluştuğunda güvenlik tedbiri uygulanır. Kanun'un 137. maddesinde suçun nitelikli hali düzenlenmiş olup, suçun burada sayılan kişiler tarafından işlenmesi hali cezayı arttırıcı nedenlerden biri olarak belirlenmiştir.⁸⁷¹ Örneğin hekim tarafından hastaya ait verilerin hastanın rızası olmaksızın verilmesi, yayılması veya ele geçirilmesi Kanun'un 136. maddesindeki suçu oluşturur. Suçun oluşması için söz konusu verilerin herkes tarafından öğrenilme zorunluluğu bulunmamakta hekim veya sağlık personeli tarafından tek bir kişiye dahi verilmesi yeterli olmaktadır. Hekimin sır saklama yükümlülüğü başka bir hekime, hastane yönetim ve personeline karşı da bulunmaktadır. Ancak söz konusu

⁸⁶⁹ Parlar, Hatipoğlu, a.g.e., s.2090.

⁸⁷⁰ Dülger, *Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku*, s.702.

⁸⁷¹ Hafizoğullar, Özen, a.g.e., s.289.

kişilerin hastaya müdahalede bulunması gerekiyorsa hekimin bu kişilere bilgi aktarması halinde suç oluşmaz.⁸⁷²

3.4.3.1. Suçla Korunan Hukuki Değer

Kişisel verilerin hukuka aykırı şekilde verilmesi ya da ele geçirilmesi suçuyla korunan hukuki değer genel olarak özel hayatın gizliliğinin korunması⁸⁷³ özel olarak da kişisel verilerin korunmasıdır.⁸⁷⁴

3.4.3.2. Suçun Konusu

Kişisel verilerin hukuka aykırı şekilde verilmesi veya ele geçirilmesi suçunda suçun konusu kişisel verilerdir.⁸⁷⁵

3.4.3.3. Suçun Faili ve Mağduru

Suçun faili gerçek kişi olan herkes olabilir. Suçun Kanun'un 137. maddesinde sayılan kişiler tarafından işlenmesi cezayı artıran nedendir.⁸⁷⁶ Buna göre kamu görevlisinin görevinin gerektirdiği yetkiyi kötüye kullanmak ya da kişilerin belli bir meslek veya sanatın sağladığı kolaylıklardan yararlanarak bu suçu işlemesi hâlinde verilecek ceza yarı oranında artırılır.⁸⁷⁷

Tüzel kişi suçun faili olmamakla birlikte Kanun'un 140. maddesindeki koşullar gerçekleştiğinde tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulanabilir. Ayrıca herkes

⁸⁷² Fatih Selami MAHMUTOĞLU, "Sır Saklama Yükümlülüğü Kapsamında Hastaya Ait Kişisel Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme veya Yayma Suçu",

<http://fsmahmutoglu.av.tr/pdf/7546af505dc4c56cd29204cb33fe119d1127bfbfd7818071225.pdf>,s.3.

(Erişim Tarihi:27.9.2018)

⁸⁷³ Parlar, Hatipoğlu, a.g.e., s.2091.

⁸⁷⁴ Soyaslan, a.g.e., s.360.; Dülger, *Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku*, s.704.

⁸⁷⁵ İtişgen, a.g.m., s.182.; Dülger, *Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku*, s.704.; Parlar, Hatipoğlu, a.g.e., s.2092.

⁸⁷⁶ Hazifoğulları, Özen, a.g.e., s. 289-290.; Parlar, Hatipoğlu, a.g.e., s.2093.; Dülger, *Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku*, s.714.

⁸⁷⁷ Gültaş, a.g.e., s.216.

suçun mağduru olabilir.⁸⁷⁸ Ancak doktrinde tüzel kişilerin suçun mağduru olamayacağı ifade edilmektedir. Buna göre gerekçede konuyla ilgili bir açıklık bulunmamakla birlikte kişisel veri dendiğinde ilk akla gelen gerçek kişiler olduğundan tüzel kişiler suçun mağduru olamaz.⁸⁷⁹

3.4.3.4. Fiil, Hukuka Aykırılık ve Kusurluluk

Kanun kişisel verileri başkasına vermeyi, yaymayı veya ele geçirmeyi suç olarak belirlediği için suç seçimlik hareketli bir suçtur. Bu nedenle hareketlerden biri veya tek başına veya diğeriyle birlikte yapılsın tek suç oluşur, birden fazla suç oluşmaz ancak ceza tayininde dikkate alınır. Suç teşkil eden fiilin hukuka aykırı olması gerektiğinden Kanun'un bir emrinin yerine getirilmesi veya yetkili merciin emrinin yerine getirilmesi hâlinde fiil hukuka uygun olacağından suç oluşmaz. Bu suç kastla işlenebilen bir suç olup, failin kişisel verilerin başkasına verilmesi, yayılması veya ele geçirilmesini bilmesi ve istemesi gerekir. Hukuka uygunluk nedenlerinden olan hata fail lehine olmakla birlikte failin kişisel verileri başka bir kişinin verileriyle karıştırması esaslı hata değildir.⁸⁸⁰

3.4.3.5. İçtima

5237 sayılı TCK'nun 243. maddesinde yer alan “*hukuka aykırı olarak bilişim sistemine girme veya sistemde kalma suçu*” kişisel verileri başkasına verme, yayma veya ele geçirme suçu bakımından geçit suç oluşturur. Zira genellikle kişisel verilerin başkasına verilmesi, yayılması veya ele geçirilmesi önce hukuka aykırı olarak bilişim sistemine girilmesi ve orada kalınmasını gerektirir. Bu halde faile gerçekleşen ikinci suçun Kanun'un 136. maddesinde belirtilen cezası verilir. Öte yandan suçların içtması Kanun'un 135. maddesinde yer alan kişisel verilerin kaydedilmesi suçuyla 136. maddede yer alan kişisel verilerin hukuka aykırı şekilde verilmesi veya ele geçirilmesi suçu arasında da olabilir. Fail düşmanlık duyduğu bir kişinin özel yaşamına ilişkin verileri yaymadan

⁸⁷⁸ Hazıfoğulları, Özen, a.g.e., s. 289-290.

⁸⁷⁹ Hazıfoğulları, Özen, a.g.m., s. 21.

⁸⁸⁰ Hafızoğulları, Özen, a.g.e., s.290-291.; Dülger, *Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku*, s.705.

önce kaydettiğinde birinci suç olan kişisel verilerin kaydedilmesi suçu, ikinci suç olan kişisel verilerin hukuka aykırı olarak verilmesi veya ele geçirilmesi şeklindeki ikinci suç için geçit suç olur ve faile sadece 136. maddeden ceza verilir.⁸⁸¹ Bir görüşe göre kişisel verilerin hukuka aykırı olarak kaydedilmesi durumunda hem 5237 sayılı TCK'nun 135. maddesi hem de 136. maddesinden ceza verilir. Diğer bir görüşe göre ise 5237 sayılı TCK'nun 136. maddesinde yer alan ele geçirme kişisel verilerin kaydetme dışında ele geçirilmesini kapsamakta olup, kişisel veriler kaydetme suretiyle hukuka aykırı olarak ele geçirildiği takdirde 5237 sayılı TCK'nun 135. maddesi kapsamında değerlendirilir.⁸⁸²

3.4.3.6. Yargıtay Kararları

Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin 9.11.2016 tarihli ve E.2015/9893, K.2016/12504 sayılı kararında, *"...kişisel verilerin, "verildiği", "yayıldığı" veya "ele geçirildiği"nin kabul edilebilmesi için, kişisel verilerin kaydedilmiş halde bulunması, kaydedilmiş haliyle başkalarına verilmesi, yayılması ya da ele geçirilmesi gerekir...kişisel verilerin, üzerinde yazılı olduğu belgenin bulunduğu yerden alınması ya da kaydedilmiş haliyle başka bir nesne üzerine taşınarak (örneğin; yazının başka bir kağıt, defter vb. nesne üzerine geçirilmesi, taşınabilir belleğe veya CD'ye aktarılması gibi işlemlerle) sabitlenmesi, böylece istenildiğinde tekrar kullanılabilmesi olanağını sağlayan her türlü faaliyet, kişisel verileri "ele geçirme" kapsamında değerlendirilebilir ise de, kişisel verilerin kaydedilmeden önce öğrenilmesi, hafızada tutulan kişisel verilerin başkalarına açıklanması, kişisel verilere salt duyu organları aracılığıyla vakıf olunması, ancak TCK'nın 134/1. maddesinin 1. cümlesinde düzenlenen özel hayatın gizliliğini ihlal suçu kapsamında değerlendirilebilir..."⁸⁸³ Sanığın sübut bulan eyleminin verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme suçunu oluşturacağı... gözetilmeden, ...eyleminin salt*

⁸⁸¹ Soyaslan, a.g.e., s.362-363.

⁸⁸² İtişgen, a.g.em, s.196.

⁸⁸³ Kararda ayrıca "Bu noktada belirtmek gerekir ki, ...

ekonomik durumu zayıf ve başarılı olan öğrencilerin kendisine kontenjan ayrılan dershanelere burslu gönderileceğini bahane ederek mağdurun arkadaşından bu niteliklere sahip kız öğrencilerin isim ve cep telefonu numaralarını göndermesini istediği ve mağdurun arkadaşı tarafından kullanımındaki cep telefonuna gönderilen mesaj sayesinde mağdurun kişisel veri niteliğindeki adı, soyadı ve cep telefonu numarasını, hukuka uygunluk nedenlerinin bulunmaması nedeniyle hukuka aykırı olduğunda tereddüt bulunmayan bir yöntemle ele geçirdiği anlaşılmakla,"

TCK'nun 134/1. maddesinin 1. cümlesinde düzenlenen özel hayatın gizliliğini ihlal suçu kapsamında değerlendirildiği yasal ve yeterli olmayan gerekçelere dayalı olarak özel hayatın gizliliğini ihlal suçundan beraat kararı verilmesi,” şeklindeki gerekçeyle kararı bozmuştur.

Yargıtay 12. Dairesi'nin 30.5.2018 tarihli ve E.2018/2198, K.2018/6152 sayılı kararında, “...Sanığın, facebook adlı sosyal paylaşım sitesinde, katılana ait kişisel veri niteliğindeki telefonu numarasını, katılanın bilgisi dışında ve rızasına aykırı şekilde yayımlaması biçiminde sübutu kabul edilen eyleminin, TCK'nun 136/1. madde ve fıkrasında tanımlanan verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme suçunu oluşturduğu gözetilmeksizin, suç vasfında yanılığa düşülerek, yasal ve yeterli olmayan yazılı gerekçelerle aynı Kanun'un 134/1. madde ve fıkrasında düzenlenen özel hayatın gizliliğini ihlal suçundan dolayı mahkumiyet hükmü kurulması,” şeklindeki gerekçeyle ilk derece mahkemesi kararını bozmuştur.

Yargıtay 12. Dairesi'nin 23.5.2018 tarihli ve E.2017/12237, K.2018/5846 sayılı kararında, “...Mağdura ait kişisel veri niteliğindeki cep telefonu numarasının, sahibi ve yöneticisi olduğu arkadaşlık sitesinde uzun süre hukuka aykırı olarak yayımlanmasına neden olan, gerekli ortamı hazırladığı sitede başkalarının zarar görmesini engellemek ve ortaya çıkan olumsuz sonuçları gidermek için hiçbir çaba göstermeyen sanık hakkında, TCK'nun 136/1. madde ve fıkrasında tanımlanan verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme suçundan mahkumiyet kararı verilmesine dair yerel mahkemenin kabulünde dosya kapsamına göre bir isabetsizlik görülmemiş,...” şeklinde gerekçeyle onama kararı verilmiştir.

Yargıtay 12. Dairesi'nin 15.5.2012 tarihli ve E.2011/20072, K.2012/12126 sayılı kararında, “...Köşe yazarı olarak çalışan katılanın, sanığın genel yayın yönetmenliğini yaptığı gazetede yazdığı köşesinde kullanılan fotoğrafının, katılanın rızası olmadan arkadaşlık sitesine konulması eyleminin, TCK'nun 136. maddesinde düzenlenen, kişisel verileri hukuka aykırı olarak yayma suçunu oluşturacağı, hukuki durumunun buna göre

tayin ve takdiri gerektiği gözetilmeden, suç vasfında yanılığa düşülerek, yazılı şekilde karar verilmesi,...” şeklinde gerekçeyle bozma kararı verilmiştir.

5237 sayılı TCK'nun 136. maddesinin (1) numaralı fıkrasının iptali talebiyle yapılan başvuru hakkında Anayasa Mahkemesi E.2015/32, K.2015/102 sayılı kararında öncelikle Anayasa'nın 20. ve 38. maddelerine vurgu yapmıştır. Kararda kişisel veri kavramı üzerinde durulmuş, 108 sayılı Sözleşme, OECD tarafından yayınlanan Kişisel Verilerin Korunması Rehber İlkeler ile 95/46/EC sayılı Veri Koruma Direktif'inde yer alan “*kişisel veri*” kavramına atıf yapılmış, AİHS'de açık bir şekilde düzenlenmeyen bu kavrama AİHM kararlarında nasıl anlaşıldığı ifade edilmiştir. Kararda ayrıca teknolojik gelişmelere bağlı olarak kişisel veri kavramının çok farklı şekillerde ortaya çıkabileceği, tüm kişisel verilerin önceden kanun koyucu tarafından öngörülebilmesi ve sayılabilesinin mümkün olmadığı, bununla birlikte tüm ulusal ve uluslararası belgelerde ve yargı içtihatlarında bu kavramın, belirli veya kimliği belirlenebilir bir kişiye ilişkin tüm bilgiler şeklinde ifade edildiği, bu bağlamda kişisel veri kavramının anlam ve içeriğinin uygulama ve yargı kararlarıyla belirleneceği, bu nedenle kuralın belirsiz olmadığı, hangi eyleme hangi hukuksal yaptırımın verileceğinin açık bir şekilde ortaya koyulduğundan kuralın suç ve cezaların kanuniliği ile özel hayatın gizliliği ilkesine aykırı olmadığı ifade edilmiştir.

3.4.4. Kişisel Verileri Yok Etmeme Suçu

Kişisel verileri yok etmeme suçu 5237 sayılı TCK'nun 138. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre maddenin (1) numaralı fıkrasında kanunların belirlediği süreler geçtikten sonra sistem içinde yer alan verileri yok etmeyen yükümlülerin görevlerini yerine getirmemeleri nedeniyle bir yıldan iki yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılacağı düzenlemiştir. Maddenin (2) numaralı fıkrasında ise suçun konusu 5271 sayılı CMK'da yer alan hükümler kapsamında ortadan kaldırılma ya da yok edilme zorunluğu olan verilerden ise cezanın bir kat artırılacağı hüküm altına alınmıştır.

5237 sayılı TCK'nun 139. maddesinde şikâyet usulü düzenlenmiştir. Buna göre kişisel

verileri kaydetmek, bunları hukuka aykırı olarak vermek veya ele geçirmek ile bu verileri yok etmemek hariç olmak üzere, bu bölümdeki diğer suçların soruşturma ve kovuşturması şikâyete bağlıdır.

Kişisel verileri yok etmeme suçu ihmali bir suçtur. Kanunlarda verilerin yok edilmesi için bir süre öngörülmüşse bu sürenin sonunda, bir süre öngörülmemişse makul bir süre sonunda verilerin yok edilmesi gerekir. Bu sürelerin sonunda kişisel verilerin yok edilmemesi hâlinde suç gerçekleşmiş olur. Silme yükümlülüğüne ilişkin sürenin dolduğu tarihte suç tamamlanmış sayılır. Kişisel verileri yok etmeme suçu neticesi harekete bitişik bir suç olup teşebbüse müsait değildir. Dolayısıyla hareket yapıldığında netice gerçekleşir ve suç tamamlanmış olur.⁸⁸⁴

3.4.4.1. Suçla Korunan Hukuki Değer

Kişisel verileri yok etmeme suçuyla özel hayatın gizliliği ihlal edilmektedir. Bu bağlamda söz konusu suçla korunan hukuki değer, kişisel verilerin yok edilmesi suretiyle özel hayatın gizliliğidir.⁸⁸⁵

3.4.4.2. Suçun Konusu

Kişisel verileri yok etmeme suçunun konusu hukuka uygun olarak kaydedilen⁸⁸⁶ kişisel verilerdir.⁸⁸⁷

3.4.4.3. Suçun Faili ve Mağduru

Suçun faili, kanunla veya yetkili bir merciin emriyle kendisine kişisel verileri yok etme yükümlülüğü verilen kişilerdir. Dolayısıyla suç mahsus (özü) bir suçtur. Kanunun veya

⁸⁸⁴ Soyaslan, a.g.e., s.365-366.

⁸⁸⁵ Hafizoğulları, Özen, a.g.e., s.291.; Gültaş, a.g.e., s.262.; Parlar, Hatipoğlu, a.g.e., s.2098.

⁸⁸⁶ Parlar, Hatipoğlu, a.g.e., s.2098.

⁸⁸⁷ Gültaş, a.g.e., s.262.; Dülger, *Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku*, s.720.

yetkili bir merciin emriyle bu işle yükümlü olmayan kişiler bu suçun faili olamazlar. Suçun mağduru herkes olabilir. Tüzel kişiler suçun faili olamamakla birlikte, suça ilişik olması halinde bunlara 5237 sayılı TCK'nun 140. maddesi gereğince tüzel kişilere özgü güvenlik tedbirleri uygulanır.⁸⁸⁸

3.4.4.4. Fiil, Hukuka Aykırılık ve Kusurluluk

Hukuka uygun olarak kaydedilen kişisel verilerin kanunda öngörülen süre geçtikten sonra yok edilmesi gerekir.⁸⁸⁹ Nitekim kişiler belli zamanlarda kişisel verilerini belli sebeplerle vermek zorunda kalabilirler. Bu verilerin verildiği zaman hukuka uygun olarak toplanması söz konusu verilerin süresiz olarak tutulması anlamına gelmez.⁸⁹⁰ Kanunda öngörülen süre geçtikten sonra yok etme yükümlülüğünün yerine getirilmemesiyle suç oluşur.⁸⁹¹

Yok etmek fiili kişisel veriyi bir yerden çıkarmak, silmek veya ortadan kaldırma suretiyle kullanılamaz hâle getirmektir. Kişisel verileri yok etmeme suçu sadece ihmalle işlenebilir. Yok etme yükümlülüğünün kanunda öngörülen süre geçtikten sonra yerine getirilmesi fiili suç olmaktan çıkarmaz.⁸⁹²

6698 sayılı Kanun'un 11. maddesinde ilgili kişinin hakları arasında Kanun'un 7. maddesinde kişisel verilerin silinmesi için öngörülen koşullar çerçevesinde bu verilerin silinmesini veya yok edilmesini isteyebileceği düzenlenmiştir.

Kanun'un 7. maddesinin (2) numaralı fıkrasında bu verilerin silinme, yok edilme veya anonim hâle getirilmesiyle ilgili diğer kanunlarda hüküm bulunması hâlinde bunların saklı olduğu ifade edilmiştir. 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu'nun 9. maddesi kapsamında⁸⁹³ adli sicil ve arşiv kaydında yer alan bilgilerin silinmesine ilişkin

⁸⁸⁸ Hafizoğulları, Özen, a.g.e., s.292.

⁸⁸⁹ Gültaş, a.g.e., s.264.

⁸⁹⁰ Kuşkonmaz, a.g.e., s.160.

⁸⁹¹ Gültaş, a.g.e., s.264.

⁸⁹² Hafizoğulları, Özen, a.g.e., s.292.

⁸⁹³ "(1) Adli sicildeki bilgiler;

a) Cezanın veya güvenlik tedbirinin infazının tamamlanması,

yükümlülüğün yerine getirilmemesi veya 5271 sayılı CMK'nun 135. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer alan tanıklıktan çekinebilecek kişiler ile şüpheli veya sanık arasında yapılan iletişimin kaydının silinmesine ilişkin yükümlülüğün yerine getirilmemesi durumunda kişisel verileri yok etmeme suçu oluşur.⁸⁹⁴ 5271 sayılı CMK'nun 81. maddesinin (2) numaralı fıkrasında şüpheli veya sanığın kimliğinin tespiti için alınan fotoğraf, beden ölçüsü veya parmak izi gibi kayıtların, maddede belirtilen kovuşturmayaya yer olmadığına ilişkin karara itiraz süresinin dolması, itirazın reddedilmesi, beraat kararı ile ceza verilmesine yer olmadığına ilişkin karar verilmesi hâlinde hemen yok edilmesi gerektiği belirtilmiş olup bu hâlde de kişisel verileri yok etmeme suçu oluşur.⁸⁹⁵

6698 sayılı Kanun'un 7. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince çıkarılan Yönetmelik kişisel verilerin silinme, yok edilme veya anonim hâle getirilmesi hakkında esas ve usulleri düzenlemektedir.

Kişisel verileri yok etmeme fiili hukuka aykırı olmalıdır. Kanunda zorunlu bazı nedenlerle kişisel verilerin yok edilmemesine ilişkin bir düzenleme bulunmadıkça fiil hukuka aykırıdır. Mağdurun rızasının bulunması hâlinde de fiil hukuka uygun sayılmaz.⁸⁹⁶

Kişisel verileri yok etmeme suçu kastla işlenebilen bir suçtur. Bu nedenle failin kanunun kendisine verdiği kişisel verileri yok etme yükümlülüğünü bilerek ve isteyerek ihmal etmesi gerekir. Failin kişisel veriyi silmeyi unutması, kanunda yer alan sürenin yanlış

b) Ceza mahkûmiyetini bütün sonuçlarıyla ortadan kaldıran şikayetten vazgeçme veya etkin pişmanlık,

c) Ceza zamanaşımının dolması,

d) Genel af,

Halinde Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğüne silinerek, arşiv kaydına alınır.

(2) Adli sicil bilgileri, ilgilinin ölümü üzerine tamamen silinir.

(3) Türk vatandaşları hakkında yabancı mahkemelerce verilmiş olup 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (f) bendine göre adli sicile kaydedilen hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkûmiyet hükümleri, kesinleştiği tarihten itibaren mahkûmiyet kararında belirtilen sürenin geçmesiyle, Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğüne adli sicil kayıtlarından çıkartılarak arşiv kaydına alınır. Adli para cezasına mahkûmiyet hükümleri ile cezanın ertelenmesine ilişkin hükümler, adli sicil kaydına alınmadan doğrudan arşive kaydedilir.”

⁸⁹⁴ <http://www.rizasaka.av.tr/kisisel-verilerin-korunmasi-kanunu-ve-turk-ceza-kanunu-kapsaminda-verileri-yok-etmeme-sucu/> (Erişim Tarihi:5.2.2019)

⁸⁹⁵ Kuşkonmaz, a.g.e., s. 165.

⁸⁹⁶ Hafizoğulları, Özen, a.g.e., s.292.

hesaplanması gibi fiili hata hâlleri kastı kaldırır. Kişisel verilere ilişkin kayıtların karıştırılması esaslı hata olarak kabul edilmez. Kanunda yer alan yükümlülüğün bilinmemesi kaçınılmaz değilse mazeret olarak kabul edilmez.⁸⁹⁷

3.5. CEZA MUHALEMESİ KANUNU

5271 sayılı CMK'nun 75. ve devamı maddelerinde kişisel verilerin işlenmesi düzenlenmiştir. Bu hükümler sanık, şüpheli veya diğer kişilerin beden muayenesi, vücudundan örnek alınması, soy bağının tespiti veya elde edilen bulgunun şüpheli veya sanığa veya mağdura ait olup olmadığının tespiti gibi hususları düzenlemektedir. Bu maddelerde bir suça ilişkin delil elde etmek amacıyla Cumhuriyet savcısının talebiyle veya resen hâkim veya mahkemenin şüpheli veya sanıktan kan veya benzeri biyolojik örnek, tırnak, saç, tükürük örneği alınması bulunmaktadır. 5271 sayılı CMK'nun 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasında Kanun'un 75., 76. ve 78. maddelerine göre alınan örneklerde yapılan incelemelere ait sonuçların kişisel veri olduğu hüküm altına alınmaktadır. Düzenlemeye göre kişisel veri niteliğindeki bu sonuçlar başka amaçlarla kullanılamaz ve dosya içeriğini öğrenme yetkisine sahip kişiler bu sonuçları başkalarına veremez. 5271 sayılı Kanun'un 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ise kovuşturmayaya yer olmadığına kararına karşı yapılabilecek itirazın süresinin dolması hâlinde veya yapılan itiraz reddedilmişse, beraat kararı verilmişse veya ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmişse bu bilgiler Cumhuriyet savcısının huzurunda derhal yok edilir.

5271 sayılı CMK'nun 134. ve devamı maddelerinde ise bir suç nedeniyle yapılmakta olan bir soruşturma sırasında hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda Cumhuriyet savcısının talebiyle şüphelinin bilgisayarında arama yapılmasına, kayıtlardan kopya alınmasına ve bu kayıtların metin hâline getirilmesine karar verilebileceği ifade edilmektedir. Bu ise somut delillere dayanmakta olan kuvvetli bir şüphe sebebinin

⁸⁹⁷ Hafizoğulları, Özen, a.g.e., s.293.; Dülger, *Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku*, s.723.

bulunması ile başka şekilde delil elde etmenin mümkün olmadığı hâllerde söz konusu olacaktır. Maddede ayrıca bilgisayar ortamındaki verilerin kopyalanması, gizli soruşturmacı ve teknik araçlarla izleme ve telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesiyle ilgili önlemler ve bu önlemlerin denetlenmesine ilişkin hükümler yer almaktadır. 5271 sayılı CMK'nın 135. maddesinde ise hâkim veya Cumhuriyet savcısının vereceği kararla şüpheli ya da sanığın yaptığı telekomünikasyon yoluyla iletişiminin dinlenebileceği, kaydedilebileceği ve sinyal bilgilerinin değerlendirilebileceği düzenlenmiştir.⁸⁹⁸

5271 sayılı CMK'nın 140. maddesinde sayılan belli suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebepleri bulunması ve başka suretle delil elde edilememesi hâlinde, şüpheli veya sanığın kamuya açık yerlerdeki faaliyetleri ve işyeri teknik araçlarla izlenebilir, ses veya görüntü kaydı alınabilir.⁸⁹⁹

5271 sayılı CMK'nın 140. maddesi bağlamında Mobil Elektronik Sistem Entegrasyonu (MOBESE) gibi sistemlere de değilmekte fayda vardır. Zira MOBESE güvenlik kameralarıyla şehirlerde oluşturulan izleme, denetleme ve kontrol teknolojisi şeklinde ifade edilebilen bu sistem suçlulukla mücadelede başvuru ve suçun önlenmesi veya suçun işlenmesinden sonra kanıtların ve şüphelilerin tespitini mümkün kılan bir sistemdir. MOBESE uygulamasında sadece izleme faaliyeti yapılmamakta, kurulan bu sistemde kayıt yapılmakta, bu kayıtlar depolanmak suretiyle saklanmakta, ihtiyaç olduğunda karşılaştırılarak sonuç çıkarılmakta ve delil olarak kullanılmaktadır. Bu bağlamda gelinen noktada MOBESE uygulaması basit bir mobil izleme faaliyeti olmaktan ziyade optik ve teknik araçlar kullanmak suretiyle veri toplama niteliğindedir. Dolayısıyla faaliyetin

⁸⁹⁸ Bir suç dolayısıyla yapılan soruşturma ve kovuşturmada, suç işlendiğine ilişkin somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve başka suretle delil elde edilmesi imkânının bulunmaması durumunda uygulanır. (Doğan KILINÇ, “Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 61 (3), 2012, s.1134.)

⁸⁹⁹ Kılınç, a.g.m., s.1134.

konusunu kişisel veriler oluşturduğundan bu faaliyetin amaç, kapsam ve koşullarının kanunla düzenlenmesi gerekmektedir.⁹⁰⁰

5271 sayılı CMK'nun 140. maddesinde yer alan teknik araçlarla izleme ancak katalogda yer alan suçların işlenmesinden sonra söz konusu olup ancak mahkeme kararıyla belli bir şüphe derecesinin varlığı hâlinde başvurulabilir. MOBESE ve buna benzer sistemlerde amaç suçun önlenmesidir. Bu bağlamda MOBESE ile izleme önleyici tedbir niteliğinde olup bir suç şüphesine ihtiyaç bulunmaksızın suçun henüz işlenmediği bir aşamada uygulanır ve temel amaç kişilere izlendiği duygusu yaratılmak suretiyle suçun işlenmesinden caydırmaaktır. Dolayısıyla 5271 sayılı CMK'nun 140. maddesi kapsamında değerlendirilmesi mümkün olmayan ve önleyici bir kolluk tedbiri niteliğinde olan MOBESE sisteminin kanuni bir alt yapısı bulunmadığından konuyla ilgili ayrıntılı bir kanuni düzenleme yapılması gereklidir.⁹⁰¹

AİHM *Roman Zakharov/Rusya* kararında⁹⁰² Rusya'da haberleşmenin dinlenmesi hakkındaki kanuni düzenlemelerin dinleme yetkisini keyfi şekilde ve kötüye kullanma riskine karşı yeterli ve etkili güvence sağlamadığını⁹⁰³ belirterek AİHS'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme kararında Rusya'daki kamu makamlarının gizli izleme tedbirlerine başvurmakla yetkili kılındığı durumlar, bu tedbirlerin süresi ve son verilmesi gereken haller, dinleme işlemi için yetki verilmesinin yanı sıra dinleme yoluyla elde edilmiş verilerin saklanması ve imha edilmesine dair usuller ile dinlemenin denetlenmesi hakkında yasal çerçevede eksiklikler olduğunu tespit etmiştir. Mahkeme kararında ayrıca haberleşmenin dinlenmesine karşı başvurulabilecek mevcut hukuk

⁹⁰⁰ Veli Özer ÖZBEK “*MOBESE Sisteminin Türk Hukukundaki Durumu*”, Prof. Dr. Feridun Yenisey'e Armağan, Cilt:1, Beta Yayınları, İstanbul 2014, s.1003-1005.

⁹⁰¹ Özbek, a.g.m., s.1006.

⁹⁰² Rusya'daki cep telefonu görüşmelerinin gizlice dinlenmesine dair bir sistemle ilgili olan davada bir yayınevi şirketinin genel yayın yönetmeni olan başvurucu, Rusya'daki mobil şebeke operatörlerinin kanunen kolluk makamlarının operasyonel-arama faaliyetlerini gerçekleştirmelerine olanak tanıyan bir donanım kurulumu yapmaları gerektiği ve bu durumun Rus kanunları kapsamında yeterli güvence bulunmaksızın tüm telefon görüşmelerini kapsayacak şekilde bir dinleme işlemine izin verdiği konularında şikâyetçi olmuştur.

⁹⁰³ Bu durum tüm gizli izleme sistemlerinde olması mümkün bir durum olup, Rusya'da olduğu gibi gizli servislerin ve polislerin tüm cep telefonu görüşmelerine teknik araçlar vasıtasıyla doğrudan erişiminin olduğu bir sistemde fazlasıyla karşılaşılmaktadır.

yollarının varlığının ise bu yollara sadece dinlenildiğine ilişkin kanıt sunan kişiler tarafından başvurulabileceğinden dinlendiğinden haberi olmayan kişilerin bu tür bir kanıt elde edebilmesinin mümkün olmadığı gerçeği karşısında etkili olmadığını ifade etmiştir.⁹⁰⁴

AİHM *Szabó ve Vissy/Macaristan* kararında⁹⁰⁵ devletlerin yaklaşan olaylara karşı önceden hazırlıklı olmaları için haberleşmelerin aşırı şekilde izlenmeleri de dâhil gelişmiş teknolojilere başvurularını terörizminin günümüzdeki durumunun doğal bir sonucu olarak kabul ettiğini, ancak bununla ilgili mevzuatın kötüye kullanımlara karşı yeterli güvencelere sahip olması gerektiğini belirtmiştir. AİHM devletlerin yeni teknolojiler sayesinde operasyon alanının dışında kalan kişileri dahi kolayca dinleyebileceği ve tüm Macaristan halkının dinlenebileceği, bu tür tedbirlerin uygulanmasına ilişkin emirlerin ise yürütme makamları tarafından ve bu tedbirin gerekli olup olmadığı değerlendirilmeden verilebileceğini ifade ettikten sonra ulusal mevzuatta yeterli koruma tedbiri bulunup bulunmadığını değerlendirerek söz konusu mevzuatın suistimallere karşı yeterli güvencelere sahip olmadığından AİHS'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme ayrıca kararında gizli gözetlemeyle ilgili olarak özel uzmanlığa sahip bir yargıç tarafından yapılacak kontrolün kural olması gerektiğini belirtmiştir.⁹⁰⁶

AİHM *R.E/Birleşik Krallık* kararında⁹⁰⁷ bir polis memurunun öldürülmesiyle bağlantılı olarak Kuzey İrlanda'da üç kez yakalanıp tutuklanan başvurucu, tutuklular ile avukatları

⁹⁰⁴ *Roman Zakharov/Rusya*, B.No:47143/06, 4.12.2015.

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"docname":\["Roman"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER"\],"CHAMBER":\["CHAMBER"\],"itemid":\["001-159324"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (Erişim Tarihi:12.3.2019)

⁹⁰⁵ *Szabó ve Vissy/Macaristan*, B.No:37138/14, 12.1.2016.

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"docname":\["Szabó"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER"\],"CHAMBER":\["CHAMBER"\],"itemid":\["001-160020"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (Erişim Tarihi:12.3.2019)

Dava Macaristan'da 2011 yılında terörle mücadele kapsamında kabul edilen gizli izleme tedbirine ilişkin mevzuatla ilgilidir. Başvurucular, ulusal güvenlik amacı doğrultusunda Macaristan'ın gizli izlemeye dair yasal çerçevesi (başka bir deyişle, "madde 7/E (3) izleme") kapsamında haksız ya da orantısız bir şekilde müdahaleci tedbirlere maruz kalma ihtimalleri bulunduğundan şikâyetçi olmuşlardır. Başvuranlar bilhassa, bu yasal çerçevenin başta adli kontrol isteği olmak üzere, kötüye kullanılmaya eğilimli olduğunu iddia etmişlerdir.

⁹⁰⁶ "Çevrimiçi Özgürlükler ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi: Türkiye için ileriye dönük bir yol mu?", <http://edam.org.tr/cevrimici-ozgurlukler-ve-avrupa-insan-haklari-mahkemesi-turkiye-icin-ileriye-donuk-bir-yol-mu/> (Erişim Tarihi:5.10.2018)

⁹⁰⁷ *R.E/Birleşik Krallık*, B.No: 62498/11, 27.10.2015.

arasındaki ve savunmasız tutuklular⁹⁰⁸ ile uygun yetişkinler⁹⁰⁹ arasındaki görüşmelerin gizli bir şekilde dinlenmesinden şikâyetçi olmuştur. AİHM davayı, avukat ile müvekkili arasındaki görüşmelerin dinlenmesiyle ilgili olarak Mahkeme tarafından geliştirilen ilkeler bağlamında değerlendirmiştir. AİHM geliştirilen söz konusu ilkelerin bir polis merkezinde yapılan avukat ile müvekkili arasındaki görüşmelerin gizlice dinlenmesine uygulanması gerektiğini ifade etmiştir. Mahkeme bu şekilde gizli dinleme yöntemleriyle elde edilen bilgilerin kullanılması, saklanması ve imha edilmesiyle ilgili usulleri düzenleyen rehber ilkelerin 22.6.2010 tarihinden bu yana uygulanmakta olduğunu belirterek davada söz konusu görüşmelerin gizlice dinlenmesinin AİHS'nin 8. maddesini ihlal ettiğine karar vermiştir. Ancak, başvuran 2010 yılının Mayıs ayında tutuklu olduğundan henüz rehber ilkeler yürürlüğe girmemiştir. AİHM bu tarihte yürürlükte olan iç hukuk hükümlerinin başvuran ile avukatı arasında yapılan görüşmelerin gizlice dinlenmesi suretiyle elde edilen bilgilerin korunmasıyla ilgili olarak yeterli güvenceyi sağladığı kanaatinde değildir. Mahkeme ayrıca, tutuklular ile bunlarla ilgilenen uygun yetişkinler arasında yapılan görüşmelerin gizlice dinlenmesi hakkında AİHS'nin 8. maddesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir. Zira söz konusu tutukluların kanuni bir ayrıcalığa sahip olmadıkları ve bunların bir tutuklunun hukuki danışmanı ile aynı mahremiyete sahip olmasının beklenemeyeceği belirtilmiştir. Ayrıca AİHM ilgili iç hukuk hükümlerinin tutukluların kendileriyle ilgilenen uygun yetişkinler arasında yaptıkları görüşmelerin dinlenebilme ihtimali hakkında, bu durumun kötüye kullanmalara karşı yeterli güvenceyi sağladığı kanaatine varmıştır.⁹¹⁰

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"docname":\["R.E."\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\],"itemid":\["001-158159"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (Erişim Tarihi:12.3.2019)

⁹⁰⁸ Çocuk veya zihinsel engelli ya da zihinsel bakımdan savunmasız durumda olan bir kişi.

⁹⁰⁹ Bir akraba veya vasi, ya da zihinsel engelli veya zihinsel bakımdan savunmasız kimselerle ilgilenme konusunda tecrübeli bir kişi.

⁹¹⁰

[http://inhak.adalet.gov.tr/inhak_bilgi_bankasi/tematik_bilginotu/bilgi/Protection%20of%20personal%20data%20\(ki%C5%9Fisel%20verilerin%20korunmas%C4%B1\).pdf](http://inhak.adalet.gov.tr/inhak_bilgi_bankasi/tematik_bilginotu/bilgi/Protection%20of%20personal%20data%20(ki%C5%9Fisel%20verilerin%20korunmas%C4%B1).pdf) (Erişim Tarihi:8.1.2019)

3.6. TÜRK MEDENİ KANUNU VE TÜRK BORÇLAR KANUNU

Kişilik hakkı kişisel değerlerin bütünü üzerinde geçerli olduğundan kişisel verilerin kişilik hakkının bir parçası olarak korunacağında kuşku yoktur. Kişisel veriler ile doğrudan ilgili olan kişinin onur ve saygınlığı, adı ve resmi üzerindeki hakkı, sır alanı kişilik hakkının konusu içinde yer almakta olup, bu kapsamda kişinin gizli ve özel yaşam alanına ilişkin olarak yapılan saldırılara karşı 4721 sayılı TMK kapsamında belirli oranda bir koruma sağlanmıştır.

İsviçre Medeni Kanunu'nun Türkiye Cumhuriyeti tarafından iktibas edilmesiyle Türk hukukuna giren kişilik hakkı 4721 sayılı TMK'nda ve 6098 sayılı TBK'nun 49. maddesinde genel nitelikte düzenlenmiştir.

4721 sayılı TMK'da kişiliğin korunması 23. ve 24. maddelerde iki durum dikkate alınarak korunmuştur. 4721 sayılı TMK'un 23. maddesinde kişinin kendi isteğiyle girdiği hukuki işlemlerden doğan hâllerde 24. maddesinde ise hukuka aykırı fiil sonucu oluşabilecek saldırılara karşı korunması hali düzenlenmiştir.⁹¹¹ 4721 sayılı TMK'un 23. maddesi hükmü, kişilik hakkını kişinin rızası ile girdiği hukuki işlemlere karşı korunmasını öngörürken, 4721 sayılı TMK'nun 24. maddesindeyse, kişinin rızası dışında oluşan saldırılara korunmasını düzenlemektedir. 4721 sayılı TMK'nun 23. maddesi kişilerin herhangi bir hukuki işlem yaparak hak ve fiil ehliyetleri ile temel hak ve özgürlüklerinden vazgeçemeyeceklerini ve bunları hiçbir şekilde sınırlayamayacaklarını düzenlemektedir. 4721 sayılı TMK'nun 24. maddesi ise üçüncü kişilerin kişilik hakkına saldırı teşkil eden

⁹¹¹ Son döneme kadar doktrinde hâkim olan görüş TMK'un 23. ve 24. maddeleri iç ve dış koruma olarak nitelendirilmekteydi ancak son dönemde hâkim olan görüş, her iki hükmün de kişilik hakkını dıştan gelecek tehlikelere karşı koruduğu şeklindedir. Pınar AKDEMİR, *Kişilik Haklarının İhlalinden Elde Edilen Kazancın İadesi Davası*, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2014, s.46.; Rona SEROZAN, *Medeni Hukuk Genel Bölüm Kişiler Hukuku*, 4. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2014. s.456.; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ, *Türk Özel Hukuku Kişiler Hukuku*, C.II, Filiz Kitabevi, İstanbul 2014. s.145, Akipek, Akıntürk, Ateş, a.g.e., s.355.; Helvacı, a.g.e., s.18 vd.

hukuka aykırı fiilleri karşısında kişilerin hâkimden koruma talep edebileceklerini düzenlemektedir.⁹¹²

4721 sayılı TMK'nun 24. maddesinin birinci fıkrasında kişilik hakkına hukuka aykırı olarak tecavüz edilen kişinin hâkimden koruma isteme hakkı düzenlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında hukuka uygunluk nedenleri düzenlenmiştir. Buna göre kişilik hakkına yapılan her türlü saldırı hukuka aykırıdır. Bu ancak kişilik hakkı zedelenen kişinin rızasının daha üstün nitelikteki özel veya kamusal yarar veya kanunun verdiği bir yetkinin kullanılması hâllerinden biriyle haklı kılınmadıkça geçerlidir.

4721 sayılı TMK'nun 25. maddesinde kişilik hakkına hukuka aykırı olan müdahalelere karşı başvurulacak davalar hüküm altına alınmıştır. Buna göre kişilik hakkı ihlallerinde açılacak davalar şunlardır;

1- Önleme Davası: 4721 sayılı TMK'nun 25. maddesinin birinci fıkrasında kişilik hakkı ihlal edilen kişinin saldırı tehlikesinin önlenmesini isteyebileceği belirtilmiştir. Buna göre halen mevcut olmamakla birlikte yakın bir zamanda saldırı gerçekleşeceği veya yapılan saldırının devam edeceği yönünde bazı belirtilerin bulunduğu durumlarda önleme davası açılabilir.

2- Durdurma Davası: 4721 sayılı TMK'nun 25. maddesinin birinci fıkrasında kişilik hakkı ihlal edilmekte olan kişinin halen devam etmekte olan saldırının durdurulmasını talep edebileceği düzenlenmiştir. Durdurma davasının açılabilmesi için saldırının halen devam etmekte olması gerekmekte olup, saldırı bitmişse veya henüz başlamamışsa söz konusu dava açılmaz.

⁹¹² Atasoy, a.g.m., s.273.

3- Tespit Davası: 4721 sayılı TMK'nun 25. maddesinin birinci fıkrası gereğince kişilik hakkı saldırıya uğrayan kişi saldırıdan dolayı hukuka aykırılığın tespitini isteyebilir.

4721 sayılı TMK'nun 25. maddesinin ikinci fıkrasında hâkimden davacının saldırıya ilişkin tehlikenin önlenmesini, devam etmekte olan bir saldırı varsa buna son verilmesini, sona ermiş ancak etkileri devam eden bir saldırı varsa bunun hukuka aykırılığının tespitini talep edebileceği, davacının ayrıca kararın veya düzeltmenin üçüncü kişilere bildirilmesini veya yayımlanmasını da talep edebileceği hüküm altına alınmıştır.

4721 sayılı TMK'nun 25. maddesinin üçüncü fıkrasında ise davacının, maddî ve manevî tazminat talepleriyle hukuka aykırı saldırı nedeniyle elde edilmiş bir kazanç varsa bunun vekâletsiz iş görme hükümleri uyarınca kendisine verilmesini talep hakkının saklı olduğu, manevî tazminat talebinin karşı taraf tarafından kabul edilmemişse devredilemeyeceği, mirasbırakan tarafından ileri sürülmemişse mirasçılara geçemeyeceği düzenlenmiştir.

Kişilik hakkı ihlalinin bir haksız fiil oluşturması hâlinde kişinin açacağı manevi tazminat davasında 6098 sayılı TBK'nun 58. maddesi önem arz etmektedir. Günümüzde internet ortamında kişilerin özel hayatlarına veya şeref ve onurlarına yapılacak saldırılar kolaylaştığı ve yaygınlaştığı dikkate alındığında kişilik hakkı ihlallerinden kaynaklanan manevi tazminat davalarının önemi de artmaktadır.⁹¹³ Manevi tazminat davalarının şartları, kişilik hakkına hukuka aykırı bir saldırı yapılması, zarar gören ile kişilik hakkı ihlal edilenin aynı kişi olması, manevi bir zararın bulunması, saldırı fiilini gerçekleştiren kişinin kusurunun olması veya kusursuz sorumluluğunun bulunması ve saldırı fiili ile zarar arasında uygun bir nedensellik bağının bulunması gerekir.⁹¹⁴

Kişilerin kendi rızalarıyla yaptıkları sözleşmeler kişilik haklarını sınırlayarak karşı tarafa aşırı şekilde ve hakkaniyete aykırı güvenceler sağlayabilir. Yapılan sözleşmelerle kişilerin

⁹¹³ Kemal OĞUZMAN, Turgut ÖZ, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Cilt: II, 11. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013, s.255. den naklen Atasoy, a.g.m., s.275.

⁹¹⁴ Atasoy, a.g.m., s.275.

özel hayatlarının gizliliği ihlal edilirse bu sözleşmeler 6098 sayılı TBK'nun 27. maddesi gereğince kişilik haklarına aykırı sözleşmeler niteliğinde olarak kesin hükümsüzdür.⁹¹⁵

3.7. DİĞER KANUNLARDAKİ DÜZENLEMELER

Kişisel verilerin korunmasıyla ilgili diğer kanunlarda da pek çok hüküm bulunmaktadır. Kişisel verilerin korunmasıyla ilgili hüküm ihtiva eden tüm kanunların tek tek ele alınması mümkün olmamakla birlikte bazı kanunlarda yer alan kişisel verilerle ilgili düzenlemeler aşağıda yargı içtihatları ışığında değerlendirilmiştir.

3.7.1. İş Kanunu

İşçilerin kimlik, adres ve meslek bilgileri, evli olup olmadıkları, doğum tarihi ve yeri, vatandaşlık durumu, sabıka kaydı, sağlık ve hastalıklarıyla ilgili bilgiler, siyasi veya sendikal faaliyetleri, e-postada yapılan yazışmaları, din, ırk, etnik köken ve cinsel tercihleriyle ilgili bilgiler kişisel veriler kapsamındadır.⁹¹⁶ İşverenler tarafından kanunda öngörülen yükümlülüklerin yerine getirilmesi, işçi eğitimi, iş sağlığı ve güvenliği, müşteri ilişkilerini kontrol, terfilerde kullanmak gibi amaçlarla işçilerine ait kişisel veriler işlenmekte, kullanılmakta, bazı durumlarda ise üçüncü kişilerle paylaşılmaktadır.⁹¹⁷

22.5.2003 tarihinde kabul edilen 4857 sayılı İş Kanunu'nun 8. maddesi⁹¹⁸ gereğince yapılan iş sözleşmeleri, iş ilişkisinin temeli oluşturan unsurlardan birinin işçinin işverene

⁹¹⁵ Oğuzman, Öz, a.g.e., s.181.; Fikret EREN, *6098 sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 17. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2014, s. 333.; M. Kemal OĞUZMAN, Özer SEÇİLİ, Özdemir Saibe OKTAY, *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)*, 14. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2014, s.185.; Nil Bulut KARABAĞ, *Medeni Kanunun 23. Maddesi Kapsamında Kişilik Hakkının Sözleşme Özgürlüğüne Etkisi*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2014, s.353.; Serozan, s.461'den naklen Atasoy, a.g.m., s.274.

⁹¹⁶ Hamdi MOLLAMAHMUTOĞLU, Muhittin ASTARLI, Ulaş BAYSAL, *İş Hukuku*, Turhan Kitabevi, 6. Baskı, Ankara 2014, s. 404-405.

⁹¹⁷ A. Eda MANAV, "İş İlişkisinde İşçinin Kişisel Verilerinin Korunması", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XIX, Y. 2015, Sayı 2, s.133.

⁹¹⁸ "İş sözleşmesi, bir tarafın (işçi) bağımlı olarak iş görmeyi, diğer tarafın (işveren) da ücret ödemeyi üstlenmesinden oluşan sözleşmedir."

bağımlı olması nedeniyle diğer iş görme sözleşmelerinden farklı bir özelliğe sahiptir.⁹¹⁹ Bu bağımlılık işçinin işverenin gözetim ve denetimi altında onun talimatlarıyla iş yapmasını gerektirir. İşçi ayrıca ekonomik olarak da işverene bağımlıdır. İş ilişkisinde işçinin işverene olan bu bağımlılığının kişisel verilerin korunması bakımından önemli olmasının sebebi söz konusu bağımlılıkların işverenin işçi bakımından daha güçlü ve üstün konumda olması nedeniyle bazı riskler taşımasıdır. Bu nedenle iş hukukunda işçinin kişisel verileriyle ilgili olarak ortaya çıkabilecek sorunların işçinin korunması yönünde çözülmesi gerekir.⁹²⁰

4857 sayılı Kanun'un işçilerin kişisel verilerinin korunmasına ilişkin düzenleme 75. maddesinde yer almaktadır. Kanun'un 75. maddesi gereğince her işçi için işveren tarafından bir özlük dosyası tutulur. Bu dosyada işçinin kimlik bilgileri ile birlikte kanunlar gereğince tutulması zorunlu olan her türlü belge ve bilgiler tutulmalı ve yetkili memur ve mercilere gösterilmelidir.

İşverenlerin, işçilerin nüfus bilgilerini, ikamet ve sabıka kayıtlarını, sağlık bilgilerini ve benzeri diğer kişisel verilerini özlük dosyasında sakladıkları dikkate alındığında bu kayıtların gizliliğinden sorumlu olduğu da açıktır.⁹²¹ Bu bağlamda 4857 sayılı Kanun'un 75. maddesinin ikinci fıkrasında gereğince işveren, işçi hakkında elde ettiği bilgileri doğruluk ve dürüstlük kuralları ile hukuka uygun kullanmakla yükümlüdür. İşveren ayrıca işçinin haklı çıkarı için gizli kalması gereken bilgileri açıklamamakla yükümlüdür.

4857 sayılı Kanun'un 104. maddesinde işçinin özlük dosyasını düzenlememesi hâlinde, işveren hakkında yaptırım düzenlenmekte bununla birlikte, işverenin işçinin kişisel verilerinin gizliliği ilkesine aykırı hareket etmesi hâlinde uygulanacak yaptırım

⁹¹⁹ Sarper SÜZEK, *İş Hukuku*, Beta Yayınevi, İstanbul 2011, s.213.

⁹²⁰ Selen UNCULAR, *İş İlişkisinde İşçinin Kişisel Verilerinin Korunması*, Seçkin Yayınevi, Ankara 2014, s.51-52.

⁹²¹ Hasan ERDEM, "Çalışanın Kişisel Verilerinin Korunması", HRDergi, Temmuz, 2016.

düzenlenmemektedir.⁹²² İşveren, çalışanlarının kişisel verilerini kanunların izin verdiği ölçüde işleyebilmelerinin yanında bu veriler hakkında yeterli derecede koruma sağlamaya yönelik hükümlere de uymakla yükümlüdür. Bu bağlamda, 4857 sayılı Kanun yanında 6698 sayılı Kanun, 6098 sayılı TBK ile 5237 sayılı TCK'da yer alan kişisel verilerin korunmasına yönelik hükümler uygulanacaktır.⁹²³

İşveren 6098 sayılı TBK'nun 419. maddesi gereğince çalışanlarına ait kişisel verileri, “*hizmet sözleşmesinin ifası*” için zorunlu olduğu ölçüde ve çalışanın ilgili işe yatkınlığı ile ilgili olduğu oranda işleyebilir. Bu bağlamda işveren tarafından işçilerin kişisel verilerini işlemeyle ilgili olarak 6698 sayılı Kanun'un 5/2-(c) maddesinde yer alan bir sözleşmenin kurulması ve ifasıyla doğrudan ilgili olan sözleşmenin taraflarına ait kişisel veriler açık rıza gerekmeksizin işlenebilir. Ayrıca bir suiistimal şüphesinin varlığı hainde işveren tarafından yapılacak bir soruşturmada çalışanlarla ilgili kişisel verilerin işlenmesinin işveren bakımından meşru bir menfaat olarak değerlendirilmesi de mümkündür. Zira 6098 sayılı TBK'nun 63. maddesinde bir fiilin, üstün nitelikli bir menfaatin varlığı hâlinde hukuka aykırı ve haksız fiil sayılmayabileceği düzenlenmekte olup, 6698 sayılı Kanun'un 5/2-(f) maddesinde yer alan düzenleme gereğince veri sorumlusunun meşru menfaatleri için veri işleme zorunlu ise açık rıza gerekmeksizin kişisel verilerin işlenmesi mümkündür. Ancak bu hâle kişilerin temel hak ve özgürlüklerine zarar verilmemesi gerekir.⁹²⁴

⁹²² Gamze TELLİ, “*Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun İş Hukuku'na Yansıması*”, <https://tr.linkedin.com/pulse/ki%C5%9Fisel-verilerin-korunmas%C4%B1-kanununun-i%C5%9F-hukukuna-yans%C4%B1mas%C4%B1-telli> (Erişim Tarihi:29.8.2018)

⁹²³ Asilhan ÖZKAYA, “*Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tahtında Veri Sorumlusu Olarak İşveren*”, <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/tr/Documents/risk/asilhan-ozkaya-makale.pdf> (Erişim Tarihi:29.8.2018)

⁹²⁴ Özkaya, a.g.m., s.3.

Anayasa Mahkemesi *Ömür Kara ve Onursal Özbek* bireysel başvuru kararında⁹²⁵ başvurucuların⁹²⁶ çalışanın kurumsal bilgisayar ve e-posta adresini kişisel amaçla ve işyeri düzenlemelerine aykırı olarak kullanıp kullanmadığını tespit etmek amacıyla işveren tarafından araştırma yapılabileceği belirtilmiştir. Mahkeme özel hukuk kişileri arasında gerçekleşen uyuşmazlıkta başvurunun iddiasının devletin pozitif yükümlülükleri bağlamında ele almıştır. Mahkeme kararında iddiaları olayların gerçekleştiği süreç içinde incelenmesi ve ilk derece mahkemeleri tarafından yapılan yargılamalarda belirlenen ilkelere uygun hareket edilip edilmediğini değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu kapsamda kararda derece mahkemesi tarafından alınan tanık beyanlarından, başvurucuların fesih tarihinde performans ve verimlilikleriyle ilgili olumsuz bir değerlendirmenin olmadığı, yazışmaların başvurucuların kişisel ya da kurumsal e-posta hesapları üzerinden gerçekleşip gerçekleşmediğinin bilgi işlem vasıtasıyla tespit edildiği, yargılama sırasında başvuruculara ait yazışmaların üçüncü kişiler tarafından şirket yetkililerine ve daha sonra işverenin kurumsal e-postalarda inceleme yaptırdığı, yazışmaların bir kısmının iş sözleşmesi hükümlerine uygun olmadığından bahisle sözleşmelerin feshedildiği, yazışmaların derece mahkemesine delil olarak sunulduğu ve işe iade davalarının reddedildiği ve başvuruda işveren tarafından belirlenen kurullarla iş yerinde devam edecek huzur ve disiplin ile başvurucuların özel hayatları ile haberleşmelerinin gizliliği arasında bir çatışmanın var olduğu ifade edilmektedir.

Kararda ayrıca işveren ile başvurucular arasındaki iş sözleşmelerinde iş yerinde uyulması gereken kuralları belirleyen mevzuat hükümlerine başvurucuların uymakla yükümlü kılındığı, bu şekilde işveren tarafından iş yerinde huzur ve disiplinin sağlanması için hazırlanan kural ve kısıtlamalardan başvurucuların bilgilendirildiği, işveren tarafından bu kapsamda kurumsal e-postaların denetlendiği bunun dışında diğer verilere ulaşıldığı hakkında bir bilgi bulunmadığı, yargılama aşamasında dava konusuyla sınırlı bir inceleme

⁹²⁵ Anayasa Mahkemesi, *Ömür Kara ve Onursal Özbek*, B.No:2013/4825, 24.3.2016
<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/4825?BasvuruAdi=%C3%96m%C3%BCr+Kara>
 (Erişim Tarihi:12.3.2019)

⁹²⁶ Özel bir şirkette çalışan başvurucuların, kurumsal e-posta hesaplarında paylaştıkları mahrem bazı yazışmaların işveren tarafından incelenmesi ile bunların işe iade davasında delil olarak sunulması nedeniyle başvurucular özel hayata saygı ile haberleşmenin gizliliği haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

yapıldığı ve kurumsal e-postaların içeriklerine yer verilmediği, derece mahkemelerince verilen kararlarda işveren ile başvurucular arasında çatışan çıkarların dengelendiği, işe iade davalarının reddi hakkında ilgili ve yeterli gerekçenin bulunduğu, yazışmaların içeriklerinin alenileştirilmediği belirtilerek özel hayata saygı ile haberleşmenin gizliliği haklarının ihlâl edilmediğine karar vermiştir.⁹²⁷

AİHM Büyük Dairesi *Bărbulescu/Romanya* kararında⁹²⁸ bir taraftan çalışanın özel hayatına ve bu bağlamda kişisel yazışmalarına saygı gösterilmesi hakkına, diğer taraftan işverenin şirketin düzgün işlemesi için gerekli önlemleri alma hakkına sahip olduğunu, ancak ulusal mahkemelerin söz konusu yarışan haklar konusunda adil bir denge kuramadığını ifade etmiştir. Ayrıca AİHM, işverenin mesajlaşmalarının izlenebileceği konusunda çalışanın önceden haberdar etmediği, izlemenin niteliği ya da kapsamı ile işverenin mesajların içeriğine erişebilme ihtimali bulunup bulunmadığı hakkında bilgilendirilmediğini vurgulamıştır. AİHM ulusal mahkemelerin izleme tedbirlerini haklı gösterecek herhangi bir sebep tespit edemediğini, çalışanın özel hayatı ile yazışmalarına daha az müdahale öngören bir tedbir olup olmadığını yeterince tartışmadığını ve çalışanın ön bilgisi olmadan mesajların içeriğine erişildiğini, bunun AİHS'nin 8. maddesini ihlal ettiğine karar vermiştir.⁹²⁹

Bărbulescu/Romanya kararının en önemli kısmı AİHM tarafından işyerinde çalışanların özel hayat ve haberleşme hakkına saygı hakları ile işverenin işini gereğince yürütme hakkı arasındaki dengenin kurulmasına yönelik genel esaslar belirlemesidir. Bu genel esaslar

⁹²⁷ *Ömür Kara ve Onursal Özbek*, B.No:2013/4825, 24.3.2016

<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/4825?BasvuruAdi=%C3%96m%C3%BCr+Kara+ve+Onursal+%C3%96zbek+> (Erişim Tarihi:5.3.2019)

⁹²⁸ Başvuru özel bir şirkette çalışmakta olan başvurucunun işvereni tarafından, şirketin internetini çalışma saatleri içerisinde kişisel amaçları için kullandığı ve bunun şirket yönetmeliğine aykırı olduğu gerekçesiyle işten çıkarılması ile ilgilidir. Başvurucu işverenin iş sözleşmesini sonlandırmaya ilişkin kararının kendisinin özel hayata saygı hakkını ihlal ettiğinden şikâyetçi olmuş, bu şikâyeti reddedilen başvurucu, AİHM önüne gelmiş ve burada da ilk kararda şikâyeti reddedilmiş ve uyuşmazlık AİHM Büyük Dairesi önüne gelmiştir.

⁹²⁹ *Bărbulescu/Romanya*, B.No:61496/08 (Büyük Daire),

5.9.2017[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"docname":\["Bărbulescu"\],"article":\["8"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\],"kdate":\["","2019-03-03T00:00:00.OZ"\],"itemid":\["001-177082"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (Erişim Tarihi:5.3.2019)

liste hâlinde belirlenmiş olup, her somut olayın bu esaslar çerçevesinde çözülmesi gerekmektedir.⁹³⁰ Bunlar;⁹³¹

1- İşveren tarafından çalışanın haberleşmesini ve diğer iletişimini izlemeye yönelik tedbirlerin alınabilme ihtimali ile bu tedbirler alındıysa bunların uygulanıyor olduğunun çalışana bildirip bildirilmediği. AİHM'e göre, burada söz konusu olan bildirim AİHS'nin 8. maddesinin gereklerine uygun olabilmesi ancak bildirim, söz konusu izleme faaliyetinin niteliğini açık bir şekilde ifade etmesi ve izleme faaliyetinden önce yapılması gerekmektedir;

2- İşveren tarafından yürütülen izleme faaliyeti kapsamı ile çalışanın mahremiyetine yapılan müdahale. Burada iletişimin akışının takip edilmesiyle iletişiminin içeriğinin izlenmesi, iletişimin tamamı ya da bir kısmının takip edildiği, izleme faaliyetinin bir süreyle sınırlanıp sınırlanmadığı ile izleme sonuçlarına erişim imkânı olan kişi sayısı dikkate alınmalıdır.

3- İşveren tarafından iletişimin izlenmesi ile içeriğine erişimi haklı kılan meşru gerekçelerin bulunup bulunmadığı, iletişimin içeriği niteliğinden dolayı özel hayata daha çok müdahale ettiği için bunun haklılaştırılabilmesi daha önemli sebeplere bağlıdır.

4- Çalışanın özel hayatına veya iletişiminin içeriğine daha az müdahale eden tedbirlere dayanan daha hafif bir izleme sisteminin kurulmasının mümkün olup olmadığı. İşverenin ulaşmak istediği amaca ulaşabilmesinin çalışanın tüm iletişimin içeriğinin öğrenilmesine gerek kalmaksızın mümkün olabilmesi her bir vakanın somut özellikleri dikkate alınarak özel olarak değerlendirilmelidir.

⁹³⁰ *Bărbulescu/Romanya* & 121-122.

⁹³¹ *Bărbulescu/Romanya* & 113-123.

5- Çalışanın iletişimin izlenmesinin onun üzerindeki etki ve sonuçları, işverenin izlemenin sonuçlarını nelerdir ve bu sonuçların ne şekilde kullanıldığı.

6- İşveren tarafından yapılan izleme faaliyetinin özellikle çok fazla müdahaleci olduğu hâllerde çalışana uygun güvenceler sağlayıp sağlamadığı. Nitekim bu koruyucu önlemler kapsamında çalışanın işveren tarafından önceden bilgilendirilmediği durumlarda iletişimin içeriğine erişememesi gerekir.⁹³²

3.7.2. Elektronik İmza Kanunu

15.1.2004 tarihinde kabul edilen 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'nun 5. maddesinde elektronik imza "*Başka bir elektronik veriye eklenen veya elektronik veriyle mantıksal bağlantısı bulunan ve kimlik doğrulama amacıyla kullanılan elektronik veriyi*" şeklinde tanımlanmıştır. Diğer bir ifadeyle elektronik imza sayısal veride olan kimlik doğrulama aracıdır. Kanun'un güvenli elektronik imzanın hukukî sonucu ve uygulama alanını belirleyen 5. maddesinde güvenli elektronik imzanın elle atılan imzayla aynı hukukî sonucu doğurduğu düzenlenmiştir. Düzenlemeyle elektronik imza ile ıslak imza arasındaki fark ortadan kaldırılarak Kanun'a uygun olarak atılan elektronik imzanın, imza sahibini sorumlu yaptığını ve hukuki olarak üçüncü kişilere güvence verdiği hükme bağlanmıştır. Bununla birlikte maddenin ikinci cümlesinde kanunların resmî şekil veya özel bir merasimi zorunlu tuttuğu hukukî işlemlerle teminat sözleşmelerinin elektronik imza ile gerçekleştirilemeyeceği belirtilmiştir.⁹³³

15.1.2004 tarihli ve 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'nun 12. maddesinde kişisel verilerin korunmasına yönelik düzenlemeler bulunmaktadır. Buna göre;

⁹³² Burak GEMALMAZ, "*Çalışanların İnternet İletişiminin İşverence İzlenmesi Özel Yaşam Hakkına Aykırı Midir?: AİHM Büyük Dairenin 05 Eylül 2017 Tarihli Barbulescu Kararı*", <http://blog.lexpera.com.tr/calisanlarin-internet-iletisiminin-isverence-izlenmesi-ozel-yasam-hakkina-aykiri-midir-aihm-buyuk-dairenin-05-eylul-2017-tarihli-barbulescu-karari/> (Erişim Tarihi:5.10.2018)

⁹³³ Mustafa UÇMAZ, "*Türkiye'de Sayısal İmza (E-İmza) ve Adalet Bakanlığı'nda E-İmza Kullanımının Değerlendirilmesi*", Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi 2009-02 51-59S, s.52.

“Elektronik sertifika hizmet sağlayıcısı;
 a) Elektronik sertifika talep eden kişiden, elektronik sertifika vermek için gerekli bilgiler hariç bilgi talep edemez ve bu bilgileri kişinin rızası dışında elde edemez,
 b) Elektronik sertifika sahibinin izni olmaksızın sertifikayı üçüncü kişilerin ulaşabileceği ortamlarda bulunduramaz,
 c) Elektronik sertifika talep eden kişinin yazılı rızası olmaksızın üçüncü kişilerin kişisel verileri elde etmesini engeller. Bu bilgileri sertifika sahibinin onayı olmaksızın üçüncü kişilere iletmez ve başka amaçlarla kullanamaz.”

3.7.3. Vergi Usul Kanunu

Devlet vergilendirme sürecinde mükelleflerin mali ve vergisel durumlarıyla ilgili bazı bilgileri elde ederek muhafaza etmektedir. Vergilendirme işlemlerinin süresinde, tam ve doğru olarak yapılabilmesi ancak mükellefler hakkında yaptıkları işler, mali durumları, servetleri gibi bazı bilgileri ile kişisel veya ailesiyle ilgili bazı verilerinin bilinmesiyle mümkündür.⁹³⁴ Mükelleflerin söz konusu durumlarını etkileyebilecek bilgilerin ve sırların korunması önem arz etmekte olup devletin sahip olduğu bilgileri vergi mahremiyeti kapsamında koruması ve gizlemesi gerekmektedir.⁹³⁵ Vergi daireleri tarafından elde edilen veriler kaçakçılık ve usulsüzlüklerin önlenerek etkin ve adil bir vergi sistemi oluşturulmasına yönelik vergi politikalarının uygulanabilmesi için önemli bir işleve sahip olup, toplanan bu verilerin korunmasını vergi mahremiyeti ilkesi garanti etmektedir.⁹³⁶ Vergi mahremiyetinin kapsamı, söz konusu yükümlülüklerin kimlere ait olduğu ve ihlali hâlinde uygulanacak yaptırımlar kanun koyucu tarafından belirlenmiştir.⁹³⁷ Kanun koyucu bu bilgilerin açıklanması veya üçüncü kişiler tarafından öğrenilmesi veya amacı dışında kullanılmasını engellemek amacıyla ticari sır, bankacılık sırrı ve müşteri sırrına ilişkin bilgileri vergi mahremiyetine ilişkin olarak özellikle koruma gereği duymuştur.

⁹³⁴ Çetin ARSLAN, “Vergi Mahremiyetini İhlal Suçu (VUK md. 362)”, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 3(2) 2013, s.16.

⁹³⁵ Neslihan Karataş DURMUŞ, “Ticari Sırların Ve Kişisel Verilerin Korunması Kapsamında Vergi Mahremiyeti”, TAAD, Yıl:8, Sayı:31, Temmuz 2017, s.375.

⁹³⁶ Arslan, “Vergi Mahremiyetini İhlal Suçu (VUK md. 362)”, s.16.

⁹³⁷ Durmuş, a.g.e., s.375.

Bu kapsamda kabul edilen 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun vergi mahremiyetini düzenleyen 5. maddesinde vergi daireleri tarafından elde edilen sır ve bilgilerin sadece vergi kanunlarında belirtilen amaçlar için kullanılması düzenlenmektedir. 213 sayılı Kanun'un 362. maddesinde "*vergi mahremiyetinin ihlali*" suçu, "*Bu Kanunda yazılı vergi mahremiyetine uymaya mecbur olan kimselerden bu mahremiyeti ihlal edenler, Türk Ceza Kanununun 239 uncu maddesi hükümlerine göre cezalandırılır.*" hükmüne yer verilmiştir. Maddede suçun tanımı yapılmış, yaptırıma yönelik olarak 5237 sayılı TCK'nun 239. maddesine yollama yapılmıştır.⁹³⁸

3.7.4. Nüfus Hizmetleri Kanunu

25.4.2006 tarihli ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun 1. maddesinde Kanun'un amacı, "*kişinin doğumundan ölümüne kadar kişisel ve medenî durumuna, uyrukluğuna ve bunlarda meydana gelebilecek değişikliklere ait doğal ve hukukî olayların belirlenip saptanması, bu amaçla düzenlenmiş kütüklere yazılması, elektronik ortamda ulusal adres veri tabanının oluşturulması, nüfus kayıtları ile adres bilgilerinin ilişkilendirilmesini sağlamak*" şeklinde belirlenmiştir.

Kanun'un 7. maddesinde her mahalle veya köy için ayrı tutulan aile kütüklerinde bulunması gereken kişisel bilgiler, Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası, kayıtlı bulunduğu il, ilçe, köy veya mahalle adı ile cilt, aile ve birey sıra numarası, kişinin adı ve soyadı, cinsiyeti, baba ve ana adı ile soyadları, evli kadınların önceki soyadları, doğum yeri ile gün, ay ve yıl olarak doğum tarihi ve kütüğe kayıt tarihi, evlenme, boşanma,

⁹³⁸ "*Ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması*

Madde 239- (1) Sıfat veya görevi, meslek veya sanatı gereği vakıf olduğu ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgeleri yetkisiz kişilere veren veya ifşa eden kişi, şikayet üzerine, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Bu bilgi veya belgelerin, hukuka aykırı yolla elde eden kişiler tarafından yetkisiz kişilere verilmesi veya ifşa edilmesi hâlinde de bu fıkra göre cezaya hükmolunur.

(2) Birinci fıkra hükümleri, fenni keşif ve buluşları veya sınai uygulamaya ilişkin bilgiler hakkında da uygulanır.

(3) Bu sırlar, Türkiye'de oturmayan bir yabancıya veya onun memurlarına açıklandığı takdirde, faille verilecek ceza üçte biri oranında artırılır. Bu halde şikayet koşulu aranmaz.

(4) Cebir veya tehdit kullanarak bir kimseyi bu madde kapsamına giren bilgi veya belgeleri açıklamaya mecbur kılan kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır."

soybağının kurulması veya reddi, ölüm, vatandaşlığın kazanılması veya kaybedilmesi gibi kişisel durumda meydana gelen değişiklik veya yetkili makamlarca yapılan düzeltmeler, dini, medenî hali, yerleşim yeri adresi, fotoğrafı, biyometrik verisi, velayete ve vesayete ilişkin bilgileri şeklinde belirlenmiş olup, söz konusu verilerin bir kısmı özel koruma altında olan hassas verilerdir.

6698 sayılı Kanun'un kabul edilmesinden sonra bu Kanun'a uyumun sağlanması amacıyla 19.10.2017 tarihli ve 7039 sayılı Kanun'la 5490 sayılı Kanun'da bazı değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerin en önemlilerinden biri 7039 sayılı Kanun'un 11.maddesiyle 5490 sayılı Kanun'un kimlik paylaşımı sisteminin kullanılması hakkında 45. maddesinde yapılan değişikliktir. Bu suretle Bakanlık tarafından merkezî veri tabanında tutulan verilerin Kanun'da belirlenen esas ve usullere göre kurumlarla paylaşabileceği belirtildikten sonra; söz konusu verileri paylaşabileceği tüzel kişi ve şirketler açıkça belirlenmiştir. Maddenin (2) numaralı fıkrasında Veri Paylaşımı Kurulu kurulacağı ve bu Kurulun veri paylaşımının kapsam ve yöntemi ile bundan yararlanacakları belirlemeye yetkili olacağı Genel Müdürlük bünyesinde oluşturulacak Kurulun çalışma esas ve usullerinin Bakanlık tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirleneceği düzenlenmiştir. Maddede ayrıca madde kapsamında tutulan kişisel verilerin kullanımına yönelik ayrıntılı düzenlemeler yapılmıştır.

Anayasa Mahkemesi, 5490 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan maddede belirtilen kurumlarla paylaşılacağı öngörülen "...kimlik verilerini..." ibaresinin, Anayasa'nın 13. ve 20. maddelerine aykırı olduğundan bahisle açılan iptal davası hakkında verdiği kararda,⁹³⁹ (1) numaralı fıkrada kimlik verilerinin paylaşılacaklarının genel olarak belirtildiği, (2) numaralı fıkrada Genel Müdürlük bünyesindeki Veri Paylaşım Kurulu'nun veri paylaşımından yararlanacakların belirlenmesinde yetkili kılındığı, (3) numaralı fıkrada veri paylaşımından yararlanacak kuruluşların, sadece kendi iş ve işlemlerinde kullanmak için kişilerden bilgilerini alabileceği, bu bilgileri yerine getirilen hizmetler dışındaki amaçlarla kullanamayacakları

⁹³⁹ Anayasa Mahkemesi'nin 6.12.2018 tarihli ve E.2017/180, K.2018/109 sayılı kararı.

belirtilerek söz konusu bilgilerin kullanım amacının sınırlandırıldığı, ayrıca 6698 sayılı Kanun'un 4. maddesinde kişisel verilerin korunmasıyla ilgili temel ilkelerin belirtildiği, verilerin işleme şartlarının 5. maddesinde, özel nitelikli kişisel verilerin işleme şartlarının 6. maddesinde, maddesinde kişisel verilerin aktarılmasının 8. maddesinde, verilerin yurt dışına aktarılmasının 9. maddesinde, veri sorumlusunun yükümlülüklerinin 10. maddesinde ve ilgili kişinin haklarının 11. maddesinde düzenlendiğini belirttikten sonra söz konusu düzenlemelerin dava konusu kişisel verilerin paylaşımlarında da geçerli olduğu, bu bağlamda veri paylaşımı yapanların 6698 sayılı Kanun hükümlerine uymak zorunda oldukları ifade edilmiştir.

Kararda ayrıca söz konusu yükümlülükler uymayanlar hakkında 6698 sayılı Kanun'un 17. maddesinde yer alan yollama gereğince 5237 sayılı TCK'nun 135 ila 140. maddeleri arasında yer alan kişisel verilere ilişkin suçların uygulanacağı, 6698 sayılı Kanun'un 7. maddesi hükmüne aykırı hareket edenlerin 5237 sayılı TCK'nun 138. maddesi gereğince cezalandırılacağına hükme bağlandığı belirtilerek dava konusu ibare gereğince paylaşılacak kimlik verilerinin amaçları dışında kullanılmalarını önleyecek ve bunların ifşa edilmelerini engelleyecek yasal güvencenin sağlandığı, dolayısıyla kişisel verilerin korunması hakkına yönelik sınırlamanın amacına uygun ve orantılı olduğu hakkın özünü zedelediği kişisel verilerin korunması hakkı ile kamusal hizmetlerin yürütülmesi arasında makul denge korunduğu, hakkın ölçüsüz bir şekilde sınırlandırılmadığı ve demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı bir yönünün bulunmadığı belirtilerek iptal talebinin reddine karar verilmiştir.

5490 sayılı Kanun'da yer alan kişisel verilerle ilgili Anayasa Mahkemesi tarafından verilmiş bir karar bulunmamaktadır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, bu Kanun'un yürürlükten kaldırdığı 5.5.1972 tarihli ve 1587 sayılı Nüfus Kanunu'nun 43. maddesindeki "... *dinini* ..." sözcüğünün iptali talebiyle yapılan başvuru hakkında verdiği kararda bu ibarenin Anayasa'ya uygunluğunu incelemiştir. Mahkeme kararında⁹⁴⁰ söz konusu düzenlemeyi Anayasa'nın 2. ve 24. maddelerine uygunluğu yönünden değerlendirmiş ve

⁹⁴⁰ Anayasa Mahkemesi'nin 21.6.1995 tarihli ve E.1995/17, K.1995/16 sayılı kararı.

kişilerin nüfusa kaydolunurken dininin ne olduğunun açıklanmasının kamu yararı, kamu düzeni ve sosyal gereksinimlerle ilgili olarak gözönünde bulundurulmak üzere söz konusu olduğunu, düzenlemenin Anayasa'nın öngördüğü anlamda dinî inanç ve kanaatleri bakımından zorlayıcı bir niteliğinin bulunmadığını ifade ederek kuralı oyçokluğuyla⁹⁴¹ Anayasa'ya aykırı görmemiştir. Mahkeme kararında ayrıca daha önce E.1979/9, K.1979/44 sayılı kararlar da 1587 sayılı Nüfus Yasası'nın 43. maddesinin birinci fıkrasında yer alan “*dinini*” ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın reddine karar verdiğini belirtmiştir.

3.7.5. Basın Kanunu

9.6.2004 tarihli ve 5187 sayılı Basın Kanunu'nun 14. maddesinde düzeltme ve cevap düzenlenmiştir. Kişisel verilerin korunmasıyla ilgili ilkeler arasında yer alan yanlış tutulan verinin düzeltilmesini talep etme kapsamında olan 14. madde, kişisel verilerinin yanlış açıklanması hâlinde kişiler tarafından kullanılacak cevap ve düzeltme hakkını düzenlemektedir. Maddenin birinci fıkrasına göre süreli yayınlarda şeref ve haysiyetleri ihlâl edilen veya haklarında gerçeğe aykırı yayın yapılanlara, bundan zarar gören kişiler tarafından iki ay içinde gönderilen düzeltme ve cevap yazılarının maddede belirtilen koşullarda yayımlamak zorunda olduğu hüküm altına alınmıştır.

5187 sayılı Kanun'un kimliğin açıklanmamasını düzenleyen 21. maddesi de kişisel verilerin korunmasıyla ilgili bir düzenlemedir. Düzenlemede süreli yayınlarda 4721 sayılı TMK hükümleri uyarınca aralarında evlenme yasağı olan kişiler arasında meydana gelen cinsel birlikteliklerle ilgili haberlerde bu kişilerin, TCK'nun maddede belirtilen cinsel suçlarla ilgili haberlerde mağdurların ve onsekiz yaşından küçük fail veya mağdurların kimliklerinin açıklanması ve bunların tanınmasına yol açacak şekilde yayın yapanlar hakkında adli para cezası hüküm altına alınmıştır.⁹⁴²

⁹⁴¹ Kararda Yekta Güngör ÖZDEN, Selçuk TÜZÜN, Ahmet N. SEZER, Yalçın ACARGÜN ve Mustafa BUMİN'in karşıoyu bulunmaktadır.

⁹⁴² Akgül, a.g.e., s.236-237.

3.7.6. Adli Sicil Kanunu

25.5.2005 tarihinde kabul edilen 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu kesinleşmiş olan ceza ve güvenlik tedbirlerine mahkûmiyet hâlinde bunlara ilişkin bilgilerin otomatik işleme tâbi bir sistem kullanmak suretiyle toplanmasına, sınıflandırılmasına, değerlendirilmesine, muhafaza edilmesine ve gerektiği takdirde en seri ve sağlıklı bir şekilde ilgililere bildirilmesine ilişkin usul ve esasları belirlemek amacıyla kabul edilmiştir.

Kişilerin şahsi, mesleki veya ailevi özelliklerini gösteren, o kişiyi diğerlerinden ayırmaya veya niteliklerini ortaya koymaya elverişli olan her türlü bilgi kişisel veri olduğuna göre kişilerle ilgili adli sicil kayıtlarının kişisel veri sayılması gerektiğinde kuşku yoktur.⁹⁴³

Kanun'un 4. maddesinde Türk mahkemeleri tarafından vatandaşlar veya yabancılar hakkında verilen ve kesinleşen mahkûmiyet hükümlerinin adlî sicile kaydedileceği belirtilmektedir. Maddenin devamında ise adli sicile kaydedilecek bilgiler ayrıntılı bir şekilde belirlenmiştir.

Kanun'un 9. maddesine göre adli sicil bilgilerinin silinmesi düzenlenmiştir. Buna göre ceza zamanaşımının dolması, şikâyetten vazgeçme, etkin pişmanlık gibi ceza mahkûmiyetini bütün sonuçlarıyla ortadan kalkması ile genel af hâlinde veya ceza veya güvenlik tedbirlerinin infazının tamamlanmasından sonra adli sicil kaydındaki bilgiler silinecek ve arşiv kaydına alınacak, ilgilinin ölümü hâlindeyse kayıt tamamen silinecektir.⁹⁴⁴

⁹⁴³ Ersan ŞEN. "Kişisel Verilerin Toplanması mı, Korunması mı?", <http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1786898-kisisel-verilerin-toplanmasi-mi-korunmasi-mi> (Erişim Tarihi:6.9.2018)

⁹⁴⁴ Maddenin (3) numaralı fıkrasına göre Türk vatandaşları hakkında yabancı mahkemelerde verilmiş olup 4. maddenin birinci fıkrasının (f) bendine göre adlî sicile kaydedilen hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkûmiyet hükümleri, kesinleştiği tarihten itibaren mahkûmiyet kararında belirtilen sürenin geçmesiyle, Adlî Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğüne adlî sicil kayıtlarından çıkartılarak arşiv kaydına alınır. Adlî para cezasına mahkûmiyet hükümleri ile cezanın ertelenmesine ilişkin hükümler, adlî sicil kaydına alınmadan doğrudan arşive kaydedilir.

Kanun'un 11. maddesinde adlî sicil ve arşiv bilgilerinin gizli olduğu, bu bilgilerin, görevliler tarafından açıklanamayacağı ve bu Kanun hükümlerine göre verildiği kişi, kurum ve kuruluşlarca verilmiş amacının dışında kullanılmayacağı hüküm altına alınmıştır.

Kanun'un 12. maddesindeyse adlî sicil ile arşiv bilgilerinin silinmesi düzenlenmiştir. Buna göre söz konusu bilgiler ilgilinin ölümü hâlinde tamamen silinir. Ayrıca Anayasa'nın 76. maddesiyle 5237 sayılı TCK dışında diğer kanunlarda yer alan ve hak yoksunluğuna sebep olan mahkûmiyetler kaydın arşive alınma koşulları gerçekleştirdiğinden itibaren yasaklanan hakkın geri verilmesi kararı alınması şartıyla onbeş yıl geçmesi hâlinde, yasaklanan hakkın geri verilmesi kararı alınması şartı aranmaksızın otuz yıl geçmesi hâlinde, diğer mahkûmiyetlerde kaydın arşive alınma şartları gerçekleştiği tarihten itibaren beş yıl geçmesi hâlinde ve mahkûmiyete ilişkin fiilin suç olmaktan çıkarılması hâlinde talebe gerek olmaksızın bunlara ilişkin adlî sicil ve arşiv kayıtları, tamamen silinir.⁹⁴⁵ Ayrıca maddeye 24.11.2016 tarihli ve 6763 sayılı Kanun'un 40. maddesiyle eklenen fıkraya göre akıl hastalığı sebebiyle verilen güvenlik tedbiri kararına ilişkin kayıtlar da infazın tamamlanmasından sonra tamamen silinir.

Anayasa Mahkemesi bireysel başvuruya⁹⁴⁶ ilgili verdiği *Bülent Kaya* kararında⁹⁴⁷ öncelikle başvurucu hakkındaki derdest dava bilgisinin yürütülen bir ceza yargılamasıyla ilgili olarak Genel Bilgi Toplama (GBT)⁹⁴⁸ Sistemi'ne kaydedilmesinin ve bu kayıtların

⁹⁴⁵ Maddeye göre ayrıca kanun yararına bozma veya yargılamanın yenilenmesi sonucunda verilen beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararının kesinleşmesi halinde, önceki mahkûmiyet kararına ilişkin adlî sicil ve arşiv kaydı tamamen silinir. (Ek: 24/11/2016-6763/40 md.) Akıl hastalığı nedeniyle hükmedilen güvenlik tedbirlerine ilişkin kayıtlar, infazının tamamlanmasıyla tamamen silinir.

⁹⁴⁶ Başvuru, hakkındaki derdest ceza yargılamasına ilişkin bilginin Genel Bilgi Toplama (GBT) sistemine kaydedilmesi ve ilgili kaydın silinmesi hususunda idareye yapılan başvuru ile bu hususta açılan davanın reddedilmesi nedeniyle özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

⁹⁴⁷ Anayasa Mahkemesi (Genel Kurul), *Bülent Kaya*, B.No:2013/2941, 11.5.2016
<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/2941?BasvuruAdi=B%C3%BClent+Kaya>
(Erişim tarihi:12.3.2019)

⁹⁴⁸ GBT kişiler hakkında adli mercilerden verilen yakalama kararlarının ve diğer bilgilerin genel bilgi toplama programına kaydının yapılması olup, 4045 sayılı Kanun'a dayanılarak çıkarılan Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Yönetmeliği ile bir ilgisi bulunmamaktadır. Bilgi Toplama Yönergesi'nin konusu kişiler hakkında adli merciler tarafından verilen yakalama kararları ile diğer bilgilerin genel bilgi toplama programına kaydının yapılması olup, Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Yönetmeliği'nin konusu Türk Silahlı Kuvvetlerinde, emniyet ve istihbarat teşkilatlarında, ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde çalışacak personel hakkında güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılmasıdır.

yapılan güvenlik taramaları ile soruşturmalarda kullanılabilmesinin özel hayatın gizliliği hakkına yapılan bir müdahale olduğu ifade edilmiştir.⁹⁴⁹

Kararda ayrıca Anayasa'da özel sınırlama sebebi öngörülmemiş hakların doğasından kaynaklanan bazı sınırlarının bulunduğu ya da bu hakların Anayasa'da yer alan diğer kurallara dayanılarak sınırlandırılabilceği, bu sınırlandırmanın Anayasa'nın 13. maddesine göre yapılması gerektiği, bu bağlamda hakka yönelik müdahalenin kanunî bir temelini olup olmadığının tespiti gerektiği, kanunların şeklen var olmasının yeterli olmadığı, kanunilik ölçütünün maddi bir içeriğinin de olması gerektiği, bu sınırlama ölçütünün uygulamada keyfi davranışları engellediği gibi kişilerin hukuk güvenliğini sağladığı, somut olayda 3152 sayılı Kanun'un⁹⁵⁰ 13. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi, 2559 sayılı Kanun'un⁹⁵¹ Ek 7. maddesi ile Bilgi Toplama Yönergesi'nin 9. maddesi temelinde yürütülen idari uygulama ve yargısal sürecin bulunduğu, bu bağlamda müdahalenin kanunilik şartını taşıdığı belirtilmiştir.

Mahkeme kararda ayrıca bazı suçlarla ilgili olarak yargılanan kişiler hakkında GBT sistemine derdest dava bilgilerin kaydının yapıldığı, bunun güvenlik taramaları ve soruşturmalarda kullanıldığı, uygulamanın kamu düzeni ve güvenliğini sağlamak için yapıldığından meşru amacı bulunduğu, kamu kurumlarının takdir yetkisi kapsamında kişiler ile kamu düzeni arasında adil bir denge kurması gerektiği, somut başvuruda GBT sistemine kaydı yapılan bilgilerin toplanma, kullanma, paylaşma ve silinmelerine ilişkin hususların ayrıntılı şekilde düzenlendiğinin anlaşıldığı, başvuru tarafından söz konusu verilerin amaç dışında toplanma, muhafaza ve kullanımı ile özel ve çalışma hayatı bakımından olumsuz sonuçlar doğurduğu hakkında bir delil sunulmadığı ifade edilerek

⁹⁴⁹ <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/2941?BasvuruAdi=B%C3%BClent+Kaya> (Erişim Tarihi:5.3.2019)

⁹⁵⁰ İçişleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'dur.

⁹⁵¹ Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu'dur.

müdahalenin demokratik toplum düzeninde gerekli ve ölçülü olmadığı söylenemeyeceğinden özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmiştir.⁹⁵²

Kararın karşıoyunda müdahalenin kanunilik ölçütünü karşılayıp karşılamadığı değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu bağlamda karşıoyda kanuni düzenlemelerin sınırlamaya ilişkin çerçeveyi ortaya koyması gerektiği, uygulama koşulları ile prosedüre ilişkin ayrıntıların düzenleyici işlemlerle yapılabileceği, ilgili alt mevzuatın ise muhatapları tarafından ulaşılabilir olması ve ilgilileri içeriği hakkında aydınlatacak açıklıkta olması gerektiği, bununla birlikte ilgili idare tarafından⁹⁵³ Anayasa Mahkemesine gönderilen yazıda söz konusu Yönerge'nin 2559 sayılı Kanun, 3152 sayılı Kanun ve Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Yönetmeliği'nin bazı maddeleri dayanak alınarak hazırlandığının ve Yönerge'nin "*hizmete özel*" olarak kamuya açık olmadığı belirtildiği, bu bağlamda söz konusu Yönerge'nin yayınlanmadığı dikkate alındığında, söz konusu düzenlemenin kişilerin var olan hukuk kurallarıyla ilgili yeterli bilgiye sahip olmalarını sağlayacak ölçüde ulaşılabilir olmadığı, söz konusu Yönerge'nin ulaşılabilirlik unsurunu taşımadığından müdahalenin de kanunilik şartını sağlamadığından özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği ifade edilmiştir.⁹⁵⁴

Karara ilişkin diğer bir karşıoyda⁹⁵⁵ ise söz konusu Yönerge'nin dayanağı olan kanunlarda kaydedilecek bilgilerin, neler olduğu, hangi durumda kaydedileceği ve hangi amaçla kullanılacağı ve ne kadar süreyle saklanabileceği hakkında düzenlemenin bulunmadığı, 2559 sayılı Kanun'un Ek 7. maddesi gereğince emniyet ve asayişin sağlanması amacıyla ülke genelinde istihbarat faaliyetinde bulunmanın önleyici kolluğun istihbarat yetkisi kapsamında olduğu, bu nedenle kişisel veri niteliğindeki belirli kişilerle ilgili işlenen suç kayıtlarının bu kapsamda değerlendirilemeyeceğinden söz konusu kanun hükümlerinin Anayasa'nın 20. ve 13. maddelerine aykırı olduğu, kanun tarafından açıkça yetki

⁹⁵² Anayasa Mahkemesi üyeleri Engin YILDIRIM, Serruh KALELİ, Alparslan ALTAN, Erdal TERCAN ve Hasan Tahsin GÖKCAN bu görüşe katılmamışlardır.

⁹⁵³ İçişleri Bakanlığı Kaçakçılık İstihbarat, Harekat ve Bilgi Toplama Dairesi Başkanlığı

⁹⁵⁴ Anayasa Mahkemesi üyeleri Serruh KALELİ, Alparslan ALTAN, Erdal TERCAN'ın karşıoyudur.

⁹⁵⁵ Anayasa Mahkemesi üyesi Hasan Tahsin GÖKCAN'ın karşıoyudur.

verilmeyen bir durumda kişiler hakkındaki suç isnatlarına ilişkin kayıtların adli kayıt ve yargılama dışıdırının kayıtlarında süresiz şekilde saklanması masumiyet karinesini de ihlal ettiğinden söz konusu müdahalenin özel hayatın gizliliği hakkını ihlal ettiği ifade edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi bireysel başvuruyla⁹⁵⁶ ilgili verdiği *E.Ç.A.* kararında⁹⁵⁷ öncelikle başvuru ceza yargılaması sonucu verilen hırsızlık suçuna ilişkin mahkûmiyet hakkındaki verilerin Genel Bilgi Toplama (GBT) Sistemi'ne kaydedilerek muhafaza edildiği, kaydedilen bu kişisel bilgilerin özel hayata saygı hakkı anlamında kişisel veri olduğu ve bunların sistemde tutulmasının özel hayata saygı hakkına bir müdahale oluşturduğunu ifade etmiştir.⁹⁵⁸

Mahkeme daha sonra başvuru aldıkları hırsızlık suçuna ilişkin ceza mahkûmiyetinin 29.3.2005 tarihli Bilgi Toplama Yönergesi'nin 9. maddesinde iptal edilemeyecek bilgi formlarından olduğu, bu formların polis ve idari merciler tarafından kullanılması hakkında bazı gizlilik kurallarının bulunduğu, bu verilerin toplanma, kullanım, paylaşım ve silinmesinin ayrıntılı şekilde düzenlendiği, 6698 sayılı Kanun ile 5237 sayılı TCK'nun 135 ilâ 140. maddeleri arasında kişisel verilerin korunmasına ilişkin hükümlerin bulunduğu, bu nedenle söz konusu bilgilerin amacı dışında kullanılmalarının ve ifşa edilmelerinin önlenmesine yönelik kanuni güvencenin bulunduğu belirtilmiştir. Kararda

⁹⁵⁶ Başvuru, hırsızlık suçlarına ilişkin bilgilerin adli sicil arşiv kaydında tutulması ve Genel Bilgi Toplama (GBT) Sistemi'ne kaydedilmesi nedeniyle özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucunun adli sicil kaydının silinmesi talebiyle yaptığı başvuru üzerine İzmir 8. Asliye Ceza Mahkemesi 9.4.1996 tarihli kararıyla tecilli cezanın işlenmemiş sayılarak adli sicil kayıtlarından silinmesine karar vermiştir. 13. Başvuru 30.6.2006 tarihinde Genel Bilgi Toplama (GBT) Sistemi'nde bulunan kaydının silinmesi talebiyle Emniyet Genel Müdürlüğüne müracaat etmiştir. Başvurucunun dilekçesi idarenin ilgili birimleri tarafından başvuru hakkındaki adli sicil kaydının düzenlendiği İzmir İl Emniyet Müdürlüğüne iletilmiştir. İzmir İl Emniyet Müdürlüğü'nün 8.8.2006 tarihli yazısıyla Bilgi Toplama Yönergesi gereğince başvuru hakkındaki bilgi formlarının iptal edilemeyeceği belirtilmiştir. Bu yazı başvuru 26.7.2006 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvuru, GBT sisteminde bulunan kaydının silinmesi amacıyla İçişleri Bakanlığı aleyhine Ankara 9. İdare Mahkemesinde iptal davası açmıştır. 16. Mahkeme, 11.4.2008 tarihli kararıyla davayı reddetmiştir. Başvurucunun temyiz istemi Danıştay Onuncu Dairesinin 23.5.2012 tarihli kararıyla reddedilerek hüküm onanmıştır. Başvuru 17.4.2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

⁹⁵⁷ Anayasa Mahkemesi, *E.Ç.A.*, B.No:2014/5671, 7.6.2018

⁹⁵⁸ <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/5671?BasvuruAdi=E.%C3%87.A>. (Erişim Tarihi:5.3.2019)

ayrıca başvurucu tarafından söz konusu verilerin amaç dışında toplanma, muhafaza ve kullanımı ile özel ve çalışma hayatı bakımından olumsuz sonuçlar doğurduğu hakkında bir delil sunulmadığı ifade edilerek müdahalenin demokratik toplum düzeninde gerekli ve ölçülü olmadığı söylenemeyeceğinden özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmiştir.⁹⁵⁹

Kararın karşıoyunda soruşturma ve kovuşturma sürecinde suç işlediği iddia edilen kişiler hakkındaki kolluk işlemleri ve adli işlemler 5271 sayılı CMK ve kolluğun görevleriyle ilgili kanunlar çerçevesinde yürütüldüğü, mahkemelerin arşivlerinde yer alan kararların kanunda belirtilen haller dışında kamu kurumlarına kapalı olduğu, mahkûmiyet kararlarının genel bilgi sistemine kaydedilmesinin 5352 sayılı Kanun'da düzenlendiği ve Resmi Gazete'de yayımlanması nedeniyle kişilerin erişimine açık olduğu, bu bağlamda kanunilik bakımından gerekli anayasal güvencelerin temin edildiği, bununla birlikte ceza soruşturma veya kovuşturmasının sonuçlanması hâlinde kişilerin soruşturma ve kovuşturma süreci ile bunların sonucuna ilişkin bilgilerin adli sicil dışında genel ya da lokal bir bilgi arşivine kaydedilmesiyle ilgili bir kanun hükmünün bulunmadığı ifade edilmiştir. Karşıoyda ayrıca konuyla ilgili olan kanunlarda kişiler hakkında kesinleşen suç kayıtlarının bile ancak belirli koşullar altında ve belirli sürelerle sınırlı olarak otomatik bilgi sistemine kaydedilebilmesi mümkün iken adli sicil sisteminden bağımsız olarak, kolluk tarafından kanuna dayanmayan ve vatandaşlar tarafından da ulaşılabilir olmayan tali düzenlemelerle ayrıca bir otomatik kayıt sisteminin oluşturulmasının müdahalenin kanuniliği bakımından Anayasa'nın 13. ve 20. maddeleri bağlamında hak ihlaline yol açtığı belirtilmiştir.⁹⁶⁰

⁹⁵⁹ Anayasa Mahkemesi üyeleri Serdar ÖZGÜLDÜR, Engin YILDIRIM, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Serruh KALELİ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Muammer TOPAL bu görüşe muhalif kalmışlardır.

⁹⁶⁰ Anayasa Mahkemesi üyeleri Hasan Tahsin GÖKCAN ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in karşıoyu.

Anayasa Mahkemesi bireysel başvuruyla ilgili verdiği *Serhad Aktuğ*⁹⁶¹ kararında başvurucunun⁹⁶² terör suçundan mahkûmiyeti hakkında adli sicil arşiv kaydı nedeniyle ihale sözleşmesinin feshedildiği, söz konusu işlemin başvurucunun mesleki faaliyeti bakımından önemli etkiler doğurduğu ve özel hayata saygı hakkına müdahale edildiği, müdahalenin yeterli hukuki temelinin bulunduğu, kamu mali kaynaklarının kullanımıyla ilgili şeffaflık ve tarafsızlığın sağlanması, ülkenin ekonomik refahı ve kamu düzeni ile başkalarının haklarının korunması amaçlarıyla kabul edilen müdahalenin temelini oluşturan düzenlemelerin meşru amaca dayandığı ve kamu makamlarının yetki dışı hareketleri bulunmadığı belirtilerek özel hayata saygı hakkının ihlâl edilmediğine karar verilmiştir.⁹⁶³

AİHM *M.M./Birleşik Krallık* kararında, başvurana⁹⁶⁴ ait adli sicil kayıtlarının saklanması ve ifşa edilmemesinin sağlanmasına yönelik yeterli güvencelerin bulunmadığını, başvurana ait kişisel veri niteliğindeki uyarı cezasının saklanması ve ifşa edilmesinin AİHS'nin 8. maddesi anlamında yasaya uygun olmadığını, söz konusu verilerin bir şekilde kamu bilgisi olsa da bunların merkezi kayıtlarda sistematik bir şekilde saklanmasının, söz konusu olayın uzun süre sonra ifşa edilebilmesi anlamına geldiği, mahkûmiyet veya uyarı cezasının geçmişte kalan bir olay olarak kişinin özel hayatının bir parçası olduğu belirtilerek AİHS'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.⁹⁶⁵

⁹⁶¹ Anayasa Mahkemesi (İkinci Bölüm), *Serhad Aktuğ*, B.No:2013/5199, 14.4.2016
<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/5199?BasvuruAdi=Serhad+Aktu%C4%9F>
 (Erişim Tarihi:12.3.2019)

⁹⁶² Başvurucu ihale süreci sonunda idare ile yaptığı sözleşmenin adli sicil arşiv kaydı esas alınarak feshedilmesi nedeniyle özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

⁹⁶³ <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/5199?BasvuruAdi=Serhad+Aktu%C4%9F>
 (Erişim Tarihi:5.3.2019)

⁹⁶⁴ Başvuran, oğlunun boşanmasının ardından Avustralya'ya gitmesini engellemek amacıyla 2000 yılında bebek erkek torununu alarak bir gün ortadan kaybolmuş daha sonra polis tarafından yakalanmıştır. Başvuran hakkında yetkililer kovuşturma yürütmemeye karar vermekle birlikte çocuk kaçırma konusunda başvurana uyarı cezası vermişlerdir. Bu uyarı kaydının başvuranın sicilinde beş yıl durması planlanmış ancak zarar gören tarafın çocuk olması nedeniyle bu tür davlarada politika değişikliğine gidilmesi ihtimaline binaen kaydın ömür boyu saklanmasına karar verilmiştir. Başvuran kendisine verilen uyarı cezasına ilişkin verinin süre sınırı olmaksızın tutulmasından ve ifşa edilmesinden ve bu durumun kendisine iş bulma konusundaki etkisinden şikâyetçi olmuştur.

⁹⁶⁵ *M.M./Birleşik Krallık*, B.No:24029/07, 13.11.2012
[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"docname":\["M.M."\],"documentcollectionid":\["GRANDCHAMBER"\],"CHAMBER":\["HAMBER"\],"itemid":\["001-114517\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (Erişim Tarihi:12.3.2019)

AİHM *Catt/Birleşik Krallık* kararında, başvurucu⁹⁶⁶ hakkında tutulan verilerin onun politik görüşüne ilişkin olup özel kategori verilerden olarak özel koruma gerektiren bilgiler içerdiği, başvurucunun 94 yaşında olduğu ve hayatı boyunca hiçbir şekilde suç teşkil eden bir eylemde bulunmadığı dikkate alındığında müdahalenin orantısız olduğu, bilgi toplama işlemi gerekçelerinin meşru olsa bile bunların tutulacağı zamana yönelik limiti hakkında bir teminatın bulunmadığı da dikkate alındığında kişisel verilerin muhafazasının meşru olmadığı belirtilerek AİHS'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine karar verilmiştir.⁹⁶⁷

3.7.7. Elektronik Haberleşme Kanunu

5.11.2008 tarihinde kabul edilen 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'nun 4. maddesinde elektronik haberleşme hizmetinin sunulmasıyla ilgili merciler Bilgi Teknolojileri İletişim Kurumu (BTİK) olarak belirlenmiş ve Kurumun görev ve yetkilerine Kanun'un 6. maddesinde yer verilerek maddenin (c) bendinde abonelerin, tüketicilerin, kullanıcıların ve son kullanıcıların haklarıyla ve kişisel bilgilerin işlenmesi ve korunmasıyla ilgili düzenleme ve denetimleri yapmak bu görev ve yetkilerden biri olarak belirlenmiştir. Ayrıca Kanun'un kişisel verilerin işlenmesi ve korunmasını düzenleyen 51. maddesinde Kurum, elektronik haberleşme sektörüyle ilgili kişisel verilerin işlenmesi ve korunması hakkında esas ve usulleri belirlemeye yetkili kılınmıştır.⁹⁶⁸

Anayasa Mahkemesi 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'nun elektronik haberleşme sektöründe kişisel verilerin korunması hakkında esas ve usullerin Kurumun

⁹⁶⁶ Birçok toplu gösteriye katılan barış aktivisti başvurucu Veri Koruma Kanunu kapsamında kendisiyle ilgili tutulan verileri öğrenmek için emniyete başvuru yapmış, emniyetin "*radikalizm*" başlıklı veritabanında 2005-2009 yılları arasında katıldığı gösterilere ilişkin verilerin tutulduğunu öğrenmiş, bu verilerin silinmesi hakkında talebin reddedilmesi üzerine başvurduğu iç hukuktaki yargılamanın aleyhine sonuçlanması üzerine söz konusu kişisel verilerin emniyet nezdinde tutulmasının 8. maddede yer alan özel hayatın gizliliği hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

⁹⁶⁷ *Catt/Birleşik Krallık*, B.No:43514/15, 24.1.2019

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["data protection"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\],"kupdate":\["2018-09-03T00:00:00.0Z","2019-03-03T00:00:00.0Z"\],"itemid":\["001-189424"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (Erişim Tarihi:3.3.2019)

⁹⁶⁸ <http://inet-tr.org.tr/inetconf17/bildiri/8.pdf> (Erişim Tarihi:5.9.2018)

yetkili olması hakkında 51. maddesinin iptali talebiyle yapılan başvuru hakkında verdiği kararda,⁹⁶⁹ itiraz konusu kuralla elektronik haberleşme sektörüyle ilgili kişisel verilerin işlenmesi ile bu verilerin gizliliğinin BTİK tarafından belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde korunacağını düzenlendiği, Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince kişisel verilerin korunması hakkında ilişkin esas ve usullerin ancak kanunla düzenleneceğinin belirtildiği, bu bağlamda elektronik haberleşme sektöründe bunları belirleme yetkisini idari bir kuruma veren itiraz konusu kuralın, Anayasa'nın 20. maddesine aykırı olduğu belirtilerek iptaline karar verilmiştir.

Anayasa Mahkemesi 5809 sayılı Kanun'un kişisel verilerin işlenmesi ile gizliliğinin korunması hakkında 51. maddesinin; (2) numaralı fıkrasında⁹⁷⁰ yer alan "...*ilgili mevzuatın ve...*", (6) numaralı fıkrasında⁹⁷¹ yer alan "...*ilgili mevzuat hükümleri saklı kalmak kaydıyla,...*" ve (8) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde⁹⁷² yer alan "...*ilgili mevzuatın ve...*" ibareleri ile (13) numaralı fıkrasının⁹⁷³ iptali talebiyle açılan iptal davası hakkında verdiği kararda,⁹⁷⁴ "*ilgili mevzuat*" kavramının elektronik haberleşme alanında dinleme, kaydetme, saklanma ve takip edilmeye ilgili kanuni düzenlemelerin ifade edildiği, kanun koyucuya sınırsız bir takdir yetkisi vermediği, Kanun'un 51. maddesinde, söz konusu sektörde, kişisel verilerin işlenmesiyle ilgili ilkeler ile bu verilerin işlenmesi ve gizliliğinin korunmasıyla ilgili kuralların açık, net ve anlaşılır bir şekilde düzenlendiği, teknik ve uygulamaya ilişkin esasların BTİK tarafından belirlenmesine ilişkin yetki

⁹⁶⁹ Anayasa Mahkemesi'nin 9.4.2014 tarihli ve E.2013/122, K.2014/74 sayılı kararı.

⁹⁷⁰ "(2) Elektronik haberleşmenin ve ilgili trafik verisinin gizliliği esas olup, **ilgili mevzuatın ve yargı kararlarının öngördüğü durumlar haricinde, haberleşmeye taraf olanların tamamının rızası olmaksızın haberleşmenin dinlenmesi, kaydedilmesi, saklanması, kesilmesi ve takip edilmesi yasaktır.**"

⁹⁷¹ "**Kişisel verilerin yurt dışına aktarılmasına ilişkin ilgili mevzuat hükümleri saklı kalmak kaydıyla, trafik ve konum verileri ancak ilgili kişilerin açık rızaları alınmak koşuluyla yurt dışına aktarılabilir.**"

⁹⁷² "**İşletmeciler konum verilerinin işlenmesinde abonelere/kullanıcılara bu verilerin işlenmesini reddetme imkânı sağlar. İlgili mevzuatın ve yargı kararlarının öngördüğü durumlar haricinde ancak acil yardım çağruları ile 29/5/2009 tarihli ve 5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda tanımlanan afet ve acil durum hâllerinde abonelerin/kullanıcıların açık rızası aranmaksızın konum verileri ve ilgili kişilerin kimlik bilgileri işletmeci tarafından yetkilendirilen kişilerle sınırlı olmak kaydıyla işlenebilir.**"

⁹⁷³ "**Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Kurum tarafından belirlenir.**"

⁹⁷⁴ Anayasa Mahkemesi'nin 2.11.2016 tarihli ve E.2015/61, K. 2016/172 sayılı kararı

verilmesi hakkında kuralın belirsiz olmadığı ve yasama yetkisinin devrinin söz konusu olmadığı belirtilerek iptal talepleri reddedilmiştir.

Anayasa Mahkemesi tarafından verilen söz konusu karardan sonra 5809 sayılı Kanun'un 51. maddesi 27.3.2015 tarihli ve 6639 sayılı Kanun'un 31. maddesiyle yeniden düzenlenmiştir. Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı da dikkate alınarak yapılan düzenlemeyle 51. maddeye kişisel verilerin korunmasıyla ilgili önemli hükümler eklenmiştir.⁹⁷⁵ Bu hükümler arasında kişisel verilerin korunması hakkında ilkeler, aksine bir düzenleme bulunmadıkça haberleşmenin dinlenemeyeceği, kaydedilemeyeceği ve saklanamayacağı, haberleşmeyle ilgili bilgilerin saklanabilmesi için önceden rıza alınması ve bilgilendirme yapılması, kişisel verilerle ilgili gerekli idari ve teknik tedbirlerin alınması, verilerin yurt dışına aktarılabilmesi için rızanın gerekli olması, trafik verilerinin saklanmasıyla ilgili düzenlemeler, abonelere verilerin işlenmesini reddetmeyle ilgili hakkın tanınması hakkında düzenlemeler bulunmaktadır.⁹⁷⁶

⁹⁷⁵ Agözger, a.g.e., s.99.

⁹⁷⁶ "Kişisel verilerin işlenmesi ve gizliliğin korunması

MADDE 51 – (1) Kişisel verilerin işlenmesinde; hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olması, doğru ve gerektiğinde güncel olması, belirli, açık ve meşru amaçlar için işlenmesi, işlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olması ile işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilmesi ilkelerine uyulur.

(2) Elektronik haberleşmenin ve ilgili trafik verisinin gizliliği esas olup, ilgili mevzuatın ve yargı kararlarının öngördüğü durumlar haricinde, haberleşmeye taraf olanların tamamının rızası olmaksızın haberleşmenin dinlenmesi, kaydedilmesi, saklanması, kesilmesi ve takip edilmesi yasaktır.

(3) Elektronik haberleşme şebekeleri, haberleşmenin sağlanması dışında abonelerin/kullanıcıların terminal cihazlarında bilgi saklamak veya saklanan bilgilere erişim sağlamak amacıyla işletmeciler tarafından ancak ilgili abonelerin/kullanıcıların verilerin işlenmesi hakkında açık ve kapsamlı olarak bilgilendirilmeleri ve açık rızalarının alınması kaydıyla kullanılabilir.

(4) İşletmeciler şebekelerinin, abonelerine/kullanıcılarına ait kişisel verilerin ve sundukları hizmetlerin güvenliğini sağlamak amacıyla uygun teknik ve idari tedbirleri alır.

(5) Bu Kanununun 49 uncu maddesi kapsamında veya kamu yararının sağlanması amacıyla Kurum tarafından işletmecilere getirilen yükümlülüklerin yerine getirilebilmesi için kişisel veriler işlenebilir.

(6) Kişisel verilerin yurt dışına aktarılmasına ilişkin ilgili mevzuat hükümleri saklı kalmak kaydıyla, trafik ve konum verileri ancak ilgili kişilerin açık rızaları alınmak koşuluyla yurt dışına aktarılabilir.

(7) Trafik verileri; trafiğin yönetimi, arabağlantı, faturalama, usulsüzlük/dolandırıcılık tespitleri ve benzeri işlemleri gerçekleştirmek veya tüketici şikâyetleri ile arabağlantı ve faturalama anlaşmazlıkları başta olmak üzere, uzlaşmazlıkların çözümü amacıyla sadece işletmeci tarafından yetkilendirilen kişilerle sınırlı kalmak kaydıyla işlenir ve bu uzlaşmazlıkların çözüm süreci tamamlanıncaya kadar gizliliği ve bütünlüğü sağlanarak saklanır. Katma değerli elektronik haberleşme hizmetlerinin sunulması ya da elektronik haberleşme hizmetlerinin pazarlanması amacıyla ihtiyaç duyulan trafik verileri ile konum verileri anonim hâle getirilerek veya ilgili abonelerin/kullanıcıların açık rızalarının alınması ve sadece işletmeci tarafından yetkilendirilen kişilerle sınırlı kalmak kaydıyla, belirtilen faaliyetlerin gerektirdiği ölçü ve sürede işlenebilir.

3.7.8. Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu

Anayasa Mahkemesi 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 78. maddesinin sağlık hizmeti sunucularının hizmeti sunduğu kişiler hakkında sözleşme hükümlerinde yer alan bilgileri elektronik veya yazılı şekilde Kuruma gönderme zorunluluğunun belirlenen yöntem ve sürelerle uygun şekilde yapılacağı, söz konusu bilgilerin gönderilmemesi hâlinde sağlık hizmeti bedellerinin ödenmeyeceği hakkında birinci fıkrasının iptali talebiyle yapılan itiraz başvurusu hakkında verdiği kararda,⁹⁷⁷ maddenin birinci fıkrasıyla ilgili olarak Kurum'un faaliyet alanıyla ilgili görevlerini yerine getirebilmesi için bazı verilere ihtiyacı olduğu, sağlık hizmeti sunucularına ödeme yapılması, konuyla ilgili denetim ve kontrol görevinin yerine getirilmesi ile sosyal güvenlik politikalarının geliştirilmesi gibi kamu yararı amacıyla özel hayatın gizliliği hakkının sınırlandığı, kişilerin sağlık bilgilerini toplama yetkisi verilen Kurum'un kuruluş amacı ve faaliyet alanının belirli olduğu ve özel hayatın gizliliği hakkı ile kamu yararı arasında adil bir dengenin kurulduğu belirtilerek kuralın ölçülülük ilkesine aykırı olmadığından iptal talebinin reddine karar verilmiştir.

(8) İşletmeciler konum verilerinin işlenmesinde abonelere/kullanıcılara bu verilerin işlenmesini reddetme imkânı sağlar. İlgili mevzuatın ve yargı kararlarının öngördüğü durumlar haricinde ancak acil yardım çağruları ile 29/5/2009 tarihli ve 5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda tanımlanan afet ve acil durum hâllerinde abonelerin/kullanıcıların açık rızası aranmaksızın konum verileri ve ilgili kişilerin kimlik bilgileri işletmeci tarafından yetkilendirilen kişilerle sınırlı olmak kaydıyla işlenebilir.

(9) Abone/kullanıcı şikâyetlerinin incelenmesi ve denetim faaliyetleri kapsamında trafik ve konum verileri ile kişisel veriler, belirtilen faaliyetlerle sınırlı olmak kaydıyla işlenebilir.

(10) Bu Kanun kapsamında sunulan hizmetlere ilişkin olarak;

a) Soruşturma, inceleme, denetleme veya uzlaşmazlığa konu olan kişisel veriler ilgili süreç tamamlanuncaya kadar,

b) Kişisel verilere ve ilişkili diğer sistemlere yapılan erişimlere ilişkin işlem kayıtları iki yıl,

c) Kişisel verilerin işlenmesine yönelik abonelerin/kullanıcıların rızalarını gösteren kayıtlar asgari olarak abonelik süresince,

saklanır. Veri kategorileri ile haberleşmenin yapıldığı tarihten itibaren bir yıldan az ve iki yıldan fazla olmamak üzere verilerin saklanma süreleri yönetmelikle belirlenir.

(11) İşletmeciler, tahsilata ilişkin riskin yönetilmesi ve kötü niyetli kullanımların önlenmesi amacıyla abonelerin elektronik haberleşme hizmetlerine yönelik fatura tutarı ve ödeme bilgilerini diğer işletmecilerle paylaşabilir veya işleyebilir.

(12) Bu Kanun kapsamında kişisel verilerin gizliliğinin, güvenliğinin ve amacı doğrultusunda kullanılmasının temininden işletmeciler sorumludur.

(13) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Kurum tarafından belirlenir.”

⁹⁷⁷ Anayasa Mahkemesi'nin 25.12.2014 tarihli ve E.2014/74, K.2014/102 sayılı kararı

Anayasa Mahkemesi aynı kararda Kanun'un 78. maddesinin ikinci fıkrasının, sağlık bilgilerinin korunma şekli, ulusal güvenlik gerekçesiyle bu bilgileri paylaşamayacak kişilerin tespitinin bakanlıkların önerisiyle Bakanlık tarafından tespit edileceği ile bunların sağlık bilgilerinin tutulması hakkında yönetmelik düzenleneceği hakkında ikinci ve son cümlesi hakkında, öncelikle Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usullerin kanunla düzenlenmesi gerektiğine ilişkin hükmünü belirterek bu hakkın anayasal güvenceye bağlandığını ifade etmiştir. Mahkeme daha sonra yasama yetkisinin devredilemezliği ilkesinin Anayasa'da kanunla düzenlenmesi öngörülen konular hakkında doğrudan yürütme organına düzenleyici işlem yapma yetkisi vermediğini, Kurum tarafından elde edilen sağlık bilgilerinin korunma, paylaşılma ve tutulmasıyla ilgili esas ve usulleri belirleme yetkisini Bakanlığa veren itiraz konusu kuralların, Anayasa'nın 20. maddesinde öngörülen kişisel verilerin korunmasına ilişkin usul ve esasların ancak kanunla düzenlenebileceğine ilişkin güvenceye aykırı olduğunu ifade ederek kuralı Anayasa'nın 20. maddesine aykırı görerek iptal etmiştir.

Anayasa Mahkemesi 5510 sayılı Kanun'un 67. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan genel sağlık sigortalısı ile bunların bakmakla yükümlü oldukları kişilerin sağlık hizmetleri ve diğer haklardan faydalanabilmeleri için bunların acil hâller dışında sağlık hizmet sunucularına başvurmaları durumunda kimlik doğrulama yöntemlerinden biri olarak hüküm altına alınan "*biyometrik yöntemlerle kimlik doğrulamasının yapılması ve/veya*" ibaresinin iptali talebiyle yapılan başvuru hakkında verdiği kararda⁹⁷⁸ öncelikle biyometrik yöntemle elde edilen verilerin kişisel veri olmakla birlikte politik düşünce, dini inanç, sağlık, cinsel yaşam veya ceza mahkûmiyetlerine ilişkin veriler gibi özel veri kategorisi olarak çok hassas verilerden olmadığını ifade etmiştir. Mahkeme daha sonra itiraz konusu kuralla öngörülen biyometrik yöntemlerle kimlik doğrulama yönteminin sağlık sektöründe sahteciliğin önlenmesi ve bu sektördeki suiistimallerin engellenmesine yönelik önemli bir güvenlik önlemi olduğunu, kuralın gerekçede de ifade edildiği gibi sağlık hizmetlerinden yararlananların kimlik bilgilerinin saptanmasına ilişkin yöntemlerdeki eksiklikler nedeniyle kötüye kullanımların önlenmesinin amaçlandığı, kuralla öngörülen

⁹⁷⁸ Anayasa Mahkemesi'nin 19.3.2015 tarihli ve E.2014/180, K.2015/30 sayılı kararı.

yöntemin Sosyal Güvenlik Kurumunda meydana gelebilecek haksız menfaat teminini engellemeye yönelik olduğu, kamu yararı bulunan itiraz konusu kuralla kişisel verilerin korunması hakkına yönelik müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmadığı belirtilerek iptal talebini reddetmiştir. Mahkeme kararında ayrıca kuralla öngörülen yöntemin yalnızca sağlık hizmetinden yararlanmak amacıyla kullanılabilceği, zorunlu olduğu müddetle sınırlı olarak tutulabileceği, dolayısıyla bu verilerin hangi gerekçeyle ve neden temin edileceğiyle ilgili olarak konu, amaç, kapsam, ne şekilde ve hangi süreyle kullanılacakları hakkında bir belirsizlik olmadığını ifade etmiştir.

3.7.9. İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun

4.5.2007 tarihli ve 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesinin birinci fıkrasına göre internette yapılan yayının kişilik haklarını ihlal ettiğini iddia eden kişiler ile kurum ve kuruluşlar, içerik sağlayıcısından buna ulaşamamaları hâlinde yer sağlayıcısından içeriğin yayından çıkarılmasını talep edebilecekleri gibi doğrudan sulh ceza hâkiminden erişimin engellenmesi talebinde de bulunabilirler. Ayrıca internette yapılan yayının kişilik haklarını ihlal ettiğini iddia eden kişilerin talepleri yirmi dört saat içinde içerik ve yer sağlayıcıları tarafından cevaplandırılacağı, bu madde kapsamında hâkimin erişimin engellenmesine karar verebileceği, bu kararların yayının tümünün engellenmesi şeklinde değil sadece ihlalle ilgili bölümün engellenmesi şeklinde olacağı, zorunlu olmadıkça yayının tümüne yönelik erişimin engellenemeyeceği, ancak bu yöntemle içeriğe erişimin engellenemeyeceğine hâkimin kanaat getirmesi hâlinde internet sitesindeki tüm yayına yönelik erişimin engellenmesi kararı gerekçesi de belirtilmek kaydıyla verilebilir.

5651 sayılı Kanun'un 9/A maddesinde internette yapılan yayının içeriğinin özel hayatın gizliliğini ihlal ettiğini iddia eden kişilerin, doğrudan Kuruma başvurmak suretiyle içeriğe erişimin engellenmesini isteyebilecekleri, erişimin engellenmesi tedbirinin gizliliğini ihlal eden yayının ilgili kısmıyla ilgili olarak uygulanacağı, erişimin engellenmesi talebinde bulunan kişilerin bu talepte bulunmasından itibaren yirmi dört saat içinde hâkim onayına

sunması ile hâkim tarafından da kırk sekiz saat içinde karar verilmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır.

Anayasa Mahkemesi 5651 sayılı Kanun'un, Başkanlık tarafından kanunen verilen görevlerin ifası amacıyla içerik sağlayıcıların talep edilen bilgileri Başkanlığa verilmesi ve Başkanlık tarafından bildirilen tedbirleri alacağı hakkında 4. maddesinin üçüncü fıkrasının, Başkanlık tarafından talep edilen bilgilerin yer sağlayıcılar tarafından Başkanlığa verilmesi ve Başkanlık tarafından bildirilen tedbirlerin alınması hakkında 5. maddesinin beşinci fıkrasının ve aynı şekilde Başkanlık tarafından talep edilen bilgileri Başkanlığa vermekle Başkanlık tarafından bildirilen tedbirlerin alınması hakkında 6. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinin iptali talebiyle açılan dava hakkında verdiği kararda,⁹⁷⁹ iptali talep edilen kurallardaki "bilgi" kelimesinin en kısa şekilde "işlenmiş veri" şeklinde tanımlandığı ve kişisel verileri kapsadığı, dava konusu kurallarda sadece talep edilen bilgi ifadesine yer verildiği, konuyla ilgili açıklayıcı bir düzenleme bulunmadığı, bu nedenle kişilerle ilgili her türlü bilginin Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı (TİB) tarafından istenebileceği, Kanun'da yer alan diğer düzenlemeler bağlamında internet trafik bilgilerinin de TİB tarafından istenebileceği, dava konusu kurullarla belirlenen yükümlülükleri yerine getirmeyen yer sağlayıcıları ile erişim sağlayıcılarının Kanun'un 5. ve 6. maddelerinde yer alan idari para cezalarıyla cezalandırılacağı, Kanun'da ilgili kişilerin ise söz konusu hükümler gereğince talep edilen bilgilerin verilmesinden haberdar olmaları hakkında bir düzenlemenin bulunmaması nedeniyle kendileri hakkında bilgilerin TİB'e verildiğinden haberdar olmalarının mümkün olmadığı, Kanun'da TİB tarafından istenecek bilginin kapsam ve çerçevesinin belirlenmediği ve sınırlandırılmadığı, TİB'in hangi koşul ve gerekçelerle bilgi isteyebileceği, verilen bilgilerin ne kadar süreyle saklanacağı, talep edilen bilgilerin mahiyet ve içerikleri hakkında belirlilik bulunmadığı, dava konusu kurulların TİB'e söz konusu bilgilerin verilmesi hakkında koşulsuz olarak imkân tanıdığı ve kişilerin idareye karşı korunmasız kalmasına neden olduğu belirtilerek belirli ve öngörülebilir olmayan

⁹⁷⁹ Anayasa Mahkemesi'nin 8.12.2015 tarihli ve E.2014/87, K.2015/112 sayılı kararı.

kuralların kişisel verilerin korunması hakkına ölçsüz bir şekilde sınırlama getirdiği belirtilerek iptaline karar verilmiştir.

Anayasa Mahkemesi aynı kararda 5651 sayılı Kanun'un 5. maddesinin yer sağlayıcıların sağladıkları hizmetlerle ilgili trafik bilgilerini yönetmelikte belirlenecek süre kadar doğru, bütün ve gizliliğini sağlayacakları şekilde saklamakla yükümlü oldukları hakkında üçüncü fıkrasıyla ilgili olarak trafik bilgisinin kapsamına kişisel verilerin de girdiği, kişisel verilerin korunması hakkının sınırsız olmadığı, bu nedenle veri sahibine verileri üzerinde mutlak ve sınırsız bir hâkimiyet vermediği, kanun koyucunun internet vasıtasıyla işlenen suçlarla mücadele kapsamında faillerin ortaya çıkarılması ile önemli ve gerekli bazı bilgilerin kaybolmasını önleme amacıyla düzenleme yapmasının takdir yetkisinde bulunduğu belirtilmiştir. Kararda ayrıca trafik bilgilerinin internet kullanıcılarının özel hayatlarıyla ilgili pekçok detayı içeren, kişilerin tercihleri, politik düşünceleri, sağlık bilgileri ve ticari sırları gibi bilgileri içeren bir veri türü olduğu, bununla birlikte yer sağlayıcılarının işin doğası gereği trafik bilgilerine zaten sahip olduğu, dava konusu kuralın sadece yer sağlayıcılarını söz konusu bilgileri belirtilen süre saklamakla ve bunları doğru ve gizli bir şekilde tutmakla yükümlü tuttuğu, trafik bilgilerini amacına aykırı kullanan yer sağlayıcıları hakkında 4721 sayılı TMK ile 5237 sayılı TCK'nun ilgili hükümlerinin uygulanacağı belirtilerek iptal talebi reddedilmiştir.

Anayasa Mahkemesi 5651 sayılı Kanun'nun 9/A maddesinin, internette yer alan yayının özel hayatının gizliliğini ihlal ettiği iddiasında olan kişilerin Başkanlıktan içeriğe erişimin engellenmesini istemeleri hakkında birinci fıkrası, bu istekte söz konusu yayının adresi (URL), hakkın ihlaline yönelik açıklamalar ile kimlik bilgilerine yer verileceği ve bu hususlarda eksiklik hâlinde talebin işleme konulmayacağı hakkında ikinci fıkrası, Başkanlık tarafından bu talebin derhâl Birliğe bildirileceği ve erişim sağlayıcıların bunu hemen, en geç dört saat içerisinde yerine getireceği hakkında üçüncü fıkrası, erişimin engellenmesinin ihlale neden olan yayın, resim veya videoya erişimin engellenmesi şeklinde uygulanacağı hakkında dördüncü fıkrası, erişimin engellenmesi talebinde bulunan kişilerin bu talebi yaptığı saatten başlayarak yirmi dört saat içinde hâkim kararına

sunacağı, hâkimin kırk sekiz saat içinde kararını açıklayacağı ve Başkanlığa göndereceği, bu yapılmadığında ise tedbirin kendiliğinden kalkacağı hakkında beşinci fıkrası, bu karara Başkanlık tarafından itiraz edilebileceği hakkında altıncı fıkrası, içeriğin yayından çıkarılması hâlinde hâkim kararının kendiliğinden hükümsüz kalacağı hakkında yedinci fıkrası ve gecikmesinde sakınca olan durumlarda Başkanın doğrudan emriyle erişimin engellenmesi hakkında sekizinci fıkralarının iptali talebiyle açılan dava hakkında verdiği E.2014/87, K.2015/112 sayılı kararda Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerini ifade ettikten sonra söz konusu düzenlemeleri Anayasa'ya aykırı görmeyerek iptal talebini reddetmiştir.

Anayasa Mahkemesi 5651 sayılı Kanun'un 3. maddesinin TİB tarafından ilgili işletmecilerden trafik bilgisinin temin edileceği ve ilgili mercilere ise hâkim tarafından karar verilmesi durumunda verileceği hakkında dördüncü fıkrasının iptali talebiyle yapılan başvuru hakkında verdiği kararda⁹⁸⁰ TİB tarafından internet trafik bilgisinin hukuki inceleme veya sürece tâbi olmaksızın ilgili işletmecilerden alınmasını ve hâkim kararıyla bu bilgilerin ilgili mercilere verilmesi hakkında kuralın kişisel veri niteliğinde olan gerçek ve tüzel kişiler hakkında trafik bilgilerinin herhangi bir gerekçe ve neden gösterilmeksizin TİB tarafından temin edilmesine imkân verdiği, bu bilgilere erişimin, kişilerin düşünceleri, tercihleri ve davranışlarıyla ilgili bilgi verebilmesi nedeniyle özel hayata müdahale riski taşıdığı, söz konusu bilgilerle ilgili olarak konu ve amaç sınırlaması, kapsam, süre, temin gerekçesi, ne için kullanılacağı gibi hususlarla ilgili belirlilik bulunmadığı belirtilerek herhangi bir sınırlamaya tâbi tutulmaksızın TİB'in bu bilgilere istediği zaman ulaşabilmesine ilişkin kuralın Anayasa'nın 13. ve 20. maddesine aykırı olduğu belirtilerek iptaline oyçokluğuyla karar verilmiştir.⁹⁸¹

3.7.10. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

4.4.2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun kişisel verileri düzenleyen 99. maddesine göre yabancılarla, başvuru ve uluslararası koruma

⁹⁸⁰ Anayasa Mahkemesi'nin 2.10.2014 tarihli ve E.2014/149, K.2014/151 sayılı kararı.

⁹⁸¹ Hicabi DURSUN, M. Emin KUZ, Muammer TOPAL ve Hasan Tahsin GÖKCAN muhalif kalmışlardır.

statüsü sahiplerine ait kişisel veriler, Genel Müdürlükçe veya valiliklerce ilgili mevzuata ve taraf olunan uluslararası anlaşmalara uygun olarak alınır, korunur, saklanır ve kullanılır.

6458 sayılı Kanun'un gizlilik ilkesi ve kişisel dosyaya erişim hakkında 94. maddesine göre başvuru ve uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerin tüm bilgi ve belgelerinde gizlilik esastır. Ancak, bu kişiler ile yasal temsilcileri veya avukatları, başvuru ve uluslararası koruma statüsü sahiplerinin kişisel dosyasında yer alan belgeleri inceleyebilir veya birer örneğini alabilir. Bununla birlikte kamu düzeni ve millî güvenliğin korunmasıyla suç işlenmesinin önlenmesine ilişkin belgeler incelenemez ve verilemez.

3.7.11. Posta Hizmetleri Kanunu

Ülke çapında posta hizmetlerinin kaliteli, sürekli, etkin, rekabete dayalı esaslar çerçevesinde herkes için makul bir ücretle sunulabilmesini sağlamak amacıyla posta hizmetlerinin yürütülmesiyle ilgili usul ve esasları düzenlemek amacıyla 9.5.2013 tarihli ve 6475 sayılı Posta Hizmetleri Kanunu kabul edilmiştir. 6475 sayılı Kanun'un 3. maddesinde Kanun'un uygulanmasında adres bilgi kayıt sistemi oluşturulacağı hüküm altına alınmaktadır. Söz konusu sistem 5490 sayılı Kanun ile ilgili mevzuatı saklı olmak üzere rızaları alınmak suretiyle gerçek ve tüzel kişilere ait fiziki ve elektronik adresler ile kamu kurum ve kuruluşlarına ait adreslerin reklam ve tanıtım amacıyla oluşturulan PTT'ye ait veri tabanını ifade etmekte olup, bu sistemin PTT hizmetlerinden yararlanan kişilere ücret karşılığında kullanılması öngörülmektedir.

Anayasa Mahkemesi 6475 sayılı Kanun'un 3. maddesinin birinci fıkrasındaki (a) bendinin "...*ilgili mevzuatı saklı kalmak kaydıyla,*" ibaresinden sonra gelen "...*gerçek...*" ibaresinin iptali talebiyle yapılan başvuru hakkında verdiği kararda⁹⁸² kuralı Anayasa'nın 20. maddesi yönünden de incelemiş ve kuralın tüzel kişilerin yetkili kişi ya da organlarının rızaları olmaksızın kişisel veri niteliğinde olan fiziki veya elektronik adreslerinin reklam

⁹⁸² Anayasa Mahkemesi'nin 4.12.2014 tarihli ve E.2013/84, K.2014/183 sayılı kararı.

ve tanıtım amacıyla PTT A.Ş. tarafından toplanıp kaydedilmesi ve bunların üçüncü kişilere verilmesine imkân verdiği, bunun Anayasa'nın 20. maddesine aykırı olduğu, kanunlar gereği tüzel kişilerle ilgili kişisel verilerin kendileri tarafından kamuya açıklanmasının veya açık sicillerde bulunmasının söz konusu kişilerin bu verileri ticari amaçla üçüncü kişilere aktarımı hakkında rıza gösterdiği anlamına gelmeyeceğini belirterek kuralı oyçokluğuyla iptal etmiştir.

3.7.12. Karayolları Trafik Kanunu

13.10.1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 5. maddesinde Emniyet Genel Müdürlüğünün, merkez, bölge, il ve ilçe trafik kuruluşları, görev ve yetkileri belirtilmiştir. Bunlar arasında kişisel veri niteliğinde olan bilgi ve belgelerin toplanması ve bunların paylaşılması da bulunmaktadır. Buna göre söz konusu kişisel verilerle ilgili görev ve yetkilerden bazıları şöyle ifade edilebilir;

- Ülke genelinde araç ve sürücülere ilişkin sicilleri tutmak, bunlar hakkında teknik ve hukuksal değişiklikleri işlemek,
- Trafik kazalarıyla ilgili tüm unsurlarıyla ilgili bilgileri toplamak,
- Hasarlarla ilgili tazminatların hızlı bir şekilde ödenmelerini sağlamak amacıyla sigorta şirketleri tarafından istenecek bilgi ve belgeleri vermek,

3.7.13. Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun

Spor alanları ile bunların çevresinde, taraftarların gruplar halinde buldukları yerlerde veya müsabakanın yapılacağı yerin gidiş ve geliş güzergâhlarında müsabaka öncesinde, sonrasında veya müsabaka sırasında şiddetin ve düzensizliğin önlenmesi amacıyla kabul edilen 31.3.2011 tarihli ve 6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun'da kişisel verilerle ilgili bazı düzenlemeler yer almaktadır. Bunlar arasında 6222

sayılı Kanun'un 5. maddesinin (4) numaralı fıkrasına⁹⁸³ göre bilet satın almak isteyenlerle ilgili olarak oluşturulacak elektronik kart üzerinde kişinin adı, soyadı, kimlik numarası ve fotoğrafı bulunmasına ilişkin kuraldır. Söz konusu bilgilerin kişisel veri olduğunda kuşku yoktur.

Anayasa Mahkemesi'nin 5. maddesinin (11) numaralı fıkrasının⁹⁸⁴ (a) bendinin birinci cümlesi ile (b) bendi dışında kalan kısımlarının iptali talebiyle yapılan başvuru hakkında verdiği kararda,⁹⁸⁵ fıkranın (a) bendinin ikinci ve üçüncü cümleleriyle ilgili olarak verilerin kamu güvenliği ve vergi denetiminin sağlanması amacıyla tutulduğu, veri tabanının Maliye ve İçişleri Bakanlıklarının erişimine açılmasının veri güvenliği bakımından sorun teşkil etmediği, zira söz konusu bakanlıklarda kişilere ait çok daha ayrıntılı ve daha hassas verilerin bulunduğu, 5237 sayılı TCK'da kişisel verilerin amaç ve kapsam dışında işlenmesi ve depolanması hâlinde uygulanacak ceza hükümlerinin bulunması nedeniyle kanuni güvencenin sağlandığı, amaçları belirli olan ve güvenli şekilde spor müsabakalarının yapılmasını sağlamaya yönelik kuralların kamu düzeni ile kişilerin can ve mal güvenliğinin sağlanması, sporda şiddetin önlenmesi ile vergi kaçırılmasının engellenmesi amacıyla yönelik olarak demokratik toplum düzeni

⁹⁸³ "(4) Spor müsabakalarının yapıldığı alanlara girişi sağlayacak biletler, elektronik sistem üzerinden oluşturulur. Bilet satın almak isteyen kişilerle ilgili olarak, üzerinde adı, soyadı, Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası ve fotoğrafı olan bir elektronik kart oluşturulur. Kişinin yabancı olması halinde kart üzerinde Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası yerine uyruğu olduğu devletin adı ile Türkiye'ye giriş yaptığı pasaportun seri numarası kaydedilir. Bilet satışları kişilere özgü elektronik kart üzerinden yapılabilir. Spor müsabakalarına, kişi ancak adına düzenlenen elektronik kart ile izleyici olarak girebilir. Spor müsabakasına izleyici olarak girecek kişilerin kontrolünü ev sahibi kulüp yapmakla yükümlüdür. Bu yükümlülük ev sahibi olmayan müsabakalarda, müsabakaya katılan her iki kulüp; milli müsabakalarda ise, ilgili federasyon tarafından yerine getirilir."

⁹⁸⁴ "(11)Dördüncü fıkrada belirtilen elektronik kart uygulaması ile ilgili olarak;

a) Bilet organizasyonu ve seyircilerin müsabaka alanlarına giriş ve çıkışına ilişkin kontrol ve denetim yetkisi federasyonlara ait olup federasyonlar bu amaçla bünyelerinde merkezi kontrol sistemi oluşturur. Elektronik kart oluşturulmak amacıyla alınacak kişisel bilgiler federasyon bünyesinde oluşturulan merkezi veri tabanında tutulur. Bu veri tabanı Maliye Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı erişimine açıktır.

b) Elektronik kart ile elektronik kart kapsamında satışı gerçekleştirilecek biletlerin basım, satış ve dağıtımına ilişkin yerel uygulamalar kulüpler tarafından, sistem üzerinden merkezi satışları ise ilgili federasyonlar tarafından gerçekleştirilir.

c) **Elektronik kart bilgilerinin kulüpler adına reklam ve pazarlamasında ilgili federasyonlar yetkilidir.** Merkezi pazarlama ve bilet satışından elde edilecek gelirler kulüplere ait olup federasyon ya da yetki verdiği üçüncü kişiler nezdinde oluşacak bu gelirler kamu kurum ve kuruluşlara ilişkin alacaklar hariç olmak üzere haczedilemez, devir ve temlik edilemez. Federasyonlar bu fıkra kapsamında belirtilen yetkilerini kısmen veya tamamen üçüncü kişilere devredebilir."

⁹⁸⁵ Anayasa Mahkemesi'nin 12.11.2015 tarihli ve E. 2014/196, K. 2015/103 sayılı kararı.

bakımından zorlayıcı toplumsal ihtiyaçların karşılanmasına yönelik olduğu, söz konusu sınırlandırmanın demokratik bir toplum düzeninde alınması gereken tedbirler kapsamında olduğu, kişisel verilerin korunması hakkı ile kamu düzeninin ve güvenliğinin sağlanmasına yönelik kamu yararı arasında makul bir denge kurduğu belirtilerek iptal talebinin reddine karar verilmiştir.

Anayasa Mahkemesi aynı kararda⁹⁸⁶ Kanun'un 5. maddesinin (11) numaralı fıkrasının (c) bendinin birinci cümlesiyle ilgili olarak, ilgili federasyon tarafından kişisel verilerin kulüpler adına reklam ve pazarlama alanında kullanılabilmesinin, kişisel verilerin spor müsabakalarını izlemek amacıyla verilmesine rağmen bunların üçüncü kişilere aktarılmasını olanaklı hâle getirdiği, kişilerin elektronik kart almak amacıyla kişisel verilerini vermelerinin bunların üçüncü kişilere aktarılmasına rızalarının olduğu anlamına gelmediği, demokratik bir toplum düzeninde sportif faaliyetlerdeki şiddet önlenirken kişilerin haklarının ölçüsüz bir şekilde sınırlanmaması gerektiği, kişilerin rızaları olmaksızın verilerinin üçüncü kişilere aktarılmasının sporda şiddetin önlenmesi için alınması gereken tedbirlerden olduğunun söylenemeyeceği, ayrıca söz konusu yetkinin federasyona verilmesinin sportif faaliyetlerdeki şiddeti önlemeye elverişli de olmadığı belirtilerek kural iptal edilmiştir.

3.7.14. Türkiye İstatistik Kanunu

10.11.2005 tarihinde kabul edilen 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu'nun amaçlarından biri *“ülkenin ihtiyaç duyduğu alanlarda veri ve bilgilerin derlenmesini, değerlendirilmesini, gerekli istatistiklerin üretilmesini, yayımlanmasını, dağıtımını”* şeklinde belirlenmiştir. Kanun'un 14. maddesine göre bireysel verilerin, istatistikî birimlerin doğrudan veya dolaylı olarak tanınmasına yol açacak bölümleri gizlendikten sonra, münferit birimlere atıfta bulunmayan bilimsel amaçlı araştırmalarda kullanılması kaydı ve Başkanlığın yazılı izniyle verilebileceği ve bireysel verileri kullanma hakkı elde

⁹⁸⁶ Anayasa Mahkemesi'nin 12.11.2015 tarihli ve E. 2014/196, K. 2015/103 sayılı kararı.

edenlerin, bu verileri üçüncü şahıslara veremeyecekleri hüküm altına alınmıştır. Kanun'un 53. maddesinde ise bu yükümlülükler uymayan gerçek kişilerle özel hukuk tüzel kişilerinin organ ve temsilcilerine adli para cezası verileceği düzenlenmiştir.

Anayasa Mahkemesi 5429 sayılı Kanun'un 8. maddesi⁹⁸⁷ ile 54. maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinin⁹⁸⁸ Anayasa'ya aykırı olduğundan bahisle iptali talebiyle yapılan başvuru hakkında verdiği kararda⁹⁸⁹ öncelikle istatistik kavramı üzerinde durulmuş ve bu kavram tanımlandıktan sonra istatistiklerde öncelikle veriye ihtiyaç olduğu, bu verilerin doğrudan toplanmasında anket, gözlem, deney gibi yöntemlerin kullanıldığı, anketin en çok kullanılan yöntem olduğu ve bu şekilde önceden hazırlanan anket formlarının çeşitli şekillerde istatistik birimlerine ulaştırıldığı ifade edilmiştir. Kararda ayrıca istenen bilgileri belirlenen şekil ve sürede vermeyen istatistik birimler hakkında idari para cezası öngörüldüğü, maddede açıkça bir düzenleme bulunmadığından kişilerle ilgili her türlü bilgi ve verinin istenebileceği, bunun kapsam ve sınırlarının belirli olmadığı, diğer bir ifadeyle istatistik birimlerin kendilerinden istenilen her türlü bilgiyi temel hak ve özgürlüklere müdahale etse bile vermek zorunda olduğu, anket formlarındaki bazı soruların özel hayatın gizliliği ile düşünce ve kanaatlerin açıklanmasına neden olduğu, kuralla, bilgi toplama, saklama ve işleme tekeline sahip olan idare ve diğer kişilere karşı kişilerin korumasız bırakıldığı ve kişisel verileri toplamanın sınırları hakkında yasal düzenleme bulunmadığı belirtilerek kurallar oyçokluğuyla iptal edilmiştir.

⁹⁸⁷ "İstatistik birimler, kendilerinden istenen veri veya bilgileri, Başkanlığın belirleyeceği şekil, süre ve standartlarda eksiksiz ve doğru olarak ücretsiz vermekle yükümlüdür."

⁹⁸⁸ "Başkanlık veya kurum ve kuruluşlar tarafından Program kapsamında istenen bilgileri, geçerli bir mazereti olmaksızın belirlenen şekil ve sürede vermeyen veya eksik veya hatalı verenler, bir kereye mahsus olmak üzere uyarılarak yedi gün içerisinde bilgileri vermeleri veya eksik ve hataları gidermeleri istenir. Bu uyarıya rağmen, bilgileri hiç vermeyen veya talep edildiği halde eksikleri gidermeyen ve hataları düzeltmeyen gerçek kişiler veya özel hukuk tüzel kişilerinin organ ve temsilcileri hakkında, fiilin;

a) Hanehalkı veya bireylerle yapılan araştırmalarda işlenmesi durumunda beşyüz Yeni Türk Lirası,

b) (a) bendi dışında kalan istatistik birimlerle yapılan araştırmalarda işlenmesi durumunda bin Yeni Türk Lirası,

c) Sayımlarda işlenmesi durumunda ikibin Yeni Türk Lirası,

İdari para cezası uygulanır."

⁹⁸⁹ Anayasa Mahkemesi'nin 20.3.2008 tarihli ve E.2006/167, K.2008/86 sayılı kararı.

Anayasa Mahkemesi 4632 sayılı Kanun'a⁹⁹⁰ 10.8.2016 tarihli ve 6740 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle eklenen geçici 2. maddenin beşinci fıkrasının⁹⁹¹ dokuzuncu cümlesinin iptali talebiyle açılan dava hakkında verdiği kararda,⁹⁹² kuralla çalışana ait katkı payı hakkında takip ve tahsilin yapılabilmesi ile devlet katkısının hesaplanması için kişisel nitelikte verilere ihtiyaç duyulması hâlinde veri sahibinin açık rızası gerekmeksizin ilgili kuruluşlar arasında bu verilerin paylaşılabilmesine imkân verdiği ve bu paylaşımının kişisel verilerin korunması hakkında mevzuata aykırılık teşkil etmeyeceğini öngördüğü, kural kapsamında paylaşılacak kişisel verilerin paylaşılmasının sadece söz konusu takip ve tahsil sorumluluğuyla yetkilendirilen kuruluş ile ilgili emeklilik şirketleri arasında olduğu, bu paylaşımın söz konusu katkı paylarının takip ve tahsiliyle devlet katkı paylarının hesaplanabilmesi için ihtiyaç duyulan verilerle sınırlı olduğu, dolayısıyla paylaşılacak kişisel verilerin kapsam, paylaşılma sebep ve amacının, kullanılma şeklinin açıkça belirlendiği, usulsüz paylaşımlara yönelik kanuni güvencenin sağlandığı, bu nedenle kuralın hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerine aykırı olmadığı, ayrıca kişisel verilerin korunması hakkına yönelik sınırlamanın devletin ve katılımcıların ekonomik menfaatlerinin korunması, yüksek katılımı olan ve yoğun işlemlerin olduğu sistemde toplumsal güveni olumsuz şekilde etkileyecek aksaklıkların yaşanmaması, bu bağlamda kamu düzeninin sağlanması amaçlandığından demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı bir yönünün bulunmadığı belirtilmiştir.

⁹⁹⁰ 28.3.2001 tarihli ve 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu'dur.

⁹⁹¹ "Çalışan adına bireysel emeklilik hesabına ödenen katkı payları üzerinden ek 1 inci maddedeki usul ve esaslara göre bu madde uyarınca ayrıca Devlet katkısı sağlanır. Çalışanın bu madde kapsamında cayma hakkını kullanmaması hâlinde, sisteme girişte bir defaya mahsus olmak üzere, ek 1 inci maddedeki Devlet katkısı hak etme ve ödeme koşuluna tabi olmak kaydıyla, bin Türk lirası tutarında ilave Devlet katkısı sağlanır. Bakanlar Kurulu, bu tutarı yarısına kadar artırmaya veya yarısına kadar azaltmaya yetkilidir. Emeklilik hakkının kullanılması hâlinde, hesabında bulunan birikimi en az on yıllık, yıllık gelir sigortası sözleşmesi kapsamında almayı tercih eden çalışana, birikiminin yüzde beşi karşılığı ek Devlet katkısı ödemesi yapılır. Bu madde hükmüne göre çalışan katkı payının takip ve tahsil sorumluluğu şirkete aittir. Müsteşarlık takip ve tahsil sorumluluğunun bu amaçla yetkilendirilecek bir kuruluşça yerine getirilmesine karar verebilir. Bankalar, Sosyal Güvenlik Kurumu ve ilgili diğer kamu kurumları, çalışan katkı payının takip ve tahsili ile Devlet katkısının hesaplanması için ihtiyaç duyulan verileri, Müsteşarlıkça belirlenen usul ve esaslara göre emeklilik gözetim merkezi ile bu maddeye göre takip ve tahsil sorumluluğu ile yetkilendirilecek kuruluşça aktarır. Emeklilik gözetim merkezi ile bu maddeye göre yetkilendirilecek kuruluş, söz konusu verileri şirketler ile paylaşabilir. **Bu verilerden kişisel nitelikte olanlar, veri sahibinin açık rızasının alınmasına gerek olmaksızın ilgili kuruluşlar arasında paylaşılabilir ve veri paylaşımı, kişisel verilerin korunmasına ilişkin mevzuat hükümlerine aykırılık teşkil etmez.**"

⁹⁹² Anayasa Mahkemesi'nin 28.12.2017 tarihli ve E.2016/179, K.2017/176 sayılı kararı.

Kararda ayrıca paylaşılacak kişisel verilerin kapsam ve paylaşılma amacı ile paylaşımında bulunabilecek kurum ve kuruluşların açık ve sınırlı bir şekilde belirlendiği, bu nedenle kuralın hakkın özüne dokunmadığı, amaca uygun ve orantılı olduğu, kişisel verilerin korunması hakkı ile kamu yararı arasında makul bir denge kurduğu, Kanun'un 23. maddesinin altı, yedi ve sekizinci fıkralarına göre katılımcılara ait bilgiler "sır" şeklinde nitelendirilerek bunların açıklanması ve kişisel menfaatlerde kullanılmasının suç olarak düzenlenerek cezai yaptırımlara bağlandığı, 5237 sayılı TCK'nun 135 ilâ 140. maddeleri arasında kişisel verilerin korunmasına yönelik suç ve yaptırımların düzenlendiği, dolayısıyla dava konusu kural gereğince elde edilecek bilgilerin amaçları dışında kullanılmasını ve kişisel verilerin ifşa edilmesini önlemeye yönelik kanuni güvencelerin sağlandığı, ayrıca kişisel verilerin korunmasına yönelik temel mevzuat olan 6698 sayılı Kanun'un tamamen uygulama dışı bırakılmadığı ve dava konusu kuralla açıkça istisna tutulan konu dışındaki diğer tüm hükümlerin uygulanmasına engel bir durumun bulunmadığı belirtilerek kuralın hakkın özünü zedelediği ve ölçülülük ilkesine aykırı olmadığı belirtilerek iptal talebi reddedilmiştir.

3.7.15. Bilgi Edinme Kanunu

Türk hukukunda bilgi edinme hakkını garanti altına alan 4982 sayılı Bilgi Edinme Kanunu 9.10.2003 tarihinde kabul edilmiştir. Bu Kanun'un uygulanması amacıyla hazırlanan Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik 27.04.2004 tarihli ve 25445 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

4982 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (c) ve (d) bentlerinde, kurum ve kuruluşlar tarafından tutulan kayıtlardaki her türlü verinin bilgiyi; kurum ve kuruluşlar tarafından sahip olunan bu Kanun kapsamındaki dosya, mektup, broşür, evrak, program, kitap, dergi, plân, harita, fotoğraf, video ve film gibi elektronik ortamda bulunan her türden veri ve bilginin belgeyi ifade ettiği belirtilmektedir. Kanun'un 4. maddesine göre herkes bilgi edinme hakkına sahiptir.

Kanun'un 5. maddesine göre ise kurum ve kuruluşlara bilgi verme yükümlülüğü getirilmekte olup, Kanun'da bazı istisnalar öngörülmüştür. Bu istisnalar Kanun'un, 16. maddesinde

düzenlenen devlet sırrına ilişkin belgeler, 17. maddesinde düzenlenen ülkenin ekonomik çıkarıyla ilgili bilgi ve belgeler, 18. maddesinde düzenlenen istihbarata ilişkin bilgi ve belgeler, 19. maddesinde düzenlenen idari soruşturmaya ilişkin olan bilgi veya belgeler, 20. maddesinde düzenlenen adli soruşturmaya ilişkin olan bilgi veya belgeler, 21. maddesinde düzenlenen özel hayatın gizliliğine müdahale eden, 22. maddesinde düzenlenen haberleşmenin gizliliğini ihlal edecek ve 23. maddesinde düzenlenen ticari sırlara ilişkin bilgi ve belgeler Kanun'un kapsamı dışında bırakılmıştır. Kanun'un özel hayatın gizliliğini düzenleyen 21. maddesine göre kişinin izin verdiği haller dışında açıklanması hâlinde kişinin sağlığına, özel ve aile hayatına, mesleki ve ekonomik değerleri ile şeref ve haysiyetine zarar verecek nitelikte olan belge veya bilgiler bu hak kapsamına girmemektedir. Ayrıca söz konusu belge veya bilgiler kamu yararının varlığı hâlinde ilgili kişiye yedi gün önceden bildirilmek ve yazılı olarak rızası alınmak şartıyla açıklanabilir.

Kanun'un 7. maddesine göre başvuru kurum ve kuruluşların bilgi verme yükümlülüğü görevleri gereği ellerinde bulunan bilgi ve belgelerle ilgilidir. Özel bir çalışma, araştırma veya inceleme gerektiren bilgi veya belgeler için yapılan başvurular kurum ve kuruluşlar tarafından olumsuz cevaplandırılabilirler. Ayrıca istenen bilgi ve belgeler başka bir yerdeyse başvuru dilekçesi buraya gönderilir ve bu durum ilgiliye bildirilir.

4982 sayılı Kanun kapsamında kişilerin kendileri hakkındaki veriler hakkında bilgi talep etmesi de mümkün olmakla birlikte bu hak verilerin korunması anlamındaki bilgi alma hakkına göre daha sınırlı bir işleve sahiptir. Ayrıca 4982 sayılı Kanun kişilerin kamu organlarından bilgi edinmesini sağlamak bakımından son derece önemli hükümler içermekle birlikte, kişisel verilerin tüm boyutlarıyla korunmasını sağlamamaktadır. Zira Kanun esas olarak kişilerin kamu organlarında kişisel verilerinin bulunup bulunmadığını öğrenmesini sağlamaya yönelik olup, kişisel verilerin korunmasına ilişkin temel ilkelerini sağlamaya yönelik hükümler içermediğinden tek başına kişisel verilerin korunmasını sağlayacak nitelikte değildir.⁹⁹³

⁹⁹³ Şimşek, a.g.e., s.144-145.

3.7.16. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu

5.12.1951 tarihinde kabul edilen ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu 4. maddesi kapsamında kişilerin yaptıkları resimler, fotoğraflar eser niteliğindedir. Bu eserlerin eser sahibinin rızası olmaksızın kullanılmaları hâlinde fikri hakları ihlal edilen kişiler 5846 sayılı Kanun kapsamında korunur. 5846 sayılı Kanun'un 70. maddesinin üçüncü fıkrasında fikri hakları ihlal edilen eser sahiplerinin tazminat dışında elde edilen kârı da isteyebileceği⁹⁹⁴ ifade edilmektedir.⁹⁹⁵

3.7.17. Türk Ticaret Kanunu

13.1.2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun haksız rekabetle ilgili hükümlerinin kişisel verilerin hukuka aykırı olarak, işlenmesi hâlinde ihlal edilmesi mümkündür. Kişisel verilerin malvarlığı değeri bulunmamakla birlikte örneğin abonelere ait kişisel veriler işletmeciler tarafından pazar paylarını yüksek göstermek suretiyle kullanılabilir ve haksız rekabete sebep olabilir. 6102 sayılı Kanun'un 56. ve devamındaki maddelerde haksız rekabet düzenlenmiş olup, 56. maddenin (e) bendinde haksız rekabete ilişkin hukuki yaptırım düzenlenmiştir. Ayrıca işletmeciler kendi abonelerine veya üçüncü kişilere ait olan kişisel verileri onların rızası olmaksızın internet üzerinden satış yapan firmalara veya büyük marketlere satarak ticari kazanç sağlayabilirler. Elde edilen bu kazanç kişisel verilerin sahipleri tarafından öngörülme yen kazançlar olduğundan bunlar ancak gerçek olmayan vekâletsiz iş görme hükümleri çerçevesinde talep edilebilir.⁹⁹⁶

3.7.18. Bankacılık Kanunu

19.10.2005 tarihinde kabul edilen 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 73. maddesinde sırların saklanması düzenlenmiştir. Maddede Kurul başkanı, üyeleri, Kurum personeli,

⁹⁹⁴ Söz konusu düzenleme vekâletsiz iş görmenin 5846 sayılı Kanun'da yer alan özel uygulama alanıdır.

⁹⁹⁵ Özdemir, a.g.e., s.96-97.

⁹⁹⁶ Özdemir, a.g.e., s.96.

Fon Kurulu başkanı, üyeleri ve Fon personeliyle ilgili sır saklama yükümlülüğü düzenlenmiştir. Bu kişilerin görevleri sırasında öğrendikleri sırları kanunlarda belirtilen kişilerden başkasına açıklayamayacakları kendilerinin veya başkalarının yararlarına kullanamayacakları, bu yükümlülüğün görevden ayrıldıktan sonra da devam edeceği hüküm altına alınmıştır. Maddede ayrıca sır kapsamında olmayan bilgi ve belgeler, bu bilgi ve belgelerin kullanılabilmesi durumları belirlenmiştir.

Ayrıca 5411 sayılı Kanun'un 42. maddesinde⁹⁹⁷ belirtilen hâllerde alınan yazılar ile faaliyetlerle ilgili belgelerin asılları veya kopyalarının ve düzenlenecek suretlerin ilgili banka nezdinde on yıl süreyle saklanacağı belirtilmiştir.

3.7.19. Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu

23.2.2006 tarihli ve 5464 sayılı Kanun'un 23. maddesinde bilgilerin saklanması düzenlenmiştir. Buna göre üye işyerleri, kartın kullanımı sonucunda kart ve kart hamili ile ilgili edindikleri bilgileri, kanunla yetkili kılınan kişi, kurum ve kuruluşlar hariç olmak üzere kart hamilinin yazılı rızasını almadan başkasına açıklayamaz, saklayamaz ve kopyalayamaz. Üye işyerleri, kart bilgilerini üye işyeri anlaşması yaptığı kuruluş dışındaki şahıs veya kuruluşlarla paylaşamaz, satamaz, satın alamaz ve takas edemez. Üye işyeri anlaşması yapan kuruluşlar, bu fıkranın uygulanmasını gözetmekle yükümlüdür. Kart çıkaran kuruluşlar, edindikleri kişisel bilgileri gizli tutmak, kendi hizmetlerinin pazarlanması dışında başka amaçlarla kullanmamak ve kanunla yetkili kılınan kişi, kurum ve kuruluşlar dışında kalanların bu bilgilere ulaşmasını engellemek amacıyla gereken önlemleri almakla yükümlüdür.

⁹⁹⁷ "Alınan yazılar ve faaliyetler ile ilgili belgelerin asılları veya bunun mümkün olmadığı hâllerde sıhhatlerinden şüpheye mahal vermeyecek kopyaları ve yazılan yazıların makine ile alınmış, tarih ve numara sırası verilerek düzenlenecek suretleri, usulleri çerçevesinde ilgili banka nezdinde on yıl süreyle saklanır. Bu belgelerin mikrofilm, mikrofiş şeklinde veya elektronik, manyetik veya benzeri ortamlarda saklanması mümkündür. Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usûl ve esaslar Kurulca belirlenir."

3.7.20. Noterlik Kanunu

18.1.1972 tarihli ve 1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun 54. maddesinde meslek sırrı düzenlenmiştir. Buna göre noter ve noterlik katipleri, görevleri dolayısıyla öğrendikleri sırları, kanunların emrettiği haller dışında açıklayamazlar.

3.7.21. Sağlık Alanında Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname⁹⁹⁸

Anayasa Mahkemesi 663 sayılı KHK'nin bazı maddelerinin iptali talebiyle açılan dava⁹⁹⁹ hakkında verdiği kararda,¹⁰⁰⁰ Sağlık Bakanlığı ve bağlı kuruluşlarına bilgi toplama, işleme ve paylaşma yetkisi tanıyan 47. maddesinin kişisel verilerin işlenmesiyle ilgili (1), (2) ve (3) numaralı fıkralarının¹⁰⁰¹ Anayasa'nın ikinci kısmının ikinci bölümünde yer alan 20. maddeyle güvenceye bağlanan özel hayatın gizliliği ve kişisel verilerin korunması hakkına ilişkin düzenlemeler içerdiği, bu düzenlemelerin ise Anayasa'nın 91. maddesinin birinci fıkrası¹⁰⁰² gereğince kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenemeyecek alanda yer aldığı belirtilerek maddenin (1), (2) ve (3) numaralı fıkraları iptal edilmiş, (4) ve (5) numaralı fıkraları ise Anayasa'nın 91. maddesinin birinci fıkrasına aykırı olmadıklarından reddedilmiştir.

Anayasa Mahkemesi tarafından 663 sayılı KHK'nin 47. maddesinin iptal edilen (1), (2) ve (3) numaralı fıkraları 6495 sayılı Kanun'un 73. maddesinin (h) fıkrasının (3) numaralı bendiyle tekrar kanunlaşmıştır. Anayasa Mahkemesi kabul edilen söz konusu düzenlemelerin Anayasa'nın 20. maddesine aykırı olması nedeniyle iptali için açılan dava hakkında verdiği kararda¹⁰⁰³ öncelikle Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan hükümler

⁹⁹⁸ Bu KHK'nin ismi ve bazı maddeleri 2.7.2018 tarihinde 703 sayılı KHK ile değiştirilmiştir.

⁹⁹⁹ Dava 663 sayılı KHK'nin 47. maddesi ile Sağlık Bakanlığı'nın sağlık kuruluşlarına başvuran hastaların sağlık bilgilerini merkezi olarak toplamasına ilişkin hükmün iptaline ilişkindir.

¹⁰⁰⁰ Anayasa Mahkemesi'nin 14.2.2013 tarihli ve E.2011/150, K.2013/30 sayılı kararı.

¹⁰⁰¹ 663 sayılı KHK'nin 47. maddesi tüm fıkralarıyla birlikte 2.7.2018 tarihli ve 703 sayılı KHK'nin 25. maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır.

¹⁰⁰² "Sıkıyönetim ve olağanüstü haller saklı kalmak üzere, Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile dördüncü bölümde yer alan siyasi haklar ve ödevler..."

¹⁰⁰³ Anayasa Mahkemesi'nin 4.12.2014 tarihli ve E.2013/114, K.2014/22 sayılı kararı.

çerçevesinde ölçülülük değerlendirmesi yapmış, “*her türlü vasıta*yla” kişisel bilgilerin toplanması, işlenmesi ve paylaşılmasına izin veren kuralın kişisel verilerin gizliliğinin keyfi şekilde ihlal edilmesine neden olabilecek bir araca dönüştüğü, sınırlama aracı ile sınırlama amacı arasındaki makul dengeyi bozduğu, kişisel verilerin korunması hakkına ölçüsüz şekilde müdahale edilebilmesine imkân tanıdığı, Bakanlık ve bağlı kuruluşlarına verilen görevlerin tamamının toplumsal bir zorunluluk gereği olmadığından ölçülülük ilkesine aykırı düştüğü belirtilerek kuralı iptal etmiştir.

663 sayılı KHK'nin 47. maddesi 6698 sayılı Kanun'la değiştirilmiştir. Anayasa Mahkemesi değiştirilen 47. maddenin iptali talebiyle açılan dava hakkında verdiği kararda,¹⁰⁰⁴ sağlık hizmeti almak için sağlık mesleği mensupları veya sağlık kuruluşlarına gidenlerin bu hizmeti alabilmenin gereği olarak verdikleri veya aldıkları hizmetle ilgili kişisel verileri işlenebileceğine ilişkin (1) numaralı fıkra ile Bakanlık tarafından (1) numaralı fıkra kapsamındaki verilerin sağlık hizmeti verilebilmesi, koruyucu hekimlik, kamu sağlığının korunması, teşhis ve tedavi hizmetlerinin yürütülebilmesi, maliyetlerin hesaplanması ve planlamanın yapılabilmesi amacıyla işlenebileceği hakkında (2) numaralı fıkra ile ilgili olarak söz konusu düzenlemelerin sağlık hizmetlerinin ve hasta takip sisteminin düzenli olarak yerine getirilmek suretiyle hastaların sağlık hizmetlerinden iyi bir şekilde yararlanabilmeleri için söz konusu kuralların gerekli olduğu, sağlık hizmetleriyle ilgili olarak strateji ve hedefleri belirlemek, düzenleme, planlama ve koordinasyonu sağlayarak acil durum ve afet herkesin sağlık hizmetlerine erişimine yönelik tedbirler almak bakımından gerekli olduğu, Anayasa'nın 17. ve 56. maddeleri bağlamında kişiler için sağlık hizmetinden yararlanmayı kolaylaştıran düzenlemeler ile bu hizmetin daha iyi gerçekleştirilmesi için gerekli tedbirleri almanın devletin Anayasa'dan kaynaklanan ödevleri olduğu, işlenecek verilerin amaç dışında kullanılması ve kişilerin rızası dışında ifşa edilmesini önleyecek kanuni güvencelerin bulunduğu, kuralların kişisel verilerin korunması hakkının özünü zedelediği, verileri işleme yetkisinin amacı ve

¹⁰⁰⁴ Anayasa Mahkemesi'nin 28.9.2017 tarihli ve E.2016/125, K.2017/143 sayılı kararı.

faaliyet alanının belirli olduğu kuralların kamu yararı ile kişisel verilerin korunması hakkı arasında adil denge kurduğu, bu nedenle ölçülülük ilkesine aykırı olmadığı belirtilmiştir.

Anayasa Mahkemesi, Bakanlık tarafından (2) numaralı fıkra gereğince işlenen kişisel verilere ilgili kişiler veya bunların yetkilendiğı üçüncü kişiler tarafından erişimin sağlanacağı bir sistem kurulacağı hakkında (3) numaralı fıkra, buna göre kurulacak sistemin güvenlik ve güvenliğiyle ilgili standartların Bakanlık tarafından belirleneceğı, Bakanlığın elde edilen sağlık verilerinin güvenliğini sağlamak amacıyla gerekli tedbirleri alacağı ve bunun denetiminin yapılmasına imkân sağlayan güvenlik sistemi kurması hakkında (4) numaralı fıkra ile sağlık personeli istihdam edenlerin bu personeli Bakanlığa bildirmekle yükümlü olması hakkında (5) numaralı fıkralarıyla, (1) ve (2) numaralı fıkralar gereğince işlenen verilere erişim sağlamak amacıyla sistem kurulmasıyla bu sistemin güvenlik ve güvenilirliğinin sağlanması hakkında ilke ve tedbirlerin belirlenerek özel nitelikli kişisel veri olan sağlık verileri için daha özel bir koruma öngörüldüğü, kamu yararı amacıyla sağlıkla ilgili kişisel verilerin güvenliğinin sağlanmasına yönelik düzenlenen kuralların Anayasa'ya aykırı bir yönü olmadığı ifade edilerek iptal talebi reddedilmiştir.

Anayasa Mahkemesi, sağlık verilerini işleme, güvenliğini sağlama ve maddenin uygulanmasıyla ilgili hususların yönetmelikle düzenleneceğı hakkında (6) numaralı fıkra ile ilgili olarak ise kuralla (1), (2), (3), (4) ve (5) numaralı fıkralarda sağlık hizmetleri için verilmesi zorunlu kişisel verilerin işlenerek güvenliğinin sağlanması hakkında genel çerçevenin belirlendiğı, bu düzenlemelerin kişiler ve idare yönünden açık, net, anlaşılabilir olduğu ve kamu makamları tarafından gerçekleştirilebilecek uygulamalara karşı önlem içerdiği dikkate alındığında temel esas ve ilkelerin belirlenip sınırlarının çizildikten sonra teknik konuların düzenlenmesinin idareye bırakılmasının belirsiz ve yasama yetkisinin devredilmezliğı ilkesine aykırı olmadığı ifade edilerek iptal talebi reddedilmiştir.

Kararda ayrıca AİHM'nin *I/Finlandiya* kararına¹⁰⁰⁵ atıfta bulunulmuş ve kişisel sağlık verilerine izinsiz erişilmesine karşı etkin ve somut bir korumanın önemi vurgulanarak kamu kurumları ve devletin bu verilerin gizliliğini güvence altına alabilmek için kişisel verileri koruyacak kuralları yürürlüğe koyma ve gerekli güvenceleri sağlama yükümlülüğü altında olduğu ifade edilmiş ve kişisel sağlık verilerini saklamakta başarısız olunması veya bu bilgilere erişime engel olacak güvenli ve sağlam bir sistem kurulamamasının AİHS'nin ihlali olarak değerlendirildiği ifade edilmiştir.

AİHM *I/Finlandiya* kararında¹⁰⁰⁶ tıbbi verilerin gizliliğine saygı gösterilmesinin temel bir ilke olarak taraf devletlerin hukuk sistemlerinde güvence altına alınması gereken bir husus olduğu, özellikle hastaların HIV pozitif oldukları hakkında bilgilerin gizliliğinin korunması gerektiği, devletin sorumlu olduğu bir hastanede tıbbi kayıtların gizliliğinin hastane personeline karşı da korunması için gerekli önlemlerin alınması gerektiği, ancak yapılan şikâyet üzerine bu önlemlerin alınması nedeniyle başvuru açısından geç kalındığı, ayrıca iç hukukta, başvurucağın gördüğü zararın tazmininin özel hayatın korunması bakımından yeterli olmadığı, bu nedenle devletin AİHS'nin 8. maddesi kapsamındaki pozitif yükümlülüğünü yerine getirmediğini ifade ederek ihlal kararı vermiştir.¹⁰⁰⁷

AİHM *Pantelevenko/Ukrayna* kararında¹⁰⁰⁸ başvurucağın kendisine yönelik akıl sağlığıyla ilgili kullanılan ifadeler nedeniyle açtığı hakaret davasında, mahkeme

¹⁰⁰⁵ *I/Finlandiya*, B.No:20511/03, 17.07.2008.

¹⁰⁰⁶ Bir devlet hastanesinde hemşire olan başvurucağın aynı hastanede yapılan tetkiklerde HIV virüsü taşıdığı anlaşılmıştır. Başvurucağın buna ilişkin tıbbi bilgilerle ilgili kayıtlara ilgili personel dışında herkesin ulaşabildiğinden bahisle yaptığı şikâyet sonrasında hastanede gerekli tedbirler alınmıştır. Bununla birlikte AİHM bu kararda sadece kanuni düzenlemelerin yapılmasını yeterli bulmamış, kişisel verilerin korunmasında resmi görevliler açısından belirsizliğe yol açmayacak şekilde gerekli tüm güvenlik önlemlerinin alınması gerektiğini vurgulamıştır.

¹⁰⁰⁷

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"appno":\["20511/03"\],"article":\["8"\],"documentcollectionid2":\["GRAND CHAMBER","CHAMBER"\],"kdate":\["","2019-03-03T00:00:00.OZ"\],"itemid":\["001-87510"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (Erişim Tarihi:4.3.2019)

¹⁰⁰⁸ *Pantelevenko/Ukrayna*, B.No:11901/02, 29.6.2006

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"appno":\["11901/02"\],"article":\["8"\],"documentcollectionid2":\["GRAND CHAMBER","CHAMBER"\],"kdate":\["","2019-03-03T00:00:00.OZ"\],"itemid":\["001-76114"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (Erişim Tarihi:4.3.2019)

tarafından psikiyatri hastanesinden alınan sağlık durum belgesi ile uygulanan tıbbi tedaviyle ilgili bilgilerin aleni yargılama esnasında açıklamasını, dava koşulları bakımından gereksiz olduğu ve ulusal mevzuata uygun olmadığını ifade ederek AİHS'nin 8. maddesinin ihlâline karar vermiştir.¹⁰⁰⁹

AİHM *L.L./Fransa* kararında¹⁰¹⁰ da aynı şekilde görülmekte olan bir boşanma davasında başvurunun sağlık durumu ve daha önceki operasyonlarıyla ilgili gizli bilgilerin davada ikincil nitelikte olduğu, diğer delillerle de aynı sonuca ulaşılabilmeyen mümkün olduğu, bununla birlikte söz konusu bilgilere kararda yer vermenin haksız bir müdahale olduğu, isteyen herkesin başvurunun sağlığıyla ilgili kişisel bilgileri içeren gerekçeli kararı alabileceği belirtilerek AİHS'nin 8. maddesinin ihlâl edildiğine karar vermiştir.¹⁰¹¹

AİHM *S. ve Marper/Birleşik Krallık* kararında başvuru S. ve Marper'in yıllar önce işledikleri suçlar nedeniyle kendilerinden alınan parmak izi, DNA profili ve hücre örneklerinin yıllar sonra halen saklanıyor olmasından şikâyetçi olarak bu verilerin silinmesini istemişlerdir.¹⁰¹² Ancak yürürlükte olan yasal mevzuatın buna izin vermesi nedeniyle talepleri reddedilmiştir.¹⁰¹³ AİHM söz konusu verilerin 108 sayılı Sözleşme kapsamında çok hassas nitelikli veriler olduğunu beraat eden ya da haklarındaki ceza davası düşen kişiler hakkındaki bu verilerin saklanması kamu ve özel menfaatler arasındaki dengeyi bozduğunu ve devlete tanınan takdir hakkının sınırlarını aştığını, başvuruların özel hayatına yönelik orantısız bir müdahale olduğunu ve bunun

¹⁰⁰⁹ Karakul, a.g.m., s.191.

¹⁰¹⁰ *L.L./Fransa*, B.No:7508/02, 10.10.2006

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"appno":\["7508/02"\],"article":\["8"\],"documentcollectionid2":\["GRANDC HAMBER","CHAMBER"\],"kupdate":\["","2019-03-03T00:00:00.OZ"\],"itemid":\["001-77356"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (Erişim Tarihi:4.3.2019)

¹⁰¹¹ Karakul, a.g.m., s.191.

¹⁰¹² Başvuru S. 11 yaşındayken hırsızlığa teşebbüs suçundan yakalanmış, hakkında yürütülen ceza davası sonunda beraat etmiştir. Başvuru Marper ise partnerini taciz suçundan yakalanmış, hakkındaki dava uzlaşma sağlandığı için düşmüştür.

¹⁰¹³ AİHM tarafından verilen bu karar önemli bir karardır. Zira Birleşik Krallık beraat kararı veya ceza davasının düşmesi hâlinde dahi DNA profili ve hücre örneklerinin süresiz bir şekilde tutulmasına izin vermekte olup, Avrupa Konseyi üyesi 47 ülke içinde buna izin veren tek ülkedir. Birleşik Krallık'ta beş milyondan fazla kişinin DNA profili saklanmakta olup, bunun yaklaşık bir milyon kişisi herhangi bir suçtan mahkûm olmamış, yarım milyonu da yetişkin olmayan kişilerdir. George J. ANNAS, "Protecting Privacy and the Public-Limits on Police Use of Bioidentifiers in Europe", *The New England Journal of Medicine*, July 9, 2009, s.199.

demokratik bir toplumda gerekli olmadığını ifade ederek AİHS'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.¹⁰¹⁴

3.7.22. Güvenlik Soruşturması, Bazı Nedenlerle Görevlerine Son Verilen Kamu Personeli ile Kamu Görevine Alınmayanların Haklarının Geri Verilmesine ve 1402 Numaralı Sıkıyönetim Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun

26.10.1994 tarihli ve 4045 sayılı Kanun'un¹⁰¹⁵ birinci fıkrasına göre bazı kamu kurum ve kuruluşların gizlilik dereceli bazı birimlerinde, ceza infaz kurumlarında ve tutukevlerinde çalışacak personel hakkında¹⁰¹⁶ güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılacağı hükme bağlanmaktadır. Maddeye 18.10.2018 tarihli ve 7148 sayılı Kanun'un 29. maddesiyle eklenen ikinci fıkraya göre söz konusu soruşturma ve araştırmayı yapmakla görevli olan birimler bu soruşturma ve araştırma kapsamında maddede belirtilen bilgi, belge ve kayıtları¹⁰¹⁷ almaya yetkili kılınmıştır.

Maddede ayrıca güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması hakkında usul ve esaslar, bunu yapacak merciler ile üst kademe yöneticilerinin kim olduğuyla ilgili olarak Cumhurbaşkanı¹⁰¹⁸ tarafından yönetmelik yürürlüğe konulacağı düzenlenmiştir.

¹⁰¹⁴ Atak, a.g.m., s.119-120.

¹⁰¹⁵ Güvenlik Soruşturması, Bazı Nedenlerle Görevlerine Son Verilen Kamu Personeli ile Kamu Görevine Alınmayanların Haklarının Geri Verilmesine ve 1402 Numaralı Sıkıyönetim Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'dur.

¹⁰¹⁶ Bu soruşturma ve araştırma kamu kurum ve kuruluşlarında, yetkili olmayan kişilerin bilgi sahibi olmaları halinde devlet güvenliğinin, ulusal varlığın ve bütünlüğün, iç ve dış menfaatlerin zarar görebileceği veya tehlikeye düşebileceği bilgi ve belgelerin bulunduğu gizlilik dereceli birimler ile Genelkurmay Başkanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, jandarma, emniyet, sahil güvenlik ve istihbarat teşkilatlarında çalıştırılacak kamu personeli ve ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde çalışacak personel hakkında yapılır.

¹⁰¹⁷ Söz konusu soruşturma ve araştırmayı yapmakla görevli birimler söz konusu soruşturma ve araştırma kapsamında bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşları arşivlerinden ve elektronikleri bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşları arşivlerinden ve elektronik bilgi işlem merkezlerinden bilgi ve belge almaya, 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı CMK'nun 171. maddesinin beşinci ve 231. maddesinin onüçüncü fıkraları kapsamında tutulan kayıtlara ulaşmaya, Cumhuriyet başsavcılıkları tarafından yürütülen soruşturma sonuçlarını, kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararlar ile kesinleşmiş mahkeme kararlarını almaya yetkilidir.

¹⁰¹⁸ "Bakanlar Kurulu Kararı ile" ibaresi 2.7.2018 tarihli ve 700 sayılı KHK'nin 119. maddesiyle, bu "Cumhurbaşkanınca" şeklinde değiştirilmiştir.

Anayasa Mahkemesi *Fatih Saraman* kararında¹⁰¹⁹ bazı kamu görevlerinde çalıştırılacak olan personelle ilgili olarak yapılan güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması hakkındaki 4045 sayılı Kanun'da soruşturma ve araştırmayla ilgili olarak bir maddenin bulunduğu, bu maddede ise sadece hangi kamu görevleri hakkında soruşturma ve araştırma yaptırılacağına düzenlendiği, bunun dışındaki tüm düzenlemelerin yönetmelikle yapılacağına belirtildiği, bu nedenle somut olayda 4045 sayılı Kanun'da temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasıyla ilgili temel esas ve ilkeler ile çerçevenin belirlenmiş olduğundan söz edilemeyeceği, 4045 sayılı Kanun'a dayanılarak çıkarılan Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Yönetmeliği ise kişisel verilerin, kaydedilmesi, muhafazası ve kullanımıyla ilgili tedbirlerin kapsam ve uygulaması, süresi, üçüncü kişilerin erişimi, bunların imhası, muhatapların yetki aşımına karşı güvenceler hakkında açık ve detaylı hükümler içermediği, bu nedenle hakka yönelik müdahalenin kanunilik şartını taşımadığından Anayasa'nın 13. maddesi kapsamında meşru amacının olup olmadığı, demokratik toplum düzeni gereklerinden olup olmadığı kriterleri bakımından ayrıca değerlendirilmediği belirtilerek özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

3.7.23. Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu

4.7.1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun 1. maddesinde belirtildiği üzere polis, asayiş amme, şahıs, tasarruf emniyetini ve konut dokunulmazlığını korur, halkın ırz, can ve malını muhafaza ve ammenin istirahatini temin eder, yardım isteyenlerle yardıma muhtaç olan çocuk, alil ve acizlere muavenet eder. Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ve ilgili mevzuatın kendisine verdiği vazifeleri yapar.

Kolluk görevlileri tarafından önleyici kolluk faaliyetleri kapsamında istihbarat amacıyla veya ehliyet, ruhsat vadiğer belgelerin verilebilmesi için kişilerle ilgili kişisel verilerin bir

¹⁰¹⁹ Anayasa Mahkemesi (Genel Kurul), *Fatih Saraman*, B.No:2014/7256, 27.2.2019

sistem üzerinde işlenmesi gerekmekte olup, bu işlemenin koşulları ve usulü 2559 sayılı Kanun'da düzenlenmiştir.¹⁰²⁰

2559 sayılı Kanun'un kişisel verilerle ilgili 5. maddesi parmak izi ve fotoğrafların kayda alınmasını düzenlemektedir. Maddeye göre polis, gönüllülerin, her türlü silah ruhsatı, sürücü belgesi, pasaport veya pasaport yerine geçen belgeleri almak amacıyla başvuruda bulunanların, başta polis olmak üzere, genel veya özel kolluk görevlisi ya da özel güvenlik görevlisi olarak istihdam edilen kişilerin, Türk vatandaşlığına başvuruda bulunanların, sığınma talebinde bulunanların veya gerekli görülmesi halinde, ülkeye giriş yapan sair yabancı, gözaltına alınan kişilerin parmak izini alır. Bu kapsamda alınan parmak izleri, alındığı kişilerin kimlik bilgileriyle birlikte, kim tarafından ve ne zaman alındığı belirtilerek bu amaca özgü sisteme kaydedilerek saklanır. Parmak izlerinin hangi nedenlerle alındığı sisteme kaydedilmez. Olay yerinden elde edilen ve kime ait olduğu henüz tespit edilemeyen parmak izleri, kime ait olduğu tespit edilinceye kadar, ilgili soruşturma dosya numarası ile birlikte sisteme kaydedilir.

Maddenin dördüncü fıkrasına göre 5271 sayılı CMK'nın 81. maddesi ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 21. maddesi hükümlerine göre alınan parmak izleri de bu sisteme kaydedilir.

Maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan gönüllüler hariç olmak üzere birinci fıkra ile dördüncü fıkra kapsamına giren kişilerin ayrıca fotoğrafları alınarak, ikinci fıkrada belirlenen esaslara uygun olarak parmak izi ile birlikte sisteme kaydedilir. Bu sistemde yer alan bilgiler, kimlik tespiti, suçun önlenmesi veya yürütülmekte olan soruşturma ve kovuşturma kapsamında maddî gerçeğin ortaya çıkarılması amacıyla mahkeme, hâkim, Cumhuriyet savcısı ve kolluk tarafından kullanılabilir. Kolluk birimleri, kimlik tespiti yapmak ya da olay yerinden alınan parmak izini karşılaştırmak amacıyla doğrudan bu sistemle bağlantı kurabilir. Sistemde kayıtlı bilgilerin hangi kamu görevlisi

¹⁰²⁰ Hakan KARAKEHYA, "Gözetim ve Suçla Mücadele", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 58, S. 2, 2009, s.343.

tarafından ve ne amaçla kullanıldığının denetlenebilmesine imkân tanıyan bir güvenlik sistemi kurulur. Sistemde yer alan kayıtlar gizlidir; altıncı ve yedinci fıkralarda belirlenen amaçlar dışında kullanılamaz. Sisteme kayıtlı olan parmak izi ve fotoğraflar, kişinin ölümünden itibaren on yıl ve her halde kayıt tarihinden itibaren seksen yıl geçtikten sonra sistemden silinir. Parmak izi ile fotoğrafların sistemde kaydedilmesi ve saklanması ile bu kayıtlardan yararlanmaya ilişkin diğer esas ve usûller, İçişleri Bakanlığı tarafından Adalet Bakanlığının görüşü alınarak çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

2559 sayılı Kanun'un 13/A maddesinde kayıp çocukların araştırılması düzenlenmiştir. Maddeye göre kaybolan çocukların bulunması amacıyla yapılan araştırma sırasında polis, sulh ceza hâkiminin veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde mülki idare amirinin yazılı veya sonradan yazılı hale getirilmek üzere sözlü emri ile kayıp çocuğa ait veya başkasına ait olmakla birlikte kayıp çocuk tarafından kullanılan her türlü banka hesap hareketlerini talep edebilir, telekomünikasyon yoluyla iletişimini denetleyebilir ve sinyal bilgilerini değerlendirebilir. Tedbir kararı, en çok bir ay için verilebilir, ancak bu süre, bir defaya mahsus olmak üzere bir ay daha uzatılabilir. Mülki idare amirinin kararı, derhal mahkemenin onayına sunulur. Mahkeme kararını en geç yirmidört saat içinde verir.

SONUÇ

Kişisel veri, kişileri diğerlerinden ayıran, belirlenebilir kılan ve kişi ile ilişkilendirilebilen belirli ya da belirlenebilir nitelikte her türlü bilgidir. Bu bağlamda sadece kişilerin ad, soyad ve kimlik numarası gibi doğrudan kişileri belirli kılan bilgiler değil, kişilerin dolaylı olarak tanımlanmasını sağlayan fiziksel, psikolojik, kültürel ve sosyal kimlik, ekonomik ve ailevi bilgiler de kişisel veri kapsamındaki bilgilerdir.

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişim kişisel verilerin işleme teknolojilerinde de hızlı bir değişimin yaşanmasına neden olmuş, kişilerin kendilerine ait olmasını istedikleri ve başkaları tarafından bilinmesini istemedikleri özel hayat alanının sınırlarını daraltmış ve bu alanın yok edilmesi riskiyle karşı karşıya kalınmıştır. Bu durum kişilerin başkaları tarafından bilinmesini istemedikleri kişisel verilerinin korunması hukukunun önemini arttırarak kişisel verilerin korunması hakkının, özel hayatın korunması hakkı kapsamından çıkararak, müstakil bir hak olarak kabul görmesini sağlamıştır.

Son yıllarda kişisel verilerin korunmasıyla ilgili uluslararası kuruluşların çalışmaları artmış ve bu çalışmalar sonucu hazırlanan uluslararası metinlerde kişisel verilerin korunması hakkında ilgili ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir. Bu bağlamda BM, OECD, Avrupa Konseyi kişisel verilerin korunmasıyla ilgili ilk uluslararası düzenlemeleri yapan kuruluşlardır. Bu kuruluşlar tarafından kabul edilen metinlerin bir kısmı uluslararası alanda hukuki bağlayıcılığı olmamakla birlikte, kişisel verilerin korunması hakkının içeriğinin belirlenmesi ve müteakip ulusal ve uluslararası düzenlemelerin yapı taşlarını oluşturması bakımından önem arz etmektedir.

Kişisel verilerin bilgisayar ortamında işlenmesi sürecinde özel hayatın gizliliğine ilişkin AİHS'nde yer alan güvencelerle korumanın yetersiz kalması nedeniyle Avrupa Konseyi tarafından 1981 yılında kabul edilen ve 1985 yılında yürürlüğe giren 108 sayılı Sözleşme, kişisel verilerin korunması hakkını özel hayatın gizliliğinden bağımsız bir hak olarak

düzenlemiştir. Söz konusu Sözleşme kişisel verilerin korunması hakkında Avrupa'da hazırlanan ve yasal anlamda bağlayıcılığı bulunan ilk sözleşmedir.

AB'de kişisel verilerin korunmasıyla ilgili Bakanlar Konseyi tarafından kabul edilen 95/46/EC sayılı Direktif önemli metinlerden biridir. AB üyesi devletler arasında kişisel verilerin korunmasıyla ilgili mevzuat farklılıklarının ortak pazarın oluşum ve işleyişi üzerindeki olumsuzlukları ortadan kaldırmak amacıyla kabul edilen 95/46/EC sayılı Direktif'in ilk ve en önemli amacı bu farklılıkları ortadan kaldırarak kişisel verilerin güvenli şekilde serbest dolaşımını sağlamak olmuştur. 95/46/EC sayılı Direktif'in bu konuda tam olarak istenilen başarıyı sağlayamaması nedeniyle Avrupa Parlamentosu tarafından kişisel verilerin korunmasıyla ilgili ayrıntılı düzenlemeler içeren Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün (General Data Protection Regulation-GDPR) 14.4.2016 tarihinde onaylanarak 25.5.2018 tarihinde yürürlüğe girmiş ve 95/47/EC sayılı Direktif'i yürürlükten kaldırmıştır. Bununla birlikte kişisel verilerin korunmasıyla ilgili olarak genel bir çerçeve çizen 95/46/EC sayılı Direktif yürürlükte olduğu süre boyunca önemli bir belge olarak kabul edilmiştir. Söz konusu Direktif AB üyesi olmayan devletleri de etkileyerek ulusal metinlerin hazırlanmasında etkili bir yere sahip olmuştur. Bu kapsamda 95/46/EC sayılı Direktif Türk hukukunda 6698 sayılı Kanun'un hazırlanmasında da referans alınmış ve Kanun büyük ölçüde Direktif'le uyumlu düzenlemelere yer verilerek düzenlenmiştir.

Kişisel verilerin korunmasının Türk hukukundaki gelişim süreci, kişilik hakkının kişisel değerlerin tamamı üzerinde geçerli olması temelinden hareketle başlamış ve kişisel veriler öncelikle kişilik hakkının bir parçası olarak korunmuştur. Nitekim kişisel veriler ile doğrudan ilgili olan kişinin onur ve saygınlığı, adı ve resmi üzerindeki hakkı, sır alanı kişilik hakkının konusu içinde yer almakta olup, bu kapsamda kişinin gizli ve özel yaşam alanına ilişkin olarak yapılan saldırılara karşı Türk Medeni Kanunu (TMK) kapsamında belirli oranda bir koruma sağlanmıştır.

6698 sayılı Kanun'un kabulünden önce diğer mevzuatta da kişisel verilerin korunmasına yönelik düzenlemeler yapılmıştır. 5237 sayılı TCK'nun 135., 136., 137. ve 138. maddelerinde sırasıyla kişisel verilerin kaydedilmesi, verilerin hukuka aykırı olarak verilmesi veya ele geçirilmesi, bu suçların nitelikli halleri ile verileri yok etmeme suçu düzenlenmiştir.

Kişisel verilerin korunması hakkı Türk hukuk sisteminde 24.3.2016 tarihinde 6698 sayılı Kanun'un kabul edilmesiyle özel bir kanun kapsamında koruma altına alınmıştır. 6698 sayılı Kanun gerçek kişilere ait kişisel verilerin işlenmesiyle ilgili olarak uygulama alanı bulmaktadır. 6698 sayılı Kanun'un uygulanması bakımından söz konusu verileri işleyenlerin gerçek veya tüzel kişi olması arasında fark bulunmadığı gibi kişisel verilerin otomatik ya otomatik olmayan yollarla işlenmesi bakımından da farklılık bulunmamaktadır. Ayrıca Kanun'un uygulanması bakımından kamu ve özel sektör ayrımı yapılmamış her iki sektör bakımından da geçerli olacağı öngörülmüştür. 95/46/EC sayılı Direktif referans alınarak hazırlanan Kanun'da kişisel verilerin işlenmesine ilişkin genel ilkeler, işlenme şartları, özel nitelikli kişisel veriler ve bunların işlenmesi, kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hâle getirilmesi, kişisel verilerin aktarılması, kişisel verilerin yurt dışına aktarılması hakkında ayrıntılı düzenlemeler yapılmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ise kişisel verilerin korunması "*Özel hayatın gizliliği*" başlıklı 20. maddesinde düzenlenmiştir. Maddenin kabul edilen ilk metninde kişisel verilerle ilgili bir hükme yer verilmemiş 2010 yılında 5982 sayılı Kanun'la gerçekleştirilen değişiklikle kişisel verilerin korunması hakkı açıkça anayasal bir güvenceye kavuşmuştur. Maddenin üçüncü fıkrasında herkesin kişisel verilerinin korunması hakkına sahip olduğu, bu hakkın korumasının kapsamında kişilerin kişisel verileriyle ilgili hususlarda bilgilendirilme, bunlara erişme, bu verilerin düzeltilmesini veya silinmesini isteme ve bu verilerin amaçları doğrultusunda kullanıldığını öğrenme de bulunmaktadır. Düzenlemede kişisel verilerin kanunda düzenlenmiş olması veya kişinin açık rızası bulunması hâlinde işlenebileceği ile kişisel verilerle ilgili usul ve esaslar kanunla düzenleneceği hüküm altına alınmıştır.

Anayasa'nın 20. maddesinde kişisel verilerin korunmasına yönelik herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiştir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi kararlarında herhangi bir sınırlama nedeni öngörülme yen hakkın doğasından kaynaklanan objektif sınırları bulunduğunu veya hakkın Anayasa'nın diğer maddelerindeki kurallara dayanarak sınırlandırılabilceğini kabul etmekte ancak bu sınırlamaların Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen güvencelere aykırı olamayacağını ifade etmektedir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi kişisel verilerin korunması hakkına yönelik sınırlandırmaları temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimiyle ilgili Anayasa'nın 13. maddesine göre değerlendirmektedir. Mahkeme'nin kararlarında yaptığı ilk değerlendirme kişisel verilerin korunması hakkına yönelik sınırlandırmanın hakkın özünü ortadan kaldırıp kaldırmadığına ilişkindir. Mahkeme kararlarında düzenlemenin söz konusu hakkın özüne dokunmadığına karar verdiği takdirde ikinci aşamada kuralın demokratik toplum düzeninin gerekleri ve ölçülülük ilkesine uygunluğunu değerlendirmektedir. Mahkeme, bu değerlendirmeyi yaparken ise kuralın, ulaşılmak istenen amaç için elverişli, gerekli ve orantılı olup olmadığı, amaç ile araç arasında makul bir ilişki kurup kurmadığına ve kişisel verilerin korunmasına yönelik kanuni güvencelerin sağlanıp sağlanmadığına bakmaktadır.

Anayasa Mahkemesi kişisel verilerin korunmasıyla ilgili bireysel başvuru kararlarında ise öncelikle başvuru tarafından ileri sürülen eylemin söz konusu hakka yönelik bir müdahale oluşturup oluşturmadığını incelemekte, daha sonra söz konusu müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesi kapsamında ihlal oluşturup oluşturmadığına ilişkin yaptığı değerlendirmede, müdahalenin kanunilik unsuru taşıyıp taşımadığına, meşru amacının bulunup bulunmadığına ve demokratik toplum düzeninde gerekli olma ve ölçülülük ilkelerine uygun olup olmadığına göre karar vermektedir.

AİHS'de kişisel verilerin korunması hakkı ile ilgili özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bununla birlikte Sözleşme'de öngörülen hakların ihlaline ilişkin iddiaları inceleme yetkisine sahip AİHM kişisel verilerin korunmasını özel hayat alanı içinde değerlendirmekte ve bu konuyla ilgili başvuruları 8. madde kapsamında incelemektedir. AİHM kişisel verilerin korunmasıyla ilgili olarak *Klass ve diğerleri/Almanya* kararıyla

başlayan denetim yetkisi kapsamında her somut olayın özelliğine göre değerlendirme yapmak suretiyle kişisel verilerin kaydedilme koşulları, kayıtlı kaldığı süre, kayıt edilmesinden sonraki kullanım şekli ve kişilerin söz konusu kayıtlara erişim hakkının bulunup bulunmadığı gibi hususları değerlendirmek suretiyle kişisel verilerin korunmasıyla ilgili bazı ilkeler belirlemiştir. AİHM'nin bu kapsamda kişinin rızası olmaksızın kişisel verilerinin işlenmemesi, kişisel verilerin sınırsız veya gerekli olduğundan daha uzun süre tutulmaması veya açık bir şekilde meşru amacın belirtilmesi gibi belirlediği ilkelere aykırılık hâlinde AİHS'nin 8. maddesinin ihlâline karar verdiği görülmektedir.

AİHS'nin 8. maddesi kapsamında korunan kişisel verilerin korunması mutlak bir hak olmayıp kamu otoriteleri tarafından AİHS'nin 8. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen amaçlarla sınırlandırılabilir. Bu bağlamda kişisel verilerin korunması hakkına yönelik müdahale AİHM tarafından “*kanunilik*”, “*amacın meşruluğu*” ve “*müdahalenin demokratik bir toplumun gereği olup olmadığı*” yönlerinden incelemektedir.

AİHM, AİHS'nin 8. maddesiyle ilgili davalarda üç aşamalı bir inceleme yapmaktadır. Mahkeme ilk olarak davanın 8. maddede yer alan haklardan birine dâhil olup olmadığına, dolayısıyla 8. maddenin koruma kapsamında olup olmadığına bakmaktadır. Bu inceleme sonunda somut olayın 8. madde kapsamında olduğuna karar verirse, yapılan işlem veya alınan önlemin bir müdahale teşkil edip etmediğini değerlendirmektedir. İşlem ya da önlemin müdahale teşkil etmesi hâlinde AİHM kamu makamları tarafından yapılan hakka yönelik müdahalenin kanunda öngörülüp öngörülmediği, meşru bir amacının olup olmadığı ve demokratik bir toplum için gerekli olup olmadığına ilişkin bir değerlendirme yapmaktadır. Müdahalenin özel kişiler tarafından gerçekleştirilmesi hâlinde ise AİHM AİHS'nin 8. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan unsurların varlığına ilişkin denetime geçmemekte devletin pozitif yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğine bakmaktadır.

AİHM'nin kararlarında kişisel verilerin korunmasıyla ilgili yaptığı değerlendirmelerde kişisel verilerin korunması hakkının kapsam ve sınırlarını belirlememekte, bununla ilgili

olarak 108 sayılı Sözleşme'ye atıf yapmak suretiyle pek çok alandaki verileri kişisel veri kapsamında değerlendirme imkânına sahip olmakta ve AİHS'nin 8. maddesinin kapsamını genişletmektedir.

AİHM kararlarında özel hayata saygı hakkını AİHS'nin 8. maddesi kapsamında sadece müdahale etmeme şeklinde anlamadığı, devletlerin bu hakkın korunmasına yönelik düzenlemeleri yapma konusunda da pozitif yükümlülüğü olduğunu kabul ettiği anlaşılmaktadır. Bu pozitif yükümlülüğün kapsamında ise sadece kamunun müdahalesini engellemeye yönelik düzenlemeler değil kamu dışı aktörlerin müdahalesini engellemeye yönelik düzenlemelerin bulunduğu da görülmektedir.

AİHM'nin kişisel verilerin korunmasıyla ilgili olarak verdiği ilk kararlara göre AİHS'nin 8. maddesinin kapsamını kişisel verilerin korunması lehine genişlettiği söylenebilir. Nitekim AİHM içtihatlarıyla kişisel verilerin korunması hakkının kapsamının özel hayatın gizliliği hakkından ayrışıp belirginleştiği ve kişisel verilerin korunmasıyla ilgili olarak daha önce özel hayat kapsamında değerlendirilmeyen verilerin de bu kapsamda değerlendirilmeye başlandığı görülmektedir.

Bu bağlamda AİHM'nin kişisel verilerin korunmasıyla ilgili ilk kararlarında ifade ettiği kişisel verilerin korunmasının kişilerin özel hayatına saygı hakkından yararlanabilmesi için temel önemde olduğu şeklindeki anlayıştan günümüze kadar geçen süreçte önemli bir aşama kaydedildiğinde kuşku yoktur. Bununla birlikte gelinen aşamanın yeterli olduğu söylenemez. Nitekim AİHM'nin kişisel verilerin korunmasıyla ilgili olarak AİHS'nin 8. maddesi kapsamında her somut olayın özelliklerini dikkate almak suretiyle yaptığı değerlendirmelerde genel uygulanabilir ilkeleri belirleyememiş olması ile bilgisayar ve iletişim teknolojilerinde meydana gelen gelişmeler neticesinde söz konusu hakkın uluslararası belgelerde özel hayatın gizliliği hakkından ayrı bir hak olarak kabul edilmesi ve koruma altına alınması karşısında, kişisel verilerin korunması hakkının açık bir şekilde ve ayrı bir hak olarak düzenlenmesinin hakkın içeriğinin ve kapsamının daha belirgin hale

getirilmesinin hakkın korunmasına yönelik önemli katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

AB kapsamında kabul edilen ve tüm AB üyesi devletler için bağlayıcı hale gelen GDPR kişisel verilerin korunmasıyla ilgili köklü yenilikler öngören kapsamlı bir veri koruma belgesidir. GDPR özellikle kişisel verilerin ve veri sahiplerinin daha etkin korunması, veri işleyenler ile veri kontrolörlerinin sorumluluklarının artırılması ile uygulanma alanı bakımından daha güçlü düzenlemelere sahip olması bakımından önemlidir. GDPR tüzük şeklinde düzenlenmek suretiyle üye devletlerin iç hukuk düzenlemelerinde bir değişiklik yapılmasını gerektirmeyip doğrudan ulusal hukuk sisteminin parçası olmayı amaçlamıştır. Bu suretle kişisel verilerin korunması hukuku bakımından AB üyesi olan devletlerarasında iç hukuk düzenlemeleri arasındaki farklılıklar giderilerek birbirlerine uyumun sağlanması öngörülmektedir. GDPR başta unutulma hakkı olmak üzere verilerin uygulama alanı, veri işleyenlerin tamamının veri işlemeden sorumlu tutulması, veri taşınabilirliği hakkı, veri koruma otoritesi, bildirimde bulunma zorunluluğu, veri koruma etki değerlendirmesi, hassas verilerin işlenmesi bakımından öngörülen zorunlu veri koruma görevlisi, hesap verebilirlik ilkesi, mevzuata aykırı hareket eden şirketlerin dünya çapındaki yıllık cirolarının yüzde 4'üne varan para cezalarına çarptırılması gibi daha önce düzenlenmeyen bazı önemli konular hakkında ayrıntılı düzenlemeler içermektedir.

GDPR'ın bazı maddelerinin üye devletlerin kanunlarına ve düzenlemelerine atıf yapması nedeniyle tüzükten çok bir direktif niteliği taşıması ve GDPR hükümlerinin geniş ve genel nitelikli hükümler içermesi ve asıl modaliteleri üye devletlere bırakması hususlarına bir takım eleştiriler getirilmekle birlikte, bu eleştirilerin GDPR'ın bir direktif olarak değil de tüzük şeklinde yayınlanmasının bile tek başına devrimsel bir yaklaşım olduğunu göz ardı ettiği değerlendirilmektedir. Ayrıca 173 paragraflık giriş bölümü ve 99 maddeden oluşan kapsamlı bir metin olarak GDPR hemen hemen tüm konuları doğrudan kendisi düzenlemekte ve üye devletlere çok istisnai durum ve alanlarda sınırlı şekilde özel olarak düzenleme yetkisi vermekte ve üye devletlere tamamen uyumlu hukuk sisteminden uzaklaşma hâlinde bunun gerekçesini açıklama yükümlülüğü getirmektedir. GDPR'de

yer alan üye devletlerin medya ve basın hukuku ile ulusal güvenlik ve savunma gibi bazı alanlarda ulusal hukuklardaki özel hükümlerin uygulanmaya devam edeceği hakkında düzenlemeler ise ulusal hukukların temelini oluşturan kamu hukuku alanında tüm veri işleme faaliyetlerinin GDPR ile özel olarak düzenlenemeyeceği karşısında doğal karşılanmalıdır.

Sonuç itibarıyla tüm üye devletler için bağlayıcı nitelikte olan tüzük şeklinde kabul edilen GDPR doktrinde bazı yönlerden eleştirilmekte ise de kişisel verilerin korunmasıyla ilgili olarak medya ve basın hukuku ile kamu sektörüyle ilgili ulusal güvenlik ve savunma gibi istisnai konular dışında tüm AB üyesi devletlerde tek bir standardın belirlenmesini sağlamaya yönelik olması nedeniyle büyük önem arz etmektedir. GDPR sadece AB’de değil, tüm dünya ölçeğinde kişisel verilerin korunmasına yönelik standartların belirlenmesine yönelik etkili bir mevzuat olabilecek niteliktedir. GDPR’nin 2015 yılında kabul edilmesinden bu yana piyasa ve iş dünyasındaki etkileri görülmeye başlanmıştır. Nitekim sektörünün en önemli temsilcileri arasında olan şirketler bile GDPR yürürlüğe girmeden önce ürün ve hizmetlerini veri korumayla uyumlu hale getirmek için stratejilerini değiştirmişlerdir.

GDPR’nin kişisel verilerin korunmasıyla ilgili en ayrıntılı, güncel ve kişisel verilerin daha üst düzeyde korunmasını sağlaması nedeniyle Türkiye’nin de yakından takip etmesi gereken uluslararası bir gelişme olduğunda kuşku yoktur. Nitekim 6698 sayılı Kanun’un kabulü sırasında o dönemde Avrupa’da kişisel verilerin korunmasıyla ilgili temel metin kabul edilen ve 6698 sayılı Kanun’un büyük ölçüde uyumlu olduğu 95/46/EC sayılı Direktif GDPR’nin kabulüyle yürürlükten kalkmıştır. Dolayısıyla 6698 sayılı Kanun’un kişisel verilerin korunmasına yönelik pekçok yeni düzenlemeyi içeren GDPR kapsamında yeniden gözden geçirilmesinin, bu bağlamda 6698 sayılı Kanun’da yer almayan veri işleyenlerin artırılmış sorumluluk rejimi, ağır idari para cezaları, veri taşınabilirliği, etki değerlendirmesi ve tasarımdan itibaren güvenliğin sağlanması gibi konulardaki düzenlemelerin 6698 sayılı Kanun’da yer alması için gerekli yasal değişikliğin yapılmasının yerinde olacağı değerlendirilmektedir.

6698 sayılı Kanun'da yer almayan bir diğer önemli yenilik de GDPR'da *unutulma hakkının* açıkça düzenleme altına alınmış olmasıdır. Kişilerin kendileri hakkında internette yer alan rahatsız edici içerikleri veya üzerinde hak sahibi oldukları kişisel verileri silme ve yayılmasını önleme hakkı şeklinde ifade edilen unutulma hakkı mevzuatımızda açıkça yer almamaktadır. Bununla birlikte unutulma hakkı Türkiye'de de yargı kararlarına konu olmuştur. Unutulma hakkının yargısal zeminde tanındığı ilk karar YHGK tarafından verilmiştir. YHGK önüne gelen uyuşmazlıkta, ATAD tarafından verilen ve GDPR kapsamında unutulma hakkının açık bir şekilde düzenlenmesine öncülük eden Google İspanya kararına atıfta bulunmuş ve davacının durumunu unutulma hakkı kapsamında değerlendirmiştir. Dava doğrudan kişisel veri korumasıyla ilgili bir dava olmamakla birlikte unutulma hakkının YHGK nezdinde tanınmış olması, Türk kişisel veri koruması hukuku açısından önemli bir gelişmedir. Karara göre üstün kamu yararı olmadığı hâllerde, eserlerde özel hayatın gizliliğini ihlal eden kişisel verilere yer verilmesi, mevcut içtihat karşısında hukuka aykırı kabul edilebilecektir.

Anayasa Mahkemesi de bireysel başvuruyla ilgili verdiği *N.B.B.* kararında Anayasa'da açık bir şekilde düzenlenmemekle birlikte unutulma hakkını kabul etmiştir. Mahkeme kararda unutulma hakkıyla ilgili değerlendirmesinde Anayasa'nın 5. maddesi ile 17. maddesinin devlete kişilerin maddi ve manevi varlığını geliştirebilmek için pozitif bir yükümlülük yüklediğini, bu yükümlülük ile Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrası birlikte değerlendirildiğinde devletin kişilere geçmişte yaşanan olayların başkaları tarafından öğrenilmesinin engellenmesi suretiyle "*yeni bir sayfa açma*" imkânı vermesi gerektiği, bu bağlamda kişisel verilerin silinmesini talep etme hakkının kişilerin geçmişte yaşanan olumsuzlukların unutulması bakımından imkân verdiğini, Anayasa'da açıkça düzenlenmese de unutulma hakkının internette dijital hafızada bulunan ve ulaşılması kolay olan haberlere erişiminin engellenmesi şeklinde Anayasa'nın 5., 17. ve 20. maddelerinde yer alan düzenlemelerin doğal bir sonucu olduğu, bu hakkın kabul edilmemesinin dijital ortamda uzun süre muhafaza edilebilen kişisel verilere internette kolayca ulaşılabilmesinin kişiler hakkında ön yargı oluşturabileceği ve manevi varlığına yönelik müdahaleyi sürekli kılacağı belirtilmiştir.

Görüldüğü gibi Anayasa Mahkemesi ve AİHM hak eksenli bir bakış anlayışı çerçevesinde kişisel verilerin korunması hakkının gelişimine yönelik çok önemli katkılarda bulunmaktadır. Öncelikle uluslararası yargı kararlarında kabul edilip daha sonra GDPR’de açık bir şekilde düzenlenen unutulma hakkı henüz ulusal mevzuatta açık bir şekilde düzenlenmemiş olmakla birlikte önce YHGK daha sonra Anayasa Mahkemesi tarafından verilen kararlarında bu hakkın açıkça kabul edilmesi yakın bir gelecekte konuyla ilgili kanuni düzenleme yapılma gerekliliğine de işaret etmektedir.

Türkiye’nin AB’ne üyelik sürecinde her yıl yayınlanan ilerleme raporlarında da kişisel verilerin korunmasıyla ilgili tavsiye kararlarına yer verilmektedir. 2018 İlerleme Rapor’unda Türkiye’de kişisel verilerin korunmasıyla ilgili mevzuatın var olduğu, ancak bu mevzuatın Avrupa standartlarıyla uyumlu olmadığı, veri koruma koşulları nedeniyle Europol’le yapılacak operasyonel bir anlaşmanın tamamlanamadığı, Türkiye’nin gelecek yıl özellikle kişisel verilerin Europol ve Eurojust ile paylaşılmasını mümkün kılacak bir uluslararası anlaşmanın müzakere edilebilmesi için gerekli koşulları yerine getirmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Ayrıca Google, Youtube ve Facebook gibi uluslararası şirketlerle ilgili olarak Türkiye’de temsilciliklerinin bulunmaması nedeniyle şirketlerin muhataplarına ulaşamaması ve alınan kararların yerine getirilememesi gibi uygulamada yaşanan sıkıntılar bir yana son dönemde bu şirketlerle ilgili olarak ortaya atılan ve hatta şirketlerin en üst düzey temsilcileri tarafından itiraf edilen üyeliği olan kişilere ait verilerin bazı kuruluşlarla ticari amaçlarla paylaşıldığına ilişkin haberler karşısında, söz konusu küresel şirketlerin de kişisel verilerin korunmasıyla ilgili tâbi olacağı asgari standartları belirlemesi bakımından GDPR’nin ne derecede önemli olduğunu bir kez daha ortaya koymaktadır. Söz konusu standartların ülkemizde de sağlanması kişisel verilerin korunması hakkı kapsamında son derece önemli bir gelişme olup küreselleşen dünyada kişilere daha etkili bir koruma sağlama bakımından vazgeçilemez bir adım olacaktır.

KAYNAKÇA

- AHİ, Şebnem. “Unutulma Hakkı (*The right to be forgotten*)”
<http://www.bilisimhukuk.com/2014/02/unutulma-hakki-the-right-to-be-forgotten/>
 (Erişim Tarihi:26.6.2018).
- AKBULUT, Çiğdem. *Manevi Tazminat Talebinin Hukukî Niteliği ve Şartları*,
 Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1989.
- AKDAĞ, Hale. *Türk Ceza Kanunu Kapsamında Kişisel Verilerin Korunması*, Adalet
 Yayınevi, Ankara 2013.
- AKDEMİR, Pınar. *Kişilik Haklarının İhlalinden Elde Edilen Kazancın İadesi Davası*,
 Vedat Kitapçılık, İstanbul 2014.
- AKILLIOĞLU, Tekin. “İdari Usul ve Kişisel Verilerin Korunması”,
<http://www.idare.gen.tr/akillioglu-idariusul.htm>, 2004. (Erişim Tarihi:14.4.2017)
- AKINCI, Ayşe Nur. *Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün Getirdiği Yenilikler
 ve Türk Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi*, T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2017, Yayın
 No: 2968.
- AKİPEK, Jale. AKINTÜRK, Turgut. ATEŞ, Derya. *Türk Medeni Hukuku Başlangıç
 Hükümleri Kişiler Hukuku*, Beta Yayınları, 11. Baskı, İstanbul 2014.
- AKGÜL, Aydın. *Avrupa Toplulukları Adalet Divanının Baktığı Davalar*, Adalet Dergisi,
 2007, Y:98, S.28, 153.
- AKGÜL, Aydın. *Kişisel Verilerin Korunması*, Beta Yayınları, İstanbul 2014.
- AKGÜL, Aydın. “*Kişisel Verilerin Korunmasında Yeni Bir Hak: ‘Unutulma Hakkı’ ve
 AB Adalet Divanının ‘Google Kararı’*”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2016 (116).
- AKSOY, Hüseyin. *Kişisel Verilerin Korunması*, Çakmak Yayınevi, Ankara 2010.
- AKTAŞ, Batuhan. *Özel Hayatın Gizliliğini İhlal (İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi ve
 Yargıtay Kararları Açısından)*, Der Yayınları, İstanbul 2017.
- AKYÜREK, Güçlü. *Özel Hayatın Gizliliği Suçu*, Seçkin Kitabevi, 2. Baskı, Ankara 2014.
- ALBRECHT, Jan Philipp “*How the GDPR Will Change the World*”, Eur. Data Prot. L.
 Rev., 3/2016.

- ALTUNDİŞ, Mehmet. “*Tıbbi Kişisel Verilerin Tutulması ve Korunması Yükümlülüğü ve İdarenin Bu Yükümlülüğünü Yerine Getirmemesinden Doğan Sorumluluğu*”, TAAD, Yıl:7, Sayı:28, Ekim 2016, 313-351.
- ANNAS, George J. “*Protecting Privacy and the Public-Limits on Police Use of Bioidentifiers in Europe*”, The New England Journal of Medicine, July 9, 2009.
<http://www.councilforresponsiblegenetics.org/PageDocuments/J013H3NM3V.pdf>
 (Erişim Tarihi:15.9.2018)
- ARASLI, Oya. *Özel Hayatın Gizliliği Hakkı*, TC. Anayasasında Düzenlenişi, Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, Ankara 1970.
- AREN, Lady. “*Medyanın Özel Alana Müdahalesi ve İnsan Hakları: Denge Gözetmek*”, İfade Özgürlüğü, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Başkanı Nicolas Bratza’ya İthafen Kaleme Alınmış Makaleler, Council of Europe, 2012, 65-80.
- ARMAĞAN, Servet. “*Türk Anayasa Hukukunda Temel Hakların Düzenlenmesi ve Sınırlanması (Şematik bir açıklama)*”, İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi, Prof. Dr. İsmet Giritli’ye Armağan, Y:12, S:l-3, 2000, 69-91.
- ARSLAN, Çetin. “*Avrupa Birliği Hukukunda Kişisel Verilerin Üçüncü Ülkelere Aktarılması*”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi: Prof. Dr. Köksal Bayraktar’a Armağan, C.1, 2010, 454.
- ARSLAN, Çetin. “*Vergi Mahremiyetini İhlal Suçu (VUK md. 362)*”, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 3(2) 2013, 15-30.
- ARSLAN, Zühtü. *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Din Özgürlüğü*, Liberal Düşünce Topluluğu Yayınları, Ankara 2005.
- ASSCHER, Lodewijk F., VAN ERVE, Judith. *Regulating Spam: Directive 2002/58 and Beyond*, The Institute For Information Law (IVİR) Report, Amsterdam 2004.
- ATAK, Songül. “*Avrupa Konseyi’nin Kişisel Veriler Açısından Sağladığı Temel Güvenceler*”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı:87, 2010, 90-120.
- ATASOY, Kemal. “*Kişilik Hakkı Kapsamında Sosyal Medyada Kişisel Verilerin Korunması Ve Veri Sahibinin Rızası*”, Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt:22, Sayı:3, 2016, 269-301.

- AYDIN, Sedat Erdem. *AIHM İctihatları Bağlamında Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu*, XII Levha Yayınları, İstanbul 2015.
- AYÖZGER, Çiğdem. *Kişisel Verilerin Korunması*, Beta Yayınları, İstanbul 2016.
- BAETS, Antoon De. “A Historian’s View on the Right to be Forgotten”, *International Review of Law, Computers & Tecnology*, 30:1-2, 57-66.
- BAHÇE, Ahmet. DEMİR, Abdullah. “Uluslararası Belgelerde İfade Özgürlüğü”, *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2 (2017) 18-48.
- BAŞALP, Nilgün. *Kişisel Verilerin Saklanması ve Korunması*, Yetkin Yayınevi, Ankara 2004.
- BAŞALP, Nilgün. “Avrupa Birliği Veri Koruması Genel Regülasyonu’nun Temel Yenilikleri”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt:21, Sayı:1, 77-106, İstanbul 2015.
- BENNETT, Colin J. *Regulating Privacy, Data Protection and Public Policy in Europe and the United States*, Cornell University Press, ABD 1992.
- BERGKAMP Lucas, DHONT Jan. “Data Protection in Europe and the Internet: An Analysis of the European Community’s Privacy Legislation in the Context of the World Wide Web”, *The EDI Law Review*, Sayı:7, 2000, 71-114.
- BIRNHACK, Michael D. *The EU Data Protection Directive: An Engine of a Global Regime*, Elsevier Computer Law and Security Report, Cilt:24, 2008.
- BOZKURT, Enver. *Hukukun Temel Kavramları*, Yetkin Yayınları, 7. Baskı, Ankara 2009.
- BYGRAVE, Lee Andrew. *Data Protection Law, (Approaching Its Rationale, Logic and Limits)*, Kluwer Law International, Hollanda 2002.
- CANBERK, Gural. SAĞIROĞLU, Şeref. “Bilgi, Bilgi Güvenliği ve Süreçleri Üzerine Bir İnceleme”, *Politeknik Dergisi*, Cilt: 9 Sayı:3, 2006.
- CUSICK, James. “The General Data Protection Regulation (GDPR): What Organizations Need To Know”,
<https://www.researchgate.net/publication/323538588/download> (Erişim Tarihi:6.9.2018)
- CULİK, Nicolai. “Brussels Calling: Big Data and Privacy”, *Big Data Context Legal, Social and Technological Insights*, Edited by Thomas Hoeren, Barbara Kolany- Raiser, Published by Springer Nature, Germany, 2017, 29-35.

- CULİK, Nicolai; DÖPKE, Christian. “*About Forgetting and Being Forgotten*”, Big Data Context Legal, Social and Technological Insights, Edited by Thomas Hoeren, Barbara Kolany- Raiser, Published by Springer Nature, Germany, 2017, 21-27.
- ÇELİK, Yeşim. “*Özel Hayatın Gizliliğinin Yansıması Olarak Kişisel Verilerin Korunması ve Bu Bağlamda Unutulma Hakkı*”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl:8, Sayı:32, Ekim 2017, 387-406.
- DANIŞMAN, Ahmet. *Basın Özgürlüğünün Sağlanması Önlemleri*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın ve Yayın Yüksek Okulu Yayınevi, Ankara 1982.
- DAVIES, Simon. “*The Data Protection Regulation: A Triumph of Pragmatism Over Principle*”, Eur. Data Prot. L. Rev., 3/2016.
- DOĞRU, Osman. NALBANT, Atilla. *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar*, 1. Baskı, Ankara 2013.
- DÖNER, Ayhan. “*Avrupa Birliği/Topluluğu Hukuk Düzeninde İnsan Hakları: Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı*”, Prof. Dr. Fahiman TEKİL’in Anısına Armağan, Beta Yayınları, İstanbul 2003, 953-964.
- DURAL, Mustafa. *Türk Medeni Hukukunda Gerçek Kişiler*, İstanbul 1987.
- DURAL, Mustafa. ÖĞÜZ, Tufan. *Türk Özel Hukuku Kişiler Hukuku*, C.II, Filiz Kitabevi, İstanbul 2014.
- DURMUŞ, Neslihan Karataş. “*Ticari Sırların Ve Kişisel Verilerin Korunması Kapsamında Vergi Mahremiyeti*”, TAAD, Yıl:8, Sayı:31, Temmuz 2017, 371-409.
- DÜLGER, Murat Volkan. *Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku*, 6. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2015.
- DÜLGER, Murat Volkan. *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku*, Hukuk Akademisi, İstanbul 2019.
- EKİNCİ, Elif. CENGİZ, Serkan. “*İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararları*”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Yıl:2006, Sayı:66, 438-457.
- ELMALICA, Hasan. “*Bilişim Çağının Ortaya Çıkardığı Temel Bir İnsan Hakkı Olarak Unutulma Hakkı*”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:65, Sayı:4, Yıl:2016, 1603-1636.

- ER, Cüneyd. *Biyometrik Yöntemler ve Özel Hayatın Gizliliği Hakkı*, Yetkin Yayınları, Ankara 2007.
- ERDEMLİ, Mahmut. ONUR, Tolga. “*Türkiyede Özel Hayat ve Bilgi Edinme Hakkı İlişkisi: Bilgi Edinme Kurulundan İki Adım İleri Bir Adım Geri*”, 2014/ 3 Ankara Barosu Dergisi, 293.
- EREN, Fikret. *6098 sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 17. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2014.
- ERSOY, Uğur. “*Bir İnsan Hakları Kavramı Olarak ‘Kişisel Verilerin Korunması’*”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2009.
- ERDEM, Hasan, “*Çalışanın Kişisel Verilerinin Korunması*”, HRDergi, Temmuz 2016.
- FENDOĞLU, Hasan Tahsin. *Anayasa Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara 2015.
- FENDOĞLU, Hasan Tahsin. *Anayasa Hukuku*, Yetkin Yayınları, 4. Baskı, Ankara 2018.
- FENDOĞLU, Hasan Tahsin. *Anayasa Yargısı*, Yetkin Yayınları, 2. Baskı, Ankara 2018.
- FENDOĞLU, Hasan Tahsin. *İnsan Hakları Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara 2017.
- FENDOĞLU, Hasan Tahsin. “*Mevzuatımızda ve Önceki Hukukumuzda Özel Hayatın Gizliliğinin Korunması*”, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Say:6, Yıl:1993.
- GEDİK, Ömer. *Türk Yargı Kararları Çerçevesinde Kitle İletişim Özgürlüğü*, Seçkin Yayınları, Ankara 2008.
- GEMALMAZ, Burak. “*Çalışanların İnternet İletişiminin İşverence İzlenmesi Özel Yaşam Hakkına Aykırı mıdır?: AİHM Büyük Dairenin 05 Eylül 2017 Tarihli Barbulescu Kararı*”, <http://blog.lexpera.com.tr/calisanlarin-internet-iletisiminin-isverence-izlenmesi-ozel-yasam-hakkina-aykiri-midir-aihm-buyuk-dairenin-05-eylul-2017-tarihli-barbulescu-karari/> (Erişim Tarihi:5.10.2018)
- GEMALMAZ, Mehmet Semih. *Devlet, Birey ve Özgürlük*, Legal Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul 2012.
- GEMALMAZ, Mehmet Semih. *İnsan Hakları Belgeleri*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 2003.
- GIURGIU, Andra. A LARSEN, Tine. “*Roles and Powers of National Data Protection Authorities*”, EDPL, 3/2016.

- GÖLCÜKLÜ, Feyyaz. GÖZÜBÜYÜK, Şeref. *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması*, 3. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2002.
- GÖREN, Zafer. *Temel Hak Genel Teorisi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, Yayın No:57, Ankara 1995.
- GÖREN, Zafer. *Anayasa Hukuku*, Seçkin Yayınları, Ankara 2006, 429.
- GÖREN, Zafer. “*Düşünceyi Açıklama Özgürlüğü*”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Yıl:12 Sayı: 24 Güz 2013/2, 31-60.
- GÖZLER, Kemal. “*Anayasa Değişikliğinin Temel Hak ve Hürriyetlerin Sınırlandırılması Bakımından Getirdikleri ve Götürdükleri (Anayasanın 13. Maddesi Yeni Şekli Hakkında Bir İnceleme)*”, Ankara Barosu Dergisi, S:4, Yıl:2001.
- GÜLENER, Serdar. “*Dijital Hafızadan Silinmeyi İstemek: Temel Bir İnsan Hakkı Olarak ‘Unutulma Hakkı’*”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı:102, Yıl:2012.
- GÜLTAŞ, Veysel. *Özel Hayata Karşı Suçlar*, 2. Baskı, Bilge Yayınevi, Ankara 2017.
- GÜR, İkbâl. *Kişisel Verilerin Korunması Hususunda AB ile ABD Arasında Çıkan Uyuşmazlıklar ve Çözüm Yolları*, Turhan Kitabevi, Ankara 2010.
- GÜRKAN, Ülker. “*Kişilik Kavramının Evrimi*”, Prof. Dr. Hamide Topçuoğlu’na Armağan, Ankara 1005.
- GÜRSEL, İlke. *İşçinin Kişisel Verilerinin Korunması Hakkı*, Adalet Yayınevi, Ankara 2016.
- GÜRSEL, İlke. “*Protection Of Personal Data In International Law And The General Aspects Of The Turkish Data Protection Law*”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 18, Sayı: 1, 2016, 33-61.
- HAFIZOĞULLARI, Zeki. ÖZEN, Muharrem. *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar*, Us-A Yayıncılık, Ankara 2016.
- HAFIZOĞULLARI, Zeki. ÖZEN, Muharrem. “*Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar*”, Ankara Barosu Dergisi, Yıl:67, Sayı: 4, Ankara 2009.
- HAMMARBERG, Thomas. “*Avrupa’da Medya Özgürlüğü ve İnsan Hakları*”, İfade Özgürlüğü, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Başkanı Nicolas Bratza’ya İthafen Kaleme Alınmış Makaleler, Council of Europe, 2012, 41-56.

- HELVACI, Serap. *Türk ve İsviçre Hukuklarında Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar*, Beta Yayınları, İstanbul 2001.
- HEMBACH, Holger. “Article 8 ECHR and the ‘right to be forgotten’ – M.L. and W.W. v. Germany”
<https://human-rights-law.eu/article-8-echr-and-the-right-to-be-forgotten-m-l-and-w-w-v-germany/> (Erişim Tarihi:5.3.2019)
- HENKOĞLU, Turkey. *Bilgi Güvenliği ve Kişisel Verilerin Korunması*, Yetkin Yayınları, Ankara 2015.
- HENKOĞLU, Turkey. “Kişisel Verileriniz Ne Kadar Güvende? Bilgi Güvenliği Kapsamında Bir Değerlendirme”, Arşiv Dünyası Dergisi, Sayı:17-18, İstanbul, İlkbahar-Kış 2017, 46-56.
- HERT, Paul De. PAPAKONSTANTINO, Vagelis. MALGIERI, Gianclaudio. BESLAY, Laurent. SANCHEZ, Ignacio. “The Right to Data Portability in the GDPR: Towards User-Centric Interoperability of Digital Services”, Computer Law & Security Review, 2018, 193-203.
- HARRİS, David. BOYLE, Michael. BATES Ed. BUCKLEY, Carla. *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*, Oxford University Press, 2009.
- HOEREN, Thomas. “Big Data and Data Quality”, Big Data Context Legal, Social and Technological Insights, Edited by Thomas Hoeren, Barbara Kolany- Raiser, Published by Springer Nature, Germany, 2017, 1-12.
- İNCEOĞLU, Sibel. *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa*, Avrupa Konseyi Yayını, Ankara, 2013.
- İTİŞGEN, Rezzan. “Türk Ceza Hukukunda Kişisel Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme Veya Ele Geçirme Suçu”, TAAD, Yıl:6, Sayı:23, Ekim 2015.
- JACOBSEN, Thomas Jørgen. “GDPR: New Definition Of Personal Data And Why It Matters”, <https://rushfiles.com/blog/gdpr-the-new-definition-of-personal-data-and-why-it-matters/> (Erişim Tarihi:5.3.2019)
- JAY, Rosemary. *Data Protection Law and Practise*, Fourth Edition, London, Sweet & Maxwell, 2007.
- KANG, Jerry. “Information Privacy in Cyberspace Transaction”, Stanford Law Review, C. 50, S.4, 1998, 1193-1294.

<https://www.ntia.doc.gov/legacy/ntiahome/privacy/files/CPRIVACY.PDF>

(Erişim Tarihi:19.4.2017)

KANMAZ, Fatih. *Özel Hayata Karşı Suçlar*, Adalet Yayınevi, Ankara 2015.

KAPLAN, Harvey L., COWING Mark W., EGLI, Gabriel P. *A Primer For Data-Protection Principles in the European Union*, Defence Research Institute, Munich, 2009

KARABAĞ, Nil Bulut. *Medeni Kanununun 23. Maddesi Kapsamında Kişilik Hakkının Sözleşme Özgürlüğüne Etkisi*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2014.

KARAKEHYA, Hakan. “Gözetim ve Suçla Mücadele”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 58, S. 2, 2009, 319-357

KARAKUL, Selman. “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Sağlık Hakkı – I” İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 3 (2), Yıl: 2016

KARAN, Ulaş. *İfade Özgürlüğü, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi-2*, Avrupa Konseyi, Ankara 2018.

KATOĞLU, Tuğrul. *Türk Hukukunun Bir Parçası Olarak Avrupa Konseyi İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:55, Sayı:1, Yıl:2006, 177.

KAYA, Cemil. “Avrupa Birliği 1995/46/EC Veri Koruma Direktifi Ekseninde Hassas (Kişisel) Veriler ve İşlenmesi”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C.LXIX, S.1-2, Yıl:2011.

KAYA, Cemil. *İdare Hukukunda Bilgi Edinme Hakkı*, Seçkin Yayınları, Ankara 2005.

KESER, Hayri. “Türk Anayasa Sisteminde Düşünceyi Açıklama Hürriyeti ve Sınırları”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 10, Sayı 3-4, Yıl 2002.

KETİZMEN, Muammer. *Türk Ceza Hukukunda Bilişim Suçları*, Adalet Yayınevi, Ankara 2008.

KILIÇOĞLU, Ahmet. *Şeref, Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırlardan Hukuksal Sorumluluk*, 4. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2013.

KILINÇ, Doğan. “Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 61 (3), 2012, 1089-1169.

KILKELLY, Ursula. *Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Gösterilmesi Hakkı, İnsan Hakları El Kitapları*, No:1, Avrupa Konseyi, Almanya 2001

- KOCA, Mahmut. ÜZÜLMEZ, İlhan. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 10. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2017.
- KOCA, Mahmut. ÜZÜLMEZ, İlhan. *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2017.
- KORFF, Douwe. *Comparative Summary of National Laws*, Human Rights Centre, University of Essex Colchester, Cambridge (UK), 2002.
<http://194.242.234.211/documents/10160/10704/Stato+di+attuazione+della+Direttiva+95-46-CE> (Erişim Tarihi: 4.3.2018)
- KORKMAZ, İbrahim. “*Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Hakkında Bir Değerlendirme*”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2016 (124).
- KUNER, Christopher. Privacy, “*Security and Transparency: Challenges for Data Protection Law in a New Europe, (Privacy)*”, European Business Law Review, 2005, C. 16, S. 1.
- KUNER, Christopher. *European Data Protection Law, Corporate Compliance and Regulation*, 2. Baskı, Oxford University Press, Büyük Britanya 2007, s.87. (Küzeci, a.g.e., s.89’den naklen)
- KUŞKONMAZ, Elif Mendos. *Kişisel Verilerin Türk Ceza Kanunu Kapsamında Korunması*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013.
- KÜZECİ, Elif. *Kişisel Verilerin Korunması*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2010.
- LAÇİN, İrem. “*Unutulma Hakkı*”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi: Doç. Dr. Melike Batur Yamaner’in Anısına Armağan, C. I, 2014, 391-418.
- LEACH, Philip. “*Telekulak, Ünlüler ve Özgür Medya- Basın Özgürlüğü ile Özel Hayat Arasında Denge Gözetmek*”, İfade Özgürlüğü, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Başkanı Nicolas Bratza’ya İthafen Kaleme Alınmış Makaleler, Council of Europe, 2012, s.81-90.
- LEENES, Ronald. BRAKEL, Rosamunde Van. GUTWIRTH, Serge. HERT, Paul De. *Data Protection and Privacy: (In) Visibilities and Infrastructures*, Springer International Publishing, 2017.
- LINDSAY, David. “*Misunderstanding 'personal information': Durant v Financial Services Authority*”, [2004] PrivLawPRpr 13; (2004) 10(10) Privacy Law and Policy Reporter 13,

- <http://www.austlii.edu.au/au/journals/PLPR/2004/13.html> (Erişim Tarihi:16.5.2018)
- LLOYD, Ian J. *Information Technology Law*, 6th Edition, Oxford University Press, 2011.
- MAHMUTOĞLU, Fatih Selami. “*Sır Saklama Yüklümlüğü Kapsamında Hastaya Ait Kişisel Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme veya Yayma Suçu*”, <http://fsmahmutoglu.av.tr/pdf/7546af505dc4c56cd29204cb33fe119d1127bfb7818071225.pdf> (Erişim Tarihi:27.9.2018)
- MANAV, A. Eda. “*İş İlişkisinde İşçinin Kişisel Verilerinin Korunması*”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XIX, Y. 2015, Sayı 2
- MILL, John Stuart. *Hürriyet Üzerine, Liberal Düşünce Topluluğu Komisyonu*, Çev.: Dostel, Mehmet Osman, Ankara 2003.
- MOLLAMAHMUTOĞLU, Hamdi. ASTARLI, Muhittin., BAYSAL, Ulaş. *İş Hukuku*, Turhan Kitabevi, 6. Baskı, Ankara 2014.
- MUSAR, Nataša Pirc. “*Personal Data Protection In View Of The Freedom Of Expression And Protection Of Privacy*”, https://www.iprs.si/fileadmin/user_upload/Pdf/clanki/Personal_data_protection_in_view_of_the_freedom_of_expression_and_protection_of_privacy.pdf (Eriřim Tarihi:7.9.2018)
- NAL, Sabahattin. “*Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Çerçevesinde Düşünce, Vicdan ve Din Özgürlüğü*”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 2002, C:57, 65-93.
- NEWMAN, Abraham L. “*Building Transnational Civil Liberties: Transgovernmental Entrepreneurs and the European Data Privacy Directive*”, International Organization 2008. Gür, s.20’den naklen.
- OĞUZ, Habip. “*Elektronik Ortamda Kişisel Verilerin Korunması, Bazı Ülke Uygulamaları Ve Ülkemizdeki Durum*”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Haziran 2014, Sayı:3, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/155549> (Erişim tarihi:15.9.2018).
- OĞUZMAN, M. Kemal. ÖZ, Turgut. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Cilt: II, 11. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013.
- OĞUZMAN, M. Kemal. SEÇİLİ, Özer. OKTAY, Özdemir Saibe, *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)*, 14. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2014.

- ÖNCÜ, Gülay Arslan, *Özel Yaşama ve Aile Yaşamına Saygı Hakkı*, Council of Europe, Ankara 2019.
- ÖNOK, Murak. “*Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi Işığında Siber Suçlarla Mücadelede Uluslararası İşbirliği*”, Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan, İstanbul 2013.
- ÖZBEK, Veli Özer. “*‘MOBESE Sisteminin Türk Hukukundaki Durumu’*”, Prof. Dr. Feridun Yenisey’e Armağan, Cilt:1, Beta Yayınları, İstanbul 2014.
- ÖZBUDUN, Ergun. *Türk Anayasa Hukuku*, Yetkin Yayınları, 18. Baskı, Ankara 2018.
- ÖZBUDUN, Ergun. “*Anayasa Hukuku Bakımından Özel Haberleşmenin Gizliliği*” Ankara Hukuk Fakültesi 50.Yıl Armağanı, 1925-1977, C.1, 265-294.
- ÖZDEMİR, Hayrünnisa. *Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması*, Seçkin Yayınları, Ankara 2009.
- ÖZDEMİR, Hayrünnisa. “*Haberleşmenin Gizliliği ve Kişisel Veriler*”, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XIII, S. 1–2, 2009, 285-303.
- ÖZEL, Sibel, *Uluslararası Alanda Medya ve İnternette Kişilik Hakkının Korunması*, Seçkin Yayınları, Ankara 2004.
- ÖZEN, Muharrem. İhsan BAŞTÜRK. *Bilişim-İnternet ve Ceza Hukuku*, Ankara 2011.
- ÖZGENÇ, İzzet. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2011.
- ÖZKAYA, Asilhan. “*Suiistimal İncelemelerinde Çalışan Kullanımındaki İletişim Araçlarının Denetlenmesi*” <http://www.verginet.net/dtt/1/kisisel-verilerin-korunmasi-vergi-sorumlusu-isveren.aspx>, 2016. (Erişim Tarihi: 15.5.2017)
- ÖZKAYA Asilhan, “*Kişisel Verilerin Korunması Kanunu tahtında Veri Sorumlusu olarak İşveren*”, <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/tr/Documents/risk/asilhan-ozkaya-makale.pdf> (Erişim Tarihi:29.8.2018)
- ÖZTAN, Bilge. *Medeni Hukukun Temel Kavramları*, Turhan Kitabevi, 39. Baskı, Ankara 2014.
- PARLAR, Ali. HATİPOĞLU, Muzaffer. *Açıklamalı - Yeni İçtihatlarla 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu Cilt. 2 (76-150 Maddeler): Maddelerin Açıklamaları, Yeni TCK ile İlgili Yargıtay Ceza Genel Kurulu ve Özel Daire Kararları*, 3. Baskı, Ankara 2010, Seçkin Yayınevi.

- PEARCE, Graham. PLATTEN, Nicholas. (1998). *Achieving Personal Data Protection in the European Union*, Journal of Common Market Studies, Vol.36, No.4, December, 531.
- PRINS, Corien. “*When Personal Data, Behavior And Virtual Identities Become A Commodity: Would A Property Rights Approach Matter?*”, SCRIPT-ed, Volume 3, Issue 4, 2006.
- PURTOVA, Nadezhda. “*Private Law Solutions In European Data Protection: Relationship to Privacy, and Waiver of Data Protection Rights*”, Netherlands Quarterly of Human Rights, Vol, 28/2, 179-198.
- RINGELHEIM, Julie. *Processing Data on Racial or Ethnic Origin for Antidiscrimination Policies: How To Reconcile The Promotion Of Equality With The Right To Privacy?*, Center For Human Rights and Global Justice, NYU School of Law, New York 2006.
- RODOTA, Stefano. “*Data Protection as a Fundamental Right*”, Reinventing Data Protection?, Ed:Serge Gutwirth/Yves Poullet/Paul De Hert/Cécile de Terwangne/Sjaak Nouwt, Heidelberg, Springer, 2009.
- SAĞLAM, Fazıl. *Temel Hakların Sınırlanması ve Özü*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1982.
- SALİHPAŞAOĞLU, Yaşar. “*Özel Hayatın Kapsamı: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatları Işığında Bir Değerlendirme*”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: XVII, 2013, Sayı:3.
- SAMUELSON, Pamela. “*Privacy As Intellectual Property?*”, Stanford Law Review, C.52, S.5, 2000.
- SELÇUK, Engin. *Avrupa Birliği Anayasal Düzeninde Temel Hakların Serüveni*, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Mart 2005.
- SEROZAN, Rona. *Medeni Hukuk Genel Bölüm Kişiler Hukuku*, 4. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2014.
- SEVÜK, Handan Yokuş. “*Haberleşmenin Gizliliğini İhlal Suçu*” Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt 12-13, Sayı 16-17-18-19, Ocak 2008, 159-195.
- SINAR, Hasan. “*Data Protection in Turkish Law*”, Prof. Dr. Feridun Yenisey’e Armağan, Cilt:1, Beta Yayınları, İstanbul 2014.
- SİRMEN, Lale. *Eşya Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara 2013.

SOYASLAN, Doğan. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 10. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2014.

SOYKAN, Cavidan, “*Avrupa İnsan Hakları İçtihatlarında Bilgi Edinme Hakkı*”, AÜHFD 64 Yıl 2007, C.56 Sa.2, 63-74.

SÜMER, M. Onur. “*Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’ndan ‘Unutulma Hakkı’ Kararı*”, 2016,

<https://tr.linkedin.com/pulse/yarg%C4%B1tay-hukuk-genel-kurulundan-unutulma-hakk%C4%B1-karar%C4%B1-m-onur-sumer> (Erişim Tarihi:14.11.2017)

SÜZEK, Sarper. *İş Hukuku*, Bata Yayınevi, İstanbul 2011.

ŞEN, Ersan, “*Kişisel Verilerin Toplanması mı, Korunması mı?*”, <http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1786898-kisisel-verilerin-toplanmasi-mi-korunmasi-mi> (Erişim Tarihi:6.9.2018)

Ersan ŞEN, Fatma Betül BODUR, “*İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi İçtihadında Avukatın Sır Saklama Yükümlülüğünden Kaynaklanan İmtiyazlar*”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi 2018 (138).

ŞEN, Ersan. YURTTAŞ, Yasemin. “*Bilgisayar Programları Karşısında Özel Hayatın Korunması*”, Terazi Hukuk Dergisi, Y:5, S:42, 2010, 29-44.

ŞİMŞEK, Oğuz. *Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması*, Beta Yayınları, İstanbul 2008.

TAHMAZOĞLU UZELTÜRK, Sultan. “*Kişisel Verilerin Korunması Hakkında Anayasa Değişikliği*”, Legal Hukuk Dergisi, Yıl:2010, Sayı 93.

TANÖR, Bülent, Necmi, YÜZBAŞIOĞLU. *Türk Anayasa Hukuku*, Beta Yayınları, 17. Baskı, İstanbul 2018.

TAŞTAN, Furkan Güven. *Türk Sözleşme Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması*, Onikilevha Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2017.

TELLİ, Gamze, “*Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun İş Hukuku'na Yansıması*”, <https://tr.linkedin.com/pulse/ki%C5%9Fisel-verilerin-korunmas%C4%B1-kanununun-i%C5%9F-hukukuna-yans%C4%B1mas%C4%B1-telli> (Erişim Tarihi:29.8.2018)

TERWAGNE, Cecile de. “*The Right to be Forgotten and Information Autonomy in the Digital Environment*”, The Ethics of Memory in a Digital Age: Interrogating the Right to

be Forgotten, Edited by Alessia Ghezzi, Palgrave Macmillan, a division of Macmillan Publishers Limited 2014.

https://link.springer.com/content/pdf/10.1057%2F9781137428455_6.pdf

(Erişim Tarihi:16.3.2018)

TEZCAN Durmuş, “*Bilgisayar Karşısında Özel Hayatın Korunması*”, Anayasa Yargısı Dergisi, 8. Cilt, 1991, 385-392.

TEZCAN, Durmuş, “*Özel Hayatın Gizliliğini İhlal ve Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu ile İlgili Bazı Gözlemler*”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Prof. Dr. Füsün Sokullu-Akıncı’ya Armağan, Cilt: LXXI, Sayı:1, 2013, 1159-1164.

TİMUR, Fatih Polat. “*Kişisel Veri Hakları ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi*”, <http://fatihpolattimur.com/kisisel-veri-haklari-ve-avrupa-insan-haklari-mahkemesi/>

(Erişim Tarihi:4.3.2019)

TORTOP, Nuri. “*Çağımızın Önemli Sorunu: Kişisel Bilgilerin Güvenliği Sorunu*”, *Amme İdaresi Dergisi*, Y:2000, C:33, S:3.

TURAN, Metin. *Karşılaştırmalı Hukukta Kişisel Verilerin Korunması*, Adalet Yayınevi, Ankara 2017.

UÇMAZ, Mustafa, “*Türkiye’de Sayısal İmza (E-İmza) ve Adalet Bakanlığı’nda E-İmza Kullanımının Değerlendirilmesi*”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi* 2009-02, 51-59.

UERPMANN-WITZACK, Robert. “*Personal Rights and Prohibition of Discrimination*”, *European Fundamental Rights and Freedoms*, Haz. Dirk EHLERS, Ulrich BECKER, De Gruyter Rechtswissenschaften Verlags-GmbH, Almanya 2008. (Küzeci’den naklen)

UNCULAR, Selen. *İş İlişkisinde İşçinin Kişisel Verilerinin Korunması*, Seçkin Yayınevi, Ankara 2014.

ÜNAL, Şeref. “*İnsan Haklarının Tarihi Felsefesi*”, *Ankara Barosu Dergisi*, 1994, 41-74.

ÜNSAL, Çağrı Zeybek. “*Google’ın Yeni Gizlilik Politikası Google Inc. Tarafından 1 Mart 2012 Tarihinde Yayımlanan Politikasının Kişisel Verilerin Korunması İlkeleri İle Uyumluluğu Ve Avrupa Birliği’nin 95/46/EC Sayılı Veri Koruma Direktifi Açısından Değerlendirilmesi*”, *Hacettepe Hukuk Fak. Dergisi*, Sayı:3(1), Yıl:2013, 99-124.

- VOİGT, Paul. BUSSCHE, Axel von dem. *The EU General Data Protection Regulation (GDPR)*, Springer International Publishing, 2017.
- VOORHOOF, Dirk. “*Case of Sdruženi Jihočeské Matky v. Czech Republic*”, <http://merlin.obs.coe.int/iris/2006/9/article1.en.html>, (Erişim Tarihi:27.2.2019)
- WEBER, Rolf H. “*The Right to Be Forgotten: More Than a Panora’s Box?*”, *Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law*, 2011, <https://www.jipitec.eu/issues/jipitec-2-2-2011/3084/jipitec%20%20-%20a%20-%20weber.pdf> (Erişim Tarihi:30.5.2017)
- XANTHOULIS, Napoleon. “*The Right To Oblivion In The Information Age: A Human-Rights Based Approach*”, 84-98, <http://www.davidpublishing.org/show.html?10594> (Erişim Tarih: 10.6.2018)
- YANIKDAĞ, Tülin. “*Anayasallaşma Sürecinde Avrupa: Temel Haklar Şartı’ndan Lizbon Antlaşması’na*”, *Bilge Strateji Dergisi*, Cilt 2, Sayı 3 (Güz 2010).
- YAŞAR, Osman. GÖKCAN, Hasan Tahsin. ARTUÇ, Mustafa. *Türk Ceza Kanunu*, 3. Cilt, Adalet Yayınevi, 2. Baskı, 2014.
- YAVUZ, Can. *Unutulma Hakkı*, Seçkin Yayınevi, Ankara 2016.
- YILMAZ, Sabire Sanem. *Tıp Alanında Kişisel Verilerin Açıklanması Suçu*, Seçkin Yayınevi, 2. Baskı, Ankara 2017.
- YURTCAN, Erdener. *Yargıtay Kararları Işığında Özel Hayata Karşı Suçlar*, Adalet Yayınevi, 2016.
- YÜKSEL, Mehmet, “*Mahremiyet Hakkına ve Bireysel Özgürlüklere Felsefi Yaklaşımlar*”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Y:2009, C:64, S:1.
- YÜKSEL, Metin. “*Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Yaşamın ve Sağlığın Korunması ile İlgili Olarak Taraf Devletlere Yüklediği Pozitif Yükümlülükler*”, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, Cilt:7, 2010, Sayı:27.
- YÜKSEL CİVELEK, Dilek. *Kişisel Verilerin Korunması ve Bir Kurumsal Yapılanma Önerisi (Uzmanlık Tezi)*, Bilgi Toplumu Dairesi Başkanlığı, T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, 2011, Yayın No:2821.
- ZAFER, Hamide. *Özel Hayatın ve Hayatın Gizli Alanının Ceza Hukukuyla Korunması*, Beta Yayınları, İstanbul 2010.

ZENGİN, Mehmet Ali. *Türk Hukukunda Bilgi Edinme Hakkının Sınırları*, Adalet Yayınları, Ankara 2012.

ZEVKLİLER, Aydın. ACABEY, M. Beşir. GÖKYAYLA, Emre. *Medeni Hukuk*, Ankara 2000.

İnternet Adresleri

[https://eur-lex.europa.eu/legal-](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1532348683434&uri=CELEX:02016R0679-20160504)

[content/EN/TXT/?qid=1532348683434&uri=CELEX:02016R0679-20160504](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1532348683434&uri=CELEX:02016R0679-20160504) (Erişim Tarihi:8.10.2018)

https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Data_TUR.pdf (Erişim Tarihi:21.11.2018)

<https://hudoc.echr.coe.int/eng>

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62014CJ0362> (Erişim Tarihi:28.4.2019)

<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr> (Erişim Tarihi:5.3.2019)

<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss497.pdf> (Erişim Tarihi: 2.2.2017)

<http://www2.tbmm.gov.tr/d26/1/1-0541.pdf> (Erişim Tarihi: 3.9.2018)

<http://www.interpol.pol.tr/Sayfalar/europoltaniyalim.aspx> (Erişim Tarihi:3.9.2018)

https://www.ab.gov.tr/files/rehber/10_rehber.pdf Erişim Tarihi:3.9.2018)

<http://inet-tr.org.tr/inetconf17/bildiri/8.pdf> (Erişim Tarihi:5.3.9.2018)

http://ifadeozgurlugu.adalet.gov.tr/faaliyetler/20_21_aralik/A%C4%B0HM%20Di%C4%9Fer%20%C3%9Clke%20Kararlar%C4%B1/macaristan.pdf (Erişim Tarihi:7.9.2018)

<https://www.memurlar.net/common/news/documents/439122/ddk56.pdf>

(Erişim Tarihi:15.9.2018)

https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Data_TUR.pdf (Erişim Tarihi:2.10.2018)

<http://edam.org.tr/cevrimici-ozgurlukler-ve-avrupa-insan-haklari-mahkemesi-turkiye-icin-ileriye-donuk-bir-yol-mu/> (Erişim Tarihi:5.10.2018)

https://www.ab.gov.tr/ilerleme-raporlari_46224.html (Erişim Tarihi:12.11.2018)

<https://www.hipaajournal.com/what-countries-are-affected-by-the-gdpr/>(Erişim Tarihi:28.12.2018)

http://www.mfa.gov.tr/avrupa-konseyi_.tr.mfa (Erişim Tarihi:8.1.2019)

- <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/4183/Kisisel-Verilerin-Korunmasi-Alaninda-Uluslararası-ve-Ulusal-Düzenlemeler> (Erişim Tarihi:8.1.2019)
- <https://kvkk.gov.tr/Icerik/5257/Yonetmelikler> (Erişim Tarihi:4.2.2019)
- <http://edam.org.tr/cevrimici-ozgurlukler-ve-avrupa-insan-haklari-mahkemesi-turkiye-icin-ileriye-donuk-bir-yol-mu/> (Erişim Tarihi:5.10.2018)
- [http://inhak.adalet.gov.tr/inhak_bilgi_bankasi/tematik_bilginotu/bilgi/Protection%20of%20personal%20data%20\(ki%C5%9Fisel%20verilerin%20korunmas%C4%B1\).pdf](http://inhak.adalet.gov.tr/inhak_bilgi_bankasi/tematik_bilginotu/bilgi/Protection%20of%20personal%20data%20(ki%C5%9Fisel%20verilerin%20korunmas%C4%B1).pdf) (Erişim Tarihi:8.1.2019)
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Council of Europe F-67075 Strasbourg cedex, https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_TUR.pdf (Erişim Tarihi:8.1.2019)
- <http://www.mfa.gov.tr/lizbon-antlasmasi.tr.mfa> (Erişim Tarihi:9.1.2019)
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31995L0046> (Erişim Tarihi:10.1.2019)
- <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/02/20160218.htm> (Erişim Tarihi:30.1.2019)
- http://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.Asp?MevzuatKod=1.5.5352&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=adli_sicil&Tur=1&Tertip=5&No=5352 (Erişim Tarihi:5.2.2019)
- <http://www.rizasaka.av.tr/kisisel-verilerin-korunmasi-kanunu-ve-turk-ceza-kanunu-kapsaminda-verileri-yok-etmeme-sucu/> (Erişim Tarihi:5.2.2019)
- <http://echr.ketse.com/doc/13470.02-en-20081023/view/> (Erişim Tarihi:3.3.2019)
- <https://btbilgi.com.tr/kvkk-ve-gdpr/general-data-protection-regulation-gdpr-6698-sayili-kisisel-verilerin-korunmasi-kanunu-kvkk/> (Erişim Tarihi:1.9.2018)
- <https://btbilgi.com.tr/kvkk-ve-gdpr/general-data-protection-regulation-gdpr-6698-sayili-kisisel-verilerin-korunmasi-kanunu-kvkk/> (Erişim Tarihi:1.9.2018)

Anayasa Mahkemesi Kararları

- Anayasa Mahkemesi'nin 5.7.1963 tarihli ve E.1963/170, K.1963/178 sayılı kararı.
- Anayasa Mahkemesi'nin 27.11.1979 tarihli ve E.1979/9, K.1979/44 sayılı kararı.
- Anayasa Mahkemesi'nin 21.6.1995 tarihli ve E.1995/17, K.1995/16 sayılı kararı.
- Anayasa Mahkemesi'nin 20.3.2008 tarihli ve E.2006/167, K.2008/86 sayılı kararı.
- Anayasa Mahkemesi'nin 22.11.2012 tarihli ve E.2011/197, K.2012/184 sayılı kararı.
- Anayasa Mahkemesi'nin 10.1.2013 tarihli ve E.2011/141, K.2013/10 sayılı kararı.
- Anayasa Mahkemesi'nin 14.2.2013 tarihli ve E.2011/150, K.2013/30 sayılı kararı.
- Anayasa Mahkemesi'nin 9.4.2014 tarihli ve E.2013/122, K.2014/74 sayılı kararı.
- Anayasa Mahkemesi'nin 2.10.2014 tarihli ve E.2014/149, K.2014/151 sayılı kararı.
- Anayasa Mahkemesi'nin 4.12.2014 tarihli ve E.2013/84, K.2014/183 sayılı kararı.
- Anayasa Mahkemesi'nin 11.9.2014 tarihli ve E.2013/157, K.2014/138 sayılı kararı.
- Anayasa Mahkemesi'nin 13.11.2014 tarihli ve E.2014/169, K.2014/167 sayılı kararı.
- Anayasa Mahkemesi'nin 4.12.2014 tarihli ve E.2013/114, K.2014/22 sayılı kararı.
- Anayasa Mahkemesi'nin 4.12.2014 tarihli ve E.2013/84, K.2014/183 sayılı kararı.
- Anayasa Mahkemesi'nin 2.10.2014 tarihli ve E.2014/149, K.2014/151 sayılı kararı.
- Anayasa Mahkemesi'nin 18.2.2015 tarihli ve E.2015/19, K.2015/17 sayılı kararı.
- Anayasa Mahkemesi'nin 19.3.2015 tarihli ve E.2014/180, K.2015/30 sayılı kararı.
- Anayasa Mahkemesi'nin 12.11.2015 tarihli ve E. 2014/196, K. 2015/103 sayılı kararı.
- Anayasa Mahkemesi'nin 8.12.2015 tarihli ve E.2014/87, K.2015/112 sayılı kararı.
- Anayasa Mahkemesi'nin 30.12.2015 tarihli ve E.2014/122, K.2015/123 sayılı kararı.
- Anayasa Mahkemesi'nin 28.9.2017 tarihli ve E.2016/125, K.2017/143 sayılı kararı.
- Anayasa Mahkemesi'nin 28.9.2017 tarihli ve E.2016/125, K.2017/143 sayılı kararı.
- Anayasa Mahkemesi'nin 28.9.2017 tarihli ve E.2016/125, K.2017/143 sayılı kararı.
- Anayasa Mahkemesi'nin 28.12.2017 tarihli ve E.2016/179, K.2017/176 sayılı kararı.
- Anayasa Mahkemesi'nin 6.12.2018 tarihli ve E.2017/180, K.2018/109 sayılı kararı.
- Anayasa Mahkemesi (İkinci Bölüm), *Ercan Kanar*, B.No:2013/533, 9.1.2014
- Anayasa Mahkemesi (İkinci Bölüm), *Emin Aydın*, B.No:2013/2602, 23.1.2014

Anayasa Mahkemesi (İkinci Bölüm), *Yaman Akdeniz ve Diğerleri*, B.No:2014/3986, 3.4.2014

Anayasa Mahkemesi (İkinci Bölüm), *Serap Tortuk*, B.No:2013/9660, 21.1.2015

Anayasa Mahkemesi (Genel Kurul), *Bülent Polat*, B.No:2013/7666, 10.12.2015

Anayasa Mahkemesi (Genel Kurul), *N.B.B.*, B.No:2013/5653, 3.3.2016

Anayasa Mahkemesi (İkinci Bölüm), *Ömür Kara ve Onursal Özbek*, B.No:2013/4825, 24.3.2016

Anayasa Mahkemesi (İkinci Bölüm), *Serhad Aktuğ*, B.No:2013/5199, 14.4.2016

Anayasa Mahkemesi (Genel Kurul), *Bülent Kaya*, B.No:2013/2941, 11.5.2016

Anayasa Mahkemesi (Birinci Bölüm), *Güzide Defne Samyeli*, B.No:2014/4399, 21.9.2016

Anayasa Mahkemesi (Birinci Bölüm), *Fahri Göncü*, B.No:2014/17943, 5.10.2017

Anayasa Mahkemesi (Birinci Bölüm), *Birsen Berrak Tüzünataç*, B.No:2014/20364, 5.10.2017

Anayasa Mahkemesi (Birinci Bölüm), *Nurcan Belin*, B.No:2014/14187, 10.1.2018

Anayasa Mahkemesi (Genel Kurul), *C.K.*, B.No:2014/19685, 15.3.2018

Anayasa Mahkemesi (Genel Kurul), *E.Ç.A.*, B.No:2014/5671, 7.6.2018

Anayasa Mahkemesi (Genel Kurul), *Fatih Saraman*, B.No:2014/7256, 27.2.2019

AİHM Kararları

- Handyside/Birleşik Krallık*, B.No:5493/72, 7.12.1976
- Klass ve Diğerleri/Almanya*, B.No:5029/71, 6.9.1978
- Sunday Times/Birleşik Krallık*, B.No: B.No: 6538/74, 26.4.1979
- Campbell ve Fell/Birleşik Krallık*, B.No:7819/77, 28.6.1984
- Malone/Birleşik Krallık*, B.No:8691/79, 2.8.1984
- Lundvall/İsveç*, B.No:10473/83, 11.12.1985
- Leander/İsveç*, B.No:9248/81, 26.03.1987
- Olsson/İsveç*, B.No:10465/83, 24.3.1988
- Gaskin/Birleşik Krallık*, B.No:10454/83, 7.7.1989
- Kruslin/Fransa*, B.No:11801/85, 24.4.1990
- Moustaquim/Belçika*, B.No:12313/86, 18.2.1991
- Niemietz/Almanya*, B.No:251-B, 16.12.1992
- Kokkinakis/Yunanistan*, B.No:14307/88, 25.5.1993
- Doorson/Hollanda*, B.No:20524/92, 29.11.1993
- Murray/Birleşik Krallık*, B.No:300-A, 28. October 1994
- Friedl/Avusturya*, B.No:15225/89, 25.1.1995
- McMichael/Birleşik Krallık*, B.No:307-B, 24.2.1995
- Martin/Birleşik Krallık*, B.No:27533/95, 28.02.1996
- Z./Finlandiya*, B.No:22009/93, 25.2.1997
- Tsavachidis/Yunanistan*, B.No:28802/95, 4.3.1997
- Halford v. The United Kingdom*, B.No:20605/92, 25.6.1997
- Anne-Marie Andersson/İsveç*, B.No:72/1996/691/883, 27.8.1997
- M.S./İsveç*, B.No:74/1996/693/885, 27.8.1997
- Guerra ve diğerleri/İtalya*, B.No:14967/89, 19.2.1998
- Kopp/İsviçre*, B.No:23224/94, 25.3.1998
- Mcginley ve Egan/Birleşik Krallık*, B.No:21825/93, 09.06.1998
- Lambert/Fransa*, B.No:23618/94, 24.8.1998
- Amann/İsviçre*, B.No:27798/95, 16.1.2000
- Rotaru/Romanya*, B.No:28341/95, 4.5.2000

- P.G. ve J.H./Birleşik Krallık* B.No:44787/98, 25.9.2001
- M.G/Birleşik Krallık*, B.No:39393/98, 24.9.2002
- Taylor-Sabori/Birleşik Krallık*, B.No:47114/99, 22.10.2002
- Allan/Birleşik Krallık*, B.No:48539/99, 5.11.2002
- Cotlet/Romanya*, B.No:38565/97, 3.6.2003
- Odièvre/Fransa*, (Büyük Daire), B.No:42326/98, 13.1.2003
- Peck/Birleşik Krallık*, B.No:44647/98, 28.01.2003
- Odievre/Fransa*, B.No:42326/98, 13.02.2003
- A./Birleşik Krallık*, B.No:63737/00, 17.7.2003
- Matwiejczuk/Polonya*, B.No:37641/97, 2.12.2003
- Von Hannover/Almanya*, B.No:59320/00, 24.6.2004
- Sciacca/İtalya*, B.No:50774/99, 11.01.2005
- Pisk-Piskowski/Polonya*, B.No:92/03,14.1.2005
- Matheron/Fransa*, B.No:57752/00, 29.3.2005
- Vetter/Fransa*, B.No:59842/00, 31.5.2005
- Perrin/Birleşik Krallık*, B.No:5446/03, 18.10.2005
- Roche/Birleşik Krallık* (Büyük Daire) B.No:32555/96, 19.10.2005
- Wisse/Fransa*, B.No:71611/01, 20.12.2005
- Turek/Slovakya*, B.No:57986/00, 14.2.2006
- Segerstedt-Wiberg ve diğerleri/ İsveç*, B.No:62332/00, 6.6.2006
- Pantelevenko/Ukrayna*, B.No:11901/02, 29.6.2006
- Jihoceske Matky/Çek Cumhuriyeti*, B.No:19101/03, 10.7.2006
- L.L./France*, B.No:7508/02, 10.10.2006
- Copland/Birleşik Krallık*, B.No:62617/00, 3.4.2007
- I./Finlandiya*, B.No:20511/03, 3.4.2007
- Liberty ve diğerleri/Birleşik Krallık*, B.No:58243/00, 1.7.2008
- Khuzhin ve Diğerleri/Rusya*, B.No:13470/02, 22.10.2008
- Cemalettin Canlı/Türkiye*, B.No:22427/04, 18.11.2008
- Biriuk/Litvanya*, B.No:23373/03, 25.11.2008
- Armonienë/Litvanya*, B.No:36919/02, 25.11.2008

- K.U./Finlandiya*, B.No:2872/02, 2.12.2008
- S. and Marper/Birleşik Krallık*, (Büyük Daire), B.No:30562/04, 30566/04, 04.12.2008
- Bykov/Rusya*, B.No:4378/02, 10.3.2009
- Társaság A Szabadságjogokért/Macaristan*, B.No:37374/05, 14.4.2009
- Reklos ve Davourlis/Yunanistan*, B.No:1234/05, 15.4.2009
- K.H. ve diğerleri/Slovakya*, B.No:32881/04, 28.4.2009
- Szuluk/Birleşik Krallık*, B.No:36936/05, 2.6.2009
- Iordachi ve diğerleri/Moldovya*, B.No:25198/02, 14.9.2009
- Tsourlakis/Yunanistan*, B.No:50796/07, 15.10.2009
- Haralambie/Romanya*, B.No:21737/03, 27.10.2009
- B.B./Fransa, Gardel/Fransa*, B.No:5335/06, 16428/05, 22115/06, 17.12.2009
- Dalea/Fransa*, B.No:964/07, 2.2.2010
- Ciubotaru/Moldova*, B.No:27138/04, 27.4.2010
- Kennedy/Birleşik Krallık*, B.No:26839/05, 18.5.2010
- Uzun/Almanya*, B.No:35623/05, 2.9.2010
- Köpke/Almanya*, B.No:420/07, 5.10.2010
- MGN Limited v. Birleşik Krallık karar*, B.No:39401/04, 18.1.2011
- Mikolajová/Slovakya*, B.No:4479/03, 18.1.2011
- Wasmuth/Almanya*, B.No:12884/03, 17.2.2011
- Sipoş/Romanya*, B.No:26125/04, 3.5.2011
- Mosley/Birleşik Krallık*, B.No:48009/08, 10.5.2011
- Shimovolos/Rusya*, B.No:30194/09, 21.6.2011
- Avram ve diğerleri/Moldova*, B.No:41588/05, 5.6.2011
- Khelili/İsviçre*, B.No:16188/07, 18.10.2011
- Axel Springer AG/Almanya*, B.No: 39954/08, 7.2.2012
- Von Hannover/Almanya (No:2) (Büyük Daire)*, B.No:40660/08, 60641/08, 7.2.2012
- Gillberg v. Sweden*, B.No:41723/06, 3.4.2012
- E.S./İsveç*, B.No:5786/08, 21.6.2012
- Nada/İsviçre*, B.No:10593/08, 12.9.2012
- Godelli/İtalya*, B.No:33783/09, 25.9.2012

- Mitkus/Letonya*, B.No:7259/03, 2.10.2012
- Alkaya/Türkiye*, B.No:42811/06, 09.10.2012
- P. ve S./Polonya*, B.No:57375, 30.10.2012
- M.M./Birleşik Krallık*, B.No:24029/07, 13.11.2012
- Michaud/Fransa*, B.No:12323/11, 6.12.2012
- Radu/ Moldova Cumhuriyeti*, B.No:50073/07, 15.4.2014
- L.H./Letonya*, B.No:52019/07, 29.4.2014
- Fernandez Martinez/İspanya*, B.No:56030/07, 12.6.2014
- Apostu/Romanya*, B.No:22765/12, 3.2.2015
- H. L./Polonya*, B.No:14781/07, 15.9.2015
- Bremner/Türkiye*, B.No:37428/06, 13.10.2015
- Roman Zakharov/Rusya*, B.No:47143/06, 4.12.2015
- Szabó ve Vissy/Macaristan*, B.No:37138/14, 12.1.2016
- Bărbulescu/Romanya*, B.No:61496/08 (Büyük Daire), 5.9.2017
- M.L. ve W.W./Almanya*, B.No:60798/10, 65599/10, 26.6.2018
- Big Brother Watch ve Diğerleri/Birleşik Krallık*, B.No:58170/13, 62322/14, 24960/15, 13.9.2018
- Bild GmbH & Co. KG ve Axel Springer/Almanya*, B.No:62721/13, 62741/13, 4.12.2018
- Khadija Ismayilova/Azerbaycan*, B.No:65286/13, 10.1.2019
- Catt/Birleşik Krallık*, B.No:43514/15, 24.1.2019
- Mifsud/Malta*, B.No:62257/15, 29.1.2019

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 2/5/2019

Tez Başlığı : TÜRK ANAYASA MAHKEMESİ VE AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ KARARLARI IŞIĞINDA KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 350 sayfalık kısmına ilişkin, 2./5./2019 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 8. 'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç
- Kaynakça hariç
- Alıntılar hariç
- Alıntılar dâhil
- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Berrak Yılmaz
Yılmaz

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: BERRAK YILMAZ
Öğrenci No: N14245448
Anabilim Dalı: KAMU HUKUKU
Programı: ANAYASA HUKUKU
Statüsü: Doktora Bütünleşik Dr.

DANIŞMAN ONAYI

Prof.Dr.Hasan Tahsin FENDOĞLU
UYGUNDUR.

(Unvan, Ad Soyad, İmza)

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ETİK KURUL İZİN MUAFİYETİ FORMU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Kamu Hukuku ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 2./5./2015

Tez Başlığı / Konusu: Türk Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kişisel Verilerin Korunması

Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmam:

1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır,
2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir.
3. Beden bütünlüğüne müdahale içermemektedir.
4. Gözlemsel ve betimsel araştırma (anket, ölçek/skala çalışmaları, dosya taramaları, veri kaynakları taraması, sistem-model geliştirme çalışmaları) niteliğinde değildir.

Hacettepe Üniversitesi Etik Kurullar ve Komisyonlarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre tez çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kuruldan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

2.5.2015

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Berrak YILMAZ
Öğrenci No: N14245448
Anabilim Dalı: Kamu Hukuku
Programı: Ortak Doktora Programı
Statüsü: Y.Lisans Doktora Bütünleşik Dr.

DANIŞMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI

Prof.Dr.Hasan Tahsin FENDOĞLU

(Unvan, Ad Soyad, İmza)

Detaylı Bilgi: <http://www.sosyalbilimler.hacettepe.edu.tr>

Telefon: 0-312-2976860

Faks: 0-3122992147

E-posta: sosyalbilimler@hacettepe.edu.tr

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: Berrak YILMAZ

Doğum Yeri ve Tarihi: Ayvacık, 03.07.1975

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Yüksek Lisans Öğrenimi: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Bildiği Yabancı Diller: İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri:

İş Deneyimi

Stajlar: Avukatlık Stajı, Hâkim ve Savcı Adaylığı

Projeler:

Çalıştığı Kurumlar: Adalet Bakanlığı

İletişim

E-Posta Adresi: brrkylmz@yahoo.com